

แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพ
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

วิทยานิพนธ์
ของ
ศิริลักษณ์ สายเชื้อ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

ธันวาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

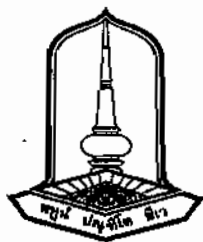

แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพ
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

วิทยานิพนธ์
ของ
ศิริลักษณ์ สายเชื้อ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
ธันวาคม 2552
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางศิริลักษณ์ สายเชื้อ
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

(ผศ.ดร.ทรงคุณ จันทจร)

ประธานกรรมการ

(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....

(อาจารย์ ดร.บุญสม ขอดมาลี)

กรรมการ

(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

.....

(อาจารย์ ดร.ประสาน กำจรเมฆกุล)

กรรมการ

(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

.....

(อาจารย์ ดร.สุนทร พิธีสาร)

กรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....

(ว่าที่พันตรี ดร.เทอดชัย พันระไชย)

กรรมการ

(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....

(ผศ.ดร.ทรงคุณ จันทจร)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

.....

(รศ.ดร.ไพฑูรย์ สุขศรีงาม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ .../2 เดือน ... ๐๓ พ.ศ. ๒๕๖๒

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยได้รับความเมตตาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากอาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี และอาจารย์ ดร.สุนทร โปธิสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ชี้แนะแนวทางเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องระเบียบและวิธีการ รู้จักความอดทน และพยายามเพื่อไปสู่ความสำเร็จ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง พร้อมนี้ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทจร อาจารย์ และ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยแนะนำแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ขอบพระคุณ คณาจารย์สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ตลอดเวลาของการศึกษา

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงาน ที่อนุเคราะห์ข้อมูลให้แก่ผู้ศึกษา ตลอดจนผู้รู้ทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา - มารดา ขอขอบคุณพี่และเพื่อนที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ศิริลักษณ์ สายเชื้อ

ชื่อเรื่อง	แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร
ผู้วิจัย	นางศิริลักษณ์ สายเชื้อ
กรรมการควบคุม	อาจารย์ ดร.บุญสม ยอดมาลี และอาจารย์ ดร.สุนทร โพธิสาร
ปริญญา	ศศ.ม. สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2552

บทคัดย่อ

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีหนึ่งในประเพณีฮีตสิบสองของชาวไทยและชาวลาว เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านความคิดและการปฏิบัติ ที่ให้การยกย่องเคารพผู้อาวุโส ที่มีมาแต่โบราณ ควรนำมาปรับใช้กับสังคมในยุคปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบและขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2551- เดือนกันยายน 2552 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม ข้อมูลภาคสนามได้จากการสัมภาษณ์การสังเกต และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 131 คน คือ ผู้รู้ 21 คน ผู้ปฏิบัติ 40 คน และประชาชนทั่วไป 70 คน จากพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร และเมืองไกรสรพนมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ แล้วนำเสนอผลการวิจัย ในรูปพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบและขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง มีความเป็นมาคล้ายคลึงกัน คือ ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมคือ ประเพณีฮีตสิบสอง มีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต ถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ จัดขึ้นในวันขึ้นหนึ่งค่ำเดือนห้า ซึ่งถือปฏิบัติสืบต่อกันจนถึงปัจจุบัน องค์ประกอบประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง ส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายกันทั้งสองฝั่งโขง คือ ประกอบด้วย การจัดการ ผู้เข้าร่วมพิธี ผู้ร่วมงาน อุปกรณ์และวัสดุในการจัดงาน ส่วนขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง นั้นก็มีขั้นตอนในการจัดที่คล้ายกันทั้งสองฝั่ง คือ ในวันที่ 12 เมษายน มีการสร้างหอพระพุทธรูป ตอนบ่ายของวันที่ 13 เมษายน มีพิธีสงฆ์พระพุทธรูป พิธีสงฆ์พระภิกษุ และการแห่ดอกไม้ ตามลำดับ และการก่อเจดีย์ทราย ในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ คือวันที่ 15 เมษายน

แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร ทำได้โดยการพัฒนาองค์ประกอบของการดำเนินงานด้านต่าง ๆ คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน ด้านอุปกรณ์และวัสดุ และด้านพิธีการ และขั้นตอน ตลอดจนพัฒนากิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ได้พบแนวทางในการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ ของชาวสองฝั่งโขง โดยการแสวงหาความร่วมมือ แลกเปลี่ยน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ส่งตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์ทุกปี มีการสนับสนุน การผ่อนคลาย กฎ ระเบียบทางการค้า และการลงทุน นำไปสู่ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังส่งเสริมเครือข่ายพันธมิตรด้านการท่องเที่ยว เช่น ผู้ประกอบการ กลุ่มบริษัทนำเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร เพื่อรักษาระดับมาตรฐานและคุณภาพบริการ รวมทั้งเป็นการเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ประชาชนและเป็นผลดีทางเศรษฐกิจต่อชุมชนทั้งสองประเทศ จึงสมควรมีการพัฒนา และส่งเสริมให้มีความยั่งยืนสืบไป

TITLE The Guidelines for the Development of Songkran Festival of the Two
Maekhong River Banks for Increment of Cultural Tourism Potentials in
Mukdahan Province

AUTHOR Mrs.Sirilak Saichuea

ADVISORS Dr.Boonsom Yodmalee and Dr. Souneth Phothisane

DEGREE M.A. **MAJOR** Cultural Sciences

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2009

ABSTRACT

Songkran festival was one of the the *heet sipsong* (twelve traditions) festivals of Thai and Lao people. It has been the transmission of idea and practice on praise and paying respect to the seniors since the old days. This practice should be applied for contemporary society use. This study was a qualitative study aiming at: 1) finding the history, components, and procedure of *songkran* festival on the two Maekhong river banks; 2) exploring the guidelines for the development of songkran festival on the two Maekhong river banks for increment of tourism potentials of Mukdahan province. The researcher had collected written documents and fieldwork data between March 2008 and October 2009. The research tools included an interview form, an observation form, and a group discussion form. Field work data were gathered through interview, observation and group discussion from 131 informants, consisting of: 21 key-informants, 40 casual informants, and 70 general informants in Mukdahan municipal area and Kaisone Phomvihan district, Savannakhet province. The data were checked for their accountability with a triangulation technique and analyzed in accordance with the given objectives. Then the results of the study were presented in a descriptive analysis form.

The results of the study revealed that the history, the components, and the procedure of *songkran* festival of the two cities were similar. That was the festival was influenced by the impacts of religion, tradition, and custom in the old time which was called *prapheni heet sipsong* (Twelve Traditions Festivals) and had the impact upon the ways of life of the people. *Songkran* day has been regarded as a new year day. *Songkran*

festival was held on the first day of new moon phase in the fifth lunar month and has been practiced until present time. The components of *songkran* festival along the two banks of the Maekhong rivers were similar, consisting of the management, ceremonial participants, general public, equipments and materials. The procedure of *songkran* festival along the two banks of Maekhong river were also similar. This procedure consisted of constructing of the Buddha statue shrine on April 12 Then in April 13 afternoon, starting with Buddha statues watering ceremony, followed by monks watering ceremony, and flowers procession. On April 15, the last day of festival, was the day of sand shrines building.

The guidelines for development *songkran* festival along the two banks of the Maekhong river for the increment of the cultural tourism potentials, these could be achieved by the development of the components of all working units. These included : the management; ritual participants and general public participants; equipments and material supplies; ritual and procedure, as well as the development of the activities within the *songkran* festivals along the two banks of the Maekhong river.

In conclusion, this study had found the guidelines for the development of *songkran* festivals on the two banks of the Maekhong river through acquiring for the co-operation, exchange, and fostering good relationship with each other; sending representatives to take part in *songkran* festival activities every year; supporting, relaxing on trading and investment regulations, leading to the benefit of tourism development. In addition, there should be the promotion for alliance networks in tourism, such as, entrepreneurs, tourism company groups, hotels, food shops, for maintaining the standard and the quality of the services, as well as the continued increment of Mukdahan cultural tourism potentials. The *songkran* festival of the two Maekhong river banks had created the benefit in terms of fostering good relationship between the people and the improvement of the communities' economic of both countries. Therefore, the *songkran* festival of the two Maekhong river banks should be developed and promoted to become a long lasting festival.

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในบริบทสังคมระดับประเทศ กระแสการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศไทย มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม การเมืองและประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนด้านการท่องเที่ยว มีการปฏิบัติที่เห็นได้ชัด เป็นรูปธรรมในระดับต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลง ค่อนข้างสูงในระดับนโยบาย โดยเฉพาะการวางนโยบายในการพัฒนาประเทศได้ให้ความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวเพราะเป็นการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมหาศาลในขณะเดียวกัน ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งให้เห็นถึงการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ สำหรับประเพณีวัฒนธรรมไทย ที่บรรพบุรุษของไทยได้ สร้างสรรค์ สั่งสม ไว้นั้นเป็นมรดก สืบทอดให้อนุชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาและเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่จัดเป็นกิจกรรมส่งเสริม การท่องเที่ยวให้มีศักยภาพสูงขึ้น ประเพณีและวัฒนธรรม เหล่านี้ที่เป็นเครื่องบำรุงขวัญ สร้างขวัญ และกำลังใจ ชาวไทย เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นคุณค่าทางสังคม ในการดำเนิน วิถีชีวิตประจำวันของแต่ละคนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ความคิด ความเชื่อของบุคคลแต่ละท้องถิ่น นั้น คนไทยส่วนใหญ่ยึดถือและปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิม เราจะเห็นว่า คนไทยมีประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาแทบทุกเดือนหรือที่เรียกกันว่า “ฮีตสิบสอง” ประเพณีมีอยู่ในทุกสังคม เป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นและมุ่งหวังที่จะช่วยให้เกิดผลดี ต่อการดำรงชีวิตโดยมีการสืบทอดปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับสังคมนั้น จนถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมแต่ละแห่ง (ชอง อิล ฮัน. 2547 : 4) ประเพณีเกิดขึ้นจากความเชื่อ และการปฏิบัติของคนในสังคมหนึ่ง จนคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับนับถือ ประเพณี จึงมีความสำคัญต่อชีวิตของคน ในสังคมนั้นเป็นอย่างมาก ในเรื่องของประเพณีสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีส่วนบุคคล และประเพณีส่วนรวม

การปฏิบัติตามประเพณี ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความต้องการ และค่านิยมของผู้ปฏิบัติ ประเพณีเป็นกฎเกณฑ์ แบบแผนที่สังคมกำหนดไว้ให้ร่วมกันในสมาชิกของสังคมนั้น จึงถือเป็น เครื่องหมายบอกความเป็นพวกเป็นหมู่เดียวกันของผู้ที่ยึดถือประเพณีเดียวกัน เมื่อมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา ทำให้เกิดความผูกพันซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสังคมจึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวกลุ่มคน

ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง (อุทัย หิรัญโต. 2519 : 231) นอกจากนี้ประเพณียังมีความสำคัญในด้านอื่นอีก เช่น ด้านศาสนา มีประเพณีบางประการ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้แสดงกตเวทิตูต่อผู้มีพระคุณ ทั้งที่เสียชีวิตไปแล้ว และยังมีชีวิตอยู่ปัจจุบัน เช่น ประเพณีการทำบุญแก่ผู้ตาย ประเพณีบุญข้าวประดับดินหรือบุญเดือนเก้า ประเพณีบุญข้าวสากหรือบุญเดือนสิบ ประเพณีรดน้ำคำหัว ฯลฯ ประเพณีบางอย่างทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสงบใจ มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เป็นผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีตามมาด้วย บางประเพณียังทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติทำดี สนับสนุนคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือบางประเพณีทำให้ ผู้ปฏิบัติมีจิตใจเอื้อเฟื้อมีเมตตาต่อมนุษย์ เช่น ประเพณีการหว่านทาน หรือแจกทาน เป็นต้น ส่วนความสำคัญด้านวัฒนธรรม มีส่วนควบคุม ความประพฤติของคนในสังคมให้เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติในทำนองคลองธรรม มีความสงบสุขเกิดขึ้นในสังคม เช่นประเพณีตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา บางประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เพราะเป็นเรื่องของบุคคลและชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน เช่น ประเพณีสงกรานต์ (วิจิตรา ขอนยาง. 2532 : 41-45) ซึ่งเป็นประเพณีหนึ่งของไทยที่เก่าแก่ ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่โบราณ เพื่อฉลองวันขึ้นปีใหม่ ตามสุริยคติไทยซึ่งตรงกับวันที่ 13-14-15 เดือนเมษายน ของทุกปี ประเพณีสงกรานต์เป็นการแสดงความเคารพบูชาสิ่งที่ตนเคารพแสดงความกตัญญูกตเวทิตา ต่อศาสนสถาน ปุชนิยสถาน บุพการีและ ผู้ที่ตนเคารพนับถือ ซึ่งเป็นการแสดงความสามัคคีในชุมชนที่ทุกคนอยู่ร่วมกัน เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างความสนุกสนานรื่นเริง และเป็นการรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ ลักษณะประเพณีที่มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ การฟื้นฟู รวมถึงการพัฒนา การถ่ายทอด การสืบสานและเห็นคุณค่าความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี จึงเป็น สิ่งที่คนไทยทุกคนต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ประเพณีสงกรานต์ยังเป็นเอกลักษณ์บางจังหวัดของไทย เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจัดให้ประเพณีสงกรานต์เป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัดทุกปี

ประเพณีสงกรานต์ เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านความคิดและการปฏิบัติ ชาวอีสานจะให้การยกย่องเคารพผู้อาวุโส การเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ บิดา-มารดา นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาปรับใช้กับสังคมในยุคปัจจุบัน และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี แก่อนุชนรุ่นหลังให้เกิดความสำนึก รับผิดชอบต่อหน้าที่ ความกตัญญู กตเวทิตา รู้จักกาลเทศะ และเพื่อเอกลักษณ์ของความเป็นไทย (ยุพา กาพนตร และคณะ. 2544 : 60) ประเพณีสงกรานต์ซึ่งเป็นประเพณี ดั้งเดิมของชาวไทยที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมา เป็นเวลานานเกือบทุก ๆ ภาคของไทย จึงมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยทุกคน สังคมภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประเทศใกล้เคียง อาทิ เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็เช่นกัน ประชาชนในพื้นที่ภูมิภาคนี้มีความเชื่อศรัทธา ที่ยึดถือปฏิบัติตามประเพณีสืบต่อกันมาหลังจากประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม

และด้านวัฒนธรรม ต่อประเทศไทยอย่างมหาศาล เช่น รายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น การสร้างงาน การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกัน การขยายตัวของการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างรวดเร็ว อาจทำให้เกิดผลกระทบที่ตามมา ผู้สังคมควบคู่กันไป การที่จะแก้ไขปัญหานั้นได้ ก็ต้องมีการปลูกจิตสำนึกอันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางสร้างสรรค์พัฒนาการท่องเที่ยว (ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2539 : 1)

สำหรับสภาพสังคมปัจจุบัน ประชาชนประสบภาวะความเคร่งเครียด ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นผลทำให้ร่างกาย และจิตใจเกิดความเหน็ดเหนื่อย ภาวะสมองตึงเครียด เกิดการแข่งขันตลอดเวลา ไม่มีเวลาพักผ่อน ด้วยเหตุเหล่านี้ ประชาชนส่วนหนึ่ง จึงจำเป็นต้องหาเวลาว่าง เพื่อใช้สำหรับการพักผ่อน หรือท่องเที่ยวไปตามสถานที่ทางธรรมชาติ และสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือทางวัฒนธรรม ผลที่ได้รับนอกจากความเพลิดเพลิน การผ่อนคลายความตึงเครียด ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจแล้ว ยังได้รับความรู้ และประสบการณ์ ที่มีอยู่มากมายในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว จึงกำลังได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไป ในสังคมปัจจุบัน ฉะนั้นการท่องเที่ยวจึงเกี่ยวข้องกับ ธุรกิจเรือข่ายมากมาย นับตั้งแต่ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจของที่ระลึก ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจประกันภัย ธุรกิจอาหาร ตลอดจนธุรกิจบริการต่าง ๆ เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมประเทศไทย ก็กลายเป็นศูนย์กลาง การเดินทางและเป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศมากมาย ตลอดจนเกิดการกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีการดำรงชีวิตของผูกรวดเร็วกว่าอุตสาหกรรมสาขาอื่น ฉะนั้นการวางแผนธุรกิจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการบริหารจัดการและการพัฒนา (นิคม มูลิกะคามะ. 2545 : 230)

ด้วยเหตุเหล่านี้ จึงต้องแสวงหาแนวทางในการพัฒนาอื่น ควบคู่กันไปทุกด้าน รวมทั้ง การส่งเสริมพัฒนาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ เป็นต้น

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนตามริมฝั่งแม่น้ำโขง อยู่ในภาคอีสานของไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร 642 กิโลเมตร ด้านทิศเหนือ ติดกับจังหวัดสกลนครและนครพนม ทิศใต้ติดกับจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธรและจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนทิศตะวันออกติดกับชายฝั่งแม่น้ำโขง เป็นจังหวัดที่ 73 ของไทย และเป็นจังหวัดที่ 17 ในภาคอีสาน และเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการจัดงานสงกรานต์ตามประเพณีอีสานทุก ๆ ปี การดำเนินงานที่ผ่านมามีการจัดงานยังประสบปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน อาทิเช่น ด้านการบริการ ความสะดวก ความปลอดภัย และการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการสร้าง ความโดดเด่นของงาน เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร ทั้งเป็นการ ส่งเสริม พัฒนา และเห็นคุณค่า ความสำคัญของประเพณีสงกรานต์ ประกอบกับเมืองมุกดาหารเป็นเมืองคู่แฝดกับแขวงสะหวันนะเขต

ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งยังมีเส้นทางข้ามลำน้ำโขงสายที่ 2 ซึ่งได้เปิดเป็นทางการเมื่อปลายปี พ.ศ. 2549 ยิ่งทำให้เป็นโอกาสอันดีในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร พร้อมทั้งนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหารต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบและขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

คำถามการวิจัย

1. ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง มีประวัติความเป็นมา องค์ประกอบและขั้นตอนอย่างไร
2. การพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีแนวทางเป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ทราบประวัติความเป็นมา องค์ประกอบและขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงจังหวัดมุกดาหาร
2. ได้แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการพัฒนา หมายถึง สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติหรือการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือการกระทำที่เป็นไปในทางปรับปรุง สร้างเสริม และอนุรักษ์ ประเพณีอันดีงาม ที่เป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น ให้ดีขึ้น เจริญขึ้น

ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง หมายถึง การถือปฏิบัติ ตามประเพณีดั้งเดิม ซึ่งได้ปฏิบัติ สืบต่อกันมาของประชาชน ริมฝั่งน้ำโขง อำเภอเมืองมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

ศักยภาพ หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้มีการพัฒนา หรือปรากฏเป็นสิ่งประจักษ์ได้ โดยศักยภาพประกอบด้วย

1. มรดกชุมชน เช่น คน สัตว์ สิ่งของ สิ่งปลูกสร้าง ระบบความเชื่อ ความภูมิใจ ในท้องถิ่น
2. การบริหารจัดการ เช่น การดูแล การตลาด การประเมิน
3. กิจกรรม
4. กลุ่มเป้าหมาย เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติ นักท่องเที่ยวทั่วไป
5. การสร้างเครือข่าย

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมา มองตนเองอย่างเข้าใจรวมถึงการเรียนรู้สิ่งที่เป็นวิถีชีวิต ทั้งภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ สิ่งสำคัญ ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ การศึกษาและการเรียนรู้ โดยมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม น้อยที่สุด

สองฝั่งโขง หมายถึง เขตพื้นที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง เขตอำเภอเมือง มุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดของการวิจัย

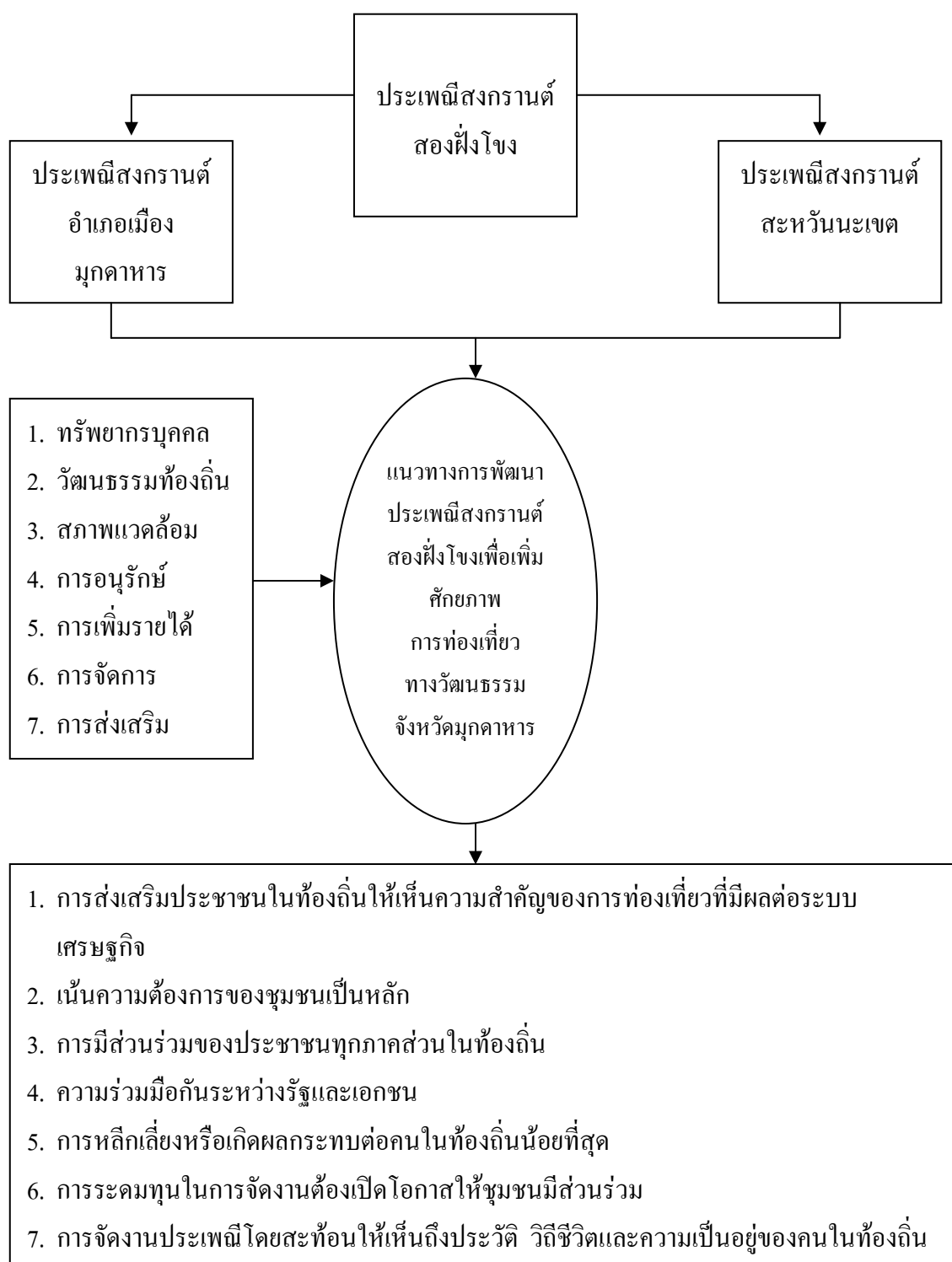
ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร ” ในครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดจากการศึกษา จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัย เลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร และพื้นที่ เมืองจันทะบูลี แขวงสะหวันนะเขต ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้ระเบียบวิธี วิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนวิธีการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสังเกต แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการประเพณีสงกรานต์ และผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลอดจนผู้เข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ เพื่อสามารถตอบคำถาม ถึงแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพ

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิธีการศึกษาดังกล่าว จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐ เอกชน ประชาชน ชาวบ้าน ในท้องถิ่น เพื่อสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ สONGFANG

ข้อมูลจากการศึกษาทั้งหมดจะถูกนำมาประมวลผลอีกครั้ง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ SONGFANG ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีและเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหารต่อไป

ภาพประกอบ 1 แผนผังกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรม และสภาพสังคมวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเพณี และประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทางการพัฒนาและแนวคิดศักยภาพการท่องเที่ยว
3. นโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารและสหัสวันนะเขต
4. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเมืองมุกดาหารและสหัสวันนะเขต
5. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 ทฤษฎีหลัก
 - 5.1.1 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
 - 5.1.2 ทฤษฎีขัดแย้ง
 - 5.1.3 ทฤษฎีนิเวศวิทยา
 - 5.2 ทฤษฎีเสริม
 - 5.2.1 ทฤษฎีสัญภาพ
 - 5.2.2 ทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม
 - 5.2.3 ทฤษฎีการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสภาพสังคมวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

คำว่า “วัฒนธรรม” เมื่อพิจารณาตามความหมายแล้ว พบว่า มีความหมายกว้างขวางและยิ่งใหญ่มากในสังคมหนึ่ง ๆ วัฒนธรรมในแง่ที่ใช้กันทั่วไปมักจะหมายถึง บรรดา

จนบรรณนิยม ประเพณีต่าง ๆ ที่ตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น พิธีแห่เทียนเข้าพรรษา พิธีทำบุญสงกรานต์ พิธีทำบุญเทศน์มหาชาติ ฯลฯ เป็นต้น มีนักวิชาการหลายคน ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมไว้ดังนี้

พัทธา สายหู (2514 : 3) กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรม คือ แบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกเรียนรับถ่ายทอดไปด้วยการสั่งสอน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

อานนท์ อภาภิรมย์ (2519 : 105) กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิต แนวทางแห่งพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้ รวมไปถึงความคิดความเชื่อและความรู้ เป็นมรดกแห่งสังคมและเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2530 : 12) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” ถ้าจะสรุปให้เข้าใจง่าย คือ แบบแผนของพฤติกรรมของความคิด หมายความว่า วัฒนธรรมมีแบบแผนที่ค่อนข้างถูกกำหนดเอาไว้ตายตัวและมีความหมาย 2 ส่วน คือ 1) ส่วนที่เป็นแบบแผนของพฤติกรรมและความคิด 2) ส่วนที่สัมพันธ์ต่อวิถีชีวิต ไม่ได้เป็นเพียงตัวแบบแผนอย่างเดียว แต่เนื่องจากวัฒนธรรมสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ด้วยเหตุนี้เราจึงมีการเปลี่ยนแปลงตัวแบบแผนของพฤติกรรมและความคิดเสมอมา สับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

นิยพรรณ วรรณศิริ (2540 : 37) ได้กล่าวถึง ความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม คือ พฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิด ที่จะหาวิธีการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่ การหาอาหาร การกินอาหารเพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย การจัดกลุ่มอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ การสื่อสารติดต่อซึ่งกันและกัน การจับจ่าย ตลอดจน การตอบสนองความต้องการทางเพศ เป็นต้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2544 : 13-15) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมในสังคมไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) หมายถึง วัฒนธรรมมีความจำเป็นถึงการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ เนื่องจากสังคมกับวัฒนธรรมไม่สามารถที่จะแยกจากกันได้
2. เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manmade) หมายถึง วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาเอง หรือติดตัวมาแต่กำเนิด หรือถ่ายทอดทางพันธุกรรม นิสัย และความสามารถต่าง ๆ ของมนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมา แล้วกำหนดความหมาย สัญลักษณ์ หน้าที่ ของสิ่งที่สร้างขึ้นมาจนสมาชิกได้ยอมรับเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม

3. วัฒนธรรมมีการยอมรับร่วมกัน (Shared) หมายถึง เมื่อมนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาภายในสังคม ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของสังคมนั้น ๆ แล้ว วัฒนธรรมนั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับ เห็นพ้องต้องกันของสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคม เพราะจะทำให้วัฒนธรรมอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ (Learned) หมายถึง การที่มนุษย์รู้จักวัฒนธรรมหรือปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้น เกิดการเรียนรู้ ไม่ใช่เกิดจากสัญชาตญาณ

5. วัฒนธรรมต้องมีการถ่ายทอด (Transmitted) หมายถึง วัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาจะดำรงอยู่ในสังคมมนุษย์ได้ นอกจากการเรียนรู้ของสมาชิกแล้ว มนุษย์มีวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่สมาชิกรุ่นหลัง ๆ ให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา

6. วัฒนธรรมของแต่ละสังคมมีความแตกต่าง (Varieties) หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นไม่สามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบ ว่าวัฒนธรรมของสังคมใดดีกว่ากันทั้งนี้เนื่องจากแต่ละวัฒนธรรม มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมนั้นเป็นผู้สร้างขึ้นและยอมรับนำมาประพฤติกิปฏิบัติ แนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมมีส่วนเหมาะสมในสังคมของคนนั้น เรียกว่า วัฒนธรรมสัมพัทธ์ (Cultural Relativism) ส่วนใหญ่สมาชิกบางคนในสังคมอาจจะเห็นว่าวัฒนธรรมของคน ดีกว่าวัฒนธรรมของสังคมอื่น โดยยึดเอาชาติพันธุ์ของตนเองเป็นใหญ่ เรียกสมาชิกที่มีแนวความคิด แบบนี้ว่า ความหลงชาติพันธุ์ (Ethnocentrism)

7. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ (Changed) หมายถึง วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมเนื่องจากสังคมไม่ได้อยู่นิ่ง วัฒนธรรมก็จะมี การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเช่นกัน โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงมักเป็นไปได้ 2 วิธี คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคม และการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกสังคม

8. วัฒนธรรม อาจสลายไปได้ (Dead Culture) หมายถึง วัฒนธรรมในสังคมนั้น เมื่อไม่มีการถ่ายทอดสืบต่อแล้ววัฒนธรรมนั้นจะสลายไปหรือตายไป (Dead Culture) ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมจะมีชีวิตอยู่ เมื่อยังมีมนุษย์และสังคมอยู่ บางครั้งเราไม่ทราบว่า วัฒนธรรมในสมัยนั้นเป็นอย่างไร เพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ค่อยสมบูรณ์ หรือบางครั้งเราอาจเห็นว่าวัฒนธรรมหนึ่งอาจถูกกลืนจากวัฒนธรรมอื่นที่แข็งแกร่งกว่า หรือรับเอาวัฒนธรรมมาทั้งหมด ทำให้วัฒนธรรมเดิม ไม่ค่อยเห็นมี หรือ หดหายไป

9. วัฒนธรรมเป็นผลรวมของหลายๆ สิ่ง หลายๆ อย่าง (Integrative) หมายถึง วัฒนธรรม ของสังคมหนึ่งเป็นผลรวมของแบบแผนหรือแนวทางการดำเนินชีวิตเข้าด้วยกัน หรือเรียกว่า แบบแผนวัฒนธรรม ซึ่งประกอบขึ้นจากส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

10. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม (Social Heritage) หมายถึง วัฒนธรรมไม่ได้เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสังคม แต่เป็นของส่วนรวม จึงเป็นสมบัติของสมาชิกทุกคน

อังคณา ใจเหิม (2546 : 11-14) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เจริญงอกงาม มีคุณค่าต่อสังคมและบ้านเมืองมาก ซึ่งสามารถจำแนกคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ดังนี้

1. ลักษณะที่แสดงถึงคุณค่าทางวัตถุ เช่น เครื่องปั้น ดินเผา ซึ่งเป็น

ศิลปหัตถกรรมที่ ควบคู่กับมนุษย์เป็นเวลานาน เครื่องปั้นดินเผา ถูกพัฒนามาเป็นเครื่องประดับ ตกแต่งบ้านและสวน เพื่อให้เกิดความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับความนิยม

2. ลักษณะที่แสดงถึงคุณค่าทางจิตใจ โดยเป็นคุณค่าที่ไม่สามารถสัมผัสได้

แต่รู้สึกได้ด้วยจิตใจ ส่วนใหญ่เกิดจากศาสนาที่หล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ

3. ลักษณะที่แสดงถึงคุณค่าด้านภูมิปัญญา เป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสม

เอาไว้ โดยสามารถนำมาปรับเปลี่ยนให้เกิดความผสมผสานอย่างกลมกลืน เช่น อาหารไทย ที่สามารถดัดแปลงเป็นทั้งอาหารและเป็นทั้งยารักษาโรคได้อีกด้วย

4. ลักษณะที่แสดงถึงคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็น

ความเป็นชาติได้คือ ความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ด้านนาฏศิลป์ไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การแสดงของไทย ทั้งลีลาท่าทาง หรือเครื่องแต่งกายล้วนแต่ประณีต บรรจง สวยงามเป็นอย่างยิ่ง

บุญสม ยอดมาลี (2547 : B) ได้เขียนเอกสารประกอบการสอนรายวิชา ทฤษฎีพลวัต

และกระบวนการทัศน์ทางวัฒนธรรม กล่าวถึง วัฒนธรรม ความจริงกับสิ่งที่คนเข้าใจ มีความสำคัญดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นศิลปการแสดงทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น เช่น การฟ้อนรำ

มวย หมอลำ เซิ้งกลองยาว ลิเก จำนวนผู้แสดงมีไม่กี่คน เช่น มวย ไปจนถึงจำนวนร้อยหรือกว่านั้น เช่น หมอลำหมู่หรือลำกลอนประยุกต์

2. วัฒนธรรมเป็นวัตถุสิ่งของหรือโบราณสถานที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ผู้คน

บางส่วนมีความเชื่อลึกๆ ด้วยว่าอะไรก็แล้วแต่ที่เป็นสิ่งของเก่าแก่ก็ให้อธิว่าเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของสังคมด้วย

3. วัฒนธรรมหมายถึง การแสดง หรือการโชว์ศิลปการแสดงดนตรี การจัดงาน

เทศกาลประจำปี เช่น การจัดแห่เทียนเข้าพรรษา งานแข่งเรือ เทศกาลอาหารหรือผลไม้พื้นเมือง การไหลเรือไฟ บุญบั้งไฟ บุญข้าวสาก บุญกฐิน เป็นต้น

4. วัฒนธรรมหมายถึงการปฏิบัติ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมที่แปลกใหม่

ที่สังคมหยิบยืมจากสังคมภายนอก อาจหยิบยืมเพียงบางส่วนหรือทั้งหมดมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อทดแทนสิ่งที่มีอยู่เดิม ถือว่าเป็นวัฒนธรรมใหม่ ตัวอย่างมีให้เห็นเต็มบ้านเต็มเมือง มีทั้งชื่อเป็นไทยและต่างประเทศ มีหลากหลายลักษณะและมากกว่าปัจจัยสี่พื้นฐาน

ไทเลอร์ (Edward B.Tylor. 1871 : 1) เป็นนักมานุษยวิทยาและเป็นบิดาสาขา

มานุษยวิทยาวัฒนธรรม ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรม คือ ผลรวมของบรรดาสิ่ง

ต่างๆ ที่มีควมสลับซับซ้อน ที่ประกอบด้วยความรู้ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี

อุปนิสัย ตลอดจนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีมนุษย์แสดงออกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

กรีน (Green. 1982 : 75) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมให้บุคคลเกิดความรู้ วัฏจักรปฏิบัติ มีความเชื่อ ตลอดจนเข้าใจ ผลผลิตทางศิลปะทั้งหลาย และดำรงรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้ หรือ เปลี่ยนแปลงไปในเวลาที่เหมาะสม

ลินตัน (Ralph Linton. 1973 : 64) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า
 “วัฒนธรรม เป็นผลงานของความรู้ ทักษะคติแบบแผน พฤติกรรมหรือลักษณะที่สมาชิกใช้ร่วมกัน และถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อมาในสังคมใดสังคมหนึ่ง”

โรเจอร์ส (Rogers. 1977 : 44) เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวว่า
 “วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติร่วมกัน ของสมาชิกในสังคม รวมทั้งมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อ ๆ มา”

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมหมายถึงภูมิปัญญาที่เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจการเมืองของ สังคม อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่แสดงออกถึงความเข้มแข็ง เป็นแบบอย่างทางพฤติกรรมที่เกิดจากการ เรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคมมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยการเลือกสรร สืบทอดต่อเนื่องกันมา โดยทั่วไปมักจะหมายถึงบรรดาขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น พิธีแห่เทียนเข้าพรรษา พิธีทำบุญสงกรานต์ พิธีทำบุญเทศน์ มหาชาติ พิธีทอดกฐิน เป็นต้น

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสภาพสังคมวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

สภาพสังคมวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ถึงจะมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งระหว่างประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแต่กลับกลายเป็นว่าสองอารยธรรมที่มีทั้งภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใกล้ชิดกันมาก และยังเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ อันแน่นแฟ้นมาอย่างช้านาน โดยไทยและลาวได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตร่วมกันตั้งแต่วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2493 มีการส่งเสริมและเกื้อกูลกันในปัจจัยหลายๆ ด้านมาโดยตลอด รวมถึง การแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคเกี่ยวกับความร่วมมือ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน วิชาการ การท่องเที่ยว สาธารณสุข และวัฒนธรรม เป็นต้น

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2538 : 1) กล่าวถึง สังคมและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงว่า
 กลุ่มวัฒนธรรม ลุ่มแม่น้ำโขง หรือกลุ่มไทยลาว ก็คือกลุ่มพื้นที่แถบที่เคยเป็นดินแดนของอาณาจักร ล้านช้าง ซึ่งเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่โดยมี ขุนลอ เป็นปฐมกษัตริย์ มีอาณาเขตด้านตะวันออก จดเวียดนาม เริ่มตั้งแต่ประเทศจีนลงมาถึงกัมพูชา ด้านตะวันตกจดแค้วน่านนาไทยและกรุงศรี อโยธยา ทิวเขาคงพญาไฟและทิวเขาเพชรบูรณ์ ด้านเหนือจดดินแดนสิบสองปันนา ในมณฑลยูนนาน ของจีน ด้านใต้จดเขตกัมพูชา เขตเมืองเชียงแตงใต้แก่งหลี่ตี มีแม่น้ำโขงอยู่กลางประเทศ

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2540 : 62) กล่าวถึง สังคมวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงว่า
 ความสัมพันธ์ ของชุมชนสองฝั่งโขง โดยมีจารีตประเพณี เป็นตัวบ่งชี้ได้ว่า เป็นวัฒนธรรมจากพื้นเพ

เดียวกัน ความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมล้านช้าง พบว่ามีนิทานตำนานวัด เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับการสร้างวัด การสร้างปูชนียสถาน เชื่อว่าเป็นเรื่องจริงมีนามบุคคลและสถานที่ปรากฏในเรื่องนั้น เช่น ตำนานอุรังคธาตุ ตำนานหลวงพระบาง ตำนานพระแชกคำ ตำนานพระแก้ว ตำนาน พระธาตุหลวง เป็นต้น

ยูพา กาพนคร, ประทับใจ ศึกษาและประสิทธิ์ พวงบุตร (2544 : 15) กล่าวถึง โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure) ว่า ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน สาเหตุเนื่องจากภาคอีสานส่วนหนึ่งมีพื้นที่ติดกับชายแดนแถบบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นอาณาเขตของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการติดต่อไปมาหาสู่กันเสมือนบ้านที่เมืองน้อง การซึมซับวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเป็นอยู่วิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน

กรมทางหลวง (2549 : 55-63) กล่าวถึง สภาพทั่วไปทางสังคมและวัฒนธรรม สะหวันนะเขต ในหนังสือที่ระลึกเนื่องในวันเปิดสะพานมิตรภาพ 2 ว่า สะหวันนะเขต เป็นเมืองที่มีความใหญ่เป็นลำดับที่ 2 รองจากเวียงจันทน์ มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมากที่สุด ถึง 850,000 คน และยังมีชน กลุ่มน้อยอาศัยอยู่ถึง 11 เผ่า ซึ่งมีความหลากหลายทางประเพณีวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชนเผ่า นอกจากนี้ สะหวันนะเขต ยังเป็นจุดศูนย์กลางคมนาคมทางบก ระหว่าง เวียงจันทน์ ปากเซ ประเทศไทย และประเทศเวียดนาม ทำให้มีผู้คนเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยว และเพื่อทำการค้าอย่างคึกคัก เมืองสะหวันนะเขต จึงมีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นอันดับสองของประเทศ ประกอบกับความมั่งคั่งของทิพทัศน์แม่น้ำโขง วัดวาอาราม รวมทั้งความเป็นธรรมชาติ รอบตัวเมือง ก็เป็นเสน่ห์ อันน่าประทับใจ

กรมทางหลวง (2549 : 38) กล่าวถึง สภาพทั่วไปของสังคมวัฒนธรรม ฝั่งอำเภอเมือง มุกดาหาร ว่าสภาพโดยทั่วไป เป็นจังหวัดชายแดนอยู่ในภาคอีสาน ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดสกลนคร และจังหวัดนครพนม ทิศใต้ติดกับจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธรและจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตกติดกับ จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนทิศตะวันออกติดกับชายฝั่งแม่น้ำโขง และแขวง สะหวันนะเขต ของลาว มีกลุ่มชาติพันธุ์ถึง 8 เผ่า มีวิถีชีวิตอยู่บนพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา เชื่อในเรื่องผีสาม เทวดา และธรรมชาติ อย่างผสมผสานกลมกลืน ประเพณีและวัฒนธรรมที่ปรากฏ ทั้งด้านจิตใจ วัตถุ และพิธีกรรมยังเป็นไปตามประเพณีดั้งเดิมของชาวอีสานทั่วไป คือ ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ ซึ่งฮีตสิบสองปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญ ๆ เช่น ประเพณีการแข่งเรือ งานกาชาด งานรวมเผ่าไทยมุกดาหาร และงานสงกรานต์ เป็นต้น

พระมหาธนุกฤตี ควงคี (2543 : 1) กล่าวถึงกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง หรือกลุ่มไทยลาว ว่า พื้นที่แถบนี้เคยเป็นดินแดนของอาณาจักรรัฐล้านช้างซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทางฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขง มานับตั้งแต่ก่อนรัฐสุโขทัยจะได้ออกสถาปนาขึ้น โดยที่รัฐทั้งสองมีฐานะเท่าเทียมกัน แต่ภายหลังรัฐล้านช้างได้ลดบทบาทลง และแตกออกเป็นรัฐ

หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก ใน พ.ศ. 2238 ดินแดนทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ซึ่งก็คือภาคอีสานของไทย ยกเว้นรัฐหลวงพระบางแล้วล้วนตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐอยุธยา เวียงจันทน์ และจำปาสัก ทั้งสิ้น โดยรัฐเวียงจันทน์ครอบคลุมบริเวณจังหวัดเลย หนองคาย และนครพนม รัฐจำปาสักครอบคลุมบริเวณจังหวัดอุบล ราชธานี และร้อยเอ็ด ดังนั้นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานปัจจุบันจึงมีบรรพบุรุษ และชาติพันธุ์เดิมที่แตกต่างกันซึ่งอาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวมานับตั้งแต่อดีต ดินแดนบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง เป็นสังคมที่สืบทอดวัฒนธรรมล้านช้างมานับตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 และต้นพุทธศตวรรษที่ 20 เนื่องจากการอพยพเข้ามาตั้งเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก โดยการรวมเอาชุมชนที่กระจัดกระจายให้มาขึ้นกับศูนย์กลางเดียวกัน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้ปกครองที่แตกออกจากรัฐเวียงจันทน์ ลักษณะเฉพาะของดินแดนบริเวณสองฝั่งน้ำโขงเช่นเดียวกับในภาคอีสาน ก็คือ ความเป็นอิสระจากศูนย์กลาง และมีความสัมพันธ์กับศูนย์กลางอย่างหลวม ๆ แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลทางการปกครองจากวัฒนธรรมล้านช้างที่เรียกว่า อาญาสี่ แต่ก็มีความหมายน้อย เนื่องจากการที่อยู่ห่างไกลจากอำนาจรัฐ ขณะที่รัฐสยามเองที่กำลังแผ่อิทธิพลเข้าสู่อีสานนั้นก็ไม่มีกลไกที่จะควบคุมได้ เป็นเพียงการแผ่อำนาจทางการเมืองเท่านั้น แต่ในด้านวัฒนธรรมนั้นแทบไม่มีอิทธิพลเลยต่อมาเมื่อดินแดนบริเวณสองฝั่งโขง ถูกแยกออกเป็นสองประเทศ หลังการแบ่งแยกอาณาเขตทางการเมืองของรัฐสมัยใหม่ทำให้คนลาวที่อาศัยอยู่ในฝั่งขวาของแม่น้ำโขงจึงกลายเป็นประชาชนชาวไทยที่มีทวิลักษณ์ (Double Ethnic Identity) คือมีสำนึกทางชาติพันธุ์ที่เป็นลาวทับซ้อนกับสำนึกความเป็นไทย โดยเป็นสังคมที่สืบทอดวัฒนธรรมล้านช้าง

แต่การที่ศูนย์กลางของวัฒนธรรมกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นแก่นกลางของวัฒนธรรม (Culture Core) และเขตวัฒนธรรม (Cultural Area) ที่แพร่กระจาย (Cultural Diffusion) ออกไปไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขงที่เป็นดินแดนปลายเขตของวัฒนธรรมล้านช้าง เนื่องจากการอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางทำให้วัฒนธรรมหลักแพร่กระจายไปได้เต็มที่ และตัวเนื้อหาของวัฒนธรรม (Cultural Trait) มีความหนาแน่นหรือความเข้มข้นน้อย จนเกิดลักษณะชายขอบแตกต่างจากวัฒนธรรมศูนย์กลาง อันมีลักษณะที่สัมพันธ์สอดคล้อง (Cultural Relativism) กับสภาพแวดล้อม (Habitat) จนเกิดเอกลักษณ์เฉพาะเป็นลักษณะแบบแผนวัฒนธรรมเฉพาะตัวขึ้น (Configuration) ขณะที่ภาคอีสานได้ถูกผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) ที่เกิดจากอำนาจรัฐในการบังคับกลืนวัฒนธรรม (Incorporation) จนสูญเสียชาติลักษณ์ (Ethnic Identity) ไปเกือบหมดสิ้น นับตั้งแต่การปฏิรูป การบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ใน พ.ศ. 2398 และในช่วงการปฏิบัติการด้านความมั่นคงของชาติหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเวียดนาม ภายใต้ความหวาดระแวงในเรื่องวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานเหล่านี้จะเป็นกลุ่มที่ฝึกฝนลัทธิคอมมิวนิสต์ ส่วนของลาวเองตกอยู่ในสภาพความเปลี่ยนแปลงภายใต้

การประจันหน้าทางวัฒนธรรมจากการขยายอาณานิคม (Colonization) ของฝรั่งเศสซึ่งเป็นผู้ปกครองที่พยายามทำลาย และครอบงำวัฒนธรรมของผู้อยู่ใต้อาณานิคมเพื่อประโยชน์ทางการเมือง และในช่วงสงครามเย็นหลังลาวได้เปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปสู่ระบบสังคมนิยมภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งรัฐ มีบทบาทสูงมากในการครอบงำทางวัฒนธรรม โดยถือว่ารัฐและสังคมเป็นสิ่งเดียวกัน นอกจากความสัมพันธ์เหล่านี้แล้ว เรายังมีสาเหตุอื่นที่ทำให้สภาพสังคมวัฒนธรรมสองฝั่งโขงมีความสัมพันธ์แนบแน่นยิ่ง เช่น ระบบเครือญาติ แม้ว่าแม่น้ำโขงจะเป็นเส้นแบ่งเขตแดนลาวและไทยนับตั้งแต่ ค.ศ. 1893 แต่ก็ไม่ได้ทำให้การไปมาหาสู่ของคนสองฝั่งเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการอพยพเข้ามาตั้งเป็นชุมชนของกลุ่มชน ในวัฒนธรรมล้านช้างตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 ถึง พุทธศตวรรษที่ 20 ด้วยสาเหตุทางการเมือง จากพวกเจ้าที่แตกออกมาจากเวียงจันทน์ และสยามสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่ต้องการรวมชุมชนที่กระจัดกระจายให้มาขึ้นกับศูนย์กลางเดียวกัน การอพยพไปตั้งเป็นชุมชนใหม่ทำให้ผู้คนในพื้นที่ต่างๆ รู้จักกัน บ้างก็ร่วมสายตระกูลเดียวกันหรือร่วมเผ่าตักันมาก่อน อาทิเช่น นามสกุล นาคคำในปัจจุบันมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากจำปาสักในรุ่นปู่ โดยมากันเป็นกลุ่มแบ่งสายไปอยู่ทั้งที่ อำเภอคอนมดแดงและอำเภอतालุมในปัจจุบัน นับแต่รุ่นพ่อได้มีการกลับไปเยี่ยมเยือนพี่น้องที่ยังอยู่ฝั่งลาว เป็นประจำทุกปีในช่วงวันปีใหม่ และช่วงงานบุญเดือน3 ที่ทำบุญปราสาทวัดภูก็จะมีการส่งข้าวและไปทำบุญร่วมกัน

ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมบริเวณชายแดนสองฝั่งแม่น้ำโขงเกิดขึ้นโดยพื้นฐานของความสัมพันธ์ในลักษณะกลุ่มเครือญาติ (Kinships) อันมีที่มาจากความสัมพันธ์ ทางสายเลือดและความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน และที่อยู่อาศัยภายหลังการแต่งงานทั้งแบบที่ฝ่ายชายย้ายออกจากบ้านของตนไปอยู่กับฝ่ายหญิงในการให้บริการ ทำงานเป็นแรงงานให้กับครอบครัวของฝ่ายหญิงเป็นระยะเวลาหนึ่งตามประเพณีอีสาน และลาวซึ่งแท้ที่จริงก็คือประเพณีเดียวกัน และแบบที่ฝ่ายหญิงย้ายออกจากบ้านของตนไปอยู่กับฝ่ายชายในกรณีที่ผู้ชายเป็นลูกคนเดียว อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ของผู้คนในบริเวณชายแดนสองฝั่งแม่น้ำโขงตลอดมาทุกยุคทุกสมัย กลุ่มเครือญาติ ซึ่งมักถูกเรียกรวม ๆ กันว่าเป็น “ญาติ” จะมีการเยี่ยมเยียนกันเพื่อสืบถามชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และข่าวคราวเกี่ยวกับเครือญาติคนอื่นที่เกี่ยวข้องกัน อยู่เสมอในช่วงเวลาที่สำคัญ ๆ เช่น งานบุญ หรือช่วงเวลาสำคัญของชีวิต เช่น งานแต่งงานหรืองานศพ และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะพิธีแจกข้าวอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงนัยความสัมพันธ์ของบรรพบุรุษและเครือญาติ อันเป็นพื้นฐานทางสังคมของผู้คนในบริเวณชายแดนสองฝั่งโขง ที่มีความเชื่อว่า ดวงวิญญาณ (Soul) ของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว หากไม่ได้รับการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แล้ว ดวงวิญญาณนั้น ก็จะมีแต่ความ อดอยากทนทุกข์ทรมานและ ไม่ได้ไปผุดไปเกิด หากคนใดที่เสียชีวิตไปแล้วไม่ได้ทำบุญแจกข้าวไป ให้บุคคลนั้น

จะได้รับความอโคจรยากไม่ได้ไปผูกไปเกิด จะยังคงวนเวียนเพื่อรอรับข้าวแจกจากญาติ พี่น้องต่อไป บุคคลใดเมื่อมีญาติที่เสียชีวิตไปแล้ว ไม่ได้ทำบุญแจกข้าวอุทิศส่วนกุศลไปให้ ก็จะถูก ดูหมิ่น ดูแคลน ว่าไม่รู้จักรับบุญคุณไม่รักใคร่ญาติที่เสียชีวิตไป เป็นคนเห็นแก่ตัว ด้วยความเชื่อดังกล่าวนี้ จึงทำให้มีการจัดงานทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่ได้ล่วงลับไปไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่พี่น้อง ปู่ย่าตายายพี่ป้าน้าอาโดยการทำบุญแจกข้าวนี้ ต้องระบุไปว่าต้องการจะทำบุญแจกข้าวให้ใคร การบอกกล่าวเพื่อนบ้านใกล้เคียง ภายในหมู่บ้าน หรือต่างหมู่บ้าน และมีการบอกกล่าว ไปถึงญาติ พี่น้องที่อยู่ห่างไกลให้มาร่วมงานนี้ด้วย นิยมทำกัน ในเดือนสี่ เพราะเป็นช่วงที่ว่างเว้นจากการทำไร่ ไรนา พอถึงวันทำบุญในช่วงตอนกลางวันจะมีการจัดแต่งเครื่องไทยทาน และมีการจัดเลี้ยงอาหาร แก่ผู้ที่มาจัดแต่งเครื่องไทยทานและมาช่วยงาน ในช่วงเช้าของวันใหม่จะมีการถวายอาหารและ เครื่องไทยทานแด่พระภิกษุสงฆ์ โดยจะนิมนต์มาบ้านเจ้าภาพหรือนำไปถวายที่วัดก็ได้ หลังจากนั้น ก็จะมีการถวายผ้าบังสุกุล ฟังเทศน์ และกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไป หลังจากนั้น ก็จะมีการจัดเลี้ยงอาหารให้ผู้มาร่วมงานเป็นอันเสร็จพิธี การทำบุญแจกข้าวแก่ญาติที่เสียชีวิตไป จึงเป็นเรื่องความกตัญญูต่อญาติพี่น้องและผู้มีพระคุณเพื่อให้ดวงวิญญาณของคนเหล่านั้นได้รับ บุญกุศลและไปเกิดใหม่ไม่ต้องวนเวียนเพื่อรอรับส่วนบุญอีกต่อไป ทั้งยังนำมาสู่ความรู้จักมักคุ้น และการแต่งงานของหนุ่มสาว เมื่อแต่งงานกันเพียงหนึ่งคู่ จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางเครือญาติ อย่างน้อย 2 ครอบครัว ทำให้จำนวนผู้คนที่ไปมาหาสู่กันระหว่างสองฝั่งแม่น้ำโขงเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ ในลักษณะที่ไม่ได้เกิดจากความสัมพันธ์ทางสายเลือด หรือความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน เรียกว่า “ญาติเทียม” (Pseudo Kinships) จากการเป็น “เสี่ยว” หรือเพื่อน (Friend or Comrade) ซึ่งเป็นบุคคลในเพศเดียวกันที่มีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน มีวัยอยู่ในรุ่นราวคราวเดียวกัน โดยให้พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่นับถือใช้ด้ายผูกข้อมือสาบานเป็นเพื่อน รักกันความสัมพันธ์ดังกล่าวจะคงอยู่ไปจนวันตาย “สายญาติ” ดังกล่าวมีความหมายกว้างกว่า ญาติพี่น้อง ที่เกิดความสัมพันธ์ทางสายเลือด หรือความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน และขยาย ความสัมพันธ์ออกไปนอกครอบครัวและกลุ่มเครือญาติภายใต้ความสัมพันธ์ดังกล่าว คำเรียกขาน ญาติประเภทนี้โดยเฉพาะลูก ๆ จะเรียกเสี่ยวของพ่อว่า “พ่อเสี่ยว” และภรรยาว่า “แม่เสี่ยว” และลูก ๆ จะได้รับความรักใคร่จากอีกครอบครัวซึ่งเป็นเสี่ยวกันอย่างสนิทสนม เยี่ยงเดียวกับ เป็นลูกของตน นอกจากนี้ยังไม่นิยมแต่งงานกันในระหว่างลูกของเสี่ยวด้วยกัน เพราะเสมือนเป็น การแต่งงานในระหว่างญาติพี่น้องร่วมสกุลเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปว่า สภาพสังคมวัฒนธรรมสองฝั่งโขง ซึ่งมีสายน้ำเป็นเส้นแบ่งประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่สภาพการณ์ต่าง ๆ ก็เป็น 2 อารยธรรม ที่มีทั้งภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใกล้ชิดกันมาก มีความสัมพันธ์และเกื้อกูลกันมา โดยตลอดได้ร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นอย่างดี

ตลอดมา ดังตัวอย่างประเพณีสิบสองเดือน ที่ประชาชนทั้งสองฝั่งโขงได้ร่วมกันสืบสานคทอค
ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งมีพื้นฐานไม่แตกต่างกัน
มากนัก นอกจากนี้ ไทยและลาวยังมีความร่วมมือทางด้านวิชาการสาขาต่างๆ ได้แก่ การศึกษา
เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แรงงาน ตลอดจนทางด้านสังคม วัฒนธรรมและ
การท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมสองฝั่งโขงแนบแน่นขึ้นตามลำดับจนสามารถกล่าวได้ว่า
น “เมืองคู่แฝดทางวัฒนธรรม”

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเพณี ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว

พระยาอนุমানราชชน (2505 : 4) ได้กล่าวถึงความหมายของประเพณีไว้ว่า “ความ
ประพฤติสืบต่อกันมา จนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดเมื่อประพฤติซ้ำ ๆ กันอยู่บ่อย ๆ จนเป็น
ตามเคยชิน ก็เกิดเป็นนิสัยสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤติของคนส่วนรวม
ถือเป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผนและสืบต่อกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน”

อานนท์ อาภาภิรมย์ (2519 : 103) กล่าวถึงประเพณี ดังนี้

1. จารีตประเพณี เป็นประเพณีที่สังคมถือว่าถ้าใครในสังคมฝ่าฝืน หรือดเว้น
กระทำตามถือว่า เป็นความผิด ความชั่ว จารีตประเพณีจึงเสมือนข้อบังคับทางจรรยาหรือศีลธรรม
งสังคม และจารีตประเพณีใดถ้ามีสภาพเป็นคำสั่งของรัฐโดยมีระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ
กระทำหรือไม่ให้กระทำ และบางทีมีการลงโทษด้วยข้อบังคับทางศีลธรรมจรรยา จะหมดสภาพ
กลายเป็นกฎหมายแทน เช่น ตามจารีตประเพณีกำหนดให้พ่อแม่มีหน้าที่เลี้ยงดูลูก หากพ่อแม่
โหดเลวก็จะเป็นคนชั่วและมีความผิด

2. ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นระเบียบแบบแผนในการ
ปฏิบัติ ทั้งที่เป็นระเบียบโดยตรงหรือโดยปริยายก็ตาม คือวางเป็นระเบียบพิธีการ วัชชฎเจนหรือ
การรู้เรื่องว่าควรจะทำปฏิบัติอย่างไรประเพณีการเกิดการบวชนาค การแต่งงานการตาย
รับ เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลตรุษสารท การทำบุญเลี้ยงพระ
ขึ้นบ้านใหม่เป็นระเบียบแบบแผนมีประเพณี สืบกันมา ล้วนเป็นขนบประเพณีทั้งสิ้น

3. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมเนียมคาสามัญ ไม่มีผิดหรือมีถูก
โอนจารีตไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี ผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่อง
ใหญ่อะไร นอกจากจะเห็นว่าขาดการศึกษา และไม่มีสมบัติผู้ดี ธรรมเนียมประเพณี เรื่องเกี่ยวกับ
กฎหมายเกี่ยวกับอริยาบทต่างๆ เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน กิน พุดจา แต่งตัว เป็นสิ่งที่ได้รับ
สั่งสอนการอบรมสืบต่อกันมา หรือเห็นผู้ใหญ่ประพฤติปฏิบัติ ก็เอามาเป็นแบบอย่าง

จารุวรรณ ไวยเจตน์ (2523 : 119) ได้ให้ความหมายของประเพณีไว้ว่าประเพณี หมายถึง แบบความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ การประกอบพิธีกรรมที่กระทำในโอกาสต่าง ๆ ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ สิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่สืบต่อกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

จรัญ พรหมอยู่ (2523 : 91) ได้ให้ความหมายของประเพณีไว้ว่า “ประเพณี หมายถึง ความประพฤตินี้สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่าเอกลัทธิหรือพหุณิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การบวช และการตาย เป็นต้น หรือความประพฤตินี้มาจากชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของไทย เพื่อความเหมาะสมกับกาลสมัย ซึ่งเรียกว่า สัมพันธนิยม เรื่องของประเพณีนั้น บางอย่างต้องคงรักษาไว้ บางอย่างต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลสมัย บางอย่างต้องถือเป็นแบบสากล”

ปรีชา พิณทอง (2534 : 49) ได้กล่าวถึงคำว่าประเพณี ออกมาจากศัพท์บาลีและสันสกฤตว่า “ปเวณิ” ได้แก่นขนบธรรมเนียมหรือแบบแผน คนเราไม่ว่าชาติไหนภาษาใด ย่อมต้องมีประเพณีเป็นของตนเอง คนในชาติทุกคนต้องเคารพนับถือ ไม่เคารพจะถูกตราหน้าว่า เป็นคนไม่มีชาติ การริเริ่มตั้งประเพณีขึ้นนั้นก็เพื่อจะรวมคนในชาติให้สามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลให้เคารพนับถือ และช่วยทำกิจส่วนรวม

ณรงค์ เติ่งประชา (2539 : 91) ได้ให้ความหมายของประเพณีไว้ว่า “ประเพณี คือ การกระทำกิจกรรมทางสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับการดำเนิน ชีวิตและการปฏิบัติเพื่อความเจริญแห่งคนและสังคม” ของประเพณี ไว้ว่า “ประเพณี เป็นสิ่งที่นิยมถือประพฤตินี้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบแผนขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี”

รัชนิกร เศรษฐ (2539 : 91) ได้ให้ความหมายของประเพณีไว้ว่า “ประเพณี คือ ความประพฤตินี้สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากการเอาอย่างผู้อื่นที่อยู่รอบๆ คน หากจะกล่าวถึงประเพณีไทย หมายถึง นิสัยของสังคมไทย ซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาตั้งแต่ดั้งเดิมและมองเห็นได้ในทุกกาลของสังคมไทย”

กล่าวโดยสรุป ประเพณี หมายถึง การประพฤตินี้ปฏิบัติของกลุ่มชน ในแหล่งใด แหล่งหนึ่ง ยึดถือสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เป็นเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับความคิด ศีลธรรม จารีต ความเชื่อและระเบียบแบบแผน เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่คนในสังคมเห็นว่าถูกต้อง และเหมาะสมสำหรับสังคมนั้น ประเพณีของแต่ละสังคมอาจแตกต่างกันไป และอาจปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมวัฒนธรรมในกาลสมัยนั้น

ประเพณีอาจจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายประเภทแล้วแต่เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก นักวิชาการ ได้จำแนกประเภทของประเพณีออกเป็นหลายลักษณะดังนี้

พระยาอนูมานราชชน (2504 : 57) ได้แบ่งประเภทของประเพณีออกเป็น 2 ประเภท

ดังนี้

1. ประเพณีส่วนชุมชน เช่น ประเพณีท้องถิ่น ประเพณีของชาติ ประเพณีทาง

ศาสนา

2. ประเพณีส่วนบุคคล เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณี

การปลูกบ้านปลูกเรือน ประเพณีการบวช ประเพณีการตาย เป็นต้น

การแบ่งตามลักษณะของบุคคลผู้ประกอบพิธี แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเพณีส่วนบุคคล หมายถึง ประเพณีที่ปฏิบัติกันเฉพาะภายในครอบครัว เช่น

ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการทำศพ และประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

2. ประเพณีส่วนชุมชน หมายถึง ประเพณีที่ปฏิบัติกันของคนทั่วไปในชุมชน เช่น

ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทอดกฐิน และประเพณีทอดผ้าป่า เป็นต้น

3. ประเพณีส่วนของรัฐบาล หมายถึง ประเพณีที่ทางราชการจัดขึ้นเกี่ยวกับราชพิธี

และรัฐพิธีต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาและพระราชพิธีฉัตรมงคล เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเภทของประเพณีอาจแบ่งได้เป็นหลายลักษณะแล้วแต่เกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งและเจตนาในการศึกษาเป็นการยากที่จะแบ่งประเภทประเพณีให้แยกขาดจากกันได้ เนื่องจากประเพณีหนึ่งอาจเป็นธรรมเนียมประเพณี ในสังคมหนึ่ง แต่อีกสังคมหนึ่ง อาจเป็นขนบประเพณีหรือจารีตประเพณีก็ได้ ซึ่งสามารถนำมาสรุป รวมประเภทของประเพณีออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่กำหนดเวลาในรอบปีไว้อย่างถาวร มักจะเป็นประเพณีของส่วนรวม และประเภทที่ไม่ได้กำหนดเวลาไว้อย่างถาวร ซึ่งมักจะ เป็นประเพณีของส่วนบุคคล ซึ่งสามารถเลือกปฏิบัติตามประเพณี โดยขึ้นอยู่กับความเชื่อความศรัทธาหรือค่านิยมของผู้ปฏิบัติ

ประเพณีที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ และการปฏิบัติของคนในสังคมหนึ่ง ๆ จนคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับนับถือ ประเพณีจึงมีความสำคัญต่อชีวิตของคนในสังคมนั้นเป็นอย่างมาก นักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีไว้ ดังนี้

มณี พยอมยงค์ (2529 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณี สรุปได้ว่า ประเพณี

เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามที่ตนได้พบเห็นในสังคมของคน หากทำผิดแผกแตกต่างไป

คนในสังคมจะประณามว่าฝ่าเหล่าฝ่ากฏ การปฏิบัติตามประเพณีจึงเป็นสิ่งดีงาม เพราะเป็นเครื่อง

แสดงถึงคุณลักษณะของบุคคลว่าเป็นคนดีอยู่ในศีลธรรม ควรเอาเป็นแบบอย่างได้ เป็นคนที่มีความรู้

ทางขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างดี

วิจิตร ขอนยาง (2532 : 41-45) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีในด้านต่าง ๆ

สรุปได้ดังนี้

1. ด้านศาสนา

1.1 ประเพณีบางประการ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้แสดงกตเวทิตูณต่อผู้มีพระคุณ

ทั้งที่เสียชีวิตไปแล้วและยังมีชีวิตอยู่ปัจจุบัน เช่น ประเพณีการทำบุญแก่ผู้ตาย ประเพณีรดน้ำคำหัว เป็นต้น

1.2 ประเพณีบางประการทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสงบใจมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้าน

จิตใจ จนเป็นผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีตามมาด้วย

1.3 ประเพณีบางประการ ทำให้เกิดความเชื่อมั่น ในการปฏิบัติทำดี สนับสนุน

คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

1.4 ประเพณีบางประการทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจเอื้อเฟื้อมีเมตตาต่อมนุษย์ เช่น

ประเพณีการหว่านทาน หรือแจกทาน เป็นต้น

2. ด้านวัฒนธรรม

2.1 ประเพณีมีส่วนควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้เป็นผู้ที่ประพฤติ

ในทำนองคลองธรรม มีความสงบสุขเกิดขึ้นในสังคม เช่น ประเพณีตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา

2.2 ประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เพราะประเพณีเป็นเรื่องของบุคคล

และชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบางประการ เป็นเครื่องย่อกฎเกณฑ์

อุทัย หิรัญโศ (2519 : 231) ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณี ว่าเป็นกฎเกณฑ์

แบบแผนที่สังคมกำหนดขึ้นไว้ ใช้ร่วมกันในเหล่าสมาชิกของสังคมนั้น จึงเป็นเครื่องหมายบอก

ความเป็นพวกเป็นหมู่เดียวกันของผู้ที่ยึดถือประเพณีเดียวกันเมื่อมีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา จึงทำให้เกิดความผูกพันระหว่างสมาชิกในสังคม สามารถใช้เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวกลุ่มคนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า ความสำคัญของประเพณี เพราะเป็นกฎเกณฑ์ ที่สังคมกำหนดไว้ใช้ร่วมกัน

ในเหล่าสมาชิกของสังคมนั้น เป็นเครื่องหมายบอกความเป็นหมู่คณะเดียวกันของผู้ที่ยึดถือประเพณีเดียวกัน เมื่อมีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา จึงทำให้เกิดความผูกพัน สามารถใช้เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวกลุ่มคนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง

ประเพณีฮิตสิบสอง

ปรีชา พิณทอง (2495 : 23) กล่าวว่า คำว่า ฮิต ตรงกับศัพท์บาลีว่า จาริตตะ ในภาษา

สันสกฤตตรงกับคำว่า จาริตระแปลว่าขนบธรรมเนียม แบบแผน ความประพฤติดีงาม ประเพณีฮิต

มี 12 อย่างหรือประเพณีทำบุญสิบสองเดือน ดังต่อไปนี้

บุญเข้ากรรม

ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นอาบัติ ญาติโยมผู้หวังบุญกุศล ไปบริจาคทานรักษาศีล ฟังธรรมเกี่ยวกับการเข้ากรรมของพระภิกษุ เรียกว่า บุญเข้ากรรม กำหนดเอาเดือนอ้าย เป็นเวลาทำ จะเป็นข้างขึ้นหรือแรมก็ได้ วันที่นิยมทำกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เพราะมีกำหนดทำในระหว่างเดือนอ้าย จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนอ้าย มูลเหตุแห่งการทำบุญเดือนอ้าย ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว ต้องเข้ากรรม ถ้าไม่เข้ากรรมถือว่าไม่บริสุทธิ์ แม้จะบำเพ็ญคุณงามความดี ก็ไม่อาจบรรลุมรรคผลได้ มีตัวอย่างเล่าไว้ในสมัยพระกัสสปพุทธเจ้า ภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งล่องเรือไปในแม่น้ำคงคา เขามือจับใบตะไคร้ เมื่อเรือแล่นไปใบตะไคร้ขาด ท่านคิดว่า เป็นเรื่องเล็ก เวลาใกล้จะตายคิดจะแสดงอาบัติแต่หาพระภิกษุจะรับแสดงไม่มี แม้ท่านจะบำเพ็ญกรรมอยู่ในป่านานถึงสองหมื่นปี ก็ไม่อาจบรรลุธรรมชั้นสูงได้ เวลาตายไปแล้วได้เกิดเป็นพญานาค ชื่อ เอรกปัต คงจะเป็นเพราะเหตุนี้ นักปราชญ์โบราณอีสาน จึงได้จัดการเข้ากรรมไว้ให้เป็นประเพณี พิธีทำ ภิกษุผู้จะเข้ากรรม ต้องจัดแจงสถานที่ให้สะอาด คึงน้ำกินน้ำใช้ให้เพียงพอ สถานที่ จะเข้ากรรมทำเป็นกระท่อมเล็กๆ เลือกเอาวัดที่ไม่มีภิกษุมานัก ไม่มีภิกษุสังฆาร ไปมา เมื่อถึงเวลาแล้ว ภิกษุผู้จะเข้ากรรมนั้นห่มผ้าเจดียงป่าเข้าไปหาพระสงฆ์กราบพระเถระแล้วกล่าวคำขอปริวาสกะสงฆ์ อยู่ปริวาสครบกำหนดแล้วขอมานัตอยู่มานัตครบ 6 ราตรี แล้วขออัปทาน เมื่อสงฆ์ให้อัปทานแล้ว ถือว่า ออกกรรมเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว สำหรับคฤหัสถ์ ในขณะที่พระภิกษุเข้ากรรมนั้นคอยรับใช้ท่าน และถวายจตุปัจจัยไทยธรรม จนกว่าท่านจะออกจากกรรม เมื่อท่านออกจากกรรมแล้ว ก็จัดให้มีการฟังเทศน์ตลอดวัน การทำบุญแก่พระผู้ออกกรรมนี้ถือกันว่าได้บุญกุศลมาก

บุญคุณลาน

สถานที่ที่ทำสำหรับนวดข้าวเรียกว่า ลาน การนำเอาข้าวที่นวดแล้วมากองขึ้นให้สูง เรียกว่า คุณลาน ชาวนาที่ทำนาได้ผลเมื่อต้องการบำเพ็ญกุศล มีให้ท่าน เป็นต้น ก็จัดเอาลาน เป็นสถานที่ทำบุญ การทำบุญในที่ดังกล่าวเรียก บุญคุณลาน กำหนดเอาเดือนยี่ เป็นเวลาทำ เพราะมีการกำหนดทำในเดือนยี่ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนยี่ นอกจากนี้แล้วยังจัดให้มีการทำบุญคุ้มและบุญคุ้มข้าวใหญ่ด้วย

บุญคุ้ม หมู่บ้านหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งมีการรวมกลุ่มกันทำบุญเรียกบุญคุ้ม พิธีทำ คนในคุ้มทุกครัวเรือนพากันปลูกปะรำขึ้น กลางดินนำดอกไม้ธูปเทียนมารวมกัน มารับศีล ฟังเทศน์ มีมหรสพตลอดคืน รุ่งเช้ามีการถวายอาหารบิณฑบาต

บุญคุ้มข้าวใหญ่ การนำข้าวเปลือกมารวมกันทำบุญคุ้มข้าวใหญ่ พิธีทำเหมือนกับบุญคุ้ม ต่างแต่สถานที่จะทำบุญคุ้มข้าวใหญ่ ต้องเป็นศาลากลางบ้านหรือศาลาโรงธรรม

ทุกครัวเรือนหอบข้าวเปลือกของคน มากองรวมกันกลางคืนมีการเจริญพระพุทธมนต์ รับศีลฟังเทศน์

มีมหรสพ คอนเสิร์ตมีถวายอาหารและถวายข้าวเปลือก การทำบุญกุ่มข้าวใหญ่ถือได้ว่าได้บุญกุศลมาก จึงมีคณนิมิตทำกันเป็นประจำทุก ๆ ปี และทุกหมู่บ้านด้วย

บุญข้าวจี

ข้าวจี คือข้าวเหนียวที่ปั้นโรยเกลือทาไข่ไก่ แล้วจี(ย่าง) ไฟให้สุก จึงเรียกว่า

ข้าวจี มีการทำบุญให้ทานข้าวจี มีคณนิมิตทำกันมาก เพราะถือได้ว่าได้บุญกุศลมาก และเป็นกาละทาน ชนิดหนึ่ง เวลาทำกำหนดเอาเดือนสาม มีกำหนดเช่นนี้จึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสาม พิธีทำ ชาวบ้านจัดหาพื้น และไม้เสียบมาไว้ที่เรือน รุ่งเช้าก่อไฟขึ้น เอาข้าวเหนียวปั้นเป็นปั้ง ๆ โรยเกลือ จีไฟ เอาไข่ไก่ทาให้ทั่ว แล้วจีไฟจนสุก เอาน้ำอ้อยยัดเข้าไว้ข้างในข้าวจี ทั้งทำกินและทำทาน โดยนิมนต์พระสงฆ์มารวมกันที่ศาลาโรงธรรม แล้วถวายข้าวจี เสร็จพิธีพระสงฆ์จะเทศน์ฉลอง ข้าวจีและเทศน์หนังสือต่าง ๆ ตลอดวัน นอกจากบุญข้าวจีแล้ว ปัจจุบันเพิ่มการทำบุญ มาฆบูชา เข้ามาอีก เพราะวันมาฆบูชา ก็เป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง ตรงกับวันเพ็ญเดือนสาม คำว่า มาฆะ เป็นชื่อของ ดาวฤกษ์ การทำบุญประสงคัจจงใจต่อพระพุทธเจ้า โดยการบูชาด้วยดอกไม้ รูป เทียน สำหรับพิธีทำพระสงฆ์จะทำความสะอาดสถานที่วัดและบริวารต่าง ๆ คอนเสิร์ตทำบุญตักบาตร พระสงฆ์สมาทานศีลตอนกลางคืน จัดเตรียมเครื่องสักการะมาประชุมกันที่ลานวัด ยืนหันหน้าตรง สลุปหรือพระพุทธรูป จุดรูปเทียน กล่าวคำบูชาเมื่อจบแล้วเดินประทักษิณ คือ เวียนขวา 3 รอบ ในรอบแรก ระลึกถึงพระคุณพระพุทธเจ้า รอบสองระลึกถึงคุณพระธรรม รอบสาม ระลึกถึงคุณพระสงฆ์ แล้วนำเครื่องสักการะ ไปบูชา ทำวัตร สวดมนต์ ฟังเทศน์ เป็นอันเสร็จพิธี

บุญพระเวส

บุญที่มีการเทศน์พระเวส หรือเทศน์มหาชาติ เรียกว่า บุญพระเวส หนังสือมหาชาติ หรือเวสสันดรชาดก เป็นหนังสือที่แสดงจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า คราวพระองค์เสวยพระชาติ เป็นเวสสันดร เป็นหนังสือเรื่องยาวมี 14 ผูก บุญพระเวสกำหนดให้ทำในเดือนสี่ มีชื่อเรียก อีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสี่ สาเหตุการทำบุญ มีเรื่องเล่าไว้ในหนังสือเทศน์มาลัยหมื่นมาลัยแสนว่า ครั้งหนึ่ง พระมาลัยเถระ ได้ขึ้นไปไหว้พระธาตุเกษแก้วจุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้พบ และสนทนากับพระศรีอริยมงคลไทรยโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งจะมาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เมื่อพระศรีอริยมงคลไทรยได้ทราบความประสงค์ของมนุษย์จากพระมาลัยแล้ว จึงสั่งความมากับพระมาลัยว่า ถ้ามนุษย์ต้องการพบและร่วมเกิดกับท่าน จงอย่าฆ่าตีพ่อแม่ สมณพราหมณาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้า และอย่ายุ่งให้พระสงฆ์แตกกัน ให้ตั้งใจฟังมหาเวสให้จบในมือหนึ่งวันเดียว อาศัยเหตุนี้ประชาชนจึงเอาบุญมหาชาติเป็นประจำทุกปี วิธีทำบุญ วัดใดจะทำบุญพระเวส พระสงฆ์จัดแบ่งหนังสือออกเป็นกัณฑ์ กะให้พอคิ กับจำนวนพระเณรในวัด และพระที่นิมนต์มาจากวัดอื่น แล้วแบ่งเรือนที่จะรับกัณฑ์เทศน์ แล้วให้ เจ้าศรัทธานำหนังสือไปใส่ การไปใส่หนังสือต้องมีสลากนิมนต์ สลากนิมนต์ มักจะเขียนเป็นตัวหนังสือธรรม ใส่ใบลาน หรือ กระดาษ ว่า วุฒิธรรมคำผูก

ข้าทั้งหลาย ภายในมีอาชญากรรมเป็นเค้า ภายนอกมีอาชญาสิทธิ์เป็น ได้พร้อมใจกันจัดให้มีการ
ทำบุญมหาชาติขึ้นที่วัด....ในวัน...ค่ำ เดือน.....เป็นวันโสม มีการบวชนาค และทอดสงวัน....ค่ำเป็น
วันแสดงธรรม ขอนิมินต์ อาชญากรรมไปเทศนา โปรดออกคนญาติโยม บอกญาติโยมและเมื่อ
บอกเดินเอ็นป่าญาติโยมบ้านนี้ ไปทำบุญด้วยกันเทอญ เอาสลากนี้กับหนังสือเทศน์ไปนิมนต์
พระสงฆ์ถึงวัด วันงานท่านจะพาญาติโยมของท่านมา การต้อนรับและเลี้ยงญาติโยมและสงฆ์ที่มา
ในงานเป็นหน้าที่ของเจ้าศรัทธาที่ไปนิมนต์ ถ้ากุฎีวิหารไม่พอ ก็จัดปลูกประรำ ที่ลานวัด แบ่งกัน
เป็นที่ ถึงวันรวม ญาติโยมภายในบ้านจะมารวมกันที่ศาลาโรงธรรม เพื่อจัดเตรียมเครื่องสักการะ
มีข้าวดอกคอกไม้ ธูปเทียน อย่างละพัน ธงใหญ่ 8 ผืน ปักไว้ตามทิศทั้ง 8 ทิศ รอบศาลาโรงธรรม
ตั้งหม้อน้ำมนต์ 4 หม้อ แล้วปลูกหออุทิศขึ้นทางทิศตะวันออก ศาลาโรงธรรม

หอพระอุทิศ จะใช้เสาไม้ไผ่ 4 เสา ปลูกให้สูงเพียงคา เอาผ้าขัดและแอม 3 ด้าน
เอาบาตรรม กระจาดน กาน้ำ จีวร ไม้เท้าเหล็ก ไว้ในหอ เวลาบ่าย 3 โมง จัดเครื่องสักการะ
ไปเชิญเอาพระอุทิศมาอยู่หอ มูลเหตุการณ้เชิญพระอุทิศมาในงานบุญพระเวส เพื่อป้องกันมาร
ที่จะมาผจญ

พิธีแห่พระเวสเข้าเมือง เมื่อได้เวลาบ่าย 4 โมงเศษ ทางวัดจะตีกลองโสม พระสงฆ์
และญาติโยมจะไปรวมกันที่วัด จัดเอาหม้ออง กลอง และธรรมาสน์ พร้อมพระพุทธรูปแห่ไปบริเวณ
ชายป่า ใกล้บ้าน ซึ่งเป็นป่าที่มีดอกไม้ ญาติโยมก็จะรับศีลและฟังเทศน์ ในพิธีเทศน์เชิญพระเวส
เข้าเมือง เมื่อจบแล้ว ก็แห่คี่ฆ้อง ตีกลอง หามพระพุทธรูปและพระสงฆ์ออกก่อน กระบวนแห่
สนุกสนาน ครึกครื้นมาก เมื่อมาถึงศาลา ก็แห่รอบ 3 ครั้ง แล้วนำดอกไม้ไปวางบูชาพระไว้
ข้างธรรมาสน์

พิธีลงวัด พอค่ำ ทางวัดจะตีกลองโสม เพื่อให้พระสงฆ์และญาติโยมมาลงวัด
เป็นการประชุมทำวัตร สวดมนต์ ฟังเทศน์มาลัยหมั้นมาลัยแสน ฉลองพระเวส ปิดรายการด้วย
นิมนต์พระเสด็จมาเทศน์มีตรี ดูเป็นการเบิกบานใจ เพราะหนุ่มสาว เฒ่าแก่ จะมารวมกัน
เมื่อจะได้เวลากลับไปพักผ่อน

พิธีแห่ข้าวพันก้อน เป็นพิธีที่นำข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนเล็ก ๆ ทำไม้เสียบ กะให้ได้
1,000 ก้อน เพื่อเอาบูชาคาถาพัน เรียกว่า ข้าวพันก้อน กระทำเมื่อได้เวลาตีสี่ ก็จัดการแห่ข้าว
พันก้อน โดยมีคำบูชาข้าวพันก้อนว่า นะโม นะโม จอมไตรปิฎก ยกออกมาเทศนาธรรม
ขันหมากเบ็งงาม สะพาส ข้าวพันก้อนอาคบูชา ซาเฮา ซาสามดวงแก้ว ข้าไว้แล้วถวายอาคบูชา
สาธุ โดยว่าดังนี้ไปจนกว่า จะครบ 3 รอบ จึงขึ้นบนศาลา จากนั้น จึงทำวัตรเช้า อาราธนาศีล
อาราธนาเทศน์ โบราณนิยมอาราธนาเทศน์พระเวส เพราะการทำบุญพระเวส ถือเป็นประเพณีอัน
สำคัญยิ่ง จากนั้นจะกล่าวคำอาราธนาเทศน์พระเวส และพระสงฆ์จึงจะเริ่มเทศน์สังกาส การเทศน์
สังกาส หมายถึง การพรรณนาอายุกาลของพระพุทธศาสนาเริ่มแต่ต้นไปจนถึงอันตรธาน การเทศน์

พระเวส ไม่มีเวลาพัก แม้จะเป็นเวลาฉันเช้า หรือ เพล ก็เทศน์ไปเรื่อย ๆ เวลาเทศน์ญาติโยมก็จะจัดภัตตาหารคนละภัตตาหารออกมารวมกันที่วัด แล้วแห่รอบศาลาวัด แล้วนำไปถวายพระสงฆ์ที่ตนนิมนต์มา ช่วงบ่ายจะมีภัตตาหารล่อนมาจากบ้านอื่น ที่อยู่ใกล้เคียง ถ้าตรงกับพระสงฆ์รูปใดกำลังเทศน์จะถวายรูปนั้นเลย การเทศน์จะจบลงประมาณ 4 ทุ่ม เมื่อจบแล้วจัดขันดอกไม้ว่าคำของมาโทษ จึงจบพิธี

บุญสงวนน้ำ

การรดน้ำ พระพุทธรูป พระสงฆ์ และผู้หลักผู้ใหญ่ เรียกว่า สงวนน้ำ มีการทำบุญให้ทาน เป็นต้น เกี่ยวกับการสงวนน้ำ เรียกว่า บุญสงวนน้ำ หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ครอบสงวนรดน้ำ คำว่า “ครอบ” หมายถึง ถิ่น สงวนรดน้ำ คือ การเคลื่อนย้าย ซึ่งได้แก่ วันที่พระอาทิตย์เคลื่อนย้ายจากฤดูหนาวก้าวสู่ฤดูร้อนหรือจะเรียกอีกอย่างว่า บุญเดือนห้า เพราะมีการกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า เป็นครอบสงวนรดน้ำ

มูลเหตุแห่งการทำบุญเดือนห้า คงเป็นเพราะฤดูร้อนอากาศร้อน อบอ้าวผิดปกติ ทำให้คนเจ็บไข้ได้ป่วย การอาบน้ำชำระร่างกาย เป็นอุบายวิธีแก้ร้อนผ่อนเป็นเย็น ให้ได้รับความสุขกายสบายใจ และอีกเรื่องหนึ่งเล่าว่า เศรษฐี คนหนึ่งไม่มีบุตร จึงไปบวงสรวงพระอาทิตย์และพระจันทร์ เพื่อขอบุตร เวลาล่วงไปสามปีก็ยังไม่มียุติ จึงไปขอบุตรจากคันทโร พระไทระ ได้ไปขอบุตรจากพระอินทร์ พระอินทร์จึงให้ธรรมบาลกุมารมาเกิดกับเศรษฐี เมื่อธรรมบาลเจริญวัยได้เรียนจบไตรเพทเป็นอาจารย์สอน การทำมงคลแก่คนทั้งหลาย ครั้งนั้นท้าวกบิลพรหมในเทวโลกลงมาถามปัญหากับธรรมบาลกุมารและสัญญาว่าถ้าตอบได้จะตัดศีรษะของตนบูชาศีรษะของท้าวกบิลพรหม ถ้อยกันว่าศักดิ์สิทธิ์ ถ้าวางบนแผ่นดินไฟจะไหม้ ถ้าทิ้งไว้บนอากาศฝนจะแล้ง ถ้าทิ้งลงในมหาสมุทรน้ำจะแห้ง ธรรมบาลกุมารสามารถตอบปัญหาได้ กบิลพรหมจึงตัดศีรษะตนเอง โดยก่อนตัดศีรษะ ได้เรียกธิดา 7 คน เอาพานมารองรับ แห่รอบเขาพระสุเมรุ 60 นาที แล้วนำไปตั้งไว้เขาไกรลาส ครั้นถึงกำหนดปี เทพธิดาทั้ง 7 จะผลัดกันเชิญศีรษะท้าวกบิลพรหมมาแห่รอบเขาพระสุเมรุแล้วแห่กลับไปยังเทวโลก

พิธีทำบุญ เดือนห้า เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า เวลาบ่าย 3 โมงพระสงฆ์ตักถอยโสม ญาติโยมจัดน้ำอบน้ำหอม มาเวียนละหาบ เอามารวมกันที่ศาลาโรงธรรม พระสงฆ์จะจัดการจัดศีลวิฆเนศวร พระพุทธรูปทั้งเล็กและใหญ่ โดยเอามารวมกันที่หอโสม หรือ ศาลาโรงธรรม พระสงฆ์สงฆมารวมกันแล้วญาติโยมนำเครื่องสักการะ กล่าวคำบูชา อาราธนาศีล อาราธนามงคล พระสงฆ์เจริญ พระพุทธรูปมนต์ จบแล้ว จึงทำพิธีสูขวัญพระพุทธรูปแล้วนำเอาน้ำอบน้ำหอมสงวนพระพุทธรูป รุ่งขึ้นทำบุญเลี้ยงพระ วันต่อไปเมื่อเวลาบ่ายสามโมง พระสงฆ์จะตักถอยเดือนญาติโยมมาสงวนน้ำพระพุทธรูป ทำอย่างนี้จนถึงวันเพ็ญเดือนหก รวมเป็นเวลา หนึ่งเดือนเต็ม จึงจะนำพระพุทธรูปขึ้น

การสงฆ์พระพุทธรูป กระทำในเวลาบ่ายสามถึงสี่โมงเย็น เมื่อญาติโยมสงฆ์น้ำอบ น้ำหอมพระพุทธรูปแล้วพวกเด็กๆชอบไปนั่งรออบน้ำที่รองไว้จากการสงฆ์พระพุทธรูป เพราะถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ พวกผู้ใหญ่นิยมเอาขันน้ำไปรองเอาไปรดให้ลูกหลาน จะได้กันภูตผีปีศาจ และแก้โรคภัยไข้เจ็บ ได้ด้วย

การสงฆ์พระสงฆ์ พระสงฆ์ถือเป็นองค์หนึ่งในพระรัตนตรัย จึงนิยม เอาน้ำอบ น้ำหอมไปสงฆ์ หรือถ้าไม่มี ก็เอาน้ำธรรมดาไปสงฆ์ให้ หรือจะหาน้ำไปใส่ไว้ในโอ่งน้ำให้พระ ได้อาบ การทำเช่นนี้ เพราะจะทำให้พระสงฆ์มีกำลังใจอยู่ศึกษาสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

การสงฆ์ผู้ใหญ่ ผู้เป็นเจ้าบ้านเจ้าเมือง คือ เป็นหลักประกันความปลอดภัย และผู้หลักผู้ใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีความรู้สูง หรือเกิดในตระกูลสูง หรือเป็นพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย เป็นต้น ท่านเหล่านี้เป็นผู้ควรได้รับการสักการะ เนื่องในเทศกาลเช่นนี้ผู้น้อยจะต้องนำน้ำไปอบ ให้ผู้ใหญ่ ท่านจะดีใจอายุมันขวัญขึ้น ถ้ามีผ้าแพรพรรณ ไปสลับเปลี่ยนให้ยิ่งเป็นกุศลมาก

การสงฆ์เครื่องค้าของคุณ เช่น กุด เขา นอ งา เขี้ยว สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นเครื่องค้าคุณ ถ้ามีอยู่ในเรือนใดจะทำให้เรือนนั้นอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวของเงินทอง ในเทศกาลเช่นนี้ จะต้องนำของเหล่านั้น ออกมาหัดสงฆ์ จะทำให้ผู้เป็นเจ้าของมีความสุข ความเจริญ บริบูรณ์ด้วยข้าวของเงินทอง

การสงฆ์ผู้ใหญ่ สงฆ์เครื่องค้าคุณให้สงฆ์ปีละครั้ง สงฆ์พระสงฆ์ก็ครั้ง ก็ได้ ส่วนการสงฆ์พระพุทธรูปให้ทำทุกวัน จนกว่าจะนำพระขึ้นในวันเพ็ญเดือนหก เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนหก ก็จะเตรียมอาหารคาวหวาน มาถวายพระสงฆ์ เสร็จแล้วทำการบวชศีร์สู่วัณพระสงฆ์ สงฆ์พระพุทธรูป และเอาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานที่เดิม เป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากนี้แล้วยังมีพิธีก่อพระทรายในเดือน ห้านี้ด้วย การก่อพระทราย โดยนำเอา ทรายมากอง เอาธงผ้าและธงกระดาษปักไว้ที่ยอด โบราณเรียกว่า กองปะทาย บ้าง กองพระทราย บ้าง ซึ่งตรงกับคำบาลีว่า วาลุกเจติย หมายถึง เจติยทราย นั่นเอง

บุญบั้งไฟ

การเอาดินประสิว มาคั่วผสมกับถ่านดำให้ละเอียด ชาวบ้านเรียกว่า หมื่อ เมื่อเอาใส่กระบอกลูกไม้ใส่ดำให้แน่นแล้วเจาะรูทำเป็นที่ยึดถนวนเพื่อไว้จุด เรียกว่า บั้งไฟ กำหนดให้เอา เดือนหก เป็นเวลาทำจึงเรียกว่า บุญเดือนหก เป็นการบูชาขอฝนให้ตกมาตามฤดูกาล ส่วนมาจะจัด 2 วัน คือวันแห่บั้งไฟและวันจุดบั้งไฟ ในการแห่จะมีการแข่ง เป็นที่สนุกสนาน ตอนกลางคืน ในวันแห่จะมีการเส็งกลอง โดยทุกบ้านที่นำบั้งไฟมาจะนำกลองมาตีแข่งกันที่ละบ้าน แล้วคัดเลือกเอากลองเสียงดังชนะ ถือเป็นกีฬาชนิดหนึ่งของโบราณ นอกจากนี้ยังมีบุญในเดือนหกอีกดังนี้

บุญวันเพ็ญเดือนหก ยังมีความสำคัญอีกประการคือ เป็นวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นวันประสูติ ครีษัตถ์ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้าในวันนี้จะบูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะ ดอกไม้ รูปเทียน และบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

บุญถวายพระเพลิง วันแรม 8 ค่ำ เดือน 6 ถือว่าเป็นวันคล้ายวันถวายพระเพลิง (จุศศพ) ของพระพุทธเจ้า พุทธบริษัทจะทำบุญทำเช่นกันกับวันวิสาขบูชาทุกประการ การเลี้ยงคาแสด ฤดู เดือน 6 ถือเป็นต้นฤดูฝนชวานาก่อนจะลงมือทำนา มักจะเลี้ยงคาแสดก่อน คาแสด ถือเป็นเจ้าของนา ตามประวัตินาคาแสดเป็นนางยักษ์ชื่อนี้ การเลี้ยงคาแสดชวานาจะเตรียมอาหาร มี ไก่ต้มและอาหารคาว หวาน นำไปเลี้ยงคาแสด แล้วอธิษฐาน ถ้าฝนจะดี จะแล้งให้ไปเข้าฝัน ปรากฏว่า ได้ผลดี

การแสดนา โดยปกติการแสดนา เลือกเอาวันพฤหัสบดีจะเป็นวันข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ เมื่อเลี้ยงคาแสดแล้วชวานาจะเตรียมไถลงแสดนา การแสดนา มักจะไถเป็นวงกลม แล้วสังเกตดูก้อนขี้ไถและสามารถทำนายได้ว่าปีนี้ฝนจะดีหรือแล้ง

บุญช้ำชะ

การชำระชะล้างสิ่งสกปรกกรุงรัง ให้สะอาดปราศจากมลทิน โทษคือความมัวหมอง เรียกการช้ำชะ สิ่งที่จะต้องชำระให้สะอาดนั้นมี 2 อย่างคือ 1. ความสกปรกภายนอก ได้แก่ ร่างกาย เสื้อผ้าอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย 2. ความสกปรกภายใน ได้แก่จิตใจเกิดความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น สิ่งที่จะต้องชำระล้างในที่นี้ได้แก่เมื่อบ้านเมืองเกิดข้าศึกมาทำลายมีโจรมีมารมาปล้น เกิดรบราฆ่าฟันกันแย่งกันเป็นใหญ่ ผู้คนช้ำมัวว้าวควายล้มตายลงเพราะผีเข้าผีสูญ ถือกันว่าบ้านเดือดร้อนชะคาบ้านชะคาเมืองขาด จำต้องชำระให้หายเสนียดจัญไรการทำบุญมีให้ทานเป็นต้นเกี่ยวกับการชำระ นี้ เรียก บุญช้ำชะ มีกำหนดทำในระหว่างเดือน 7 จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือน 7

บุญเข้าพรรษา

บุญเข้าพรรษา การอยู่ประจำในอาวาสแห่งเดียวตลอด 3 เดือน ในฤดูแล้งเรียกเข้าพรรษา โดยปกติกำหนดเอาวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 เป็นวันเข้าพรรษาเพราะมีกำหนดทำในเดือน 8 จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า บุญเดือนแปด

บุญข้าวประดับดิน

การห่ออาหารและของเที่ยวเป็นห่อ ๆ แล้วนำไปถวายทานบ้าง ไปแขวนไว้ตามต้นไม้บ้าง เรียกว่าข้าวประดับดิน การทำบุญมีให้ทานและรักษาศีล เป็นต้นเกี่ยวกับข้าวประดับดิน เรียกบุญข้าวประดับดินเพราะมีกำหนดทำในเดือนเก้า จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนเก้า

บุญข้าวสาก

การเขียนชื่อใส่ลงในพาดข้าว (สำหรับ) เรียกข้าวสาก (สลา) มีการทำบุญการให้ทาน เป็นต้น เกี่ยวกับข้าวสากเรียกบุญข้าวสาก เพราะมีกำหนดการทำในเดือนสิบ จึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสิบ

บุญออกพรรษา

การออกจากเขตจำกัด ไปพักแรมที่อื่นได้ เรียกว่า ออกพรรษา หมายถึง ฤดูฝน หนึ่ง มี 4 เดือน คือตั้งแต่แรม 1 ค่ำเดือน 8 ถึงขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ในระยะ 4 เดือน แต่ 3 เดือนต้นให้เข้าพรรษาก่อน เข้าครบกำหนด 3 เดือน แล้วให้ออก อีก 1 เดือนให้หาผ้าจีวร มาสัต์เปลี่ยน การทำบุญมิให้ทาน เป็นต้น เกี่ยวกับการออกพรรษานี้เรียกบุญออกพรรษา เพราะมี กำหนดการทำ ในระหว่างเดือนสิบเอ็ด จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสิบเอ็ด

บุญกฐิน

ผ้าที่ใช้สระสิ่งทำเป็นกรอบจึงเย็บจีวรเรียกผ้ากฐินผ้ากฐินมีกำหนดเวลาทำถวายเพียง 1 เดือน คือตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงเพ็ญเดือน 12 เพราะมีกำหนดทำในระหว่างเดือน 12 จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนสิบสอง

จรรุวรรณ ธรรมวัตร (2520 : 4) ได้กล่าวถึงแบบแผนในการดำเนินชีวิต คือ สัตสิบสอง หมายถึง ประเพณีสำคัญถือเป็นฮีตบ้านฮีตเมืองในแต่ละเดือน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม เช่น ประเพณีบุญคูณลาน ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญเบิกฟ้า ประเพณีเลี้ยง ผิดาแขก ประเพณีบางส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีบุญเข้าปริวาสกรรม ประเพณี บุญมหาชาติ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีฟังธรรม ประเพณีบุญกฐิน ประเพณีเกี่ยวข้องกับ สถานภาพครอบครัวและเครือญาติ เช่น การเลี้ยงผีบรรพบุรุษในบุญข้าวสาก บุญข้าวประดับดิน แบบแผนความสำคัญของประชาชนในท้องถิ่นนั้นยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติที่เรียกว่า "ฮีต" กำหนด บุคคล แต่ละวัย แต่ละเพศ แต่ละหน้าที่ควรประพฤติปฏิบัติ เช่น ฮีตเจ้า-คองนาย กำหนดแนว ปฏิบัติของชนชั้น ปกครอง ฮีตวัด-คองสงฆ์ กำหนดแนวปฏิบัติคือวัดและศาสนา ฮีตพ่อ-คองแม่ ฮีตลูก-คองหลาน ฮีตสะใภ้-คองเขต ฮีตปู่-คองย่า ฮีตตา-คองยาย ฮีตป้า-คองลุง กำหนด แนวปฏิบัติต่อบุคคล ในครอบครัวและในเครือญาติ

สถาบันศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน (2550 : 33) กล่าวถึง จารีตประเพณีของลาวว่า สัตสิบสอง คองสิบสี่ ฮีตคองเจียว ฮีตเจ้าคองแก่ ฮีตไก่อคองเขย ฮีตพระคองจ้าว เป็นต้น จะมีงาน ประเพณี มากมายตลอดปีทุกๆ เดือน เช่น เดือนสาม วันมาฆบูชา มีงานฉลองพระธาตุอิงฮัง ที่แขวงสะหวันนะเขต ในเดือนห้า วันสงกรานต์ เป็นวันปีใหม่ของลาว เดือนสิบเอ็ด ออกพรรษา

มีงาน แข่งเรือที่เวียงจันทน์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเพณีฮีดสิบสอง เป็นประเพณีประจำ สิบสองเดือน ที่ปฏิบัติสืบทอดกัน มาแต่โบราณ มีลักษณะการปฏิบัติคล้ายกันระหว่างประเพณีฮีดสิบสองของชาวอีสานกับประเพณีฮีดสิบสองของชาวลาว ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการเท่านั้น

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ไทย

ปรีชา พิณทอง (2495 : 80-86) กล่าวถึง ประเพณีบุญสงกรานต์ว่า เป็นบุญสงกรานต์ มีการรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์และผู้หลักผู้ใหญ่ เรียกว่า สรงน้ำ หรือ เรียกก็อย่างหนึ่งว่า ตลุยสงกรานต์ หรือจะเรียกอีกอย่างว่า บุญเดือนห้า เพราะมีการกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า เป็นตลุยสงกรานต์ มูลเหตุแห่งการทำบุญเดือนห้า คงเป็นเพราะ ฤดูร้อนอากาศร้อน อบอ้าวผิดปกติ ทำให้ คนเจ็บไข้ได้ป่วย การอาบน้ำชำระร่างกาย เป็นอุบายวิธีแก้ร้อนผ่อนเป็นเย็น ให้ได้รับความ สุขกายสบายใจ พิธีทำบุญ เดือนห้า เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า เวลาบ่าย 3 โมงพระสงฆ์ ตีกลองโฮม ญาติโยมจัดน้ำอบน้ำหอม มาเรือนละหาบ เอามารวมกันที่ศาลาโรงธรรม พระสงฆ์ จะจัดการขจัดสี่จิวรรณ พระพุทธรูปทั้งเล็กและใหญ่ โดยเอามารวมกันที่หอโอง หรือ ศาลา โรงธรรม พระสงฆ์ลงมารวมกันแล้วญาติโยมนำเครื่องสักการะ กล่าวคำบูชา อาราธนาศีล อาราธนามงคล พระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์ จบแล้ว จึงทำพิธีสู้วัดพระพุทธรูปแล้วนำเอาน้ำอบน้ำหอม สรงพระพุทธรูป รุ่งขึ้นทำบุญเลี้ยงพระ วันค่อไปเมื่อเวลาบ่ายสามโมง พระสงฆ์จะตีกลองเดือนญาติโยมมาสรงน้ำพระพุทธรูป ทำอย่างนี้จนถึงวันเพ็ญเดือนหก รวมเป็นเวลา หนึ่งเดือนเต็ม จึงจะนำพระพุทธรูปขึ้น ในพิธีจะมีการสรงน้ำพระพุทธรูป การสรงน้ำพระสงฆ์ การสรงน้ำผู้ใหญ่ ผู้เป็นเจ้าของบ้านเจ้าเมือง และการสรงเครื่องค้ำของคุณ นอกจากนี้แล้วยังมีพิธีก้อพระทรายในเดือนห้านี้ด้วยการก้อพระทราย จะนำเอาทรายมากอง เอาขงผ้าและธงกระดาษปักไว้ที่ยอดโบราณ เรียกว่า กองปะทายบ้าง กองพระทราย บ้าง ซึ่งตรงกับคำบาลีว่า วาถูกเจตีย์ หมายถึง เจตีย์ทราย นั่นเอง

สาร สารัทศมานันท์ (2534 : 5-6) กล่าวว่า มูลเหตุที่จะมีบุญสงกรานต์มีเรื่องเล่าว่า กบิลพรหมจากพรหมโลกมาถามปัญหาธรรมบาล 3 ข้อ คือ คนเราในวันหนึ่ง ๆ เวลาเช้า เวลาเที่ยง และเวลาเย็น ราชิอยู่ที่ไหน ถ้าธรรมบาลตอบได้จะตัดศีรษะของตนบูชา แต่ถ้าธรรมบาลตอบไม่ได้จะตัดศีรษะของธรรมบาลเสีย โดยผลัดเวลาให้เจ็ดวันในชั้นแรกธรรมบาลตอบไม่ได้ ในวันที่หก ธรรมบาลเดินเข้าไปในป่า เผอิญแอบได้ยินนกกอินทรีสองตัวเมียบพูดคำตอบสู่กันฟังว่า ตอนเช้า ราชิ อยู่ที่หน้า คนจึงเอาน้ำล้างหน้าตอนเช้า ตอนกลางวันราชิอยู่ที่อก คนจึงเอาเครื่องหอมประพรมหน้าอกตอนกลางวัน และตอนเย็นราชิอยู่ที่เท้า คนจึงเอาน้ำล้างเท้าในตอนเย็น ธรรมบาล

มีความสามารถรู้ภาษานกจึงจำคำตอบไว้ ถึงเจ็ดวันถ้วน กบิลพรหมมาทวงปัญญา ธรรมเนียมมาตอบได้
 ความที่ได้ยินนกพูดกัน กบิลพรหมจึงตัดศีรษะคนบูชาตามสัญญา แต่ศีรษะกบิลพรหมศักดิ์สิทธิ์
 หากตกใส่ดินไฟจะไหม้ ตกใส่อากาศฝนจะแล้ง และถ้าทิ้งในมหาสมุทรน้ำจะแห้ง กบิลพรหมจึงให้
 ชिताหังเจ็ด ซึ่งมีชื่อว่า ทุงยะ (วันอาทิตย์) โคราค (วันจันทร์) รากษส (วันอังคาร) มัณฑา (วันพุธ)
 กิรีนี (วันพฤหัสบดี) กิมิทา (วันศุกร์) และมโหทร (วันเสาร์) ลูกสาวทั้งเจ็ดคนนั้นมีชื่อตามวัน
 วันอาทิตย์ ชื่อนางทุงยะเทวี ชีรุธมา วันจันทร์ ชื่อนางโคราค ชีเสื่อมา วันอังคาร ชื่อนางรายะ
 (ผีเสื้อน้ำ) ชีหุมมา วันพุธ ชื่อนางมณฑา (นางคอกไม้) ชีลอลา วันพฤหัสบดี ชื่อนางกิรีนี
 (นางพัง) ชีซ่าง วันศุกร์ ชื่อนางกิมิทา (นางหนอน) ชีควาย วันเสาร์ ชื่อนางมโหทร (นางท้อง
 ใหญ่) ชีนกยูง เอาพานมารองรับศีรษะของคนไว้ แล้วแห่ประทักษิณรอบเขาพระสุเมรุเป็นเวลา
 60 นาที จึงนำศีรษะของกบิลพรหมไปประดิษฐานไว้ที่มณฑปในถ้ำคันธูดี เขาไกรลาสครบหนึ่งปี
 ชिताหังเจ็ดจะผลัดกันมาอัญเชิญศีรษะของกบิลพรหม แห่รอบเขาพระสุเมรุครั้งหนึ่ง พิธีแห่ศีรษะ
 กบิลพรหมทำให้เกิดพิธีศรัทธาสงกรานต์ขึ้น

สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 61) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเพณี
 สงกรานต์ว่า เป็นประเพณีที่มีคุณค่าและนัยสำคัญกล่าวคือ คุณค่าและนัยสำคัญต่อครอบครัว
 เป็นวันรวมญาติมิตรที่จากไปอยู่แดนไกล เพื่อประกอบภาระหน้าที่การงาน อาชีพของตน
 ถึงวันสงกรานต์ ทุกคนจะกลับมาทำบุญสร้างกุศล เพราะทางราชการ กำหนดให้เป็นวันหยุดพักผ่อน
 ประจำปี ตามประเพณีไทย และถือเป็นวันหยุดประกอบการงาน หรือธุรกิจทั่วไป ทำให้สมาชิก
 ในครอบครัว ได้มีโอกาส มาอยู่ร่วมกันพร้อมหน้า เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิต์ เช่น ลูกหลาน
 มารดน้ำขอพรจากบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย รวมทั้งมีความกตัญญูกตเวทิต์ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ
 ไปแล้ว ด้วยการพร้อมใจกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ ในวันนี้ทางราชการกำหนดให้เป็น
 “วันครอบครัว” คือ วันที่ 14 เมษายนของทุกปี

พันใจ นครชัย (2538 : 90-92) กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ ว่าเป็นประเพณีที่จัดขึ้น
 ในช่วงเดือนห้า มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียดและขั้นตอน
 ดังนี้

1. การสร้างหอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่
 12 เมษายน ทางคณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออก
 ของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูง
 ประมาณ 1 เมตรครึ่ง มีการทำรางน้ำค่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูปนั้น รางน้ำนี้
 บางวัด ก็จัดทำจากไม้ไผ่สี่เหลี่ยมขนาดยาวประมาณ 3 เมตร หรือบางวัดก็ทำจากท่อนไม้ที่แกะสลัก
 เป็นเครื่องตกแต่งอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ขึ้นเข้าไป

ในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ได้นักมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ นั้น เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูปจะประกอบพิธีในตอนบ่ายโดยเริ่ม วันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตักทองให้สัตถุญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต่างก็จัดหาน้ำหอม ซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์นั้นจะใช้ภาชนะตักน้ำค้อยบรรจรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งไว้รองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมหรือรูปศิระของคนที่เพื่อความเป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ จัดทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีการปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์ให้ประชาชนยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์เสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมากที่สุดคือ ดอกกลิ่นหอม ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้มาพอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ อาจจัดทำอยู่ 3-7 วัน

5. การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกกลิ่นหอม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระ เพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวมาแล้ว ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำเพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จถึงวันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัดก็จัดเก็บหรือหอพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้

ฉาตา ชิวาร์กซ์ (2540 : 67) กล่าวถึงประเพณีบุญสงกรานต์ว่า เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาเป็นเวลานาน เดิมถือว่าเป็นวันปีใหม่ของไทยกิจกรรมสำคัญในวันสงกรานต์ได้แก่ การทำบุญ ตักบาตร ก่อพระเจดีย์ทราย ปล่อยนกปล่อยปลา รดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ และการเล่นสาดน้ำกัน

พระมหาธนุฤทธิ์ ดวงดี (2543 : 58-62) กล่าวถึงประเพณีบุญสงกรานต์ว่า กำหนดทำกันในเดือนห้า ปกติมี 3 วัน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ถึงวันที่ 15 เมษายน เหมือนกับภาคกลางวันที่ 13 เมษายนเป็นวันต้น คือวันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 เมษายน คือวันกลางเป็นวันเนา และในวันที่ 15 เมษายน คือวันสุดท้าย เป็นวันเถลิงศกชาวอีสาน

ยุพา ภาพเนตร และคณะ (2544 : 60) กล่าวถึง ประเพณีสงกรานต์ว่า เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านความคิด และการปฏิบัติ ชาวอีสานจะให้การยกย่องเคารพผู้อาวุโส การเชื่อฟัง ผู้หลักผู้ใหญ่ บิดา-มารดา นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาปรับใช้กับสังคมในยุคปัจจุบัน และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่อนุชนให้เกิดความสำนึก รับผิดชอบต่อหน้าที่ ความกตัญญู กตเวทิตา รู้จักกาลเทศะและเพื่อเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นเวลานาน เกือบทุกภาคของไทย จึงมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยทุกคน สังคมภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เช่นกัน ประชาชนในพื้นที่ภาคนี้มีความเชื่อศรัทธา และยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

กล่าวโดยสรุปว่า ประเพณีสงกรานต์ หมายถึง ประเพณี ดั้งเดิมของชาวไทยที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมา เป็นเวลานาน จึงมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยทุกคน โดยเฉพาะสังคมภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือประชาชนในพื้นที่ภาคนี้ มีความเชื่อศรัทธาและยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

ประเพณีสงกรานต์ของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สีลา วีระวงส์ (2511 : 1) กล่าวถึง บุญเดือนห้าสงกรานต์ขึ้นฤดูปีฟ้าใหม่ มีคนสงสัยว่าเพราะเหตุใด วันขึ้นปีใหม่ของลาวจึงกำหนดเอาเดือน 5 เหตุใดจึงไม่กำหนดเอาเดือน 1 และเดือน 5 นั้น วันปีใหม่ (วันสงกรานต์) ก็ไม่ตรงกับวัน ค่ำ 1 อันเป็นวันตั้งต้นของเดือน 5

พระมหาธนุฤทธิ์ ดวงดี (2543 : 58-62) กล่าวถึง ประเพณีสงกรานต์ของลาวว่า ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็เอาวันสงกรานต์ เป็นวันขึ้นปีใหม่ พิธีสงกรานต์ในแต่ละท้องถิ่น อาจมีพิธีทำแตกต่างกันไปในข้อปลีกย่อย แต่ที่ทำเหมือนกันคือการสงฆ์นำพระพุทธรูป มักเป็นที่ใดที่หนึ่งเห็นว่าเหมาะสม ตามปกตินิยมใช้ศาลาการเปรียญ แต่บางวัดก็จัดสร้างขึ้นแล้วอัญเชิญพระพุทธรูปไปประดิษฐานไว้ เพื่อทำการสงฆ์นำวันสงกรานต์ และในวันถัดจากวันสงกรานต์

สถาบันศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน (2550 : 33) กล่าวถึงจารีตประเพณีเกี่ยวกับ ประเพณีสงกรานต์ของลาวว่า ฮิตสิบสอง คองสิบสี่ ฮิตยี่คองเจียว ฮิตเฒ่าคองแก ฮิตไ้คองเขย ฮิตพระคองจัว เป็นต้น จะมีงานประเพณีมากมายตลอดปี เช่น เดือนสาม วันมาฆบูชา มีงานฉลอง พระธาตุอิงฮัง ที่แขวงสะหวันนะเขต ในเดือนห้า วันสงกรานต์ เป็นวันปีใหม่ของลาว เดือนสิบเอ็ด ออกพรรษา งานแข่งเรือที่เวียงจันทน์ เป็นต้น การปฏิบัติตามฮิตสิบสองเดือนห้าบุญสงกรานต์ มักจะทำการในเดือน 5 วันที่ 13-15 เมษายนเหมือนกับชาวไทยอีสานทั่วไป โดยในวันประกอบพิธี คือ วันที่ 13 เมษายน มีการสงน้ำพระพุทธรูป ผู้เฒ่า ผู้แก่ ร่วมกันทำบุญเป็นปกติ จากนั้นจะมีการเล่นสาคมน้ำ อย่างสนุกสนาน รื่นเริง ในวันพญาวันวันที่ 15 เมษายน แต่ละครอบครัวจะทำพิธี รดน้ำคำหัวผู้เฒ่า ผู้แก่ และขอพร ทั้งประกอบพิธีเอาพระพุทธรูปขึ้นไปเก็บและก่อเจดีย์ทราย

กล่าวโดยสรุปว่า ประเพณีสงกรานต์ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเพณีฮิตสิบสอง ซึ่งถือเอาวันสงกรานต์ คือ วันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เป็นวันปีใหม่ ซึ่งการปฏิบัติเหมือนกับประเพณีสงกรานต์ฝั่งไทยทางภาคอีสานทั่วไป

ข้อแตกต่างระหว่างประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดมุกดาหาร กับประเพณีสงกรานต์ ของสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยทั่วไปการจัดงานประเพณี สงกรานต์ของทั้งสองฝั่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่มีข้อแตกต่างในรายละเอียด คือ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ถือว่าการจัดงานประเพณีสงกรานต์ คือการจัดงานปีใหม่ของชาวลาว นั้นเอง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายการท่องเที่ยว

จี มาเกนส์ และ ชอย (Gee, Meakens and Choy. 1989 : 9) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว เป็นการเดินทางที่ทำให้นักท่องเที่ยว มีความเพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยที่นักท่องเที่ยว นั้น คือ นักท่องเที่ยวนั่นเอง

แมคอินทอช และเกลด์เนอร์ (Macintosh and Goeldner. 1980 : 222) กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความหมายได้ทั่ว ทั้งในด้านการเป็นศาสตร์เป็นศิลป์และเป็นธุรกิจ ในการสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการด้านที่พักอาศัย และความสะดวกสบายต่าง ๆ เป็นต้น

ชยากรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537 : 3-4) กล่าวว่า การเดินทางที่จัดเป็นการท่องเที่ยว นั้น จำต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. วัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว ต้องมิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือจัดหารายได้ซึ่งปกติจะประกอบไปด้วย

1.1 การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพทางกายและทางจิตใจ เช่น การไปพักผ่อนที่สถานตากอากาศ การไปอาบน้ำแร่ เป็นต้น

1.2 การเดินทางเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เช่น เดินทางไปดูไปเห็น สังคมวัฒนธรรม การเมือง และภูมิประเทศที่แตกต่างไปจากสิ่งแวดล้อมของตน

1.3 การเดินทางเพื่อการแข่งขันหรือชมการแข่งขันกีฬา

1.4 การเดินทางเพื่อการันทนาการ เช่น การไปชมการแสดง การไปชมศิลปวัตถุ เป็นต้น

2. เป็นการเดินทางที่ผู้เดินทางนั้น ไม่ได้ถูกบังคับหากแต่เป็นไปด้วยความสมัครใจ

3. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว อาจมีระยะเวลาน้อยกว่า 24 ชั่วโมง หรือมากกว่าจนเป็นปีก็ได้ แต่ไม่ว่าระยะเวลายาวนานเท่าใด ผู้เดินทางจะต้องมีความต้องการที่จะเดินทางกลับภูมิลำเนาของตน

จากที่กล่าวมาแล้ว ยังไม่มีความหมายที่เป็นมาตรฐานสากลที่เป็นที่สรุปให้ทุกคนพอใจได้แต่พอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการสมัครใจเดินทางจากที่อยู่อาศัยของตน เพื่อไปเที่ยวชม ทัศนศึกษา หรือร่วมกิจกรรม ณ สถานที่ต่าง ๆ โดยมีกำหนดระยะเวลาไป-กลับ ที่ค่อนข้างแน่นอน ซึ่งแม้ว่าจะไปเพื่อทำธุรกิจหรือหารายได้ด้วย น่าจะนับได้ว่าเป็นการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ด้วยเช่นกัน เพราะเหตุผลสนับสนุนที่ว่า นักธุรกิจ หรือผู้หารายได้ที่แวะเที่ยวชมหรือร่วมกิจกรรม ณ สถานที่ท่องเที่ยวในขณะนั้น เขาย่อมที่จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวไปโดยปริยาย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

ธเนศ ศรีสถิตย์ (ม.ป.ป. : 21) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานสากลดังนี้

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่งดงาม ไม่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย
2. คงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้ลือชื่อ
3. สิ่งแวดล้อมปลอดภัย
4. มีความปลอดภัยจากอาชญากรรม อุบัติเหตุและโรคภัยไข้เจ็บ
5. มีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกในปริมาณที่เหมาะสม

สะดวกและบริการที่มีคุณภาพ

6. มีการคมนาคมที่ติดต่อถึงกันได้ทุกระบบ

7. มีระบบโทรคมนาคมสาธารณะที่ติดต่อกับทั่วโลกได้ในทุกเมืองท่องเที่ยวหลัก

8. คนไทยมีความพร้อมที่จะให้บริการในมาตรฐานสากล และมีส่วนร่วม

อย่างสูงสุดในการได้รับสวัสดิการในมาตรฐานเดียวกัน

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 34) กล่าวถึง

ลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก 4 ด้านของการท่องเที่ยวคือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

มิลล์ และมอร์ริสัน (Mill and Morrison. 1992 : 154) กล่าวโดยสรุปว่า

แหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในด้านความสวยงาม ความน่าประทับใจ
สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในเรื่องที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หรือบริการอื่น ๆ
ปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) ในเรื่องระบบการสื่อสาร สาธารณูปโภค การขนส่ง (Transportation)
และการต้อนรับอย่างมิตรไมตรี (Hospitality)

แมคคัลทอช และ โกลด์เนอร์ (McIntosh and Goeldner. 1986 : 304) ได้ให้

ความเห็นตรงกันว่า แหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ปัจจัยพื้นฐาน
ระบบการขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก การต้อนรับอย่างมีมิตรไมตรี และทรัพยากรท่องเที่ยว
ด้านวัฒนธรรม

มิลล์ (Mill. 1990 : 76) ได้กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ

พื้นฐาน 4 ประการคือ สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่ง และการต้อนรับอย่างมีมิตร
ไมตรี

สิรินทิพย์ พันธุ์มัทนาพ (2548 : 13) (สิรินทิพย์ พันธุ์มัทนาพ. 2548 : 13 ;

อ้างอิงมาจาก Burkart and Medlik. 1981 : 42) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วย
องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกอื่นอีกด้วย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านพื้นที่ เช่น

มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งดงาม ไม่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม หรือถูกทำลาย คงประเพณี และวัฒนธรรม
อันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของคนไว้ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย มีความปลอดภัย
จากอาชญากรรม อุบัติเหตุและโรคภัยไข้เจ็บ มีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก
ในปริมาณที่เหมาะสม สะดวกและบริการที่มีคุณภาพ มีการคมนาคมที่ติดต่อถึงกันได้ ทุกระบบ
มีระบบโทรคมนาคมสาธารณะที่ติดต่อกับทั่วโลกได้ในทุกเมืองท่องเที่ยวหลัก คนไทยมีความพร้อม
ที่จะให้บริการในมาตรฐานสากล และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ประเภทของการท่องเที่ยว

ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540 : 2-1) ได้แบ่งประเภทของ

การท่องเที่ยวไว้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ ลำธาร น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ อุทยานแห่งชาติ สวนอุทยาน สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ปะการัง และธรรมชาติใต้ทะเล ทะเลสาบ เกาะแก่ง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง) เช่น อุทยานแห่งชาติภูกระดึง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนสิรินธร เป็นต้น

2. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน โบราณสถาน กำแพงเมือง คูเมือง อนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถาน เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ผาแต้ม วัดพระธาตุพนม เป็นต้น

3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวอีก รูปแบบหนึ่งในลักษณะของพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง สวนสนุก สวนน้ำ สถานที่จัดแสดงทางวัฒนธรรมและการละเล่นอื่น ๆ

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

บุญขสฤษฎ์ อนุชชุข (2549 : 73) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ไว้เป็น 2 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง
2. การท่องเที่ยวต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถแบ่งสรรประโยชน์ แก่รัฐ เอกชน นักท่องเที่ยว และ คนในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม เพื่อให้คนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นทางเลือกใหม่ของการเดินทางสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับความนิยม โดยเฉพาะการได้สร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่นหรือประเทศอื่น เพื่อที่จะเข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นเหล่านั้น ความน่าสนใจของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับการศึกษาข้อมูลก่อนไปเที่ยวนอกจากนี้ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ยังทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ในเรื่องประวัติ ศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นไปด้วย ดังมีนักวิชาการและปราชญ์หลายคนได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

รัฐทิตยา หิรัณยหาด (2540 : 13) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น โดยต้องเดินทางเข้าไปเที่ยวชมอย่างเคร่งครัดให้ความเคารพต่อศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและการรักษาสภาพแวดล้อม หากสามารถกระทำได้เช่นนี้ ก็จะเกิดผลจากการเรียนรู้และเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

บุญขสฤณฐ์ อนเกศข (2549 : 26) ให้ความหมายการทอ้งเทียวทางวัฒนธรรม คือการทอ้งเทียวที่ใ้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เพื่อคอบสนองความพึงพอใจแก่นักทอ้งเทียว อีคทั้งเป็นการทอ้งเทียวที่ใ้ให้นักทอ้งเทียวระหนัดถึงการอนุรักษัความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยไม่กระทบวัฒนธรรมของคนในทอ้งถิ่น รวมถึงการถูกรอบงำทางวัฒนธรรมจากภายนอก

สุคิมา ฮามคำไพ (2549 : 31) กล่าวถึงการทอ้งเทียวทางวัฒนธรรมว่า เป็นวิธีการหนึ่ง ในการเผยแพร่วัฒนธรรม มรดกสิ่งแวดลอมและประวัติศาสตร์ของทอ้งถิ่น ปัจจุบันกำลังเป็นที่น่าสนใจของนักทอ้งเทียว การทอ้งเทียวทางวัฒนธรรม เป็นการทอ้งเทียว เพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเอง และสิ่งสำคัญประการแรกของการทอ้งเทียวทางวัฒนธรรม คือ การศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ ชนชาติ วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อของผู้คน ซึ่งจะใ้ทำทราบถึงแรงบันดาลใจในการสร้าง สถาปัตยกรรม

ทัศนีย์ บัวระภา (2549 : 26) ได้กล่าวถึงการทอ้งเทียวทางวัฒนธรรมว่า การทอ้งเทียวทางวัฒนธรรม เป็นรูปหนึ่งของการทอ้งเทียวอย่างยั่งยืน เป็นการทอ้งเทียวในแหล่ง วัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนทอ้งถิ่นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสพการณ์ ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ภายใต้การจัดสิ่งแวดลอมและการทอ้งเทียวอย่างคิรวมถึงการมีส่วนร่วมของทอ้งถิ่น โดยมุ่งเน้นใ้มีสำนึกค่อการรักษาสภาพแวดลอมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอันได้แก่ การทอ้งเทียว เิงประวัติศาสตร์ การทอ้งเทียวงานประเพณี และศิลปวัฒนธรรมการทอ้งเทียวชมวิถีชีวิตของคน ในชนบท การทอ้งเทียวเชิงกีฬาและบันเทิง การทอ้งเทียวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรมเป็นต้น

แมคอินทอช และโกลด์เนอร์ (Mcintoch and Goeldner. 1986 : 83) กล่าวว่า "การทอ้งเทียวทางวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในทอ้งถิ่นอื่น หรือประเทศอื่น เพื่อที่จะเข้าใจและซาบซึ้งค่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้นการทอ้งเทียว จึงเป็นการค่อใ้เกิดความรู้ และการติดค่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งค่อการสร้าง ความเข้าใจ ของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต"

ไรท์ซิงเกอร์ (Reisinger. 1994 : 66) กล่าวไว้ว่า "การทอ้งเทียวทางวัฒนธรรม เป็นการทอ้งเทียวที่เน้นความสนใจพิเศษในการสืบค้นและแสวงหาประสพการณ์การมีส่วนร่วม ในวัฒนธรรมใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความงาม สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ"

สมิท (Smith. 1989 : 134) กล่าวไว้ว่า "การทอ้งเทียวทางวัฒนธรรม ใ้ให้นักทอ้งเทียวได้ซึมซับและมองเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมในอดีตผ่านสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็น เช่น แบบบ้าน งานหัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินและการแต่งกายเป็นต้น"

ไพแกรม (Pigram. 1993 : 206) กล่าวไว้ว่า “สิ่งจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของความแตกต่างในวิถีชีวิต การแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดซึ่งกันและกัน”

กรีนวูด (Greenwood. 1982 : 87) กล่าวว่า “ทั้งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางมนุษยชาติ (Ethnic Tourism) ล้วนแล้วแต่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงโดยมีโอกาสดำผัสสัมผัสวัฒนธรรมที่แท้จริงของชาติต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด”

โฮเวลล์ (Howell. 1993 : 34) กล่าวไว้ว่า “ผู้คนที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็เพื่อที่จะเรียนรู้หาประสบการณ์ และความบันเทิง นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเห็นว่าการท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมที่แปลกและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวได้เช่นกัน สิ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้โดดเด่นก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้และมุมมองทางด้านวัฒนธรรมที่กว้างไกล”

จากความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจเป็นการไปศึกษาและท่องเที่ยวความแหล่งต่างๆ มีการทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมพื้นบ้าน ความคิด ความเชื่อของผู้คนในอดีต เป็นต้น

วัตถุประสงค์ ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ อันประกอบไปด้วยการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิตการแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบต่อไปจยพื้นฐานทางวัฒนธรรมอยู่ 4 ประการ คือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนเพียงพอ พร้อมทั้งให้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

หลักการทองเที่ยวทางวัฒนธรรม

จากแนวคิดของการทองเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวมานำไปสู่

หลักการทองเที่ยวทางวัฒนธรรม 4 ประการคือ

1. เป็นการทองเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรวัฒนธรรมในแหล่งทองเที่ยวนั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้นักทองเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น
2. เป็นการทองเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักทองเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทองเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
3. เป็นการทองเที่ยวที่ปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการทองเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการจ้างงาน การบริหารการนำทองเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การกระจายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น
4. เป็นการทองเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือของชุมชนอื่น รวมทั้งการเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

ลักษณะของการทองเที่ยวทางวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตคังวัฒนา (2548 : 18) ได้ให้ลักษณะการทองเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอยู่ 9 ประการคือ

1. การทองเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการทองเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรทองเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. การทองเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการทองเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด
3. การทองเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการทองเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักทองเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งทองเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจทองเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการทองเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทองเที่ยวทางวัฒนธรรม

4. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

5. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ในทุกด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

องค์ประกอบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

พงศธร เกษสำลี (2537 : 20) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอ้างอิงตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการคือ

- 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
- 1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
- 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง

รวมทั้งซากปรักหักพัง

1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก

1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ

1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา

1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทาน

อาหาร

1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมและเทศกาลต่าง ๆ

1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้ในบางท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มี

กระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการ

ท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและได้ผลกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการท่องเที่ยวที่มีการ

คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

5. องค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีการ

คำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการ

ท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ประเภทของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 26) ได้แบ่งประเภทการท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรมได้ 5 ประเภทดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึงการเดินทาง

ท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและผลิตเพลีน

ในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีท้องถิ่น

2. การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมประเพณี (Cultural and Traditional

Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์และศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง

การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยว

ไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางจัดการรายการกีฬา ทำให้รับรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism)

หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว การนวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิเป็นต้น เพื่อส่งเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว

ความหมายของนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและคุณสมบัติของนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อความสนใจ

ใฝ่รู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตชุมชน โดยมีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งบริษัท มรดกโลก (2537 : 21)

ได้กล่าวถึงนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นกลไกที่แยก

นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมออกจากนักท่องเที่ยวทั่วไปได้อย่างชัดเจนตั้งแต่อาชีพฐานะทางเศรษฐกิจ

โลกทัศน์ รสนิยมและความสนใจก่อนเข้าไปทางการศึกษา ทำให้อยากรู้อยากเห็นความแตกต่าง

และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ ๆ ไปพบเห็นเพื่อเปรียบเทียบกับบ้านเมืองของตน

สะท้อนถึงความเป็นนักคิด นักแสวงหาประสบการณ์ที่ ๆ ไปพบเห็นเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต

มากกว่าจะสนุกอย่างเดียว โดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชนหรือประเทศที่เข้าไป

เที่ยว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังเป็นผู้พร้อมจ่ายค่าบริการต่าง ๆ ในอัตราสูงกว่า

นักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปและให้ความสนใจต่อผลกระทบทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของสถานที่

เข้าเยี่ยมชมด้วย

คุณสมบัติของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้คือ

1. เป็นผู้เดินทางไปที่ท่องเที่ยวยังท้องถิ่นใดแล้ว ก็มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกันและเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนท้องถิ่นนั้น
2. เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เพื่อเพิ่มคุณค่าในการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คน และระบบนิเวศท้องถิ่นนั้น ๆ
3. เป็นผู้มีความประทับใจ ดันเดิน ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ไปชมเช่น ชมโบราณสถาน การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้านเรียนรู้การทำอาหารพื้นบ้านเป็นต้น
4. เป็นผู้มีอาชีพมั่นคง มีความต้องการความปลอดภัยต่อการเดินทาง ต้องการที่พักสะอาด ต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ
5. เป็นผู้มีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540 : 5-50) ได้สร้างหลักเกณฑ์ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. การเข้าถึง
2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว
3. ความสำคัญและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ
4. ช่วงเวลาที่ท่องเที่ยวได้
5. การรวบรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว
6. ความปลอดภัย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540 : 10-1-10-10) กล่าวถึงแนวทางและมาตรการการบริหารแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. ด้านการบริหารการท่องเที่ยว
2. ด้านองค์การในการพัฒนาท่องเที่ยว
3. ด้านสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว
4. ด้านการประชาสัมพันธ์
5. ด้านการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว
6. ด้านการพัฒนาการใช้ที่ดินเมืองต่อการท่องเที่ยวโดยรวม
7. ด้านการพัฒนาการใช้ที่ดินชนบทและพื้นที่ป่าโดยรวม

8. ด้านการป้องกันแก้ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวใกล้เสื่อมโทรมและเสื่อมโทรม

9. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยว

10. ด้านกายภาพและการใช้ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว

โคลท์แมน (Coltman. 1989 : 21) ได้สรุปแนวทางในการวางแผนพัฒนา

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคม
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ และความต้องการของชุมชนว่าจะต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด
3. วิธีและความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะจะเป็นเครื่องวัดว่าท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการนักท่องเที่ยวประเภทใด และจำนวนเท่าไร
4. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในการที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพ
5. ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ควรให้มีผลกระทบ ต่อประชาชนในท้องถิ่น ที่ผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวัง และต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วยเพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่
6. เงินทุน แรงงาน รวมทั้งนักบริหาร การท่องเที่ยว ควรมาจากชุมชนเจ้าของท้องถิ่น เพื่อที่ท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้
7. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อนักท่องเที่ยว
8. เรื่องงานและเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพทางภูมิศาสตร์ท้องถิ่น
9. ก่อนที่จะลงมือการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพยายามขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน ชุมชนให้เรียบร้อย

สถานการณ์การท่องเที่ยวในไทย

รณศ ศรีสถิตย์. (ม.ป.ป. : 62) ตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้าประเทศไทย ตลาดนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางออกนอกประเทศ และตลาดนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ โดยแต่ละกลุ่มจะมีบทบาท ซึ่งมีทั้งความเหมือนและต่างกันต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สถานการณ์ของกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังกล่าวจะบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวโน้ม ของผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ในภาพรวมจะเห็นว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีแนวโน้มการขยายตัวทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม อัตราการขยายตัว และแนวโน้มของผลกระทบต่อเศรษฐกิจของทั้ง 3 ตลาด จะมีระดับที่ต่างกัน

ตลาดนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

อาจจะกล่าวได้ว่าประเทศไทย ได้ให้ความสนใจกับกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเป็นอย่างสูง เมื่อเทียบกับอีก 2 กลุ่มตลาด จุดเริ่มต้นของการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวระหว่างประเทศได้เริ่มต้น ตั้งแต่ปี 1962 เป็นต้นมา แลในยุคต้นของการพัฒนาการเติบโตของการท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ยังไม่มีผลต่อทางเศรษฐกิจ และสังคมในประเทศมากนัก หลังจากการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ตั้งแต่ปี 1982 ประเทศไทยได้ให้การพัฒนากำหนดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกับกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยอย่างจริงจัง เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศส่งผลให้การขยายตัวของทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายรับจากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากจำนวนนักท่องเที่ยว 81,340 คน และรายได้จากการท่องเที่ยว 196 ล้านบาท ในปี 1960 เพิ่มขึ้นเป็น 2818,092 คน และรายรับเป็น 37,321 ล้านบาท เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (ปี 1986) การเติบโตของกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องด้วยดีโดยเฉพาะในช่วงของแผนพัฒนาฉบับที่ 6 อัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉลี่ย ร้อยละ 13 ต่อปี รวมถึงการขยายตัวของจำนวน วันพัก และค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้การขยายตัวด้านรายรับจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ย ร้อยละ 24 ต่อปี แต่ในช่วงของแผนพัฒนาฉบับที่ 7 การขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวลดเหลือเพียงเฉลี่ยร้อยละ 7.2 ต่อปี รวมถึง รายรับจากการท่องเที่ยว ซึ่งเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 17.3 ต่อปี ทั้งนี้จากปัจจัยของสภาพการแข่งขันที่สูงขึ้นและความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในปี 2540 ในช่วงครึ่งปีแรกจำนวนนักท่องเที่ยว มีแนวโน้มชะลอตัวลงจากปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวอยู่ในระดับร้อยละ 1.53 ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการชะลอตัวของนักท่องเที่ยว นอกจากจะเกิดจากปัจจัยภายนอก คือ ปัญหาด้านภาวะเศรษฐกิจของตลาดนักท่องเที่ยวแล้ว ปัจจัยภายในอันได้แก่ ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศยังไม่ได้รับการแก้ไขให้หมดไปได้ แนวโน้มและโอกาสที่ประเทศไทยจะสามารถพัฒนาตลาดให้มีการขยายให้มีการขยายตัวในอัตราที่สูงรวมถึงการขยายรายรับจากกลุ่มตลาดนี้เช่นที่ผ่านมาจึงมีไม่สูงนัก

ตลาดนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางออกนอกประเทศ

ตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ที่ผ่านมามีได้รับความละเลยจากประเทศไทย เนื่องจาก กลุ่มตลาดดังกล่าวมิได้ก่อให้เกิดผลเชิงบวก ต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ในขณะที่เดียวกัน ผลทางเศรษฐกิจเชิงลบจากกลุ่มตลาดดังกล่าวก็มีได้มากนัก โดยจำนวนนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางออกนอก

ประเทศในปี 1986 มีจำนวนเพียง 541,383 คน และมีรายจ่ายเพื่อการท่องเที่ยวเพียง 7,798 ล้านบาท แต่ตั้งแต่ปี 1987 เป็นต้นมา แนวโน้มการขยายตัวของกลุ่มตลาดนี้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในอัตราที่ค่อนข้างสูง รวมถึงรายจ่ายเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 30 ต่อปี การขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างสูงของรายจ่ายเพื่อการท่องเที่ยว ส่งผลให้การท่องเที่ยว เริ่มเกินดุลลดลง โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 1991 เป็นต้นมา ซึ่งการเกินดุลท่องเที่ยวเริ่มลดลงจาก 88,750 ล้านบาท เหลือเพียง 67,726 ล้านบาท และชะลอตัวอยู่ในระดับ 71,977 ล้านบาทในปี 1996 โดยมีอัตราการขยายตัว เพียงร้อยละ 1.37 และต่อเนื่องมาถึงช่วงครึ่งปี 1997 ทั้งนี้ นอกจากมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้พยายามชะลอการเดินทางของคนไทยส่วนหนึ่งแล้ว ปัญหาภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่ประสบอยู่ได้ส่งผลให้อำนาจซื้อของคนไทยต่ำลง และความสามารถในการเดินทางท่องเที่ยว นอกประเทศได้ลดต่ำลงด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่า แรงบีบจากภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จะมีส่วนชะลอต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวออกนอกประเทศ ประเทศก็จะต้องจำเป็นที่จะต้องรณรงค์ให้ประชาชนร่วมแรง ร่วมใจกัน ปรับเปลี่ยนทัศนคติให้หันมา กินของไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อลดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศให้เป็น ไปอย่างต่อเนื่อง ในระยะยาว

กลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางภายในประเทศ

แม้ว่าการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศจะไม่ก่อให้เกิดผลได้ทางเศรษฐกิจ โดยตรงในการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามายังประเทศไทย แต่การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศได้ก่อให้เกิดผลได้อย่างอ้อมมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นการช่วยไม่ให้เกิดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ แล้วการสนับสนุนในด้านการกระจายรายได้ และการจ้างงานอันเกิดผลของการท่องเที่ยวภายในประเทศ การเกิดการภูมิใจในทรัพยากร การท่องเที่ยวของชาติ ความรัก และหวงแหน ในมรดกของประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยต่อการทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวต่าง ๆ จากประชาชนคนไทยต่อไป ในช่วงแผนการพัฒนามบดับที่ 7 ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายให้มีการท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3 ต่อปี จากสถิติข้อมูลประมาณการจำนวนคนไทยที่มีการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศไทยในปี 1996 เมื่อสิ้นสุดแผนการพัฒนามบดับที่ 7 มีจำนวนครั้งของการเดินทางทั้งสิ้น 52.5 ล้านคน/ครั้ง อัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.4 ต่อปี สูงกว่าเป้าหมาย ที่กำหนด และก่อให้เกิดรายรับ จากการท่องเที่ยวในแหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ ถึงประมาณ 157.291 ล้านบาท โดยแนวโน้มของการขยายตัวของนักท่องเที่ยวเป็น ไปด้วยดีตั้งแต่ปี 1993 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามจากสภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันส่งผลให้แนวโน้มของการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวไทยในช่วงปี 1997 เริ่มอยู่ในสภาพชะลอตัว รัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่จะกระตุ้นให้ประชาชนหันมาท่องเที่ยวภายในประเทศมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางท่องเที่ยวภายใน ประเทศเพื่อทดแทนการเดินทางออกนอกประเทศของคนไทย

เพื่อช่วยลดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ ให้กลับมาหมุนเวียนอยู่ในประเทศโดยที่ประชาชน ยังสามารถเดินทางท่องเที่ยว เพื่อที่จะพักผ่อนหย่อนใจ ได้เช่นเดิม

บทบาทของการท่องเที่ยวต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติ

ในภาวะปัจจุบัน เศรษฐกิจของประเทศที่กำลังประสบกับปัญหา บทบาทของ การท่องเที่ยว ที่จะเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาได้ส่วนหนึ่งคือ การเพิ่มคุณภาพการบริการให้สูงขึ้น ซึ่งการ เพิ่มคุณภาพการบริการดังกล่าว นอกจากจะพยายามเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งแล้วการลดรายจ่าย เพื่อการท่องเที่ยวก็จะเป็นหนทางหนึ่งซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณภาพการบริการให้สูงขึ้น โครงการมรดกไทย ช่วยไทย จึงเป็นโครงการหนึ่ง ที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน และองค์กรเอกชนร่วมแรงร่วมใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติให้หันมาकिनของไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย ซึ่งในส่วนของเที่ยวเมืองไทย นั้น นอกจาก จะต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชน ในฐานะผู้บริโภคแล้ว ความร่วมมือจาก องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้การณรงค์เข้าสู่ประชาชนให้หัน มาท่องเที่ยวในเมืองไทย สามารถสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้

บทบาทของภาครัฐ

องค์กรหลักในภาครัฐที่จะมีบทบาทต่อการณรงค์โครงการนี้ อาทิเช่น หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ดำรง ไว้ซึ่งความสวยงาม ความเป็นธรรมชาติและสามารถสร้างความดึงดูดใจ ประทับใจให้นักท่องเที่ยว หน่วยงานที่ดูแลในเรื่องความปลอดภัยต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว รวมไปถึงหน่วยงานที่สามารถ ให้การสนับสนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่นการส่งเสริมคุณภาพ และภาพพจน์ ของสินค้าที่ผลิตในเมืองไทย การกำหนดมาตรการทางภาษีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจ ต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่จะช่วยเผยแพร่ และณรงค์เพื่อสนับสนุนและก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างถูกวิธี เป็นต้น สำหรับโครงการที่กำหนดอย่างเป็นรูปธรรม ในโอกาสดังกล่าว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดให้ปี 1998-1999 เป็นปี Amazing Thailand ซึ่งวัตถุประสงค์หลักนอกเหนือจากการ กระตุ้นให้เกิดการเดินทางของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเข้ามาประเทศไทยมากขึ้นแล้ว วัตถุประสงค์อีกอย่างก็เพื่อจะกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวไทยได้เดินทางภายในประเทศมากขึ้น ทั้งนี้ ได้นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ดังนั้นความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐจึงจะสามารถผลักดันให้โครงการดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดีตามเป้าหมายที่กำหนด

บทบาทผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชน

ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชน สามารถมีบทบาทโดยตรงในการเข้าร่วมโครงการ ในช่วงของการณรงค์ปี Amazing Thailand 1998-1999 ทั้งนี้ในลักษณะการเผยแพร่โครงการผ่าน สื่อและเครือข่ายที่มีอยู่ รวมทั้งนำเสนอขายรายการนำเที่ยวคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศ

ไทย ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวคนไทยให้มากขึ้น ซึ่งบริษัทอาจเลือกขายรายการ นำเที่ยวจากสินค้าหลัก 9 กลุ่ม ที่กำหนดตามความถนัดและความชำนาญเฉพาะ ได้แก่

1. กลุ่มสถานรมยณี ร้านค้า (Amazing Shopping paradise)
2. กลุ่มอาหารไทย (Amazing Taste Of Thailand)
3. กลุ่มทรัพยากรที่เป็นมรดกโลกของไทย (Amazing World Heritage)
4. กลุ่มมรดกทางประเพณีวัฒนธรรม (Amazing Cultural Heritage)
5. กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติ (Amazing Natural Heritage)
6. กลุ่มการเกษตรกรรม (Amazing Agricultural Heritage)
7. กลุ่มกีฬาและสถานที่ให้ความเพลิดเพลิน (Amazing Sports และ Entertainment)
8. กลุ่มประตูอินโดจีน (Amazing Gateways)
9. กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวทางศิลปะ และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ (Amazing Arts และ Lifestyles)

นอกเหนือจากการนำเสนอขาย รายการนำเที่ยวดังกล่าวแล้ว เนื่องจากบริษัทนำเที่ยวเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดโดยตรงกับนักท่องเที่ยวในการให้บริการต่าง ๆ โอกาสในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีจากการให้บริการที่มีมาตรฐาน และการสร้างความประทับใจ รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสาร ที่ถูกต้องพร้อมทั้งสอดแทรกแนวคิดในการสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นอีกโอกาสหนึ่งในการรณรงค์สนับสนุนโครงการให้ประสบความสำเร็จ องค์กรหลักที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่ง ซึ่งจะมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จของโครงการ คือความร่วมมือของสื่อมวลชนต่าง ๆ การนำเสนอบทความ และสาระต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวภายในประเทศต่อการช่วยเหลือเศรษฐกิจ การนำเสนอสารคดีท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศตลอดจน ข้อเสนอและแนวคิดของการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี ความร่วมมือดังกล่าวจากสื่อมวลชนทั้งหลายนี้ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการดังกล่าว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ธเนศ ศรีสถิตย์ (ม.ป.ป. : 67) จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยว พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้นทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ได้ทรงริเริ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ด้วยการส่งเรื่องเกี่ยวกับเมืองไทยไปเผยแพร่ในสหรัฐอเมริกา และในปี พ.ศ. 2467 ก็ได้ทรงจัดตั้งแผนการโฆษณาของรถไฟขึ้น มีสำนักงานอยู่ที่กรมรถไฟเชิงสะพานนพวงศ์ ให้ทำหน้าที่เผยแพร่โฆษณาประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวต่างประเทศและต้อนรับอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่เดินทางมาประเทศไทย เมื่อทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม งานส่งเสริมการท่องเที่ยวก็ย้ายไปสังกัดกระทรวงพาณิชย์

และคมนาคมมีสำนักงานอยู่ที่ถนนเจริญกรุง หน้าไปรษณีย์กลาง แต่ยังทำงานส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับกรมรถไฟเช่นเดิม ในปี พ.ศ. 2492 กรมโฆษณาการสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ทำความตกลงกับกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ขอโอนกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาตั้งเป็น “สำนักงานท่องเที่ยว” เป็นงานส่วนหนึ่งของโฆษณาการมีฐานะเทียบเท่ากอง

การจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เล็งเห็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประเทศไทยตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวกในการเข้าถึงมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประชาชนคนไทยมีความเป็นมิตรไมตรี ปลอดภัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนประเทศไทยหากจะได้ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง จึงได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502 เป็นองค์การอิสระเรียกว่า “องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” มีชื่อย่อว่า “อ.ส.ท” มีหน้าที่เผยแพร่ให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักในตลาดการท่องเที่ยวของโลก ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาเยือนประเทศไทย สนับสนุนธุรกิจที่ให้บริการ แก่นักท่องเที่ยวทั้งในด้าน โรงแรม ภัตตาคาร การคมนาคม ขนส่ง การนำเที่ยว สินค้าของที่ระลึก ฯลฯ สนับสนุนการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างและพัฒนาบุคลากรสาขาการท่องเที่ยว ในการดำเนินงานของ อ.ส.ท. มีผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาเที่ยวประเทศไทย 81,000 คน ทำรายได้ 195 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2503 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 469,000 คน ทำรายได้ 1,770 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2512 ซึ่งหมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลา 10 ปี ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 19.56 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2513-2522 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มาเยือนประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตรา ร้อยละ 13.71 ต่อปี และจำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2522 เพิ่มขึ้นเป็น 1.59 ล้านคน ทำรายได้ 11,232 ล้านบาท

บทบาทการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ในช่วงระยะเวลาสองทศวรรษ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางและรวดเร็วแนวโน้มของการเจริญเติบโตในอนาคต ทำให้รัฐบาลมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยวควบคู่กันไปกับการส่งเสริมด้านการตลาด ดังนั้น เพื่อปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของ อ.ส.ท. ให้สามารถดำเนินการดังกล่าวข้างต้นได้ จึงได้ประกาศพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ยกฐานะ อ.ส.ท. เป็น “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” ใช้ชื่อย่อว่า “ททท.” ให้อำนาจในการพัฒนาการท่องเที่ยว การลงทุนหรือร่วมทุนเพื่อริเริ่มการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) มีผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเริ่มทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศสูงสุดเมื่อเทียบกับสินค้าออกอื่น ๆ ในปี พ.ศ. 2325 (23,879 ล้านบาท)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อ ๆ มา จึงบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้เป็นส่วนหนึ่งด้วย

ปี พ.ศ. 2530 เป็นอีกปีหนึ่งที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยทำสถิติที่อาจเรียกได้ว่าก้าวกระโดด ด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การประกาศ ปีท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2530 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ และพระราชพิธีมหามงคลภิเษก ได้ทำให้เกิดการรวมพลัง ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว มีผลทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาเยือนประเทศไทยถึง 3.48 ล้านคน เป็นอัตราเพิ่มถึงร้อยละ 23.59 ทำรายได้เป็นเงิน 78,828 ล้านบาท สำหรับในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 นั้น มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาเยือนประเทศไทย 5.08 ล้านคน ทำรายได้เป็นเงิน 100,004 ล้านบาท กว่า 30 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวได้มีบทบาทที่สำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยด้วยการสร้างและกระจายรายได้ สร้างงานอาชีพอย่างกว้างขวาง การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยประสบความสำเร็จได้ ด้วยความร่วมมือร่วมใจกัน ของทั้งภาคเอกชน และประชาชนคนไทยในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ การดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งแหล่งงดงามตามธรรมชาติ แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมา ตลอดจนเอกลักษณ์ของคนไทยที่เต็มไปด้วยไมตรีจิตความยิ้มแย้มแจ่มใส จึงควรเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของคนไทย ที่จะช่วยกันทำให้การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว

จากการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวของ 3 จังหวัด 3 ประเทศ (จังหวัดมุกดาหาร-แขวงสะหวันนะเขต-จังหวัดกวังตริ) ระหว่างวันที่ 25-31 พฤษภาคม 2549 โดยศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดมุกดาหาร ร่วมกับส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องของจังหวัดมุกดาหาร กับการท่องเที่ยวแขวงสะหวันนะเขต และการท่องเที่ยวจังหวัดกวังตริ ได้ร่วมกันสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางหมายเลข 9 ซึ่งนำไปสู่การประชุมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวร่วมกันของ 3 จังหวัด เช่น

1. งานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จังหวัดมุกดาหาร ได้จัดงานประเพณีสงกรานต์ ระหว่างวันที่ 13-14 เมษายน 2549 โดยคณะผู้แทนของแขวงสะหวันนะเขต และจังหวัดกวังตริ มาร่วมในงาน เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2549 และได้เข้าร่วมงานที่แขวงสะหวันนะเขต ในวันที่ 15 เมษายน 2549

2. จังหวัดมุกดาหาร และแขวงสะหวันนะเขต ได้ร่วมกันจัดงานประเพณีแข่งเรือออกพรรษาประจำปี 2549 เมื่อระหว่างวันที่ 5-7 ตุลาคม 2549 โดยจังหวัดมุกดาหาร

ได้เชิญคณะผู้แทนแขวงสะหวันนะเขต มาร่วมในพิธีเปิดงาน เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2549 และแขวงสะหวันนะเขต ได้เชิญคณะผู้แทนจังหวัดมุกดาหาร ไปร่วมพิธีเปิดงาน เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2549 ทำให้ความสัมพันธ์แนบแน่นยิ่งขึ้น

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 6) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญขึ้น การพัฒนาเป็นกระบวนการในอันที่จะทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยการจัดสรรทรัพยากรของสังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่จะให้บรรลุเป้าหมาย ที่สังคมได้เลือกสรรแล้วด้วยการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดิเรก อุทัยห่วย (2527 : 10) กล่าวถึงการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในสังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นการกระจายอย่างทั่วถึง ลดช่องว่างความแตกต่างความแตกต่างระหว่างประชาชนให้น้อยที่สุด ตลอดจนถึงการกระจายบริการต่าง ๆ ของภาครัฐให้แก่นบพมากขึ้นและใกล้เคียงกับคนในสังคมเมือง

อภิชัย พันธเสน (2539 : 5-9) ให้ความหมายของการพัฒนาเอาไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างจากสภาพเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เพราะหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ในสภาพเดิม ไม่สามารถที่จะดีขึ้นกว่าเดิมได้ นอกจากนี้ อภิชัย ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่กล่าวไว้โดย Edward Weirness ว่าการพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงระบบและการเปลี่ยนแปลงโดยมีแผน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 36) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งพระองค์ได้เสนอผลการศึกษาห้องที่ อันเป็นแหล่งที่ตั้งโครงการต่าง ๆ ของพระองค์ท่าน สรุปเป็นตัวแปรในการพัฒนา โดยพระองค์ยึดเป้าหมายการพัฒนาคือ คน ทำให้คนเป็นคนเจริญ มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อเลี้ยงตนเอง มีความรู้ด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีพในสังคม เช่น รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย รู้จักสิทธิหน้าที่ของพลเมือง มีคุณธรรม จริยธรรม และสิ่งที่ต้องการสูงสุดคือ คนจะต้องมีความสุข พระองค์ยังได้พัฒนาด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การเกษตร ป่าไม้ เลี้ยงสัตว์ ดิน น้ำ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายอุปกรณ์ (Instrumental Goal) ซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายสุดยอด (Ultimate Goal) คือ ความสุขของคน แนวการพัฒนาที่พระองค์ได้ยึดถือปฏิบัติ มี 10 ประการ คือประการที่หนึ่ง การช่วยเหลือตัวเอง พึ่งตนเอง พระองค์ทรงปลูกฝังหลักการนี้ให้อยู่ในความรู้สึกของคนที่พระองค์พัฒนา ไม่ว่าจะเป็นคนปกติหรือคนพิการก็ตาม ประการที่สอง เริ่มต้นจากสภาพที่เขาเป็นอยู่ โดยเริ่มพัฒนาในสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชน ค่อยๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ประการที่สาม การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว ไม่ต้องเสียเวลาในการศึกษาทำความเข้าใจใหม่ ประการที่สี่ การมีส่วนร่วม

องค์กันในห้องถิ่น เพื่อเขาจะได้เรียนรู้มีความชำนาญเพิ่มมากขึ้น ประการที่ห้า วัฒนธรรมและผู้นำ ทรงยึดมั่นในความเป็นไทย นำความเจริญจากภายนอกมาผสมผสานสร้างผู้นำในการพัฒนา ประการที่หก ความมีประสิทธิผลการดำเนินการพัฒนา ต้องมีการวางแผนในการบริหาร การใช้ทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการใช้เวลาน้อย นอกจากนั้นยังมีการติดตาม ประเมินผล เป็นระยะๆ ประการที่เจ็ด การประสานงานการที่จะทำงาน พัฒนาให้สำเร็จนั้น ต้องมีการประสานงานกันทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ประการที่แปด การทำงานเชิงรุก โดยเสด็จเข้าไปเยี่ยมราษฎร เพื่อให้คำแนะนำด้านอาชีพและด้านวิชาการ พร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมกับอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องต่างๆ ด้วย ประการที่เก้า ความมีคุณธรรม และศิลปะ

พระองค์ทรงเน้นความมีคุณธรรม และจริยธรรม พร้อมกับส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมด้วย ประการที่สิบ ต่อมาประสานด้านเวลา โดยศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นเครื่องชี้นำอนาคต ยังนำเอาความเจริญ ทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทฤษฎีการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นั้นสามารถมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรม ว่าพระองค์ได้พัฒนาชนบทตามแนวดังกล่าวนี้ เป็นวิธีการพัฒนาชนบท ในบริบทของสังคมแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน ซึ่งเห็นได้จากค้วงงี่ที่เป็นรูปธรรม คือ การพัฒนาโรงเรียนต่าง ๆ ด้านโครงการอาหารกลางวัน ปริมาณห้องสมุด ครู จำนวนการอ่านออกเสียงได้เพิ่มขึ้น หากพิจารณาในรูปธรรมแล้ว พบว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรม มีความสุข ถ้าพิจารณาจากคุณภาพของการพัฒนานั้นก็ศึกษาได้จากการพัฒนาอาชีพให้กลุ่มแม่บ้าน พัฒนาการรักษาสุขภาพของชุมชน พัฒนาโรงพยาบาล พัฒนาคูณย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งโครงการการพัฒนาของพระองค์นั้น บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างสูง เนื่องจากพระองค์ได้ใช้เทคนิค ทั้งเชิงประมาณคุณภาพ รูปธรรม และนามธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิธีวัดผลสำเร็จของการพัฒนานั้นจะต้องใช้ทั้งเทคนิคเชิงประมาณและคุณภาพ เพื่อใช้ในการตัดสินใจที่ถูกต้อง

อำนาจ อนันตชัย (2526 : 24) กล่าวว่า ความสำเร็จของการพัฒนาขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน ตั้งแต่เริ่มว่ามี สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหา ด้านการคิดว่าจะทำโครงการ อะไรที่เป็นประโยชน์ ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ประการที่สอง การผสมผสานงานและโครงการของส่วนราชการด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อน สนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่ ประการที่สาม การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ การดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนความต้องการอันจำเป็นของประชาชนสำหรับปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ปัจจัย คือ ความใกล้ชิดชิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การคำนึงถึงผลประโยชน์ในการตอบแทน การยอมรับแบบอย่าง และความเชื่อถือในตัวผู้นำ นอกจากนั้นยังมีการวิจัยของ Andree,

John (1997) ได้ศึกษากลยุทธ์การจ้างที่ยั่งยืนในภาคการเกษตร โดยชาวนาในออนตาริโอ (Ontario Canada) พบว่าคุณภาพวิธีการร่วมมือของเกษตรกร และกลยุทธ์ในการจ้างงานใน Kawartha Lakes Watershed ทำให้เกิดวิทยาศาสตร์การเกษตร วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ การใช้พื้นที่เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น ต้องปรับกลยุทธ์ให้ประชาชนสนับสนุนการเกษตรกรในห้องถิ่นให้ความร่วมมือ การวิจัยของ ชำนาญ วัฒนาศิริ (1996) เกี่ยวกับความร่วมมือในการพัฒนาชนบท กรณีสหกรณ์การเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คือสหกรณ์การเกษตร บ้านบัว จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การบริหารงานสำเร็จ คือ 1) การหาผู้นำ และการได้รับการสนับสนุนทางด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องจากรัฐบาล 2) เงินทุนเป็นของท้องถิ่น และได้รับการสนับสนุนบางส่วน ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากความต้องการมากกว่าจากวิกฤตการณ์ต่างๆ และสหกรณ์เป็นหลักความร่วมมือ และเป็นพื้นฐานการพึ่งตนเองต่อไป ชุมชนหมู่บ้านต่างๆ นั้นมีสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต การพัฒนาอย่างบูรณาการ คือการพัฒนาที่ฐานอยู่ในวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมคือ วิถีชีวิตของคนทั้งหมดร่วมกัน ประกอบด้วยระบบความเชื่อร่วมกัน ระบบคุณค่าร่วมกัน การทำมาหากิน ภาษา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การรักษาโรค การบันเทิง ประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติต่อธรรมชาติแวดล้อม วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตที่เน้นบูรณาการ และเป็นรากฐานของสังคม นอกจากนั้น วัฒนธรรมยังมีความหลากหลายไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ การพัฒนาที่บนรากฐานทางวัฒนธรรมคือ การเคารพความหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น

การพัฒนาในด้านวัฒนธรรมไทย

ในการพัฒนาวัฒนธรรมตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป มีความต้องการเน้นหนักเป็นพิเศษที่จะให้สมาชิกในสังคมไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และมีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามในเรื่องวัฒนธรรมประจำชาติ โดยส่วนร่วมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้

1. การเลี้ยงดูอบรมเด็กในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในสังคม และต่างชนชาติ
2. การทำงาน การประกอบอาชีพ และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
3. ความสะอาด สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม อาหาร โภชนาการ และ
การรักษาโรค
4. ภาษาไทย การสื่อความ และวรรณกรรม
5. การบันเทิง การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสุขภาพจิต
6. การอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เช่น
7. ศิลปกรรม ด้านปติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรม

นาฏศิลป์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ความสภาพอ่อนนุ่ม
ที่น่ายำใจ

8. การรักษาภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และเกียรติภูมิของวัฒนธรรมไทยในชุมชนโลก

9. การสร้างสรรค์และการแสวงหาความรู้ ความเจริญของงานทางวิชาการ

และการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสังคมไทย

10. ศาสนาประจำชาติ ศาสนาที่ดำรงมั่นในประเทศไทย ปรัชญา ระเบียบวินัย

กฎธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม และความเป็นไทย

11. สถาบันกษัตริย์ การเมือง การปกครอง อุทิศการณ และความมั่นคงของชาติ

อมรา พงศาพิชญ์ (2547 : 16-19) ได้กล่าวถึงการพัฒนาด้านวัฒนธรรมว่า

วัฒนธรรมของชนชาติใด ๆ ในโลกย่อมพัฒนาไปไม่หยุดนิ่ง มีการผสมผสานกับอิทธิพลต่าง ๆ

ที่ไหลเข้ามากระทบอยู่ตลอดเวลา ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ได้รับวัฒนธรรมตะวันตกที่หลังเข้ามา

จนกระทั่งมีความเป็นวัฒนธรรมสากลที่ผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทยอย่างที่เป็นอยู่ใน

ปัจจุบัน คือ เป็นยุคสังคมโลกาภิวัตน์ ยุคแห่งสังคมข่าวสาร ข้อมูล (Information Technology)

ทำให้เกิดการไหลบ่าทางวัฒนธรรมอย่างมากมาย วัฒนธรรมที่มีอยู่ถูกผสมผสานกับวัฒนธรรมสากล

หรือที่เรียกว่าบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) เป็นการยอมรับความหลากหลายทาง

วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม คือการมีวัฒนธรรม

ที่หลากหลายร่วมกันและไม่ได้มีความพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน แต่การปรับเปลี่ยนทาง

วัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ต้องอาศัยกระบวนการปรับตัว (Adaption)

การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation)

และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะรักษาหรืออนุรักษ์

วัฒนธรรมดั้งเดิมเหล่านั้นให้ยั่งยืน ไว้ได้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2532 : 3) ได้กล่าวถึงการทำงานของสำนักงานวัฒนธรรม

แห่งชาติว่าได้ถือเอางานวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นงานหลักอย่างหนึ่ง ด้วยตระหนักว่าการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมควรจะทำอย่างมีดุลยภาพ ระหว่างความเติบโตทางเศรษฐกิจกับความเหมาะสม

ในงานวัฒนธรรมและศีลธรรม โดยจะต้องเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนระดับชาวบ้าน ซึ่งคน

ส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งอาจพิจารณาได้จากความคิด จินตนาการ พฤติกรรมและผลงานที่ชาวบ้าน

สร้างขึ้นจากความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากข้อมูลดังกล่าวทั้งหน่วยงานหรือสถาบันได้ตระหนักถึงการพัฒนาทางด้าน

วัฒนธรรม เพื่อต้องการให้คนไทยมีจิตสำนึกที่ดีต่อประเทศชาติ และมีความหวงแหนศิลปวัฒนธรรม

อันถือได้ว่าเป็นมรดกของชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมในท้องถิ่นของคน ที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นจาก

การสั่งสมประสบการณ์ความรู้อันเป็นระยะยาวนานให้กับลูกหลาน การพัฒนาวัฒนธรรมจึงเป็นส่วน

ชีวิตคือและปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีแล้วก็จะทำให้
 ความเป็นอยู่ของคนดีขึ้นตามลำดับตลอดจนถึงประเทศชาติก็就会有ความเจริญขึ้นตามลำดับ
 สรุปได้ว่า การพัฒนา คือวิธีการบริหารจัดการทรัพยากร หรือสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่เดิม
 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือมากกว่าที่เคยเป็นอยู่เป็นการ
 ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น อย่างมีทิศทาง มีเป้าหมาย มีระบบระเบียบ และมีการวางแผน
 โดยในการพัฒนานั้นจะต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากร
 ของทั่วถึง คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับต่อการพัฒนานำถึงความยั่งยืนในการพัฒนา
 และที่สำคัญต้องคำนึงถึงชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะต้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่ระดับ
 ของการวางแผนจนถึงระดับของการปฏิบัติให้เป็นจริงแนวทางและวิธีการพัฒนาที่ได้ผลในสังคมหนึ่ง
 อาจไม่สามารถนำมาใช้กับอีกสังคมหนึ่ง เนื่องจากเหตุผลด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

สมนึก ปัญญาสิงห์ (ปีتما ราตรี. 2540 : 12 ; อ้างอิงมาจาก สมนึก ปัญญาสิงห์.
 2532 : 419) ให้ความหมายไว้ว่า Potentiality หมายถึง ศักยภาพ หรือขีดความสามารถใน
 การพัฒนา เช่น ระดับบุคคล ศักยภาพของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน และสามารถดึงเอาพลัง
 คุณลักษณะอันซ่อนเร้นดังกล่าว มาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองได้

ปีتما ราตรี (2540 : 14) กล่าวถึง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาทั้งหมดว่า
 เป็นแนวทางการพัฒนาด้วยการรวมกลุ่ม หรือการจัดตั้งองค์กรประชาชนในชุมชน เป็นกระบวนการ
 ที่ทำให้ชุมชนสามารถนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้
 ซึ่งศักยภาพ ดังกล่าว สามารถสรุปได้เป็น 4 ด้าน คือ

1. ศักยภาพทางด้านกายภาพของชุมชน ประกอบด้วย คุณภาพของดิน
 การคมนาคมและการขนส่ง
2. ศักยภาพของเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วยอาชีพหลัก อาชีพรอง
 ของคนในชุมชน เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการผลิต ปัจจัยในการผลิต และปัจจัยในการตลาด ทุน
 และการสะสมทุน
3. ศักยภาพทางด้านสังคมของชุมชน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
 ปัญหาและความต้องการร่วมกันของชุมชน และประสบการณ์การแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน
4. ศักยภาพของกลุ่ม ประกอบด้วย
 - 4.1 ผู้นำและกรรมการกลุ่ม เรื่องคุณลักษณะ แนวคิดในการทำงาน บทบาท
 และวิธีการทำงาน ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้นำ และความสำเร็จของกลุ่ม
 - 4.2 สมาชิกกลุ่ม เรื่องความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และการมีส่วนร่วม
 ในการดำเนินงานของกลุ่ม

4.3 การบริหารจัดการและกระบวนการกลุ่ม เรื่องการจัดโครงสร้างกลุ่ม

การสร้างสรรค์ช่วย การคัดเลือกคณะกรรมการ กฎ ระเบียบและการสรุปทางทำงานของกลุ่ม ซึ่งศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนเหล่านี้ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ในทุกด้านที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา ความหมายของศักยภาพ (กรมพัฒนาชุมชน. 2550 : เว็บไซต์) ได้ให้ความหมาย สรุปได้ว่า ศักยภาพ หมายถึง การนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นในร่างกายมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อย่างมีกระบวนการ มนุษย์เมื่อต้องการทำงานบางอย่างต้องมีความรู้ในสิ่งนั้นๆ มีความพยายามและมุ่งมั่นในการทำงานให้ได้ดีที่สุด แต่มนุษย์เรานั้นจะทำงานเพียงลำพังเปรียบเสมือนการมองเหรียญ ด้านเดียว หากมนุษย์เราได้มีการทำงานร่วมกับคนอื่น ก็จะเกิดมุมมองที่ต่างกัน เมื่อได้มีการทำงาน ร่วมกันแล้ว จะเกิดมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานที่ทำมากที่สุด ทำให้มีมุมมองกว้างกว่าเดิม การจัดทำข้อมูล จัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลอย่างมีระบบผลสุดท้ายงานที่ทำก็จะเกิด ประโยชน์สูงสุดศักยภาพได้รับการพัฒนา คือการนำเอาความสามารถนั้นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด สิ่งก็ตามมาก็คืองานที่ทำทุกอย่างที่จะทำให้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

กล่าวโดยสรุป ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถในด้านต่าง ๆ ของแต่ละคนที่ได้ แสดงออกตามความเป็นจริง (Actualize) และศักยภาพสามารถปลูกฝังพัฒนาให้เกิดขึ้น ตามขีด ความสามารถของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ศักยภาพของชุมชน ยังรวมถึงปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอีกด้วย การนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นในร่างกายมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อย่างมีกระบวนการ เมื่อต้องการ ทำงานบางอย่างต้องมีความรู้ในสิ่งนั้น ๆ มีความพยายามและมุ่งมั่นในการทำงานให้ได้ดีที่สุด มีการจัดทำข้อมูล จัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลอย่างมีระบบ ผลสุดท้ายงานที่ทำก็จะเกิด ประโยชน์สูงสุด

ชาญยุทธ หาญคำภา (ชาญยุทธ หาญคำภา. 2548 : 176 ; อ้างอิงมาจาก สุทธิชัย อบอุ่น. 2540) กล่าวถึง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ว่าปัจจัยความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัจจัย ส่วนบุคคล ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยด้าน สถานการณ์สิ่งแวดล้อม

สุกัญญา เอมอัมธรรม และคณะ (2544 : 29) กล่าวถึง ศักยภาพของการท่องเที่ยว ประเทศลุ่มน้ำโขง : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่า ประเทศลาวมีแหล่งท่องเที่ยว ที่น่าสนใจ ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ที่ยังสามารถรักษาประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการท่องเที่ยว แห่งลาวได้ผ่อนผันการเดินทางเข้าออกของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการเปิดค่านให้มากขึ้น

อิทธิพล ไทยกมล (2544 : 143) กล่าวถึง ศักยภาพ ของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบปัจจัยด้านกิจกรรมกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปัจจัยด้าน การมีส่วนร่วม

พุทธรัตน์ พิจิตร (2545 : 32) ได้มีผลการวิจัยที่เกิดจากการมองการท่องเที่ยวด้วยสายตาของคนไทยในท้องถิ่นมากที่สุดในงานวิจัยเรื่อง “ศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านการแข่งขันและเป็นตลาดท่องเที่ยวแห่งใหม่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตของนักศึกษาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือศึกษาข้อมูลพื้นฐานภูมิหลังและการขยายตัวของการท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ช่วงปี ค.ศ. 1994-1999 นอกจากนี้ยังศึกษาศักยภาพในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและศักยภาพการเป็นตลาดท่องเที่ยวแห่งใหม่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในช่วงปี ค.ศ. 1994 -1999 และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวปัจจุบันในสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ซึ่งผลการศึกษาพบว่าดัชนีความได้เปรียบในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของเอเชียฟิสิกในตลาดการท่องเที่ยวสำคัญ (ยกเว้นตลาดในฝรั่งเศส)แต่มีค่าเท่ากับดัชนีความได้เปรียบของจีน เนื่องจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การขาดบุคลากรทางการท่องเที่ยว แต่ก็มีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้น ภายใต้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาประชาชนไม่เข้าใจประโยชน์ของการท่องเที่ยว และปัญหาจากการขาดแคลนงบประมาณในการท่องเที่ยว

สำหรับการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศมาก เป็นอันดับ หนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ รายได้จากการท่องเที่ยว จะมีผลกระทบต่อวิฤตในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค การท่องเที่ยวมีบทบาท ในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศโดยเฉพาะของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลผลิตขายได้ทุกเวลา การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตเป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ ของมนุษยชาติ ก่อให้เกิดสันติภาพ การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาสร้าง

ความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนในชนบทรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิต และประดิษฐ์ของเครื่องใช้ในรูปสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรู้สึกลึกถึงความมั่นคง ปลอดภัย การท่องเที่ยวเป็นวิถีทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะกัน

นโยบายการท่องเที่ยวมุกดาหารและสหวันนะเขต

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และนาโนเทคโนโลยี สร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในด้านโอกาสและภัยคุกคาม จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดังกล่าวในอนาคต โดยจะต้องมีการบริหารจัดการองค์ความรู้ อย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มาผสมผสานร่วมกับจุดแข็งในสังคมไทย อาทิ สร้างความเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ มีการบริหารจัดการลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมกับชุมชน

บุญยศฤกษ์ อเนกสุข (2549 : 9) กล่าวถึงนโยบายการท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบันว่า นโยบายการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เห็นได้จากการสนับสนุนโครงการห้าเหลี่ยมทองคำมหัศจรรย์ (Golden Penninsular Is Wonders Programme) ร่วมกับประเทศลาว เวียดนาม กัมพูชา และพม่า รวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน จากสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ร่วมกับประเทศลาวและเวียดนาม ตลอดจนการเชื่อมโยงกับเส้นทางหมายเลข 9 เพื่อเข้าสู่เวียดนาม นับเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำคัญของการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเปรียบเทียบระหว่าง 3 ประเทศในประเด็นนโยบายและกิจกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ในช่วงที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวของประเทศได้รับผลกระทบจากปัจจัยลบต่างๆ ทั้งจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ปัญหาความไม่สงบทางการเมือง และการแพร่ระบาดของโรคต่างๆ ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับภาคการท่องเที่ยวของประเทศ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2552 ประกาศให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ใช้ความ

พยายามทุกรูปแบบในการช่วยผู้วิกฤตให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจ ที่สำคัญของประเทศกลับฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็วที่สุดด้วยเหตุผลดังกล่าวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์และมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวปี 2552-2555

นโยบายการท่องเที่ยวมุกดาหาร

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ผู้วิกฤตและมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวมุกดาหาร

พ.ศ. 2552-2555

1. ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องเร่งแก้ไข

เพิ่มอัตราเข้าพักในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวทั้งในช่วงฤดูกาลและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ขยายตลาดนักท่องเที่ยวที่มาเยือนไทยเป็นครั้งแรกและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา

ท่องเที่ยว

ขยายตลาดนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายสูง

เสริมสภาพคล่องและลดต้นทุนการค้า เน้นธุรกิจท่องเที่ยว

เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของธุรกิจท่องเที่ยว

สร้างโอกาสหรือรายได้ให้กับธุรกิจท่องเที่ยว

ชะลอการเลิกจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

สร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

2. การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง

ตั้งเป้าหมายให้ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสูง มีการจัดระเบียบแหล่ง

ท่องเที่ยว ไม่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย และสิ่งแวดล้อมปลอดภัย รวมทั้งการเป็น

เจ้าบ้านที่ดี นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว และครอบคลุมถึง Green Tourism

ลงทุนด้านความรู้และสารสนเทศ

การคมนาคมที่ติดต่อกันเชื่อมโยงถึงกันได้ทุกระบบ

มีระบบสาธารณสุขปลอดภัย สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในปริมาณ

ที่เหมาะสม สะดวก และบริการที่มีคุณภาพ

มีความปลอดภัยจากอาชญากรรม อุบัติเหตุและโรคภัยไข้เจ็บ

คงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้สื่อชื่อไป

ทั่วโลก

โครงสร้างแผนยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อ

การท่องเที่ยวมุกดาหาร (Infrastructure & Logistics) ได้แก่

กลยุทธ์การพัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
การคมนาคมขนส่ง ปัจจัยพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายการสื่อสาร โทรคมนาคม และระบบสารสนเทศ
เพื่อการท่องเที่ยว
กลยุทธ์สร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยว
กับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค

2. ยุทธศาสตร์การสร้างสรรค์กิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่า
และมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวมุกดาหาร ได้แก่

กลยุทธ์การสร้างสรรค์กิจกรรมให้มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้น การท่องเที่ยว
โดยอาศัยการสร้างนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่ม

กลยุทธ์การสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้าน
การท่องเที่ยว

กลยุทธ์การสร้างพันธมิตรและขยายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับ
ประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค

กลยุทธ์เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์การส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานด้านการท่องเที่ยว

3. ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูภาพลักษณ์และยกระดับความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยวของ
มุกดาหาร ได้แก่

กลยุทธ์สร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวและยกระดับความ
เชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์สร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาระบบสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยว

4. ยุทธศาสตร์ กระตุ้น การเดินทางท่องเที่ยวและสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว
ต่างชาติ

กลยุทธ์เร่งกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมาประเทศไทยทั้งกลุ่มตลาด
เก่าและแสวงหาดตลาดใหม่ เพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ

กลยุทธ์สร้างการรับรู้และเข้าหานักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า
การท่องเที่ยว

5. ยุทธศาสตร์ กระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้แก่

กลยุทธ์การสร้างกระแสการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย

นโยบายการท่องเที่ยวนะเขตร

สืบเนื่องจากที่ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน ได้ริเริ่มโครงการพัฒนา

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS)

ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม

การเกษตร และบริการ และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

โดยสนับสนุนให้มีการติดต่อและการแข่งขันระหว่างกันนั้น รัฐบาลจากประเทศสมาชิก GMS

จึงได้กำหนดแนวพื้นที่เศรษฐกิจในกลุ่มแม่น้ำโขงจำนวน 9 เส้นทางหลัก ให้เป็นแนวพัฒนาพื้นที่

เศรษฐกิจของอนุภูมิภาค EWEC มีระยะทางยาว 1,450 กม. อยู่ในเขตไทยเป็นระยะทางยาวที่สุดคือ

ประมาณ 950 กม. เส้นทางเริ่มจากเมืองท่าคานังของเวียดนาม ผ่านเมืองเว้และเมืองลาวบาว

(Lao Bao) อันเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของเวียดนามซึ่งติดกับชายแดนลาว จากนั้นเส้นทางหมายเลข

9 จะผ่านเข้าแขวงสะหวันนะเขตใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมาข้ามสะพาน

มิตรภาพ 2 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) ข้ามแม่น้ำโขงสู่ไทยที่จังหวัดมุกดาหาร ผ่านจังหวัด

กาฬสินธุ์ ขอนแก่น เพชรบูรณ์ พิษณุโลก จนไปสุดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเข้าไปยัง

ประเทศพม่าจนทะลุ อ่าวมะละเกาะที่เมืองมะละไย หรือมะละแหม่ง (Mawlamyine /

Mawlamyaing) เป็นการเชื่อมจากทะเลจีนใต้ไปสู่มหาสมุทรอินเดีย ซึ่งอาจจะสามารถเชื่อมต่อ

ไปยังอินเดียและตะวันออกกลางต่อไป ขณะนี้โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงประเทศทั้งสี่เข้าด้วยกัน

ในเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตกนี้สามารถเปิดใช้แล้วในระยะ ไทย-เวียดนาม

มีเพียงช่วงหนึ่งในดินแดนพม่าที่ยังก่อสร้าง

เมื่อเดือนธันวาคม 2550 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมกับรัฐมนตรีกระทรวง

อุตสาหกรรมและการค้า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และรัฐมนตรีกระทรวง

อุตสาหกรรมและการค้าเวียดนาม ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) สามฝ่าย เพื่อที่จะ

อำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวบนเส้นทาง EWEC และจะร่วมมือกัน

ดำเนินการตามแผนงานเพื่อให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จในช่วงปี 2551-2552

โดยประเด็นที่อาจเกี่ยวข้องกับ SMEs มี ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกด้านการค้า ให้จัดทำเวลาทำการของด่านมุกดาหาร-

สะหวันนะเขต และด่านแดนสะหวัน-ลาวบาว ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ ทั้งสามประเทศ

ยังเร่งรัดที่จะให้สถาบันภาคผนวกและพิธีสารแนบท้ายการดำเนินการความตกลงว่าด้วยการขนส่ง

ข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS Cross-Border Transport Agreement: GMS

CBTA) เพื่อให้สามารถเริ่มบังคับใช้การอำนวยความสะดวกการผ่านแดนของคนและสินค้าในอนุ

ภูมิภาคได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งไทยและลาวจะจัด Single Window Inspection: SWI เพื่อเอื้อต่อ

การตรวจปล่อยสินค้า ณ จุดเดียว Single Stop Inspection: SSI ที่ด่านมุกดาหาร-สะหวันนะเขต

2. การส่งเสริมการค้า โดยจัดงานแสดงสินค้าพร้อมการจัดบูธธุรกิจโดยเฉพาะ ธุรกิจ
ล่อจิสติกส์บนเส้นทาง EWEC ตลอดปี 2551 เช่นงาน Thailand Outlet 2008 ที่คานัง เวียดนาม
งาน Thailand Exhibition 2008 ที่สะพานนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น
3. การอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน โดยกระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนด้าน
อำนวยความสะดวกการค้าและล่อจิสติกส์บนเส้นทาง EWEC
4. ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบนเส้นทาง EWEC

ในส่วนของกลุ่มทางการลงทุนบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ EWEC นั้น จากความ
พยายามของสามฝ่ายเพื่อผลักดัน โครงการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยการรวมแหล่งท่องเที่ยว
เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากประเทศที่สาม ทำให้หลังจากที่ได้เปิดสะพานมิตรภาพ 2 และเปิดใช้
ถนนสาย EWEC ในระยะไทย-เวียดนามแล้วพบว่าการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยทัวร์
ที่เป็นที่นิยมมากสำหรับนักท่องเที่ยวไทยคือการเดินทางไปเที่ยวทะเลที่เวียดนาม ถือเป็นกาไปเที่ยว
เมืองนอกที่ประหยัดที่สุด นอกจากนี้ยังมีจุดขายเรื่องการรับประทานอาหาร 3 ชาติใน 1 วัน
อย่างไรก็ตาม พบว่าลาวค่อนข้างได้ประโยชน์น้อยที่สุดในเชิงการท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยว
ไม่ค่อยหยุดจับจ่ายหรือรับประทานอาหารในลาวมากนัก เพราะยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดไม่มากนัก
ขณะนี้ สปป.ลาว จึงมีนโยบายเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนร้านอาหารและโรงแรม ดังนั้น
จึงเป็นช่องทางอันดีสำหรับนักลงทุนไทยที่อยากเข้าไปทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม
ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก สถานบริการน้ำมันที่มีร้านสะดวกซื้อ ศูนย์ซ่อมรถ
และจุดพักรถ ซึ่งยังขาดแคลนมากตลอดเส้นทาง โดยเฉพาะที่เมืองพินในแขวงสะหวันนะเขต

นอกจากนี้ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังมีนโยบายเปิดประเทศ
เพื่อรับการลงทุนจากต่างประเทศโดยใช้ลาวเป็นฐานการผลิต โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวันเซโน
แขวงสะหวันนะเขต ตามแนวเส้นทางหมายเลข 9 มีศักยภาพที่เหมาะสมต่อการลงทุนด้านเกษตร
และเหมืองแร่ ในเดือนธันวาคม 2550 กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศยังได้จัดการสัมมนา
และการศึกษาคูงานเรื่อง ‘การพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทย- สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน
ลาว ด้านการค้าการลงทุน การขนส่งและล่อจิสติกส์บนเส้นทางเศรษฐกิจ EWEC’ ระหว่างการ
สัมมนาครั้งนี้ สองฝ่ายได้หารือในประเด็นความร่วมมือด้านสินค้าเกษตรแบบมีสัญญา (Contract
Farming) โดยได้วางแผนขยายการผลิต การตลาด การย้ายฐานการลงทุนผลิตสินค้าเชื่อมโยง
โดยเฉพาะสินค้าที่ทั้งสองฝ่ายได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีในกรอบความร่วมมืออาเซียนและการส่ง
ออกไปสู่ประเทศที่สาม โดยเฉพาะตลาดจีน รายการพืชที่ผู้ประกอบการไทยและลาวได้เสนอเข้าร่วม
โครงการจำนวนมี 16 รายการ ได้แก่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวาน ยูคาลิปตัส ตะขั่ว ถั่งเขียว
กล้วยน้ำว้า มะขามเปือก มะเขือเทศ สับปะรด ส้มโอ ฝ้าย มันเทศ มันสำปะหลัง ข้าวเหนียว

ปอสา และว่านหางจระเข้ พืชอื่นๆที่ได้มีนักลงทุนจากไทย ขอสัมปทานพื้นที่เพาะปลูกใน
 สหวัณนะเขตคือ อ้อย ยูคาลิปตัสเพื่อผลิตกระดาษ และยางพารา การลงทุนด้านเกษตรที่แขวง
 สหวัณนะเขตที่ผ่านมาได้ผลน่าพอใจเนื่องจากสภาพดินดีให้ผลผลิตสูง ขณะนี้ภาครัฐกำลังผลักดัน
 ให้มีการบริหารการนำเข้าสินค้าเกษตร โดยไทยขอให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 เร่งรัดการจัดตั้ง One Stop Service ที่ชายแดน ตลอดจนไซโลรองรับผลผลิต การจัดระบบขนส่ง
 และขนส่งสินค้าข้ามแดนทั้งในด้านสากลและด้านท้องถิ่นระหว่าง สองประเทศ ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวก
 ความสะดวกแก่การทำเกษตรแบบมีสัญญา

ส่วนในด้านการลงทุนพบว่าสาขาที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สนใจ
 ร่วมทุนและขยายกิจการได้แก่ สาขาก่อสร้าง (อิฐบล็อก พื้นสำเร็จ เสาเข็ม) ร่วมทุนแปรรูป
 และเฟอร์นิเจอร์ไม้ กิจการโรงแรม บ้านพัก รีสอร์ท (บริเวณที่ดินในป่าเขใกล้น้ำตกคอนพะเพ็ง
 แขวงจำปาสัก) สินค้าพื้นบ้าน น้ำยาล้างจาน และขยายกิจการสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค
 ซึ่งเส้นทาง EWEC ทำให้การขนส่งสินค้าทำได้สะดวกขึ้น

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเมืองมุกดาหารและสหวัณนะเขต

โดยที่พื้นที่การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ลงศึกษาพื้นที่เมืองมุกดาหารและสหวัณนะเขต
 เพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่การศึกษาในความรู้เบื้องต้น ดังจะอธิบายต่อไป
 จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า ได้มีการศึกษาทางวิชาการเกี่ยวกับจังหวัดมุกดาหาร อาทิเช่น

สุรจิตต์ จันทรสชา (2538 : 7) กล่าวถึงจังหวัดมุกดาหารว่า เดิมผู้คนพลเมือง
 ในแถบกลุ่มแม่น้ำโขง ได้ถูกพระเจ้าฟ้ารุ่งมกษัตริย์ล้านช้าง รวบรวมเป็นปึกแผ่นแต่ต่อมาอาณาจักร
 ล้านช้างเสื่อมอำนาจลง ผู้คนจึงอพยพจากดินแดนแถบเหนือลงมาตั้งถิ่นฐานตามลุ่มน้ำโขง

ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ (2505 : 34) กล่าวถึงจังหวัดมุกดาหารว่า คนส่วนมาก
 จะรู้จักจังหวัดมุกดาหารในฐานะที่เป็นจังหวัดคั้งใหม่ เป็นจังหวัดที่ 73 ของประเทศไทย
 แต่โดยเนื้อแท้แล้วมุกดาหารเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาย้อนหลังเท่ากับกรุงเทพฯ เคยเป็นเมือง
 อันยิ่งใหญ่ มีอาณาปกครองทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวามาแล้วในอดีต

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2538 : 7-9) กล่าวถึงจังหวัดมุกดาหารในบทความเรื่อง “มุกดาหาร
 เมืองสองภู ประคองอินโดจีน” ว่ามุกดาหารเป็นเมืองเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี
 เป็นเมืองที่มีความสำคัญมากแต่ครั้งโบราณ เพราะเป็นหน้าด่านที่ต้องรับศึกจากภายนอก แม้ปัจจุบัน
 ก็ยังนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากอยู่ตรงข้ามเมืองสหวัณนะเขต อันเป็นเมืองใหญ่ลำดับที่
 2 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รองจากนครเวียงจันทน์จากสหวัณนะเขตจะมีเส้นทาง
 คมนาคมเชื่อมต่อเมืองคานง เมืองท่าสำคัญของเวียดนาม หากมีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้ดี

จะทำให้ภาคอีสานออกสู่ทะเลได้ใกล้กว่าการเดินทางไปยังภาคตะวันออก และภาคใต้ จึงนับว่า มุกดาหาร เป็นประตูเปิดสู่อินโดจีนอย่างแท้จริง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร (2547 : 6 –8) กล่าวถึงจังหวัดมุกดาหาร ครั้งเป็นเมืองโดยเจ้าจันทกนิรี เจ้าเมืองโพธิ์สัสม ตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ได้อพยพมาตั้งเมืองใหม่ ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขงบริเวณปากห้วยมุก เมื่อ พ.ศ. 2313 และให้ชื่อว่า “เมืองมุกดาหาร” เค็มขึ้นการปกครองกับมณฑลอุคร ต่อมาได้มีการปรับปรุงการปกครองมณฑลอุครเป็นจังหวัดมุกดาหารถูกยุบเป็นอำเภอขึ้นการปกครองกับจังหวัดนครพนม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 จึงยกฐานะเป็นจังหวัด มีเขตติดต่อจังหวัดใกล้เคียงหลายจังหวัดในภาคอีสาน ซึ่งมีจุดที่เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้า มีชายแดนติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน (ยาวประมาณ 72 กิโลเมตร) รัฐบาลลาวกำหนดให้แขวงสะหวันนะเขตเป็นการค้าเสรี และแหล่งท่องเที่ยวระหว่างประเทศเป็นหัวเมืองที่เป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศลาว โดยมีเมืองกันทะบุลี (อยู่ตรงข้ามกับเทศบาลเมืองมุกดาหาร) เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางหมายเลข 9 ของกลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งเชื่อมโยงสู่ตอนกลางของประเทศเวียดนาม ตลอดไปถึงชายทะเล ผ่านบรรจบเส้นทางหมายเลข 1 ระยะทางประมาณ 300 กิโลเมตร จากสภาพความเหมาะสมตามภูมิศาสตร์ จึงมีสภาพเป็นเมืองที่สำคัญด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและประเทศจีนตอนใต้

กรมทางหลวง (2549 : 38) กล่าวถึงมุกดาหาร เป็นเมืองที่ห่างจากเมืองแพร่ สะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว เพียงแค่ฝั่งโขง เป็นจังหวัดที่ 73 ของไทย หลังจากแยกตัวจากจังหวัดนครพนม ในปี พ.ศ. 2525 ด้วยพื้นที่ เพียงแค่ 4,339,830 ตารางกิโลเมตร ซึ่งบัดนี้กำลังจะกลายเป็นจุดเชื่อมต่อสะพานมิตรภาพ 2 ในปี พ.ศ. 2549 และเป็นประตูสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน ในอนาคต ปัจจุบันมุกดาหาร มี 7 อำเภอ เป็นจังหวัดที่มีมณฑลเสน่ห์อันน่าหลงใหล ไม่ว่าจะเป็นทัศนียภาพ วิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำโขง เส้นกั้นพรมแดนไทย-ลาว ซึ่งมีความยาวถึง 70 กิโลเมตร รวมทั้งวัฒนธรรมอันมีสีสันของชนพื้นเมือง ที่มีความหลากหลายถึง 8 ชนเผ่า ได้แก่ เผ่าไทยอีสาน ภูไทย ไทยข่า กระโซ่ ไทยฮ่อ ไทยแสก และไทยกุลา

เมื่อได้ทราบถึงการศึกษาเกี่ยวกับเมืองมุกดาหารแล้ว ถัดต่อไป ผู้วิจัย จะได้อธิบายถึงรายละเอียดของเมืองมุกดาหารและสะหวันนะเขตต่อไป

จังหวัดมุกดาหาร

สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดชายแดนอยู่ในภาคอีสาน หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร 642 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4,339,830 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดสกลนครและจังหวัดนครพนม ทิศใต้ติดกับจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตกติดกับ จังหวัดกาฬสินธุ์

วันที่ศักราชวันออกศึกกับชายฝั่งแม่น้ำโขงได้รับการตั้งเป็นจังหวัดเมื่อ ปี พ.ศ. 2523 นับเป็นจังหวัด
ที่ 73 ของประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่ 17 ของภาคอีสาน

ประวัติความเป็นมา

สุรจิตต์ จันทรสภา (2538 : 7-8) ได้เรียบเรียงประวัติเมืองมุกดาหารในอดีตไว้ว่า
บริเวณแถบลุ่มน้ำโขง เคยเป็นดินแดนของอาณาจักรต่าง ๆ มาก่อนคือ

อาณาจักรฟูนัน (พุทธศตวรรษที่ 6-11)

อาณาจักรเจนละ (พุทธศตวรรษที่ 12-14)

อาณาจักรขอม (พุทธศตวรรษที่ 15-18)

อาณาจักรล้านช้าง (พุทธศตวรรษที่ 19-22)

เดิมพลเมืองในแถบลุ่มแม่น้ำโขงนับถือผีสงเทวดาอารักษ์ หรือบางชุมชนก็นับถือ
ผีฟ้าผีดิน จนกระทั่งเมื่ออาณาจักรล้านช้าง มีอำนาจมากขึ้นตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา
เมื่อพระเจ้าฟ้างุ้มกษัตริย์ล้านช้างได้รวบรวมราชอาณาจักรขึ้นเป็นปึกแผ่น ค่อยมาได้นำเอาพุทธศาสนา
ลัทธิลังกาวงศ์ มาสู่หัวเมืองแถบลุ่มน้ำโขงโดยได้อัญเชิญพระไตรปิฎกขึ้นมาจากกรุงอินทปัตถนคร
(ขอม) ค่อยมาได้เผยแพร่พุทธศาสนาออกไปอย่างกว้างขวาง มีการสร้างพระพุทธรูปและวัดวาอาราม
ขึ้นมากมายในหัวเมืองสองฝั่งโขง ครั้นถึงพุทธศตวรรษที่ 23 ราชอาณาจักรล้านช้างและ
ราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเสื่อมอำนาจลง บรรดาหัวเมืองใหญ่น้อยต่าง ๆ ในแถบลุ่มน้ำโขงเกิด
ความระส่ำระสาย พยายามตั้งตัวเป็นอิสระไม่ยอมขึ้นต่อเมืองใหญ่ ผู้คนเริ่มอพยพจากดินแดนทาง
เหนือลงมาตามลำน้ำโขงมากขึ้น เพื่อแสวงหาดินแดนถิ่นที่อยู่ ที่อุดมสมบูรณ์กว่าและตั้งตัวเป็น
อิสระเช่น พระตาพระวอ จากนครเวียงจันทน์แยกมาตั้งอยู่ที่หนองบัวลำภู ต่อมาได้สวามิภักดิ์ต่อ
นครจำปาศักดิ์และกรุงธนบุรี จากนั้นบุตรหลานของพระตาพระวอได้แยกออกไปตั้งเป็นเมือง
อุบลราชธานีเมืองยโสธรเมืองเขมราฐ ฯลฯ ส่วนเจ้าแก้วมงคล ฐานุศิษย์ของพระครูโพนสะเม็ก
ได้อพยพ ลงมาตามลำน้ำโขง ไปตั้งอยู่ เมืองท่ง ต่อมากลายเป็นเมืองสุวรรณภูมิ และได้แยกออกไป
ตั้งเป็นเมืองร้อยเอ็ด เมืองมหาสารคาม เมืองขอนแก่น เมืองชนบทเมืองโพนพิสัย เป็นต้น
เจ้าโสมพมิตร อพยพมาตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าว ตั้งเป็นเมืองกาฬสินธุ์ และเจ้าจันทรสुरิวงษ์ ฐานุศิษย์
ของพระครูโพนสะเม็ก ได้อพยพลงมาตามลำน้ำโขงไปตั้งอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ที่บ้านหลวงโพนสิม
(บริเวณพระธาตุอิงฮัง แขวงสะหวันนะเขต ดินแดนลาวในปัจจุบัน) เจ้าจันทรสुरิวงษ์ อยู่บ้าน
โพนสิมนานหลายปี จนกระทั่งถึง เจ้าจันทกนิริ ผู้เป็นบุตร ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวมุกดาหาร
ได้อพยพข้ามฟากมาทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงปากห้วยบังมุก ได้พบเมืองร้าง วัดร้าง และพบคันดาล
7 ยอด อยู่ริมฝั่งโขง มีปลาในแม่น้ำชุกชุม จึงอพยพมาอยู่ที่นี่ ในปี พ.ศ. 2310 (จากบันทึก
พงศาวดาร ฉบับลายมือเขียน ของพระยาศศิวงษ์ประวัติ เจ้าเมืองมุกดาหารคนสุดท้าย) เมื่ออยู่ต่อมา
ได้พบพระพุทธรูป 2 องค์ อยู่ใต้ต้นโพธิ์ ริมฝั่งน้ำโขงในบริเวณวัดร้างใกล้กับคันดาล 7 ยอด

พระพุทธรูปองค์ใหญ่สร้างด้วยปูน ส่วนองค์เล็กหล่อด้วยเหล็กเนื้อดี จึงได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นใหม่
 ขึ้นนามว่า “วัดศรีมุงคุณ” หรือ “วัดศรีมงคล” เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เมือง ที่ตั้งขึ้นใหม่ พร้อมทั้ง
 ได้เชิญพระพุทธรูปทั้งสององค์ไปประดิษฐานอยู่ในพระวิหาร ครั้นต่อมา ปรากฏว่า พระพุทธรูป
 องค์เล็ก เกิดปาฏิหาริย์กลับไปอยู่ใต้ต้นโพธิ์ดั้งเดิม ได้อัญเชิญกลับขึ้นไปประดิษฐานในพระวิหารอีก
 กกลับไปอีกหลายครั้ง ในที่สุดพระพุทธรูปองค์เล็กก็ลอยหายไปอยู่ใต้ดินคงเห็นแต่ยอด
 พระโมลี หรือพระเศียรโผล่ให้เห็นอยู่ใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งน้ำโขง ต่อมาได้สร้างแท่นสักการบูชาครอบไว้
 ในบริเวณนั้น ชาวเมืองจึงขนานนามพระพุทธรูปเหล็กที่จมดินว่า “พระหลุบเหล็ก” ปัจจุบันบริเวณที่
 พระหลุบเหล็กจมดินถูกกระแสน้ำเซาะตลิ่งริมโขงพังลง คงเหลือแต่แท่นสักการบูชา และยกมาตั้งไว้
 หน้าพระวิหารของวัดศรีมงคลได้ ส่วนพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ก่อด้วยอิฐและปูน ได้อัญเชิญไป
 ประดิษฐานอยู่ในพระวิหาร ชาวเมืองมุกดาหาร ขนานนามว่า “พระเจ้าองค์หลวง” เป็นองค์ประธาน
 ของวัดศรีศรีมงคลได้ จนถึงปัจจุบัน ครั้นต่อมา มีคนพบว่าในเวลากลางคืนเห็นแก้วดวงหนึ่งสีสดใส
 เปล่งแสงเป็นประกายแวววาวลอยออกจากต้นตาลเจ็ดยอด ลอยไปตามลำน้ำโขงจวบจนรุ่งสาง
 จึงลอยกลับมาที่ต้นตาลเจ็ดยอดดั้งเดิมแทบทุกคืน เจ้าจันทกนิรี ถือว่า เทพดาอารักษ์ แสดง
 ปาฏิหาริย์ให้เห็นเป็นศุภนิมิตในการตั้งเมืองขึ้นใหม่ จึงพร้อมกันขนานนามแก้วศุภนิมิตดวงนั้นว่า
 “แก้วมุกดาหาร” เพราะตั้งเมืองอยู่ริมฝั่งโขงตรงปากห้วยบังมุก อีกทั้งต่อมามีคนพบเห็นไข่มุก
 ในหอยก็แม่น้ำโขงอยู่บ่อย ๆ จึงประกาศขนานนามเมืองว่า “เมืองมุกดาหาร” ตั้งแต่ เดือน 4 ปีกุน
 พ.ศ. 2313 เป็นต้นมา

สภาพภูมิอากาศ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ด้านตะวันออกเป็นที่ราบสลับ
 ป่าไม้มีแม่น้ำโขงกั้นระหว่างไทยกับลาว ด้านตะวันตกเป็นพื้นที่ป่าบนเทือกเขาภูพาน มีพื้นที่ทั้งสิ้น
 4,311 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบัน แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 53 ตำบล 493 หมู่บ้าน
 มีอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติภูสระบัว และอุทยานแห่งชาติมุกดาหารต้นไม้ประจำ
 จังหวัดคือ ต้นช้าน้ำ (Ochna Intergerrima)

สภาพเศรษฐกิจ ที่ผ่านมาระยะนี้มีความสำคัญต่อประชากรจังหวัดมุกดาหาร
 ทยได้ส่วนใหญ่ส่วนมากจากการเกษตรกรรม และการค้าขาย และงานบริการ การอพยพย้ายถิ่น
 ก่อนข้างสูง ปัจจุบันมีการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ให้สามารถประกอบอาชีพได้ผลพอเพียง
 ที่จะเลี้ยงตนเองได้ โดยใช้หลักทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม
 เพื่อให้เกิดประโยชน์และลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวมุกดาหารมีกลุ่มชาติพันธุ์ถึง 8 เผ่า มีวิถีชีวิตอยู่บน
 พื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา เชื่อในเรื่อง ผีसाง เทวดา และธรรมชาติ อย่างผสมผสาน
 กลมกลืน ประเพณีและวัฒนธรรมที่ปรากฏทั้งด้านจิตใจ วัตถุ และพิธีกรรมยังเป็นไปตามประเพณี
 ดั้งเดิมของชาวอีสานทั่วไป คือ มีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญ เช่น ประเพณีการแข่งขันเรือ งานกาชาด งานรวมเผ่าไทยมุกดาหาร
งานสงกรานต์ เป็นต้น ประชากรทุกกลุ่มชาติพันธุ์เป็นชาวชนบททั้ง 8 เผ่าได้แก่ ชาวไทยอีสาน
ไทย ข่า ชาวไทยกะโซ่ ชาวไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยซ้อ และ ไทยกุลา

ด้านศาสนาและการศึกษา ชาวมุกดาหารส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เหมือนกับ
ภาคอื่น ๆ มีความเลื่อมใสศรัทธายึดมั่นในพุทธศาสนา มีวัดที่เก่าแก่และสำคัญหลายแห่ง เช่น
วัดศรีมงคลใต้ ฯลฯ เป็นต้น ส่วนการศึกษาจังหวัดมุกดาหารมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งในระดับ
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ จังหวัดมุกดาหารมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย แม้จะเป็น
พื้นที่เล็ก แต่มีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่น้อย บริเวณริมแม่น้ำโขงมีวัดเก่าแก่ บ้านเรือนแบบเก่า
เรียงรายเป็นแนวมีร้านอาหารริมน้ำที่ปรุงด้วยปลาสด ๆ จากแม่น้ำโขง และอาหารพื้นเมือง
ซึ่งมีรสชาติดี เป็นที่ถูกใจของนักท่องเที่ยว

หอแก้วมุกดาหารเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก เป็นหอคอยที่สูงถึง 65 เมตร
ถนนชยางกูร (เส้นทางมุกดาหาร-ดอนตาล) สำหรับผู้มาเยือนสามารถชมทัศนียภาพของ
มุกดาหารและชายฝั่งทั้งสองฝั่งบนชั้นที่ 7 เป็นหอพระ ประดิษฐานพระพุทธรูปนามมิ่งมงคล
มุกดาหาร และ พระประจำวันเกิดทั้ง 7 วัน นอกจากนี้ ภายในหอสสูงมีห้องจัดแสดงนิทรรศการ
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองมุกดาหาร ภาพวิถีชีวิตชนพื้นเมืองเผ่าต่าง ๆ และศิลปวัฒนธรรม
ของชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำโขงทั้งในอดีต ถึงปัจจุบัน

วัดศรีมงคลใต้ ใกล้กับจุดตรวจคนเข้าเมือง ถนนสำราญชายโขง ภายในพระอุโบสถ
ประดิษฐานพระเจ้าองค์หลวง ซึ่งก่อด้วยอิฐและปูน มีขนาดหน้าตักกว้าง 2.20 เมตร ส่วนเฉพาะ
องค์ถึงยอดพระเมลาสูง 2 เมตร ถือเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของมุกดาหาร

อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร หรืออีกชื่อหนึ่งที่รู้จักกันทั่วไปคือ ภูผาเทิบ มีขนาด
เนื้อที่ถึง 48.5 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ทั้งอำเภอเมืองและอำเภอดอนตาล อุทยานภูผาเทิบ
นับเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติที่สำคัญ ด้วยเพราะเป็นพื้นที่ซึ่งรวมกลุ่มหินในยุคก่อน
ประวัติศาสตร์ไว้จำนวนมาก นอกจากประติมากรรมหินตามธรรมชาติแล้ว อุทยานภูผาเทิบ
ยังมีเทือกเขาใหญ่ร้อยเรียงตัวต่อกันเป็นแนวยาวนานและห่างจากแม่น้ำโขงประมาณ 4 กิโลเมตร
มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 170-420 เมตร ประกอบไปด้วยภูหมากยาง ภูรัง ภูรัง ภูหมากมี
ภูจอมนาง ภูผาเทิบ ภูนางหงส์ ภูหลักเส และปลายสุดคือภูพาน เนื้อที่ทั่วไปอุดมไปด้วยป่าไม้เต็ง
รัง ป่าเบญจพรรณ และมีป่าไผ่ขึ้นสลับเป็นแนว ทั้งนี้ยังมีความชุ่มชื้นด้วยเพราะเป็นแหล่งของต้นน้ำ
ลำห้วยมากมายหลายสาย นอกจากนี้ยังมี อุทยานแห่งชาติภูสระบัว หอยสมันหิน ลานมุงลินทร์
น้ำตกวังเดือยหน้า หาดอูฐ หามะนาว ถ้ำฝ่ามือแดง น้ำตกคาดโดน แก่งกะเบา หามะเกลือ เป็นต้น

แผนที่จังหวัดมุกดาหาร (กรมทวงหลวง. 2549 : 40)

ภาพประกอบ 1 แผนที่แสดงพื้นที่การท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร

แขวงสะหวันนะเขต

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร (2547 : 16-24) กล่าวถึง สะหวันนะเขตว่า "สะหวันนะเขต" มาจากคำในภาษาบาลี สองคำรวมเข้าด้วยกัน คือ คำว่า สุวรรณ แปลว่า ทองคำ และคำว่า เขตะ แปลว่า ขอบเขต ทွ่งนา ซึ่งรวมความได้ว่า เขตทองคำหรือทุ่งทองคำ สะหวันนะเขตเป็นดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาล อยู่ในอาณาจักรศรีโคตรบูรณแห่งอดีต บรรพบุรุษ

สะพานนะเขต อพยพมาจากเมืองน้อยอ้อยหนู หรือเมืองแถบในอาณาจักรสิบสองจุไท แล้วมาสร้างเมืองหลวงโพนสิม ในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้าง ต่อมาได้อพยพครอบครัวย้ายจากเมืองโพนสิมไปตั้งเมืองใหม่ที่ทุ่งนาคำ ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงแล้วตั้งชื่อว่าบ้านนาคำ จากนั้นได้สร้างวัดอาราม ศาลาการเปรียญ ด้วยหินกรวดและหินลูกช้างและได้เปลี่ยนชื่อบ้านจากนาคำมาเป็น บ้านท่าแร่ แล้วขยายเมืองออกไป จนเป็นหัวเมืองสะพานนะเขต ในปัจจุบัน

กรมทางหลวง (2549 : 55-63) กล่าวถึง สะพานนะเขตว่า สะพานนะเขต หรือที่คนท้องถิ่นรู้จักกันในนาม “สะพาน” มีพื้นที่ทั้งหมด 21,774 ตารางกิโลเมตร เป็นเมืองที่มีความใหญ่เป็นลำดับที่ 2 รองจากเวียงจันทน์ มีประชากรอาศัยอยู่ จำนวนมากที่สุด ถึง 850,000 คน และยังมีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ถึง 11 เผ่า อาทิ เช่น เผ่าผู้ไทย เผ่าไทยดำ และเผ่ากาโป ฯลฯ สะพานนะเขตยังเป็นจุดศูนย์กลางคมนาคม ทางบก ระหว่างเวียงจันทน์ ปากเซ ประเทศไทยและประเทศเวียดนาม ทำให้มีผู้คนเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยวและเพื่อทำการค้าอย่างคึกคัก เมืองสะพานนะเขต จึงมีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นอันดับสองของประเทศ นอกจากนี้แล้วความงดงามของทิวทัศน์แม่น้ำโขง วัดวาอาราม สถาปัตยกรรมสไตลยุโรปภายในเมืองสะพานนะเขต รวมทั้งความเป็นธรรมชาติ รอบตัวเมือง ก็เป็นเสน่ห์ อันน่าประทับใจควรค่าแก่การแวะมาเยี่ยมชม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร (2547 : 132) กล่าวถึงสะพานนะเขตว่าเป็นดินแดนของประชาชนผู้ขยันหมั่นเพียรกล้าหาญ มีใจรักชาติรักบ้านเกิดเมืองนอนอย่างสูงส่ง ค่อผู้อย่างเด็ดเดี่ยว ไม่ยอมจำนน บรรพบุรุษของชาวสะพานนะเขต เคยสร้างนักต่อสู้และวีรกรรมอันดีงามไว้ประดับชาติและแผ่นดินมาแล้วทุกยุคทุกสมัย ในสมัยการปฏิวัติต่อสู้กู้ชาติ ค่อด่านจักรวรรดิ ผู้รุกรานได้เกิดมีนักปฏิวัติค่นอยู่หลายท่าน เช่น พ่อกะควด ท่านโกสอน พรหมวิหาน ท่านหนูฮัก พุมสะพาน ท่านพุมสี ประเลิด ก็ล้วนแล้วแต่เป็นคนท้องถิ่นสะพานนะเขตทั้งสิ้น สะพานนะเขต เป็นดินแดน ศิลปวัฒนธรรม มีธรรมชาติที่งดงาม อุดมสมบูรณ์ มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นผู้กล้าหาญ มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 811,400 คน เฉลี่ยอัตราประชากร 3,726 คนต่อตารางกิโลเมตร สะพานนะเขตจึงมีพื้นฐานทางด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่โดดเด่นหลายประการ เช่น งานประติมากรรม จิตรกรรม การแกะสลักเป็นดินกำเนิดขบถล่า 4 จังหวะ ได้แก่ ล่าคั้งหวาย ล่าภูไท ล่าบ้านซอก และล่าคอนสะพาน สะพานนะเขต มีบุญประเพณีต่าง ๆ เช่น บุญพระธาตุอิงฮัง บุญออกพรรษาแข่งเรือ บุญปีใหม่ บุญคูณลาน ประเพณีใบประคูล้ำ สู่ขวัญข้าว บุญพระเวส บุญบั้งไฟ และบุญสงกรานต์

สะพานนะเขต

สภาพโดยทั่วไปของสะพานนะเขต เป็นดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาล บรรพบุรุษของชาวเมืองสะพานนะเขต อพยพมาจากเมืองน้อยอ้อยหนูหรือเมืองแถบในอาณาจักรสิบสองจุไท แล้วมาสร้างเมืองหลวงโพนสิมในสมัยอาณาจักรลาวล้านช้าง ต่อมาอพยพครอบครัวย้ายจากเมือง

ไปตั้งเมืองใหม่ที่ทุ่งนาคำ ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงแล้วตั้งชื่อว่าบ้านนาคำ จากนั้นได้สร้างวัดวา
 ศาลาการเปรียญ ด้วยหินกรวดและหินลูกรังและได้เปลี่ยนชื่อบ้านจากนาคำมาเป็น บ้านท่าแร่
 ต่อมาบ้านท่าแร่ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นที่ตั้งของเมืองกันทรบุรี และกลายเป็นจังหวัดใหม่ เมื่อ
 มีนาคม ค.ศ. 1907 (พ.ศ. 2450) มีชื่อว่า สุวรรณเขต แต่ผู้คนมักเรียกว่า สะหวันนะเขต มาถึง
 ปัจจุบันนี้ พื้นที่ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศ มีเนื้อที่ 21,774 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือ
 จดกับแขวงคำม่วน ทิศใต้จดกับจังหวัดสกละวัน ทิศตะวันออก จดกับจังหวัดกวางจิ และทิศ
 ตะวันตกติดกับริมฝั่งน้ำโขง อยู่ตรงกันข้ามกับจังหวัดมุกดาหารนครพนมอุบลราชธานีและอำนาจเจริญ
 ของไทย มีประชากร ทั้งหมด 811,400 คน ซึ่งประกอบด้วย 11 ชนเผ่าได้แก่ เผ่าลาว ผู้ไทย
 ไทยดำ ละดาง ม้งกอง จาตี ส่วยละวา ป่าโกะ กะเลิง และคะโฮย โดยแบ่งการปกครองออกเป็น
 15 เมืองคือ เมืองกันทรบุรี เมืองไชบุรี เมืองอุทุมพอน เมืองสะพังทอง เมืองพะลานไซ เมืองพิน
 เมืองเซโปน เมืองวิละบุรี เมืองท่าปางทอง เมืองนอง เมืองจำพอน เมืองสองคอน เมืองชนนะบุรี
 และเมืองไชพุกทอง ซึ่งในแต่ละเมืองประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าเช่น

เมืองกันทรบุรี มีพระธาตุอิงฮัง โบราณสถานทีลือชื่อ วัดใหญ่ไชยะพุม หอพิพิธภัณฑ
 ์วิทยาศาสตร์ไดโนเสาร์ แหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญ ตลาดสะหวันไซ (ตลาดสิงคโปร์) อยู่ประอบรด
 “โคลาว” และเป็นถิ่นกำเนิดของลำบ้านซอก

เมืองไชบุรี มีหลักเสมาเก่าแก่ของขอมโบราณ อยู่ในสถานที่ซึ่งเป็นร่องรอยของเมือง
 เก่าหนองเรือทอง

เมืองอุทุมพอน (เซโน) เป็นจุดที่ตั้งของฐานทัพเก่าของฝรั่งเศส พร้อมทั้งเป็นจุดบรรจบ
 กันระหว่างเส้นทางหมายเลข 9 และเส้นทางหมายเลข 13 ไปทางทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก
 และทิศตะวันตก เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า SENO

- S ย่อมาจากคำว่า SUD แปลว่า ทิศใต้
- E ย่อมาจากคำว่า EST แปลว่า ทิศตะวันออก
- N ย่อมาจากคำว่า NORD แปลว่า ทิศเหนือ
- O ย่อมาจากคำว่า OUEST แปลว่า ทิศตะวันตก

ปัจจุบันเส้นทางหมายเลข 9 ยังมีบทบาทซึ่งได้รับการขนานนามว่าเส้นทางเศรษฐกิจ
 ด้านตะวันออก ตะวันตก เชื่อมต่อระหว่างลาว ไทย เมียนมา และเวียดนาม

เมืองอาดสะพอน มีแหล่งเรียนรู้วัดมังกรที่จุดค้นพบกระดูกไดโนเสาร์ที่ผานาทม
 บ้านเวียงใหญ่และบ้านนากะปง

เมืองพะลานไซ มีแม่น้ำเซเจ้าฮอยไหลผ่าน มีน้ำตกคาดแก่งหลวงและแก่งหิน
 ปรอยเท้า ไดโนเสาร์ อีกหลายรอย

เมืองพิน มีตาตไฮและแก่งสามมัตแดก เป็นแก่งหินสวยงามอยู่ในสายน้ำเซบั้งเทียน

เมืองเซโปน เป็นสมรภูมิต่อสู้ในเอเชีย ที่เกิดขึ้นในต้นปี ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514)

เป็นสงครามรุกรานจากจักรพรรดิต่างชาติ คือการรบที่ลำเซิน 719 นอกจากนี้ยังมีน้ำตกคาดสะแลน ซึ่งเป็นน้ำตกที่สูง 80 เมตร เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สวยงามที่สุด เมืองนี้ประกอบด้วยชนเผ่าผู้ไทย เป็นส่วนมาก ดังนั้นจึงเป็นแหล่งกำเนิดของลำผู้ไทย

เมืองนอง มีปลาที่เล็กที่สุดในโลก ขนาดของตัวปลาเท่ากับไรน้ำ เรียกว่า ปลาขยง จะมีปรากฏให้เห็นในเดือนกุมภาพันธ์เพียงเดือนเดียวเท่านั้น

เมืองวิลละบูลี มีราชันยาลาว มีอายุประมาณ 300 ปี และยังมีบ่อทองคำและทองแดง ที่กำลังมีการขุดค้นในปัจจุบัน

เมืองชนนะบูลี มีวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชื่อวันลายและเป็นที่ขุดค้นพบโครงกระดูกของไดโนเสาร์ที่เกือบสมบูรณ์ที่บ้านดงห้วยโศก ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของลำดงห้วย มีหนองหลวงที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับนิทานผาแดงนางไอ่กว้างประมาณ 3 กิโลเมตร ยาวประมาณ 12 กิโลเมตร ฤดูแล้งน้ำลดคงจะปรากฏสันดอนและเสาเรือที่เก่าแก่ของขะเจา อยู่กลางหนอง ที่ยังหลงเหลืออยู่

เมืองจำพอน มีหอไตรปฏิภนที่เก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลานจำนวนมากที่สุดมีจำนวน 4,000 ผูก จำนวน 361 เรื่อง มีหนองหลวง (หนองปลาฝา) ที่บ้านดอนแดงและแหล่งกำเนิดของลำคอนสวรรค์

เมืองสองคอน มีธาตุอุบมุง ที่บ้านละหาโคก สร้างในปี ค.ศ. 1940 สูงประมาณ 15 วา หรือประมาณ 30 เมตร

เมืองไชพูทอง มีพระราชูโหม่นที่ศักดิ์สิทธิ์ ตามตำนานเริ่มก่อสร้างในปี ค.ศ. 236 มีปราสาทหินที่เก่าแก่สร้างตั้งแต่ปี ค.ศ. 557

เมืองท่าปางทอง มีตำนานเล่าลือเชื่อกันมาว่าเป็นอาณาจักรของชาวบังบดที่ลี้ภัย แหวงสะหวันนะเขต มีอาหารท้องถิ่นที่ลือชื่อ คือเนื้อสะหวันและหม่างัว นอกจากนี้ยังมีแดงโมหวาน น้ำตาลหอมที่น่าชิมอีกด้วย

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของเมืองสะหวันนะเขต

ตลาดสิงคโปร์ หรือตลาดสะหวันนะเขต เปิดดำเนินการมาแล้ว 6 ปี ตั้งอยู่ถนน ศรีสว่างวงศ์ ตรงข้ามสถานีวิทยุกระจายเสียงสะหวันนะเขต ห่างจากด่านศุลกากร สะหวันนะเขต เพียง 500 เมตร ที่มาของชื่อตลาดสิงคโปร์ เพราะว่า ประเทศสิงคโปร์เคยให้เงินช่วยเหลือในการก่อสร้างตลาดแห่งนี้ สำหรับสินค้ามีจำหน่ายหลากหลาย ตั้งแต่ อาหารสด อาหารสำเร็จรูป เสื้อผ้า ไปจนถึงเครื่องใช้ไฟฟ้าราคาถูกจากประเทศจีน สิ่งที่โดดเด่นและได้รับความสนใจจากผู้มาเยือน คือ ขนมและอาหารท้องถิ่น โดยเฉพาะช่วงเทศกาล ตลาดแห่งนี้จะมีตลาดนัด ขายของจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทย เวียดนาม และจีน เป็นต้น

วัดชัยภูมิ ชาวบ้านรู้จักกันดีในนามของ “วัดใหญ่” วัดชัยภูมิตั้งอยู่ริมน้ำโขง

ห่างจากด่านศุลกากรสะพานนะเขต ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 500 เมตร เป็นวัดเก่าแก่ที่สุดของสะพานนะเขต ศิลปะของตัวอาคาร เป็นสถาปัตยกรรมของวัดในศาสนาพุทธผสมผสานกับอาคารแบบฝรั่งเศสไว้อย่างลงตัว

หอมเหศักดิ์ เป็นศาลขนาดกลาง ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัดชัยภูมิ ริมแม่น้ำโขง

เป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าได้มาทำบุญสักการะที่ศาลแห่งนี้แล้ว ชีวิตจะดี มีความสุข

โบสถ์เขนด่เทรธา สร้างขึ้นราวปี พ.ศ. 2272 เป็นสถาปัตยกรรม การออกแบบสไตล์

ฝรั่งเศสที่เด่นชัด กำแพงก่อด้วยอิฐหนา ทำให้อากาศข้างในเย็นสบาย ด้านในมีรูปปั้นพระแม่มีริ

ขนาดเล็ก สำหรับสารภาพบาป สร้างขึ้นจากไม้สัก สวนกำแพงมีแผ่นจารึกทำจากไม้เนื้อแข็ง

ล้อมกรอบด้วยไข่มุกอย่างสวยงาม ยอดบนมีฉัตรทรงกลม คล้ายกับหอคอยในฝรั่งเศส พื้นปูด้วย

กระเบื้องและกระจก บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของงานศิลปะฝรั่งเศส

พิพิธภัณฑน์ไคโนเสาร์ ตั้งอยู่ห่างจากวัดชัยภูมิเพียง 500 เมตร พิพิธภัณฑน์แห่งนี้

ได้รวบรวมร่องรอยสำคัญทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับไคโนเสาร์ มีการจัดแสดงโครงกระดูก

และรอยเท้าไคโนเสาร์สายพันธุ์ต่าง ๆ

พิพิธภัณฑน์เขวงสะพานนะเขต ตั้งอยู่ห่างจากด่านศุลกากรสะพานนะเขตไปทาง

ทิศใต้ ประมาณ 3 กิโลเมตร ภายในจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับสงครามอินโดจีน และการต่อสู้

ของวีรชนลาว ที่ขับไล่ทหารญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา โดยเน้นรูปภาพ อดีตนายกรัฐมนตรี

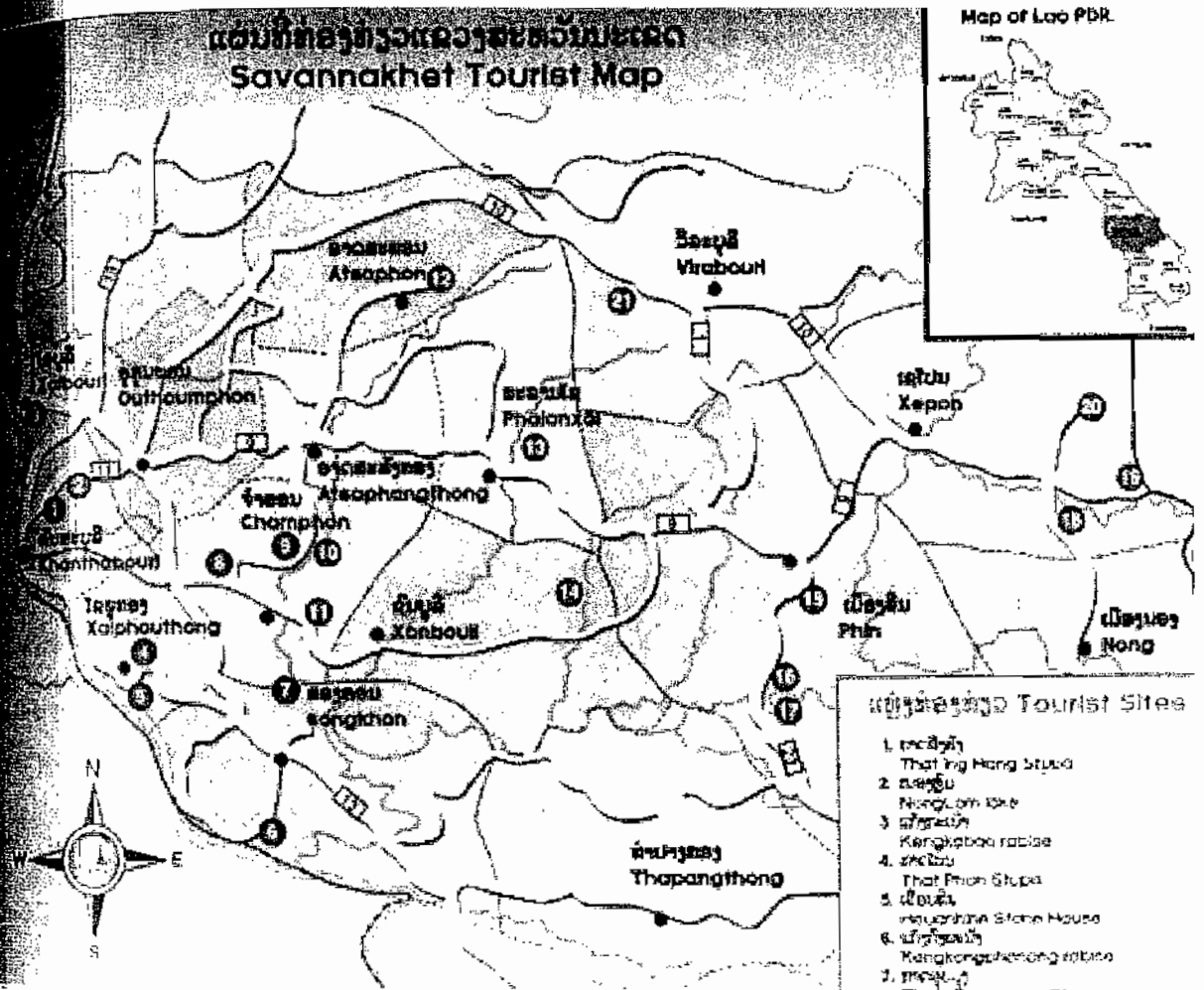
โกสร พรหมวิหาร และผู้นำคนสำคัญ เช่น โฮจิมินห์ ฮุนเซน เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว สถานที่ท่องเที่ยวนอกตัวเมือง เช่น พระธาตุอิงฮัง ปราสาทเรือนหิน

ป่าสงวนภูซำแห ฯลฯ

แผนที่แขวงสะหวันนะเขต กรมทางหลวง (2549 : 62)

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงพื้นที่แขวงสะหวันนะเขต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีหลัก

1.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เป็นกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยา ที่มีข้อสมมุติฐานที่ว่า สังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนระบบหนึ่ง ที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายส่วนทำงานร่วมกัน จนเกิดความมีเสถียรภาพ (Stability) ดังมีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2544 : 113) กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ว่า สังคมต้องมีความมั่นคง ไม่ต้องมีความสนใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง เพราะเชื่อว่า ถ้าส่วนประกอบ

ใจของสังคมเปลี่ยนไป ส่วนประกอบอื่นจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อที่จะให้สังคมส่วนรวมมีความมั่นคงต่อไป

ลักษณะธรรมชาติของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ได้มีข้อสมมติที่สำคัญ กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ดังนี้

1. ทุกสังคมประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ของหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนประกอบหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสังคม
2. ทุกองค์ประกอบของสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือทำประโยชน์ซึ่งกันและกันเพื่อความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางสังคม
3. ทุกสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาสมดุลภาพ
4. ทุกสังคมจะมีความมั่นคง เนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องของสถานภาพ ค่านิยม เป็นต้น

บุคคลที่มีความสำคัญในเรื่องของทฤษฎี โครงสร้างและหน้าที่ คือ พาร์สันส์ (Parsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ผลงานที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีดังกล่าวปรากฏในหนังสือที่พิมพ์ในปี ค.ศ. 1951 คือ The Social System และ Toward a General Theory of Action พาร์สันส์ ได้กล่าวว่า ระบบการกระทำ (Action Systems) ทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบวัฒนธรรม (Cultural) สังคม (Social) บุคลิกภาพ (Personality) และอินทรีย์ภาพ (Organismic) จะต้องแก้ไขปัญหา 4 ประการ ซึ่งมีความจำเป็น เพื่อให้ระบบอยู่รอด ปัญหา 4 ประการ มีดังนี้

1. การปรับตัว (Adaptation) = A

ระบบการกระทำทั้งหมดต้องหา หรือ จัดการกับทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้สมาชิกในระบบอย่างมีประโยชน์ และเหมาะสม ถ้าหากเป็นระบบสังคม สถาบันเศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญที่จะคิดหาเทคนิควิธีการต่าง ๆ และ วิธีจัดการกับทรัพยากร เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้ใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

2. การบูรณาการรวมหน่วย (Integration) = I

ระบบการกระทำทั้งหมดต้องผสมผสานความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยหรือส่วนต่าง ๆ ภายในระบบอย่างกลมกลืนกัน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ระบบสังคมจะมีสถาบันกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญต่อการประสานความกลมกลืน หรือทำให้หน่วยหรือส่วนต่าง ๆ ภายในสังคมมีความสามารถที่จะทำงานร่วมกันและมีความสามัคคีต่อกัน

3. การดำเนินไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ (Goal Attainment) = G

ระบบการกระทำทั้งหมดต้องมีวัตถุประสงค์และการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรต่าง ๆ ก็เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ ของระบบในระบบสังคม สถาบันการเมืองจะมี

บทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของส่วนหรือองค์ประกอบของสังคมที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

4. ความตึงเครียด (Latency) = L

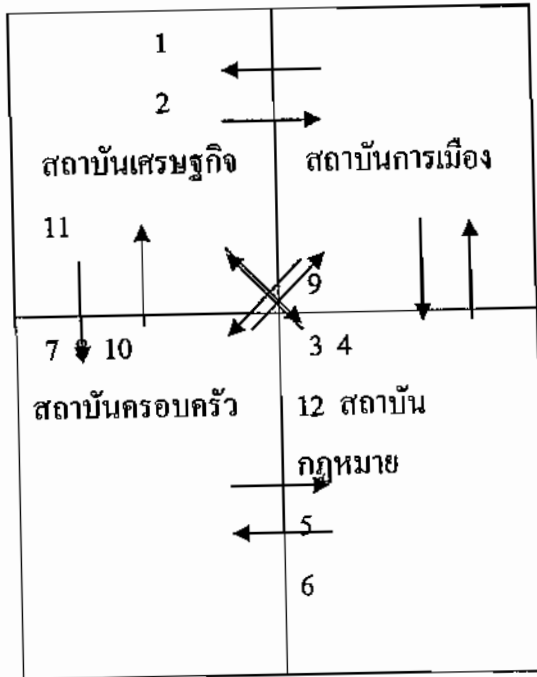
ระบบการกระทำทั้งหมดต้องมีการจัดการกับหน่วย หรือส่วนต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาของแบบแผนของการรักษาสมดุล และต้องมีการช่วยลดความตึงเครียดภายในหน่วยหรือส่วนต่างๆ ภายในระบบที่เกี่ยวข้องด้วย ปัญหาของการจัดการความตึงเครียดในระบบสังคม อาจกล่าวได้ว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาของความเครียดทางสังคม ซึ่งสามารถเขียนแผนภาพแสดงปัญหาความจำเป็นของระบบและสถาบันต่าง ๆ ที่ต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในระบบสังคม

Adaptation	Goal Attainment
Economy	Government
Family	Law
Latency	Integration

ภาพประกอบ 3 แผนผังแสดงปัญหาความจำเป็นของระบบและสถาบันต่าง ๆ

พาร์สันส์ได้แสดงให้เห็นว่า ระบบทางสังคมที่เป็น A G I L นั้นมีการแลกเปลี่ยนและมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก ซึ่งมีความหมายว่า นอกจากสถาบันต่าง ๆ จะทำหน้าที่ของสถาบันอย่างเต็มที่แล้ว แต่ละสถาบันจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอีกด้วย ทำให้เกิดสภาวะของความสมดุลในระบบสังคม (Equilibrium) ดังภาพประกอบแสดงความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนระหว่างสถาบันต่างๆ ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ

จากรูปทำให้เราเห็นว่าสถาบันเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และครอบครัว

มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ สถาบันเศรษฐกิจมีบทบาทในการผลิต (1) เพื่อให้รัฐบาลมีรายได้ที่จะนำทรัพยากรต่างๆ มาพัฒนาประเทศ และในทำนองเดียวกันสถาบันการเมืองมีหน้าที่ที่จะช่วยในด้านการลงทุน(2)ให้กับองค์กรต่างๆ ทั้งภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจดำเนินการเศรษฐกิจให้มีความก้าวหน้าต่อไป ในส่วนสถาบันการเมืองกับสถาบันกฎหมายนั้น อาจเห็นได้ว่าสถาบันการเมืองมีหน้าที่จัดระเบียบประสานงาน (3) มีการจัดการความเรียบร้อยภายในบ้านเมือง ส่วนสถาบันกฎหมายนั้นมีบทบาทในการสนับสนุนด้านการออกกฎหมาย (4) เพื่อให้รัฐบาลสามารถปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเรียบร้อย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกฎหมายกับสถาบันครอบครัวนั้น อาจกล่าวได้ว่าสถาบันกฎหมายให้ความเชื่อมั่นและความพอใจ (5) แก่สถาบันครอบครัวภายใต้ระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ของกฎหมาย เป็นการประกันความปลอดภัยแก่ครอบครัว ส่วนสถาบันครอบครัว มีบทบาทต่อสถาบันกฎหมายก็คือ เป็นการถ่ายทอดค่านิยมแบบแผนพฤติกรรมให้แก่สมาชิก ตามบรรทัดฐานทางสังคม (6) สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันเศรษฐกิจ กับสถาบันครอบครัว ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจมีหน้าที่ให้บริการด้านสินเชื่อและบริการ (7) ให้กับสถาบันครอบครัว ในทำนองเดียวกับสถาบันครอบครัวมีหน้าที่จะให้แรงงาน (8) แก่สถาบันเศรษฐกิจ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทั้งสี่ก็คือ สถาบันการเมืองจะให้ความคุ้มครองสวัสดิการต่างๆ แก่ครอบครัว (9) ในขณะเดียวกันสถาบันครอบครัว จะให้ความจงรักภักดีหรือให้ความไว้วางใจต่อรัฐบาล (10) ในการปกครองประเทศ ส่วนสถาบันเศรษฐกิจนั้น

ปัญหาสำคัญในด้านปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐอย่างเคร่งครัด (11) ในขณะเดียวกันสถาบันกฎหมายจะออกกฎหมายที่สนับสนุนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (12) พาร์สันส์ได้ให้ข้อสมมติเกี่ยวกับสังคมว่า การที่มนุษย์เข้าไปอยู่ในสังคม และสังคมมีการจัดระเบียบขึ้นนั้น เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีความสมัครใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมนั้น กล่าวคือ บุคคลในสังคมมีคติความสมัครใจ (Voluntarism)

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ มีข้อสมมุติฐานว่า สังคมเป็นระบบที่ซับซ้อน ระบบหนึ่ง ที่มีองค์ประกอบต่างๆ หลายส่วนทำงานร่วมกัน จนเกิดควมมีเสถียรภาพ (Stability) องค์ประกอบของทฤษฎี 2 ส่วน คือ 1. โครงสร้างสังคม (Social Structure) ซึ่งเป็นรูปแบบอันถาวรที่เกิดจากความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางสังคม มีความเกี่ยวพันระหว่างกันทั่วทั้งสังคม และ 2. หน้าที่ทางสังคม (Social Functions) เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เชื่อมโครงสร้างสังคม แต่ละส่วนเข้าด้วยกัน ทำให้สังคมทั้งระบบเกิดการประสานงานและทำงานร่วมกัน

มาลินอฟสกี (Malinowski. 1975 : 13-50) ได้นำเสนอแนวความคิดหลักของทฤษฎีหน้าที่นิยมวัฒนธรรมสนองความต้องการความจำเป็นของปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมเดบโตมา จากความต้องการการจำเป็น 3 ประเภทของมนุษย์ คือ

1. ความจำเป็นต้องการพื้นฐาน เป็นความต้องการเบื้องต้นของมนุษย์ ได้แก่ ความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพให้มีชีวิตอยู่ เช่น ต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การพักผ่อน การเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ เป็นต้น

2. ความจำเป็นต้องการด้านสังคม จะเกี่ยวกับการร่วมมือกันทางสังคม เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานและทำให้ร่างกายได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นเบื้องต้นได้ เช่น การแข่งขันกันทำ การแจกจ่ายอาหาร การป้องกันภัย การผลิตสินค้า การบริการ และการควบคุมทางสังคม

3. ความต้องการด้านจิตใจ คือ ความต้องการจำเป็นของมนุษย์เพื่อความมั่นคงทางด้านจิตใจ เช่น ความต้องการสงบทางใจ ความกลมกลืนกันทางสังคมและเป้าหมายชีวิต ระบบสังคมที่สนองความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ความรู้ กฎหมาย ศาสนา นิยาย ปรัมปรา ศิลปะ และเวทมนต์คาถา โดยทั่วไปเวทมนต์คาถาทำหน้าที่ที่ทำให้คนรู้สึกอบอุ่นใจ เพราะงานบางอย่างที่มนุษย์ทำค่อนข้างยากลำบากและมนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดผลอย่างไรบ้าง ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ จึงต้องพึ่งเวทมนต์คาถาช่วย เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น ส่วนนิยายปรัมปรา มักให้อำนาจชนชั้นปกครองและให้ค่านิยมทางสังคม

กล่าวโดยสรุปก็คือ ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ มีข้อสมมติเกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมจะอยู่อย่างเป็นระบบ ในแต่ละระบบจะมีหน่วยหรือระบบย่อย ทำการหน้าที่ต่าง ๆ (Functions)

อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีระเบียบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นจุดมุ่งหมายของสังคมนั้นๆ หากระบบใดไม่ทำหน้าที่ของคน จะก่อให้เกิดการปรับตัวเอง และเกิดสมดุลในที่สุด

1.2 ทฤษฎีการขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา แต่ก็เป็นที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ ธรรมชาติที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม ดังมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

คาร์ล มาร์ก (Karl Marx) อธิบายการขัดแย้งมีลักษณะต่อสู้กันระหว่างนายทุนกับชาวนา ในเรื่องเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนายทุนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชาวนาผู้ซึ่งไม่มีปัจจัยการผลิตในสังคมที่เรียกว่ามีการจัดระเบียบทางสังคมที่อาศัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด เริ่มจะมีผลประโยชน์ขัดกันเมื่อนายทุนพยายามกดขี่เอาเปรียบชาวนา จนกระทั่งชาวนาทนไม่ได้จึงรวมกลุ่มกันต่อต้าน เรียกได้ว่าเป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้น จนถึงการขัดแย้งขั้นรุนแรง และมีการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ในที่สุด การอธิบายการจัดระเบียบทางสังคมในชุมชนในแง่ของทฤษฎีการขัดแย้ง (Conflict Theory)

คาร์ล มาร์ก (Karl Marx) มีข้อสมมติว่าการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจกำหนดการจัดระเบียบทางสังคม โครงสร้าง ชนชั้น และการจัดระเบียบทางสถาบันต่าง ๆ คำนิยมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และระบบความคิด เป็นผลสะท้อนอย่างสูงสุดของพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสังคม และมาร์ก กล่าวว่า การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจเป็นพลังก่อให้เกิดการปฏิวัติ หรือขัดแย้งทางชนชั้น มาร์ก เชื่อว่าสภาพความเป็นอยู่ทางสังคม ซึ่งหมายถึงระบบเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานสำคัญซึ่งกำหนดโครงสร้างของสังคมแต่ละสังคม มาร์ก ได้แบ่งโครงสร้างของสังคมเป็น 2 ส่วน

1. โครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ได้แก่ สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น กฎหมาย ศาสนา ปรัชญา ฯลฯ ซึ่งทำหน้าที่อยู่ 2 ประเภท คือ (1) สร้างความชอบธรรมในกฎหมาย จริยธรรม ซึ่งชนชั้นนำบัญญัติไว้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน (2) เป็นเครื่องมือของชนชั้นผู้ปกครองเพื่อการรักษาสถานภาพที่เหนือกว่าไว้
2. โครงสร้างส่วนล่าง (Substructure) เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พลังการผลิต ทรัพยากร เทคโนโลยี ฯลฯ มาร์ก เชื่อว่าโครงสร้างส่วนล่างนี้ จะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างส่วนบน

มาร์ก ได้แบ่งปัจจัยพื้นฐานของเศรษฐกิจออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก คือ พลังการผลิต ได้แก่ ทรัพยากร วัตถุดิบ และเทคโนโลยีที่นำมาใช้เพื่อการผลิตในสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของการผลิต ส่วนที่สองคือความสัมพันธ์ของการผลิต ได้แก่ การที่บุคคลหรือกลุ่มมีความสัมพันธ์กันในเรื่องพลังการผลิต อันจะก่อให้เกิดชนชั้นในสังคม มาร์กได้แบ่งไว้ 2 ชั้น คือ ชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต และชนชั้นผู้ไม่เป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต มาร์กได้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบวัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectic Materialism) ไปวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทาง

สังคม โดยการศึกษาความขัดแย้งของชนชั้นจากการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ เป็นพื้นฐานที่จะกำหนดการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ ทฤษฎีการขัดแย้งของมาร์ก ที่อธิบายการขัดแย้งมีลักษณะต่อสู้กัน ระหว่างนายทุนกับชาวนา ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคมอธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนายทุนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชาวนาผู้ซึ่งไม่มีปัจจัยการผลิตในสังคม ที่เรียกว่า มีการจัดระเบียบทางสังคมที่อาศัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด เริ่มจะมีผลประโยชน์ขัดกัน เมื่อนายทุนพยายามขูดรีดเอาเปรียบชาวนา จนกระทั่งชาวนาทนการเอารัดเอาเปรียบเห็นประโยชน์ส่วนตัวของนายทุนไม่ได้ มีจิตสำนึกร่วมกัน รวมกลุ่มกันต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบ จนกระทั่งแบ่งเป็น 2 ฝ่ายที่มุ่งต่อสู้กัน เรียกได้ว่าเป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้น จนถึงการจัดแย้ง ชั้รุนแรง และมีการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ในที่สุด โดยหลักการของมาร์ก เชื่อว่าในที่สุดชนชั้นชาวนาจะเป็นฝ่ายชนะ และสังคมใหม่จะเป็นสังคมคอมมิวนิสต์ มาร์กกล่าวถึงทฤษฎีการขัดแย้งดังต่อไปนี้

1. ขณะที่ความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะเป็นระบบ ความสัมพันธ์ทางสังคมเริ่มจะมีการขัดแย้งกับผลประโยชน์
2. ตามข้อเท็จจริงจะเปิดเผยให้รู้ว่าระบบทางสังคมเดิมจะก่อให้เกิดการขัดแย้ง
3. การขัดแย้งจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเป็นลักษณะของระบบสังคมด้วย
4. ความขัดแย้งนั้นมีแนวโน้มที่เห็นเด่นชัดในรูปการขัดแย้งที่ผลประโยชน์ขัดกัน จนกระทั่ง กลายเป็นสองฝ่ายที่เข้าด้วยกันไม่ได้
5. ความขัดแย้งส่วนมากจะเกิดขึ้นบ่อย ๆ ยิ่งเมื่อการกระจายทรัพยากรที่หายากได้หมดไป
6. ความขัดแย้งดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในระบบสังคมต่าง ๆ
7. ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นและมียุ่ดตลอดเวลา

ราล์ฟ ดาเรนดอร์ฟ (Ralf Dahrendorf) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน เขียนหนังสือ *Class and Class Conflict in Industrial Society* ได้เสนอความเห็นแย้งกับมาร์ก ในแง่ที่ว่า ความขัดแย้งนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจ (Authority) มิใช่มาจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นกลุ่มสังคมจะเกิดขึ้นจากการจัดระเบียบทางสังคมระหว่างผู้บังคับบัญชา (Superordinate) กับผู้ที่อยู่บังคับบัญชา (Subordinate) เขาเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบังคับประสานกัน (Imperative Coordinate Group) ในกลุ่มนี้จะมีผู้มีอิทธิพล (Domination) และกลุ่มที่ถูกอิทธิพล (Subjection) เมื่อใดกลุ่มนี้ยังไม่ได้ตระหนักในความแตกต่างของอำนาจก็ไม่มี ความขัดแย้งแม้ว่าจะมีผลประโยชน์แฝง (Latent Interests) แต่คราบใดที่กลุ่มที่มีอำนาจ และไม่มีอำนาจขัดแย้งกันเพราะผลประโยชน์ การเอารัดเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัว ปรากฏให้เห็นเด่นชัด (Manifest Interests) จะเกิดปรากฏการณ์ที่

เรียกว่า การขัดแย้งระหว่างชนชั้น ในทัศนะความขัดแย้งของ ราล์ฟ คาเรนคอร์ฟ ยังแบ่งได้เป็น 2 ชนิดคือ

1. การขัดแย้งที่เข้มข้น (Intensive Conflict) การขัดแย้งนี้จะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของอำนาจระหว่างชนชั้นจะเห็นเด่นชัดเพียงใด ราล์ฟ คาเรนคอร์ฟ กล่าวว่า ถ้ายังมีกลุ่มย่อย ๆ มากก็ย่อมจะมีความขัดแย้ง

2. การขัดแย้งที่รุนแรง (Violence Conflict) การขัดแย้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าปริมาณของกลุ่มย่อยจะสามารถรวบรวมกันได้หรือไม่ ถ้ารวมตัวกันได้มากก็ย่อมจะรุนแรงมาก

ทั้งมาร์กและคาเรนคอร์ฟ ได้อธิบายการขัดแย้งระหว่างชนชั้นคล้าย ๆ กัน แต่แตกต่างกันที่มาร์ก เน้นที่เศรษฐกิจ ส่วนคาเรนคอร์ฟ เน้นที่อำนาจ อย่างไรก็ตามก็มีแนวคิด ทฤษฎีขัดแย้งของคอเซอร์ (Cosser) ที่ได้อธิบายความขัดแย้งในรูปของการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ สังคม เรียกว่า (Conflict Functionalism) สำหรับการจัดระเบียบทางสังคม คอเซอร์ ได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

1. สังคมเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนหรือหน่วยต่าง ๆ
2. ภายในระบบสังคมจะมีความไม่เสมอภาค ดึงเครียด ความขัดแย้ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนต่าง ๆ
3. กระบวนการภายในหรือระหว่างระบบของส่วนต่าง ๆ ในสังคมทำงาน ภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งการอยู่รอด การเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวให้เข้ากับระบบต่าง ๆ ในสังคม
4. กระบวนการทางสังคมเช่น ความรุนแรง ความไม่พอใจ ความเบี่ยงเบน และความขัดแย้ง ซึ่งถือว่าการขัดขวางต่อระบบสังคม อาจจะทำให้เกิดความไม่พอใจที่เฉพาะจะทำประโยชน์ให้กับระบบสังคม เช่นการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมมีความสุข ไม่มีความขัดแย้ง

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการขัดแย้ง เป็นการจัดระเบียบทางสังคมนั้นเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ครอบงำที่กลุ่มสังคมนั้นไม่มีอะไรถือว่าเป็นผลประโยชน์ต่อ กลุ่มของคน หรือบุคคลเอาผลประโยชน์ส่วนตัว ความขัดแย้งที่รุนแรงจะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหรือชนชั้นขึ้นแล้ว เมื่อถึงขั้นรุนแรงก็จะมีการจัดระเบียบ ทางสังคมใหม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามการขัดแย้งอาจจะมองในอีกแง่ว่าทำให้เกิดประโยชน์ ทำให้มีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมช่วยกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ เพื่อมุ่งไปสู่สังคมที่สมาชิกส่วนใหญ่ปรารถนา ต่อไป

1.3 ทฤษฎีนิเวศวิทยา

ทฤษฎีนิเวศวิทยา ได้พยายามอธิบายการจัดระเบียบชุมชนโดยเหตุผลทางนิเวศวิทยา เป็นสาเหตุหลักและประการสำคัญ ซึ่งมีความหมายว่า ชุมชนที่มีการจัดระเบียบขึ้นมา นั้น เนื่องจากสภาพนิเวศวิทยาที่ทำให้กลุ่มคนมารวมกัน และปรับตัวอยู่ในพื้นที่เดียวกันได้ เพื่อจะให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นจึงต้องขยายความหมายของนิเวศวิทยามนุษย์ ซึ่งหมายถึงการพยายามที่จะอธิบายการจัดระเบียบพื้นที่และการเติบโตของชุมชนอย่างไม่ได้หยุดนิ่ง แบบแผนของการเจริญเติบโต โดยเฉพาะชุมชนเมืองจะมีแนวโน้มที่มีการจัดระเบียบทางพื้นที่อย่างมีระเบียบ คำว่านิเวศวิทยา หมายถึง การปรับตัวของประชากรต่อสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพนิเวศวิทยาไม่ว่าจะเป็นเมือง หรือชนบทจะทำให้ทราบการจัดระเบียบทางด้านพื้นที่ของชุมชนมีผล หรือประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของชุมชนไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังแต่ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

Robert (อิทธิพล ไทยกมล. 2544 : 143 ; อ้างอิงมาจาก Robert. 1997 : 25)

บอกว่าการจัดระเบียบชุมชนมนุษย์ประกอบด้วย 2 ระดับ การจัดระเบียบคือ ในระดับทางชีวภาพ (Biotic Level) และในระดับทางสังคม (Social Level) ในระดับทางชีวภาพไม่ได้เป็นลักษณะเฉพาะต่อมนุษย์เท่านั้น แต่พบเห็นได้ทุกหนทุกแห่ง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายได้มีการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งเป็นแบบแผนอย่างหนึ่งของสังคมพืชพวกกันในระดับของการจัดระเบียบนี้เหมือน ๆ กับแบบอย่างทั้งหมดของชีวิต ซึ่งทำให้ป่ารก นำหลักของนิเวศวิทยาพืชและสัตว์มาศึกษาชุมชนของมนุษย์ ในทางกลับกัน ระดับทางสังคมเกิดขึ้นกับมนุษย์เท่านั้น และเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในระดับทางชีวภาพหรือระดับทางคอมมูนนั้น แบบแผนการจัดระเบียบเกิดขึ้นจากการที่ปัจเจกบุคคลทั้งหลายถูกจำกัดในอาณาบริเวณหนึ่ง เช่น ภายในอาณาเขตของเมือง ลักษณะและโครงสร้างของชุมชนเป็นเรื่องของความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ และมีลักษณะเป็นสังคมย่อย ๆ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ยังประกอบด้วยแบบแผน ความสัมพันธ์ที่ไม่ถือบุคคลเป็นหลัก (Impersonal Pattern) ของการร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน มีข้อสังเกตก็คือ กลุ่มคนที่อาศัยในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน คล้ายกับที่เราสามารถมองเห็นจากพืชและสัตว์เพื่อความอยู่รอด ลักษณะสำคัญในระดับทางชีวภาพหรือระดับทางคอมมูน นี้คือการแข่งขันซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่ไม่ถือบุคคลเป็นหลัก อันเป็นลักษณะของการจัดระเบียบ ระดับทางสังคมประกอบด้วยการเชื่อมโยงของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการต่อกันและการสื่อสารติดต่อกัน เช่น หมู่สาวมีความสัมพันธ์กันเพราะมีอารมณ์ และความประสงค์ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคม

Mackenzie (อิทธิพล ไทยกมล. 2544 : 144 ; อ้างอิงมาจาก Mackenzie. 1997 :

29) ได้กำหนดเนื้อหาของวิชามนุษยนิเวศวิทยาในการศึกษาชุมชน กล่าวว่า ชุมชนมนุษย์นั้นมีความคล้ายคลึงกับชุมชนพืชในเรื่องที่เกี่ยวกับ การก่อรูปและการเปลี่ยนแปลงความแตกต่างระหว่างสัตว์และคนกับพืช อยู่ที่การเคลื่อนไหวหรือเคลื่อนที่ ซึ่งพืชจะอยู่กับที่ แต่สัตว์และคนไปไหนมาไหนได้

สามารถออกไปเที่ยวหาอาหารในบริเวณอย่างกว้างขวาง คนจะมีลักษณะพิเศษที่สามารถดัดแปลง
 ธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามความจำเป็นที่ตนต้องการ สามารถที่จะเลือกหาถิ่นที่อยู่อาศัย
 และควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ได้ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่า
 ชุมชนมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงไปตามความคาดหวังล่วงหน้าว่าจะเป็นลักษณะใดหรือโครงสร้างใด
 แต่ขึ้นอยู่กับพลังทางธรรมชาติและทางสังคมบางประการหมายความว่าพลังเหล่านี้เป็นผู้กำหนดโครง
 รูปของชุมชนแต่ละแห่ง พลังทางธรรมชาติหมายถึงภูมิอากาศลักษณะของดินสภาพท้องที่ น้ำ
 และอาหารที่จะหาได้ และที่ตั้งบริเวณนั้นพิจารณาในด้านการขนส่ง และอาณาเขตใกล้เคียงที่ติดต่อกัน
 ถึงกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเป็นผู้กำหนดว่า ผู้คนควรจะตั้งถิ่นฐานอยู่ตรงไหน สำหรับพลังทาง
 สังคมซึ่งเป็นพลังเบื้องต้น ได้แก่การแข่งขันเพื่อเลือกทำเลที่ตั้งถิ่นฐาน ซึ่งจะเป็นสิ่งกำหนดให้ผู้คน
 และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมีการจัดระเบียบชุมชนให้เป็นไปตามลักษณะ
 ต่าง ๆ ที่เหมาะสม การจัดระเบียบชุมชน ในเชิงนิเวศวิทยา กระบวนการต่าง ๆ ดำเนินไป
 ตามลำดับดังนี้

1. การรวมจุด (Concentration) หมายถึง ความสนใจของคนที่ได้ตั้งถิ่นฐาน
 ในบริเวณใด บริเวณหนึ่ง ซึ่งมีทำเลดีและอยู่กันเพิ่มจำนวนมากขึ้น
2. การรวมเข้าสู่ศูนย์กลาง (Centralization) หมายถึง การรวมกันของคนธุรกิจ
 อุตสาหกรรมและบริการต่างๆ ให้มาอยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ได้กลายมาเป็นศูนย์กลางการค้า
 กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ต่อจากกระบวนการเลือกชัยภูมิ อย่างไรก็ตามก็อาจจะเกิด
 กระบวนการอีกอย่างหนึ่ง คือ การกระจายออกจากศูนย์กลาง (Decentralization) ซึ่งหมายถึงการ
 กระจายหรือการเคลื่อนย้ายออกไปจากศูนย์กลางของแหล่งรวม ในกรณีชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบท
 เมื่อผู้คนอยู่กันออกหนาแน่น ก็จำเป็นต้องขยายออกไปสร้างชานเมือง หรือหาที่อยู่ใหม่เพื่อจะไปอยู่
 ในทำเลที่เหมาะสม และทำให้เกิดแหล่งบริเวณอื่น ๆ ด้วย
3. การแบ่งแยก (Segregation) หมายถึง แนวโน้มที่กลุ่มคนและธุรกิจ บาง
 ประเภทอุตสาหกรรมบางชนิดไปรวมกลุ่มกันอยู่ในพวกหมู่เดียวกันในส่วนหนึ่งส่วนใดของชุมชน
 ในกรณีของชุมชนเมือง ส่วนหนึ่งเป็นบริเวณ โรงงานอุตสาหกรรม ศูนย์กลางการค้าที่ฟักอาศัย ของ
 คนชั้นสูง คนชั้นปานกลางและคนชั้นที่มีรายได้น้อย บางครั้งการแยกพวกนี้ยังรวมไปถึงการแยก
 พวกในด้านของภาษาเชื้อชาติและวัฒนธรรมด้วย
4. การบุกรุก (Invasion) หมายถึง การที่คนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
 ระดับหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะเป็นระดับต่ำ ได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณ ซึ่งเป็นที่อยู่ของคนที่มี
 สถานภาพสูงกว่าคน หรือห้างร้านธุรกิจ และโรงงานอุตสาหกรรมเข้าไปแทรกอยู่ในบริเวณที่ฟัก
 อาศัย

5. การสืบทอด (Succession) เป็นกระบวนการสุดท้ายซึ่งหมายถึงกระบวนการที่ผู้หนึ่งได้หมดสิ้นหรือหายไป มีผู้คนพวกอื่นหรือกิจกรรมอย่างอื่นเข้ามาอยู่แทน เช่น บริเวณที่เคยเป็นเขตที่พักอาศัยได้กลายมาเป็นศูนย์กลางการค้าหรือโรงงานอุตสาหกรรมไป

2. ทฤษฎีเสริม

2.1 ทฤษฎีสักยภาพ

ศักยภาพ เป็นการนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ในร่างกายมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การมีศักยภาพเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และกระบวนการ เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและกาลสมัย เป็นการพัฒนาอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยิ่งจะทำให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง

เจมส์ คี บีนทง (ปีทมา ราตรี. 2540 : 14 ; อ้างอิงมาจาก เจมส์ คี บีนทง. 2532 : 19 -21) ได้กล่าวไว้ในศักยภาพของชุมชนที่นักพัฒนาควรจะเข้าใจและศึกษาในชุมชนเป้าหมาย ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ศักยภาพชุมชนทางด้านกายภาพ เช่น แหล่งน้ำ ถนน ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปริมาณน้ำฝน ที่ดิน ประชากรปัญหาต่าง ๆ ทรัพยากร และการใช้ทรัพยากรเป็นต้น

ประการที่สอง ศักยภาพชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ เช่น อาชีพ เทคโนโลยี ที่ใช้ในการผลิต ปัจจัยการตลาด สภาพทางการเงิน การคมนาคม รายได้ การลงทุน เป็นต้น

ประการที่สาม ศักยภาพชุมชนทางด้านสังคม เช่น การศึกษา การสาธารณสุข ประวัติของชุมชน วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ความสัมพันธ์ของคนในสังคม ระบบเครือญาติ ความแตกต่างระหว่างคนมีฐานะดีและฐานะยากจน เป็นต้น

ประการที่สี่ ศักยภาพชุมชนด้านการเมือง เช่น กลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ บทบาทของพรรคการเมืองต่อชุมชน บทบาทผู้นำชุมชน เป็นต้น

โดยทั่วไปศักยภาพ (Potential) ประกอบด้วยสังกัด 4 ตัว คือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ 2) ทรัพยากรมนุษย์ 3) องค์การสังคม 4) ภาวะผู้นำ นั่นคือสิ่งที่เป็นตัวเหตุให้เกิดการพัฒนาสังคม 4 องค์ประกอบนี้ถือเป็นศักยภาพของสังคม ทฤษฎีศักยภาพมีตัวเชื่อม คือ การฝึกอบรม (Training) ซึ่งทางวิชาการเรียกว่าตัวแปรแทรก (Intervening Variable) สำหรับนักปฏิบัติการพัฒนาทางสังคม ก็มองตัวนี้เป็นปัจจัยเหตุที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอีกตัวนั่นเอง

ทฤษฎีศักยภาพ มี 4 ประพจน์ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดการ พัฒนา หมายความว่า ปัจจัยเหตุคือ ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดปัจจัยผล คือ การพัฒนา ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ปัจจัยคือ เมื่อมี

ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน ทองคำ หรือเพชรแล้ว มีมากเท่าใดสิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้ระดับการพัฒนาสูงขึ้นมากเพียงนั้น

2. ทรัพยากรมนุษย์ ทำให้เกิดการพัฒนาคือ หมายความว่า ปัจจัยเหตุคือ ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์ในวัยแรงงานก่อให้เกิดปัจจัยคือ การพัฒนา ยังมีคนในวัยแรงงานมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้การพัฒนามีมากขึ้นเท่านั้น เหตุผลคือ คนในวัยแรงงานมีกำลังแรงงานที่สามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตได้ เช่น เพิ่มการศึกษา ทำสุขภาพอนามัยให้แข็งแรง จึงมีความรอบคอบ ไม่บกพร่องหรือบกพร่องน้อย จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาอีกทางหนึ่ง

3. องค์การสังคม ทำให้เกิดการพัฒนาคือ องค์การสังคม ในที่นี้หมายถึงองค์การสังคมประเภทสหกร โดยองค์การสังคมเหล่านี้จะช่วยให้เกิดพลังในการทำงานได้ใหญ่ขึ้นและมากขึ้น เพราะเป็นการรวมกำลังแรงงานกับงานใหญ่ ๆ ที่ทำคนเดียวไม่ได้องค์การก็สามารถทำได้ จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้อีกทางหนึ่ง

4. ภาวะผู้นำ ทำให้เกิดการพัฒนาคือ ภาวะผู้นำ หรือจำนวนผู้นำประเภทต่าง ๆ ยังมีมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การพัฒนามีระดับสูงมากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้เพราะ ผู้นำจะสามารถรวมคนและคุมคนได้เป็นจำนวนมาก จึงทำงานใหญ่หรืองานที่มีปริมาณมากได้ ตลอดทั้งอำนาจบารมีของผู้นำ ทำให้คนรวมตัวกันทำงานอย่างทุ่มเทเมื่อมีผู้นำควบคุมจึงทำให้เกิดผลดีแก่การพัฒนา

สรุป ทฤษฎีศักยภาพ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ 2) ทรัพยากรมนุษย์ 3) องค์การสังคม 4) ภาวะผู้นำ หมายความว่า ถ้ามีปัจจัยครบ 4 ประการดังนี้ ก็จะมีการพัฒนาให้ชุมชนมีความเจริญมากขึ้น

2.2 ทฤษฎีแพร่กระจายทางด้านวัฒนธรรม (Diffusionism)

โดยทั่วไปแนวความคิดทางทฤษฎีที่สำคัญและแพร่หลายอย่างมากในยุคคอนดั้น คริสต์ศตวรรษที่ 20 และยังเป็นที่ยอมรับในการประยุกต์ความรู้ทางสังคมศาสตร์เพื่อการทำงานพัฒนาชนบทในประเทศโลกที่สามของนักสังคมสงเคราะห์ นั่นคือการแพร่กระจายทางด้านวัฒนธรรม มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2544 : 55) กล่าวถึง ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ว่าเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การที่มนุษย์ ใช้ชีวิตความเป็นอยู่ รวมกันเป็นครอบครัวและสังคม มีการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนซื้อขาย ทำให้เกิดการซึมซับรับเอาวัฒนธรรมที่คนไปสัมผัสก่อเกิด การแพร่กระจายแล้วเกิดการถ่ายทอดจากสังคมหนึ่ง ไปยังอีกสังคมหนึ่ง โดยมีนักคิดที่อธิบายถึง การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ดังนี้

จี.เอลเลียท สมิท (ยศ สันตสมบัติ. 2540 : 25 ; อ้างอิงมาจาก G.Elliott Smith, and others. 1977) ชาวอังกฤษ มีความเห็นว่า อียิปต์ ถือเป็นจุดกำเนิดอารยธรรมขั้นสูงสุด

ทำให้เกิดการแพร่กระจายไปยังชนชาติต่างๆ ในโลกด้วยการติดต่อค้าขายกันทำให้ความรู้ ศิลป
วิทยาการ แพร่กระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ

ฟริตซ์ แกรบ (Fritz Graeb) และวิลเฮล์ม ชมิดท์ (Wilhelm Schmidt)

ชาวเยอรมันและออสเตรีย มีความเห็นว่า จุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมมิได้มีเพียงจุดเดียวแต่มีหลาย
จุด แต่ละจุดแพร่กระจายวัฒนธรรมของตนเองออกไปรอบๆ เป็นวงกลม เรียกว่า (Culture Circle
หรือ Kulturekreis) วงรอบทางวัฒนธรรม โดยทั้งสองกลุ่มมีความเห็นว่ามนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคม
ต่างๆ มักไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่รู้จักคิดค้นสิ่งใหม่ของตนเองแต่คอยลอกเลียนแบบผู้อื่น
เสมอ หรือที่เรียกว่า การหยิบยืมวัฒนธรรม

คล๊าก วิสเลอร์ (นิยพรรณ วรณศิริ. 2540 : 99-101 ; อ้างอิงมาจาก Clack

Wissler and Alfred Kroeber. 1985) ชาวอเมริกา มองว่า วัฒนธรรมจะแพร่กระจาย จาก
ศูนย์กลาง หรือ จุดกำเนิดไปยังเขตภูมิศาสตร์เดียวกัน และยุคสมัยที่ใกล้เคียงกันเท่าที่เกิดการยอมรับ
ในสังคมนั้น การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมสามารถไปได้ทุกที่เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
ของคน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมไปได้ทุกที่ไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ และในที่มนุษย์
สามารถเดินทางไปถึง โดยที่คนสามารถสร้างวัฒนธรรมได้ทุกที่ไม่จำเป็นต้องกระจายในรูปแบบ
วงกลม การศึกษาการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมสามารถใช้หลักวิธีการได้ดังนี้

1. หลักภูมิศาสตร์ แกระออยพื้นที่ ดูสถานที่อาณาเขตติดต่อทางวัฒนธรรม

ซึ่งเกิดวัฒนธรรมแบบผสมผสาน

2. ใช้ประวัติศาสตร์สืบค้น ช่วยให้ความเป็นมาและสนับสนุนการตีความ

3. การขุดค้นทางโบราณคดี เพื่อให้สิ่งที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สามารถ

บ่งบอกถึงพฤติกรรมของคนหรือผู้สร้างและเรื่องราวในยุคสมัยนั้น

4. ดูวิวัฒนาการของวัฒนธรรม ว่ามีขั้นตอนและการเติบโตเป็นมาอย่างไร

วิธีการทั้ง 4 ประการสามารถนำมาศึกษาการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจะทำให้

ทราบถึงความเป็นมาของวัฒนธรรมเดียวกันหรือไม่ และวัฒนธรรมใดจะเป็นแม่บทของอีก

วัฒนธรรมหนึ่งเพื่อหาวัฒนธรรมต้นกำเนิด

หลักการของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมอันเกิดจาก ปัจจัยต่าง ๆ มีดังนี้

1. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น

เพราะสภาพภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดเส้นการเดินทางของมนุษย์ที่จะนำวัฒนธรรมติดตัวไปเผยแพร่

ยังพื้นที่ต่าง ๆ

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เกิดจากปัญหาความยากจน ความไม่พอเพียง

ต่อการยังชีพทำให้มนุษย์ต้องแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า เพื่อความอยู่รอด

3. ปัจจัยทางสังคม มีการแปลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรม และความรู้ใหม่ จากการศึกษาต่างถิ่น หรือการรู้จักแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรมและการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่

4. ปัจจัยทางการคมนาคม เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เพราะ การมีถนนหรือระบบขนส่งที่ดี ทำให้มีการติดต่อสื่อสาร ค้าขายแลกเปลี่ยนช่วยให้การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นไปได้รวดเร็ว

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทั้ง 3 สำนัก คือ สำนักอังกฤษของ อีเลียต สมิท, วิลเลียม เจ เปรอร์ และ W.H.R. วิเวอร์ สำนักเยอรมันของบาทหลวงวิลเฮม ชมิดท์ และฟริชเกรดเนอร์ สำนักอเมริกัน โดยคลาร์ก วิสเลอร์ และอัลเฟรด โกรเบอร์ พอสรุปสาระ เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

1. อาจแบ่งเขตคามยุคสมัยได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มดั้งเดิม (เช่น เซมัย ซาไก) กลุ่มปฐมภูมิ (เช่น เริ่มเพาะปลูก เผ่าเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์) และกลุ่มทุติยภูมิ (เช่น พวกเพาะปลูกขั้นสูง สืบสกุลทางพ่อ)

2. เขตวัฒนธรรมโลกจะแบ่งเป็นกลุ่มดงลักษณะดินฟ้าอากาศ (ภูมิศาสตร์) คือ เขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ไทย ลาว เขมร พม่า) เขตเอเชียใต้ (เนปาล ปากีสถาน อินเดีย ศรีลังกา บังกลาเทศ) เขตยุโรปตะวันออก(รัสเซีย โปแลนด์ เชคโกสโลวาเกีย ฮังการี) เขตเอเชียตะวันออกเฉียงไกล (ญี่ปุ่น จีน เกาหลี เวียดนาม)

3. เมื่อมีการหิบบยืมทางวัฒนธรรม (Cultural Borrowing) จึงเกิดมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมตามกาลเวลาและสถานที่

4. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม อาจมีที่มาจากแหล่งเดียว หรือหลาย ๆ แหล่ง เช่น กรณีวัฒนธรรมไทย ย่อมมีที่มาจากอินเดีย จีน รวมทั้งวัฒนธรรมตะวันตก

5. วัฒนธรรมในส่วนพื้นฐาน (สัญชาตญาณ) จะคล้ายกัน แต่ในรายละเอียดจะแตกต่างกันไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนภูมิธรรมภูมิปัญญาของชุมชนนั้น ๆ

6. การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมอาจเกิดจากการอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่ของมนุษย์

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม คือ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นได้จากปัจจัยต่างๆเป็นตัวกระตุ้นและเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ และนำความเชื่อทาง วัฒนธรรมติดตัวไปเผยแพร่ในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ หรือ การแลกเปลี่ยนค้าขายทำให้วัฒนธรรมเกิดการหลั่งไหลและผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน จนเป็น วัฒนธรรมที่ยอมรับและเข้มแข็งทางสังคม

2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเดินทางเพื่อการศึกษา

และเรียนรู้ถึงศิลปะ วิธีการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ เทศกาล งานประเพณีต่าง ๆ ดั่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

พิสิฐฐ์ บุญไชย (2548 : 19) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ถูกเสนอขึ้นมาพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecological Tourism) เพื่อฝ่าวงล้อมของการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม โดยเน้นที่การพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและไม่มีการนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นมาทำให้เป็นสินค้า

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) เดวิด เอ

เฟ็นเนล (David A. Fennell) (บุญยศถนุญท์ อเนกสุข. 2547 : ไม่มีเลขหน้า) ได้อธิบายความแตกต่าง ระหว่างการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) และการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ไว้ว่าการท่องเที่ยวแบบมวลชนได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในประเด็นของการที่คนในท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์เพียงเล็กน้อย จากการทำงานในรีสอร์ทหรือโรงแรมขนาดใหญ่ทางการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบมวลชนเป็นการเข้ามาครอบงำความเป็นภูมิภาคทั้งในรูปแบบของการปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ ในท้องถิ่นการปฏิเสธการรับประทานอาหารแบบท้องถิ่น กระทั่งผลกำไรตกอยู่กับคนในตัวเมืองใหญ่ เป็นต้น การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างยั้งคั่งกล่าวกลายเป็นการแข่งขันที่ทางประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างมาก เนื่องจากกลายเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการพาณิชย์อย่างสิ้นเชิง ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวก่อให้เกิด “ทางเลือกที่ดีกว่า” การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมวลชน ทั้งนี้แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการท่องเที่ยวทางเลือกอยู่ตรงที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจระยะยาว อีกทั้งเป็นการใช้เทคโนโลยีเท่าที่จำเป็น ขณะเดียวกันก็ไม่ช่วงชิงประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม แต่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นมากที่สุด โดยการรุกค้ำทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างเบาบางที่สุด ภายใต้การวางแผนพัฒนาร่วมกับคนในท้องถิ่น ทั้งนี้ เฟ็นเนลได้จัดคุณสมบัติของการท่องเที่ยวทางเลือกประกอบไปด้วย 5 ลักษณะ ได้แก่

2.3.1.1 การมีผลกำไรตอบแทนครอบคลุมในฐานะเจ้าของที่พักในท้องถิ่น

ซึ่งจัดเป็นเส้นทางรายได้ทางตรงของหลายๆ ครอบครัว อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีครอบครัวต่าง ๆ จะต้องได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับทักษะการจัดการมาก่อน

2.3.1.2 ชุมชนในท้องถิ่นต้องได้รับประโยชน์ซึ่งนอกจากสมาชิกในชุมชน

จะมีรายได้ทางตรงแล้ว รายได้ที่เกิดขึ้นจะต้องนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ตลอดจนสาธารณูปโภคของชุมชนอีกด้วย

2.3.1.3 การท่องเที่ยวทางเลือกช่วยลดการรั่วไหลของรายได้ ที่จะมาสู่

ประเทศ เจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ไปยังกลุ่มธุรกิจนอกประเทศ อันจะนำไปสู่การลดความตึงเครียดของสังคมและการรักษาประเพณีท้องถิ่น

2.3.1.4 อุณหภูมิของการท่องเที่ยวทางเลือก จะก่อให้เกิดเป็นต้นทุนทาง

จิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือประชาชนที่ไม่เคยสัมผัสกับท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในประเทศ

2.3.1.5 ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สามารถเชื่อม

ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นนานาชาติ ความเป็นนานาชาติ และการสร้างความเข้าใจอันดีของนานาชาติวัฒนธรรม

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2537 : 32-37) กล่าวว่า เมื่อสังคมมีการพัฒนา

เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมงานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างถูกปล่อยปะละเลยให้สูญหาย ด้วยสาเหตุประโยชน์ใช้สอยน้อย ความไม่จำเป็นหรือไม่สะดวกต่อวิถีชีวิตสมัยใหม่ตลอดจนอิทธิพลของความเจริญหรือความเป็นเมือง (Civilization) แต่เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาสู่ท้องถิ่น ก็จะกระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิดประโยชน์ขึ้น 2 ทางคือ การอนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นทรัพยากร การท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตต์วัฒนา (2542 : 5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่สังคม

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 : 64) สรุปว่า

“ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ การท่องเที่ยวที่มุ่งทางลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่สังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภาคภูมิใจ”

บริษัทมรดกโลก จำกัด (2537 : 74) กล่าวถึง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

(Culture Tourism) ว่าเป็นกลไกที่แยก “นักท่องเที่ยว” ออกจาก “นักท่องเที่ยว” ได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ โลกทัศน์ รสนิยม และความสนใจที่ค่อนข้างไปทางการศึกษา ทำให้

อยากรู้ อยากเห็นความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ๆ ไปพบเห็น

เพื่อเปรียบเทียบกับบ้านเมืองของตน สะท้อนถึงความเป็นนักคิด นักจัดการที่แสวงประสบการณ์

เพื่อปรับปรุงคุณภาพมากกว่าจะสนุกอย่างเดียว เหมือนกับนักท่องเที่ยวทั้งหลายที่เอาความพึงพอใจ

ของตนเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชนหรือประเทศที่ตนไปเที่ยว

พงศร เกษสำลี (2537 : 5) กล่าวว่า วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางศาสนา งานศิลปกรรม นาฏศิลป์ สถาปัตยกรรม ดุริยางคศิลป์ งานเทศกาลประเพณี งานศิลปหัตถกรรม และสินค้าที่ระลึกในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนภาพวิถีชีวิตและอรรถาธิบายไมตรีของประชาชนในท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เพิ่มรสชาติ ในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง

สามพร มณีไมตรีจิต (2535 : 14) กล่าวถึงบทบาทวัฒนธรรมไทยจากการ

ท่องเที่ยว จากการแบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ ประเภทธรรมชาติ ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศาสนสถาน โบราณสถาน และประเภท ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรม ซึ่งพบว่า นอกจากประเภทแรกแล้ว ทรัพยากรการท่องเที่ยว จัดอยู่กลุ่มของวัฒนธรรมทั้งสิ้น โดยพิจารณาจากความหมาย และลักษณะของวัฒนธรรม ประเภทที่ 2 เป็นผลผลิตของวัฒนธรรมที่มีตัวตน เป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัด ส่วนประเภทที่ 3 เป็นคันทอ มาจากแนวคิด ความเชื่อ วิถีประชา ซึ่งเป็นนามธรรมแต่ได้มีการพัฒนาจนมีองค์ประกอบ มาเสริมขึ้นจนมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบประกอบขึ้นมา ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ได้โดยตรง สำหรับประเทศไทยวัฒนธรรมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานหัตถกรรม และสินค้าในท้องถิ่นต่างๆ ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่ และอรรถาธิบายไมตรีของคนไทย ทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรมมากมายหลากหลายประเภท แต่เมื่อรวมกันแล้วกลับมีความ สอดคล้อง ผสมผสาน และกลมกลืนเป็นวัฒนธรรมไทยได้อย่างสมบูรณ์

เสรี วังสไพจิตร (2537 : 22-25) กล่าวว่า การนำวัฒนธรรมพื้นบ้าน

มาบริการนักท่องเที่ยว นั้น ถ้าหากขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง หวังผลกำไรจนเกินควร และขาดสำนึกของนักอนุรักษ์ ก็จะทำให้เกิดการประยุกต์ดัดแปลงจนผิดเพี้ยนกระทั่งไม่มีเอกลักษณ์ และค่อยๆ ค่อยๆ สูญหายไป สิ่งก็ตามมาในที่สุดก็จะไม่สามารถดึงดูดความสนใจและเสื่อมความนิยม ไปจากนักท่องเที่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กิตติพงษ์ ประชุมแดง (2533 : 40) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการ

พัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้านคูเคื่อ ตำบลจระระแม อำเภอมือง อุบลราชธานี พบว่า ผลกระทบ ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ (1) ชาวบ้านมีอาชีพหลัก อาชีพรองมากขึ้น ชาวบ้านได้เปลี่ยนอาชีพ

ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (2) ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น (3) ชาวบ้านมีการถือครอง
กรรมสิทธิ์และใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรน้อยลง และที่ดินบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีราคาสูงขึ้น

(4) การอพยพแรงงานไปทำงานนอกหมู่บ้านน้อยลง แต่ด้านความต้องการใช้แรงงานในการประกอบ
ธุรกิจเพิ่มขึ้น (5) ชาวบ้านมีการใช้จ่ายและบริโภคมากขึ้น โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวก

เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์ เครื่องบริโภคในชีวิตประจำวัน (6) ชาวบ้านมีการลงทุนประกอบธุรกิจ
การค้ามากขึ้น ส่วนผลกระทบด้านสังคม ได้แก่ (1) ชาวบ้านได้รับวัฒนธรรมเมืองมากขึ้น

ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นสื่อกลางหลัก เข้ามามีบทบาทต่อชาวบ้านมากขึ้น วิถีดำรงชีวิต
ของชาวบ้านก็เปลี่ยนแปลงไป (2) ค่าครองชีพในหมู่บ้านสูงขึ้น เนื่องจากต้องพึ่งสินค้า ทั้งวัตถุดิบ

และ เครื่องใช้อุปโภค บริโภคจากเมือง ตลอดจนการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของนักท่องเที่ยว
(3) มีการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานเข้าสู่หมู่บ้าน เช่น ถนนลาดยาง ไฟฟ้า สร้างความเจริญ

ให้แก่ท้องถิ่น (4) ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะความสกปรก สิ่งปฏิกูลโสโครก บริเวณ
แหล่งท่องเที่ยว ทำลายความสวยงามของธรรมชาติ และก่อให้เกิดปัญหาการพนันและยาเสพติด

(5) ปัญหาสังคมในหมู่บ้านโดยเฉพาะปัญหาการพนันและยาเสพติด นอกนั้นคือ ปัญหาอาชญากรรม
โจรผู้ร้าย การมั่วสุม ทางเพศ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

จรัส บุญเชื้อ (2537 : 54-46) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ
การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การดำเนินงาน
ตามโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ
ดำเนินงานนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี จึงสมควรให้ความสำคัญ
อย่างจริงจัง

เพ็ญศรี วงษ์ไชยา (2540 : 51-52) ได้ศึกษา ประเพณีตรุษไทภูเขาบ้าน อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประเพณีตรุษไทภูเขาบ้าน เป็นประเพณีที่เกิดจากการแสดงความยินดีที่มีชีวิต
ผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ในปีเก่าที่ผ่านมา และการเฉลิมฉลองต้อนรับปีใหม่ โดยนับปีทางจันทรคติ
องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ (1) บุคคล ประกอบด้วย พระสงฆ์ มรรคทายก
ชาวบ้านทั่วไป (2) วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ อาหารคาว หวาน น้ำเต้า ข้าวห่อ กระทง ดอกไม้ รูปเทียน
เครื่องไทยทาน (3) สถานที่ ได้แก่ ศาลา (4) เวลา ได้แก่ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ด้านบทบาทและ
ทัศนคติความเชื่อจากประเพณีพบว่า ด้านบทบาทมีความสำคัญต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ
วัฒนธรรม ส่วนด้านความเชื่อ เชื่อว่าเมื่อกระทำพิธีนี้แล้ว จะเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้บ้านเมือง

ขวัญสุดา จันทร์วิทย์ (2541 : 34) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบการจัดสถานที่
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 แห่ง ในเมืองเก่าอยุธยาที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาการจัดการ
แบบมูลนิธิ กับแบบชุมชนดั้งเดิมผลการศึกษาความคิดเห็นชุมชนต่อการจัดการ 2 รูปแบบ พบว่า

การจัดการของกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ได้มากกว่า
 การจัดการเน้นการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนการจัดการของกลุ่มมูลนิธิแม้มี
 การจัดการเสริมรายได้เพื่อพัฒนาหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนอยู่ทั้งเป็นการให้ประโยชน์ต่อกลุ่มคน
 เพียงบางคนหรือเพื่อพื้นที่ของตน

วสันต์ ชีวะสาธน์ (2541 : 34-35) ได้รวบรวมข้อมูลในการพัฒนาวัฒนธรรมจาก

ถีนกษัตริย์กรมมนตรี (สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2531 : 16-17) ไว้ว่า การพัฒนา
 คือ การสร้างสรรค์ปรับปรุงตัดแต่งต่อเติมให้สิ่งที่ได้สั่งสมมานั้นเจริญงอกงามสืบไป พุทธอีกนัยหนึ่ง
 ว่า การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทำให้เกิดมีสิ่งใหม่ๆ เพิ่มพูนกลมกลืนเข้ามาในกระแสธาร
 แห่งความเจริญที่ได้สั่งสมกันมาให้งอกงามสืบต่อไป แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทยดังนี้

1. ควรส่งเสริมให้มีการวางแผนวัฒนธรรมทั้งเป็นแผนระยะยาว แผนระยะสั้น

แผนระดับชาติ และแผนระดับท้องถิ่นเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประสานแผนและระดมสรรพกำลัง

ด้านทรัพยากรเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และระหว่างประเทศ

3. ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมทุกระดับ ให้ถือว่าศาสนาธรรมเป็นบ่อเกิด

สำคัญของการประพฤติปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ในฐานะ
 ที่เป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมด้านอื่นๆ

4. ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมไม่จำกัดอยู่เฉพาะการทำนุบำรุงรักษา

มรดกทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว การพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก
 ในค่าของวัฒนธรรมมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่ยุคสมัยก็เป็นสิ่ง
 จำเป็นยิ่ง

พระมหาบุญฤทธิ์ ดวงดี (2543 : 236) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของชุมชน

สองฝั่งโขง ในประเพณีฮีดสิบสอง กรณีสุมชนวัดมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย กับชาวบ้านท่าม่วง

เมืองหาดทรายฟอง กำแพงนครเวียงจันทน์ พบว่า ประเพณีฮีดสิบสอง ที่เหมือนกัน และมีบทบาท

รับใช้สังคมที่ปรากฏในปัจจุบัน คือ บุญเดือนสี่ บุญพะเววด บุญเดือนห้า บุญสงกรานต์

บุญเดือนแปด บุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ บุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ด

บุญออกพรรษา และบุญเดือนสิบสอง คือ บุญกฐิน ส่วนฮีดสิบสองที่ปฏิบัติร่วมกันในวัดมีชัย คือ

บุญเดือน สี่ และเดือนสิบสอง และฮีดสิบสองที่ปฏิบัติร่วมกันในวัดบ้านท่าม่วง คือ บุญเดือนสี่

บุญเดือนเจ็ด บุญเดือนแปด บุญเดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด และบุญเดือนสิบสอง

รัฐทิดยา หิรัญยหาด (2544 : 15) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้าน

วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้สรุป

ความคิดด้านการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้กล่าวว่าเป็นรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน รวมถึงการเดินทางเพื่อชื่นชมวิถีชีวิต เทศกาล ประเพณี และ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลในชุมชนนั้น ๆ โดยให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลยหากเป็นไปได้ทางด้านเจ้าบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นก็สมควรที่จะรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมไว้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือตัดแปลงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ถ้าหากมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยก็สามารถทำได้แต่ต้องไม่ให้เสียรูปแบบดั้งเดิมหรือความหมายที่เป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งหากไม่รักษาไว้จะก่อให้เกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมในที่สุด

พนิตดา สิงห์ครา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์บ้านห้วยสี ตำบลปูลึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกครอบครัวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมแห่งนี้ ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวมากกว่า 4 ปีแล้ว สามารถสร้างรายได้ให้สมาชิก 200-600 บาท/เดือนซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชนเพราะทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต ถูกรักษาไว้ภายใต้การจัดการท่องเที่ยว

ยุพา กาพเนตร และคณะ (2544 : 60) ได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านความคิด และการปฏิบัติ ของชาวอีสานจะให้การยกย่องเคารพผู้อาวุโสการเชื่อฟัง ผู้หลักผู้ใหญ่ บิดา-มารดา นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาปรับใช้กับสังคมในยุคปัจจุบัน และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่อนุชนให้เกิดความสำนึก รับผิดชอบต่อหน้าที่ ความกตัญญู กตเวทิตา รู้จักกาลเทศะและเพื่อเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

อิทธิพล ไทยกมล (2544 : 34) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชน ตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาครผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ปัจจัยด้านกิจกรรม กระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

สุกัญญา เอ็มอิมธรรม และคณะ (2544 : 36) ได้ศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวประเทศลุ่มน้ำโขง : สปป.ลาว พบว่า ในประเทศลาวมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ที่ยังสามารถรักษาประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการท่องเที่ยวแห่งลาวได้ผ่อนผันการเดินทางออกของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการเปิดด่านต่าง ๆ ให้มากขึ้น

จักร กินีสี (2545 : 51) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยง
 ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของนกชาวปกากะญอ ในเขตอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์
 การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของนกชาวปก
 กะญอ ในเขตอุทยานแห่งชาติ คอยอินทนนท์ โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ความรู้
 เกี่ยวกับธรรมชาติของนก และการผูกโยงองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของนกเข้ากับวิถีชีวิตชาว
 ปกปกะญอ รวมทั้งพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ความรู้เกี่ยวกับ
 ธรรมชาติของนกของชาวปกากะญอในรูปแบบของการสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
 ตลอดจนศึกษาศักยภาพ และข้อจำกัดของชาวปกากะญอในการรับมือกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 ในเขตอุทยานแห่งชาติ

ปัทมา มูลเมือง (2547 : 51) ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน
 บ้านป่าเหมี้ยง เสริมสร้างอาชีพและรายได้ของชาวบ้านจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อใช้
 การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ผ่านกระบวนการวิจัย
 เพื่อท้องถิ่น การดำเนินงานของทีมวิจัยนั้นเป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 โดยเน้นกิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนทุก
 กิจกรรม ผ่านกระบวนการจัดเวทีชาวบ้าน การสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาข้อมูล ทุนเดิม
 ของชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการพูดคุยถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 ที่เหมาะสมกับชุมชน เน้นการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้คนภายนอกได้
 เรียนรู้ เป็นการท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันทั้งเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว การรวมกลุ่ม
 ของเยาวชนก็สามารถถ่ายทอดไปยังผู้ปกครองได้เป็นผลสำเร็จ การล่าสัตว์และนกในชุมชนลด
 น้อยลง เกิดการจัดตั้ง การอนุรักษ์พันธุ์นกและมีกฎระเบียบในการดูแลนก และสัตว์ป่าต่าง ๆ ขึ้น
 ในชุมชน รวมทั้งจัดทำแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ชาวบ้านได้ร่วมกันอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้คงอยู่และสามารถสืบสานให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ต่อไป ซึ่งเรื่อง
 ราวได้นั้นเป็นเพียงเรื่องรองและเป็นเพียงรายได้เสริมเนื่องจากชาวบ้านมีรายได้หลักจากการทำเหมือง
 อยู่แล้ว

ไกรสิทธิ์ สิทธิโชค (2547 : 61) ได้ศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว
 เชิงวัฒนธรรมอำเภอ ระยะเวลา 2 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และกระบวนการ
 การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอ ที่เหมาะสม
 กับวิถีชีวิต และกาลสมัย ภายหลังจากดำเนินการท่องเที่ยวมาระยะเวลาหนึ่งแล้วพบว่า กระแส
 การท่องเที่ยววัฒนธรรมความเชื่อใหม่เข้าสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการแข่งขันทรัพยากร

ปัญญา เด็กและเยาวชนขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมวิถีชีวิต พิธีกรรม ประเพณี ด้วยเหตุ
ปัจจัยส่วนนี้ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยขึ้นโดยใช้มิติภูมิปัญญา พิธีกรรมประเพณี เป็นเครื่องมือ
ในการพัฒนาเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนและความยั่งยืนของเผ่าชนควบคู่กันไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Schumacher (1973 : 140-143) ได้ศึกษาเทคโนโลยีขนาดกลางเพื่อแก้ปัญหาคน
ทำงานพิจารณาภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ในการพัฒนา ยึดหลักการพัฒนาจาก
ลงไปสู่ความสมบูรณ์ เน้นการใช้ทรัพยากร ในท้องถิ่นดำเนินการแบบค่อยพัฒนาศักยภาพของคน
ในองค์กรให้มีความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะในการพัฒนา

Greenwood (1982 : 171-185) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว
ทางมนุษยชาติ (Ethnic Tourism) ถ้วนแล้วแต่ผู้นำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงโดยมี
โอกาสได้สัมผัสวัฒนธรรมที่แท้จริงของชาติต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด

Paitoon (1984 : 88-92) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จาก ค.ศ. 1868-1910 : ศึกษากรณีหัวเมืองเขมรป่าดง
(สุรินทร์ สังขะ และขุขันธ์) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามข้อมูล
ทางเอกสารราชการ การศึกษาพบว่า ก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 ถึง 5 ชาวเมืองเหล่านี้ได้ปกครองตนเอง
เกือบเป็นอิสระ (Highly Auto Nomous) โดยหัวหน้าของพวกเขาเอง (Elite) ต่อมา ค.ศ. 1883
ทางรัฐบาลของกษัตริย์จากกรุงเทพฯ ได้ส่งข้าหลวงมาปกครองบริเวณนี้ ในการปกครองระบบใหม่นี้
พวกเขาไม่พอใจเกิดการต่อต้านโดยผู้นำทางความเชื่อเดิม เช่น ผิบุญต่าง ๆ แต่รัฐบาลกรุงเทพฯ
ก็สามารถปราบได้และเปลี่ยนการปกครองจากเมืองเป็นจังหวัดจนถึงปัจจุบัน พวกกูย (เขมรป่าดง)
เขมรและลาว ก็ตกอยู่ในการปกครองระบบกรุงเทพฯ ในฐานะทางราชการ แต่ทางเชื้อชาติ
และวัฒนธรรมความเชื่อและการอาชีพ ยังมีลักษณะเป็นอัตลักษณ์แบบเดิมอยู่

Macintosh และ Goeldner (1986 : 141-144) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
มีวัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่นหรือประเทศอื่นๆ เพื่อที่จะ
เข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิด
ความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจของคนทั่วโลกเข้า
ด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต

Smith (1989 : 78-82) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวได้
สัมผัสและมองเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมในอดีตผ่านสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็น เช่น แบบบ้าน
งานหัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินและการแต่งกาย เป็นต้น

Michael (1989 : 204-206) ได้ศึกษาแนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมมี 9 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อ

เศรษฐกิจในสังคม

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ และความต้องการของ

ชุมชนว่า จะต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด

3. วิธีและความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางด้านการท่องเที่ยว ควร

ได้รับความเห็นความชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะจะเป็นเครื่องวัดว่าท้องถิ่นนั้นต้องการ นักท่องเที่ยวประเภทใด และจำนวนเท่าไร

4. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการที่จะทำให้อุตสาหกรรม

เป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพ

5. ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ควรให้มีผลกระทบ ต่อประชาชน

ในท้องถิ่น ที่ผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวัง และต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วยเพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่

6. เงินทุน แรงงาน รวมทั้งนักบริหาร การท่องเที่ยว ควรมาจากชุมชนเจ้าของ

ท้องถิ่น เพื่อที่ท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

7. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรม และงานเทศกาลที่จัดขึ้น

แก่นักท่องเที่ยว

8. เรื่องงานและเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องสะท้อนให้เห็น

ถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพทางภูมิศาสตร์ท้องถิ่น

9. ก่อนที่จะลงมือการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพยายามขจัดปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อย

Pigram (1993 : 66-69) ได้ศึกษาสิ่งจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมคือ

ความเข้าใจอย่างทอ่งแท้ในเรื่องของความแตกต่างในวิถีชีวิต การแลกเปลี่ยนความรู้และความคิด ซึ่งกันและกัน

Howell (1993 : 137) ได้ศึกษาการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

กล่าวว่า ผู้คนเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ก็เพื่อที่จะเรียนรู้ หาประสบการณ์และ

ความบันเทิง นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเห็นว่า คนในท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมที่แปลก และโดดเด่นเป็น

เอกลักษณ์ก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้เช่นกัน สิ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้

โดดเด่นก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถเพิ่มประสบการณ์ ความรู้และมุมมองทางด้านวัฒนธรรม

Reisinger (1994 : 122) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสนใจพิเศษในการสืบค้นและแสวงหาประสบการณ์การมีส่วนร่วม ในวัฒนธรรมใหม่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความงาม สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ

Komatra (1998 : 89-91) ได้ศึกษาชีวิตชายขอบ กรณีความเป็นชายขอบและการต่อสู้คืนของสังคมชาวกูยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามในกรอบความมุ่งหมายวิจัย 3 ด้านคือ 1) เพื่อเปิดเผยแหล่งโครงสร้างและกระบวนการผลิตของสังคมชายขอบ 2) วาทะคดีที่เป็นผลให้เสื่อมศีลธรรมประเพณี และ 3) การคลี่คลายอำนาจความเชื่อลึกลับ

Yamauchi and Lee (1999 : 9-19) ได้ศึกษานโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลลาว ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่รัฐบาลลาวใช้วัฒนธรรมชนเผ่า สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติทัศนียภาพสวยงาม ความหลากหลายทางชีวภาพ ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นจุดขาย การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและธรรมชาติและทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโดยมีโครงการท่องเที่ยวแบบอะนุลักน้ำชา เป็นโครงการหลัก และการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและให้คำแนะนำโครงการการท่องเที่ยวต่าง ๆ

Philip และ Geoffery (2000 : 49-55) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม และนำพาผู้คนจากดินแดนและชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันไปมาพบปะซึ่งกันและกัน

Liu (2002 : 88-89) ได้ศึกษาการพัฒนาอย่างสำคัญในธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการวางแผน การสร้างฐาน จุดประสงค์ ในการพัฒนาธุรกิจ การใส่ใจต่อลูกค้า โดยได้สรุปนโยบายดังนี้ ขอบเขตของธุรกิจการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผน สมาคมต้องมีการว่าจ้าง และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและธรรมชาติ เพื่อนำมาสู่ท้องถิ่น ทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ต้องได้ฝึกการเรียนรู้ เข้าใจการพัฒนาเพื่อประชาชน ผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่า การจ้างในธุรกิจการท่องเที่ยวควรมีสถานที่กว้างขวางและมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ อุปสรรคที่สำคัญคือ ความขาดแคลนปริมาณนักท่องเที่ยว การพัฒนามีขีดจำกัด

Kaplan และ Robert (1972 : 89-99) ได้ศึกษาการจัดระเบียบชุมชนมนุษย์ พบว่าประกอบด้วย 2 ระดับ ในการจัดระเบียบคือ ในระดับทางชีวภาพ (Biotic Level) และในระดับทางสังคม (Social Level) ในระดับทางชีวภาพไม่ได้เป็นลักษณะเฉพาะต่อมนุษย์เท่านั้น แต่พบเห็นได้ทุกหนทุกแห่ง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายได้มีการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งเป็นแบบแผนอย่างหนึ่งของสังคมพึ่งพากันในระดับของการจัดระเบียบนี้เหมือนกับแบบอย่างทั้งหมดของชีวิต

Corale และ Louis (มนตรี กรรพุมมาลย์ และคณะ. 2547 : 3 ; อ้างอิงมาจาก Corale and Louis. 1999 : 145-146) ได้ศึกษาการพัฒนาคือ การเพิ่มความสามารถในการควบคุม อนาคตซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ คือ

1. การเพิ่มของจิตความสามารถและความสามารถในการกำหนดวิถีชีวิต ในอนาคต
2. ความเสมอภาคในการกระจายทรัพยากร
3. การสร้างพลังอำนาจ การทำให้ประชาชนมีอำนาจต่อเรื่องผลประโยชน์

ที่เกิดจากการพัฒนา

4. การพัฒนาแบบยั่งยืน ด้วยการตระหนักถึงวิธีการนำเอาทรัพยากรมาใช้

ในระยะยาว อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในอนาคต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้ศึกษาได้นำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ ตามขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 เนื้อหา
 - 1.2 วิธีการวิจัย
 - 1.3 ระยะเวลา
 - 1.4 บริบทพื้นที่
 - 1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการวิจัย
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้ คือ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ซึ่งกำหนดเป็นไปตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มี 2 ส่วน คือ
 - 1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมา และขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง
 - 1.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร
2. ขอบเขตด้านวิธีการวิจัย
ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลพื้นที่ศึกษาเพื่อรวบรวมเรียบเรียง วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อไป

3. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัย เริ่มดำเนินการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป

4. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้พื้นที่ในการศึกษา คือ

4.1 ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองมุกดาหาร

4.2 ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง แขวงสะหวันนะเขต

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล (Informant)

5.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร และ เมืองไกรสอนพรมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

5.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 21 คน

1.1 ผู้รู้ในภาครัฐ : ไทย ได้แก่

ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมุกดาหาร 1 คน

ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร 1 คน

ประชาสัมพันธ์จังหวัดมุกดาหาร 1 คน

นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองมุกดาหาร 1 คน

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร 1 คน

ผู้รู้ในภาครัฐ : ลาว ได้แก่

ประธานวัฒนธรรมเมืองไกรสอนพรมวิหาน 1 คน

หัวหน้าท่องเที่ยวประจำแขวงสะหวันนะเขต 1 คน

หัวหน้าห้องงานเมืองไกรสอนพรมวิหาน 1 คน

หัวหน้าการข่าวประจำแขวงสะหวันนะเขต 1 คน

1.2 ผู้รู้ภาคเอกชน : ไทย ได้แก่

ประธานหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร 1 คน

นายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร 1 คน

นายกสมาคมธุรกิจจังหวัดมุกดาหาร 1 คน

ผู้รู้ภาคเอกชน : ลาว ได้แก่

ประธานการค้าแขวงสะหวันนะเขต	1 คน
หัวหน้าตัวแทนพ่อค้า แม่ค้า ตลาดสิงคโปร์	1 คน
1.3 ผู้รู้ในภาคชุมชน : ไทย ได้แก่	
ประธานกรรมการหมู่บ้านในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	1 คน
ผู้ใหญ่บ้าน ในชุมชนเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	1 คน
เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้	1 รูป
เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้	1 รูป
ผู้รู้ในภาคชุมชน : ลาว	
เจ้าอาวาสวัดใหญ่ไชยะพุม เมืองไครซอนพรหมวิหาน	1 รูป
นายบ้าน หรือ หัวหน้าหมู่บ้าน	1 คน
ประธานกรรมการวัดพระธาตุอิงฮัง	1 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านการปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 40 คน	
2.1 ผู้ปฏิบัติ : ไทย ได้แก่	
เทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน
สภาวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร	5 คน
องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร	5 คน
ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน
2.2 ผู้ปฏิบัติ : ลาว ได้แก่	
ตัวแทนวัฒนธรรมแขวงสะหวันนะเขต	5 คน
เจ้าหน้าที่ห้องกานเมืองไครซอนพรหมวิหาน	5 คน
เจ้าหน้าที่ห้องการแขวงสะหวันนะเขต	5 คน
กลุ่มแม่หญิงลาวแขวงสะหวันนะเขต	5 คน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 70 คน ได้แก่	
ไทย	
ประชาชนผู้เข้าร่วมงานสงกรานต์เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน
แม่ค้า พ่อค้า ในบริเวณงานประเพณีสงกรานต์	5 คน
แม่ค้า พ่อค้า ในตลาดอินโดจีน	5 คน
ผู้ประกอบการ ปั่นน้ำมัน โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร	
ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน
นักท่องเที่ยวที่มาเป็นปีแรก	5 คน
นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวงานประเพณีสงกรานต์ทุกปี	5 คน

นักท่องเที่ยวนาน ๆ มาเที่ยว	5 คน
ลาว	
ประชาชนผู้เข้าร่วมในงานสงกรานต์แขวงสะหวันนะเขต	5 คน
พ่อค้า แม่ค้าที่มาค้าขายในบริเวณจัดงานสงกรานต์	
แขวงสะหวันนะเขต (บริเวณริมโขง)	5 คน
พ่อค้า แม่ค้า ในตลาดสิงคโปร์ ในเมืองสะหวันเขต	5 คน
ตัวแทนร้านอาหาร โรงแรมที่พักในแขวงสะหวันนะเขต	5 คน
กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแขวงสะหวันนะเขตประจำปี	5 คน
กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแขวงสะหวันนะเขตนาน ๆ มาที	5 คน
กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเป็นปีแรก	5 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร ระหว่างเดือน มีนาคม 2551 เป็นต้นไป ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1.1 แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกต การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่วิจัยในระหว่างการศึกษาวิจัย

1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1.2.1.1 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ชุดที่1 ใช้สัมภาษณ์ผู้รู้ (ไทย-ลาว)

1.2.1.2 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ชุดที่2 ใช้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติ (ไทย-ลาว)

1.2.1.3 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ชุดที่3 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (ไทย-ลาว)

1.2.1.4 แบบสำรวจ

1.3 บุคลากรผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

1.3.1 บุคลากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 21 คน คือ

1.3.1.11 ผู้รู้ในภาครัฐ : ไทย ได้แก่

ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมุกดาหาร 1 คน

ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร	1 คน
ประชาสัมพันธ์จังหวัดมุกดาหาร	1 คน
นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองมุกดาหาร	1 คน
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร	1 คน
ผู้รู้ในภาครัฐ : ลาว ได้แก่	
ประธานวัฒนธรรมเมืองกันทะบูลี แขวงสะหวันนะเขต	1 คน
หัวหน้าท่องเที่ยวประจำแขวงสะหวันนะเขต	1 คน
หัวหน้าห้องกานเมืองไกสอนพมวิหาน	1 คน
หัวหน้าการข่าวประจำแขวงสะหวันนะเขต	1 คน
1.3.1.2 ผู้รู้ภาคเอกชน : ไทย ได้แก่	
ประธานหอการค้าจังหวัดมุกดาหาร	1 คน
นายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร	1 คน
นายกสมาคมนักธุรกิจจังหวัดมุกดาหาร	1 คน
ผู้รู้ภาคเอกชน : ลาว ได้แก่	
ประธานการค้าแขวงสะหวันนะเขต	1 คน
หัวหน้าตัวแทนพ่อค้า แม่ค้า ตลาดสิงคโปร์	1 คน
1.3.1.3 ผู้รู้ในภาคชุมชน : ไทย ได้แก่	
ประธานกรรมการหมู่บ้านในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	1 คน
ผู้ใหญ่บ้าน ในชุมชนเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	1 คน
เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้	1 รูป
เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้	1 รูป
ผู้รู้ในภาคชุมชน : ลาว	
เจ้าอาวาสวัดใหญ่ไชยะพุม เมืองกันทะบูลี	1 รูป
นายบ้าน หรือ หัวหน้าหมู่บ้าน	1 คน
ประธานกรรมการวัดพระธาตุอิงฮัง	1 คน
1.3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านการปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน	40 คน
ผู้ปฏิบัติ : ไทย ได้แก่	
เทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน
สภาวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร	5 คน
องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร	5 คน
ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน

ผู้ปฏิบัติ : ลาว ได้แก่

ตัวแทนวัฒนธรรมแขวงสะหวันนะเขต	5 คน
เจ้าหน้าที่ห้องงานเมืองไกสอนพรมวิหาน	5 คน
เจ้าหน้าที่ห้องการแขวงสะหวันนะเขต	5 คน
- กลุ่มแม่หญิงลาวแขวงสะหวันนะเขต	5 คน

1.3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 70 คน ได้แก่

ไทย

ประชาชนผู้เข้าร่วมงานสงกรานต์เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน
แม่ค้า พ่อค้า ในบริเวณงานประเพณีสงกรานต์	5 คน
แม่ค้า พ่อค้า ในตลาดอินโดจีน	5 คน
ผู้ประกอบการ ปั่นน้ำมัน โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร	
ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร	5 คน
นักท่องเที่ยวที่มาเป็นปีแรก	5 คน
นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวงานประเพณีสงกรานต์ทุกปี	5 คน
นักท่องเที่ยวที่นาน ๆ มาที	5 คน

ลาว

ประชาชนผู้เข้าร่วมในงานสงกรานต์แขวงสะหวันนะเขต	5 คน
พ่อค้า แม่ค้าที่มาค้าขายในบริเวณจัดงานสงกรานต์	
แขวงสะหวันนะเขต (บริเวณริมโขง)	5 คน
พ่อค้า แม่ค้า ในตลาดสิงคโปร์ ในเมืองสะหวันเขต	5 คน
ตัวแทนร้านอาหาร โรงแรมที่พักในแขวงสะหวันนะเขต	5 คน
กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแขวงสะหวันนะเขตเป็นประจำทุกปี	5 คน
กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแขวงสะหวันนะเขตที่นาน ๆ มาที	5 คน
กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเป็นปีแรก	5 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Studies)

ประมาณ 6 เดือน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์
เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2.2 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเชิญกลุ่มตัวอย่างมาร่วมสนทนาและอภิปรายสาระสำคัญตามกรอบและความมุ่งหมายของการวิจัยและใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลโดยนำแบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้อง โดยการตรวจสอบ ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่ต่างกัน (สุภางศ์จันทวานิช. 2547 : 31-33) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า ด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นหลัก ดังนี้

2.3.1 ด้านสถานที่ ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ด้วยแหล่งที่มาจากแหล่งต่างกัน ได้แก่ หมู่บ้านหรือตำบล แต่ละแห่ง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร และสะพานนะเขต เป็นต้น

2.3.2 ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลายคน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมุกดาหาร นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร พ่อค้า แม่ค้า ในตลาดสิงคโปร์ ในเมืองสะพานเขต ว่าเป็นข้อมูลตรงกันหรือไม่

2.3.3 ด้านเวลา ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากเวลาที่ต่างกัน มาตรวจสอบว่า ได้ข้อมูลตรงกันหรือไม่

แล้วนำมาสรุปและจัดหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาคำตอบที่ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลและหลังเก็บข้อมูลครบถ้วนแล้ว

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทุกฉบับ

3.2 หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลแล้ว นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล ลงข้อมูลและประมวลผลข้อมูลโดยการวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลโดยนำแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ รายบุคคลและการจัดสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ ตามจุดมุ่งหมายและประเด็นของการวิจัย แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อหาคำตอบ

4. การนำเสนอข้อมูล

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย
เชิงคุณภาพ และนำเสนอผลวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองฝั่งโขง ได้แก่ ฝั่งซ้าย คือ เมืองโกสอนพรหมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต และฝั่งขวา คือ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร โดยเนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลจะประกอบไปด้วย ประวัติ ความเป็นมา องค์ประกอบ และขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง และแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และขั้นตอน ของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง
2. แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ จังหวัดมุกดาหาร
อำเภอเมืองมุกดาหาร มีสภาพพื้นที่ เป็นที่ราบบริเวณแม่น้ำสลักกับภูเขาและป่าไม้ มีลำน้ำที่สำคัญหลายสาย คือแม่น้ำโขง ห้วยบางทราย ห้วยบังอี่ ห้วยแซ่ ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การประมงน้ำจืด และการค้าขาย รวมทั้งเป็นแหล่งขายสินค้าขนาดใหญ่ ที่มาจากประเทศจีน รัสเซีย เวียดนาม และสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย มีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะบริเวณริมโขง มีวัดเก่าแก่ บ้านเรือนแบบเก่าเรียงราย เป็นแนว มีสินค้าพื้นเมือง ประเภทเครื่องจักสาน ผ้าฝ้ายมัดหมี่ รวมถึงร้านอาหารริมน้ำ มีปลาสดจากแม่น้ำโขงและอาหารพื้นเมืองหลากชนิด ซึ่งมีรสชาติดี เป็นที่ถูกใจของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และ ชาวต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรม ประเพณี ที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร คืองานประเพณีแข่งเรือออกพรรษา งานรวมเผ่าไทยมุกดาหาร และงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง และได้รับความสนใจจากชาวมุกดาหาร และจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนชาวลาวจาก สะหวันนะเขต เข้ามาร่วมงานจำนวนมาก

ประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหารในอดีต เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า ขึ้นหนึ่งค่ำ มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบต่อกันมา จากการนับถือศาสนา เนื่องจากความไม่แน่นอนของวันที่จึงกำหนดให้ วันที่ 13 เมษายน เป็นวันสงกรานต์ (สุรจิตต์ จันทรสาขา. 2551 : สัมภาษณ์) ในปัจจุบันถือว่าประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อครอบครัว จัดขึ้นในช่วง วันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี โดยเฉพาะในวันที่ 14 เมษายน เป็นวันรวมญาติมิตร ที่จากไปอยู่แห่งอื่น เพื่อประกอบภาระหน้าที่การงาน อาชีพของตน เมื่อถึงวันสงกรานต์ ทุกคนจะกลับมาทำบุญสร้างกุศล เพราะทางราชการ กำหนดให้เป็นวันหยุดพักผ่อนประจำปี ตามประเพณีไทย และ ถือเป็นวันหยุดประกอบการงาน หรือธุรกิจทั่วไป ทำให้สมาชิกในครอบครัว ได้มีโอกาส มาอยู่ร่วมกันพร้อมหน้า เพื่อแสดงความกตัญญูต่อกตเวทิต์ เช่น ลูกหลาน มารดน้ำขอพรจากบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งมีความกตัญญูต่อกตเวทิต์ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ด้วยการพร้อมใจกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ (สนิท ทองจำรัส. 2551 : สัมภาษณ์)

สรุปว่า ประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหาร มีประวัติความเป็นมาจากการนับถือศาสนาประเพณีดั้งเดิมของชาวมุกดาหารที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นเวลานาน มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิต โดยถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า ขึ้นหนึ่งค่ำ มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบต่อกันจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 5 การแห่พระพุทธรูป งานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1.1 องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหาร

องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

1. การจัดการในอดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ จะดำเนินการโดยคณะกรรมการของทางวัด

ปัจจุบัน การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ จะดำเนินการโดยคณะกรรมการของทางวัด ร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองมุกดาหาร ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

อนาคต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ อาจดำเนินการโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งนอกเหนือจากทางเทศบาลเมืองมุกดาหารและคณะกรรมการวัด

2. ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

อดีต ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์

ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ แบ่งได้เป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการจัดงาน อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง ชาวต่างประเทศ เพื่อชมกิจกรรมการแสดง เนื่องจากการดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ เทศบาลเมืองมุกดาหาร ร่วมกับทางวัด หน่วยงานราชการและแขวงสะหวันนะเขต จึงมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย ได้แก่ พิธีทำบุญตักบาตร พิธีแห่ เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสิ่งสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การรดน้ำขอพร การสรงน้ำพระ การก่อเจดีย์ทราย กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมส่ การเล่นเกมกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรีของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเขยชาวมุกดาหาร การจัดประกวดสาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกลยาเสพติด และการประกวด MISS INDOCHINA เป็นต้น

ภาพประกอบ 6 ศูนย์ประสานการท่องเที่ยว จังหวัดมุกดาหาร

อนาคต ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ อาจจะมีนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ ถ้ามีการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีสงกรานต์ ให้แพร่หลายมากขึ้น

3. อุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์

อดีต ด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

3.1 หอพระพุทธรูป จะสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลา วัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1.5 เมตร

3.2 รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาอย่างสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 เมตร

3.3 ผ้าขาวมดสำหรับรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ขึ้นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญ ของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้เพื่อจัดประกอบพิธี สรงน้ำต่อไป

3.4 น้ำหอม ปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีรสรน้ำพระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะส่วนหนึ่งรองรับน้ำสรพระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศิระษะของคนและลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล

3.5 พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญ ของวัดและมีขนาดใหญ่ มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

3.6 ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามหัวไร่ ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุ หรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถัดติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยิน เป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอนั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธี แห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

3.7 ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของ บุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีรสรน้ำพระพุทธรูป ชาวบ้านจะรวมกัน จัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขมมารวมกันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วย ทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

3.8 ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะ

ปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

1. หอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1.5 เมตร
2. รังน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รังน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 เมตร
3. ผ้าขาวมดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรังน้ำที่ขึ้นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญ

ของวัด มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อเตรียมจัดประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป และ พระสงฆ์ ต่อไป

4. น้ำหอม ใช้ขมิ้นและแก่นจันทร์หอม หรือน้ำหอมสำเร็จรูป ละลาย ลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะ อีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้น ไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล

5. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญ ของวัดและมีขนาดใหญ่ มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

6. ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามชายป่า ตามไร่ ตามสวน ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน ในการเก็บดอกไม้ นั้น จะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ ชาวบ้านได้ยิน เป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้ว จะพากันถือเอา ดอกไม้ นั้น วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในหอ แล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระ เป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

7. ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านจะร่วมกันจัดหาภาชนะ ไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทราย เป็นรูปเจดีย์ ปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ แล้วสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความ เป็นสิริมงคล เป็นอันเสร็จพิธี

8. ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควร แล้วจึงพากันถือเอาดอกไม้ มาวางสักการะ

9. รถขบวนแห่ มีการประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่ อย่างสวยงาม ได้แก่ รถขบวนแห่นางสงกรานต์ รถขบวนแห่เครื่องบรรณาการ เพื่อสักการะ และบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรถขบวนแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคล มุกดาหาร

อนาคต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น รางน้ำ ผ้าขาว น้ำหอมที่ใช้ในการสงฆ์พระพุทธรูป และรถยนต์ขบวนแห่ เป็นต้น (ดอกกล้า จารุตัน. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 7 ขบวนแห่สงกรานต์ชาวสองฝั่งโขงมุกดาหาร

1.2 ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

อดีต ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างหอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน ทางคณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญโดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1.5 เมตร ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูปนั้น รางน้ำนี้บางวัดก็จัดทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 เมตร หรือบางวัดก็ทำจากท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกี๋ยนาคอย่างสวยงาม มีผ้าขาว สำหรับกรองน้ำก่อน โดยมีดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดใหญ่มากเกินไปมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตีกลองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต่างก็จัดหาน้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป มีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์นั้นจะใช้ภาชนะตักน้ำ ค่อย ๆ บรรจงรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปไว้ ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ จัดทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีการปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์ให้ประชาชนยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์เสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาก็คือ ดอกลั่นทม ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วย และมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถัดติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ จัดทำอยู่ประมาณ 3-7 วัน

5. การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็ยสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี (เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้. 2551 : สัมภาษณ์)

ปัจจุบัน ประเพณีสงกรานต์ จัดขึ้นในช่วง วันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมา มีรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้ (แสง สบายใจ. 2551 : สัมภาษณ์)

1. การสร้างหอพระพุทธรูป สร้างเมื่อใกล้จะถึงวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน ทางคณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 เมตร ใช้ผ้าขาวสำหรับกรองน้ำ โดยมีดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัด และมีขนาด ไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ชาวบ้านต่างจัดหาน้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้น แป้งฝุ่น หรือน้ำหอมสำเร็จรูปละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป มีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์นั้นจะใช้ภาชนะ ตักน้ำ รดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ

ชาวบ้านจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสรงพระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศิระษะของตน และลูกหลานเพื่อความป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสรงน้ำพระภิกษุจัดทำหลังการประกอบพิธีสรงน้ำพระพุทธรูป โดยคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สรงน้ำพระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง ทำที่กั้นปิดบังหรือทำเป็นห้องสรงน้ำให้ประชาชนยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสรงน้ำเสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะไปเก็บดอกไม้ในละแวกใกล้เคียงหมู่บ้าน ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาสักการะได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน ดอกกรีนเกรา เมื่อเก็บดอกไม้ได้มากพอสมควรแล้ว จะนำมาวางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอที่สร้างไว้ เสร็จแล้วสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ จัดทำอยู่ประมาณ 3 วัน

5. การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสรงน้ำพระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ได้ดินไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม ตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี (เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้. 2551 : สัมภาษณ์)

อนาคต ประเพณีสงกรานต์ คงจัดขึ้นในช่วง วันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี เช่นเดิม การประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมา อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น การสร้างหอพระพุทธรูป อาจจะไม่สร้างไว้ให้มั่นคงถาวร เพื่อความสะดวก ไม่ต้องสร้างใหม่ทุกปี บริเวณการก่อเจดีย์ทรายอาจจะพัฒนาตกแต่งรูปแบบใหม่ ๆ (กุลศิริ คำชัน. 2551 : สัมภาษณ์)

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสิ่งสองพระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การรดน้ำขอพร กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมส การเล่นเกมกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรีของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ภาพประกอบ 8 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่าไทยแสง

การจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเขย
ชาวมุกดาหาร การจัดประกวดสาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกล
ยาเสพติด และการประกวด Miss Indochina ตลอดจน ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้าน
จะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้น
วันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัดก็จะจัดเก็บหรือห่อพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธี
อีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ (แสวง สบายใจ,
2551 : สัมภาษณ์)

2. ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของแขวงสะหวันนะเขต

ประเพณีสงกรานต์ของชาวลาวในแขวงสะหวันนะเขต เป็นการปฏิบัติตามฮีตสิบสอง
ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวลาว พอถึงเดือนห้าบุญสงกรานต์ มักจะทำกันในเดือน 5 วันที่ 13-15
เมษายนเหมือนกับชาวไทยอีสานทั่วไป โดยในวันประกอบพิธี คือ วันที่ 13 เมษายน มีการสงน้ำ
พระพุทธรูป ผู้เฒ่า ผู้แก่ ร่วมกันทำบุญเป็นปกติ จากนั้นจะมีการเล่นสาดน้ำ อย่างสนุกสนาน รื่นเริง
ในวันพญาวันวันที่ 15 เมษายน แต่ละครอบครัวจะทำพิธีรดน้ำดำหัวผู้เฒ่า ผู้แก่ และขอพร
ทั้งประกอบพิธีเอาพระพุทธรูปขึ้นไปที่เก็บและก่อเจดีย์ทราย (ท่านมหางอน ดำรงบุญ, 2551:
สัมภาษณ์)

ประเพณีสงกรานต์ของชาวลาว เมืองไกสอนพรมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต
เป็นการปฏิบัติตามฮีตสิบสอง เป็นฮีตเก่าครองหลังของชาวสะหวันนะเขต พอถึงเดือนห้าบุญ

สงกรานต์ จะเริ่มจากวันที่ 11 เมษายน เป็นวันสังขารลวง วันที่ 12 เมษายน เป็นวันเนา จะหยุดทำงานทุกอย่าง โดยจัดเตรียมขันหมากเบ็ง ทำความสะอาดในบริเวณวัด และทำความสะอาดบ้าน ในวันที่ 13-15 เมษายน ถือว่าเป็นวันปีใหม่ ปฏิบัติเหมือนกับชาวไทยอีสานทั่วไป โดยในวันประกอบพิธี คือ วันที่ 13 เมษายน มีการทำบุญตักบาตร หยาดน้ำ บายศรีพระ พุทธรูป แล้วนำลงมาให้ชาวบ้านสงน้ำ จากนั้นจะมีการเล่นสาดน้ำ อย่างสนุกสนาน รื่นเริง วันที่ 14 เมษายน เป็นวันโสมญาติ วันที่ 15 เมษายน แต่ละครอบครัวจะทำบุญตักบาตร หยาดน้ำ บายศรีพระพุทธรูป แล้วก่อเจดีย์ทรายส่วนบุคคลที่ต้องการทำต้นดอกเงินถวายพระและทำบุญเสริมดวงบารมีในวันขึ้นปีใหม่ก็ทำได้ (ดก แกนดา. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 9 แสดงแผนที่แขวงสะหวันนะเขต

สรุปว่า ประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต มีประวัติความเป็นมาจากการปฏิบัติ ตาม ฮิตสิบสอง ครองสิบสี่ ประเพณี ดั้งเดิมของชาวลาวที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน มีอิทธิพล ต่อวิถีการดำเนินชีวิต เพราะถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ โดยถือปฏิบัติสืบต่อกันจนถึงปัจจุบัน

2.1 องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ของชาวสหัสวันนะเขต

องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

1. การจัดการ อดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสหัสวันนะเขต จะดำเนินการโดยวัด

ปัจจุบัน การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสหัสวันนะเขต ดำเนินการโดยหัวหน้าห้องการปกครองเมืองโกสอนพรมิหานครร่วมกับหัวหน้าวัฒนธรรมแขวง

อนาคต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสหัสวันนะเขต อาจจะดำเนินการโดยหัวหน้าห้องการปกครองเมืองโกสอนพรมิหานครร่วมกับหัวหน้าวัฒนธรรมแขวง เหมือนเดิม หรือ อาจจะเปลี่ยนแปลงไป

2. ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

อดีต ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์

ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ นักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ ตำรวจแขวง (ปกส.) จะดูแลความสงบ การเงินแขวงจะดูแลเกี่ยวกับเงินเข้า-ออกของนักท่องเที่ยว ท่องเที่ยวแขวง จะคอยดูแลแนะนำการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวรับผิดชอบอยู่ในรัศมีไม่เกิน 15 กิโลเมตร วัฒนธรรมแขวง จะรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีสงกรานต์ จะดูแลการกีฬา พื้นบ้าน กีฬาพื้นเมือง รวมทั้งผู้เข้าประกวดนางสาวสงกรานต์ (นางสังขาร) ซึ่งจะได้ นางสาวขาร 1 คน รองนางสังขาร อีก 6 คน (คำสิทธิ์ พรหมจันทร์. 2551 : สัมภาษณ์)

อนาคต ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ อาจจะมีนักท่องเที่ยวจากทั้งใน และต่างประเทศมากขึ้น หากได้รับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวแพร่หลายมากขึ้น

3. อุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชาวสหัสวันนะเขต

อดีต วัสดุและอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

3.1 หอพระพุทธรูป จะสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ สร้างหอขนาดประมาณ 1 ตารางวา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา

3.2 รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 วา

3.3 ผ้าขามัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์

3.4 น้ำหอม ปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะหรือขัน มารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศิระษะของตน และลูกหลานเพื่อความเป็ยสิริมงคล

3.5 พระพุทธรูป เป็ยพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้กับหอพระที่สร้างไว้

3.6 ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย 3-4 โมง ชาวบ้านมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามไร่ นา สวน ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกคำควน ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

3.7 ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปขนเอาทรายมากองไว้ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็ยสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

3.8 ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธีเมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะ (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

ปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

1. หอพระพุทธรูป เมื่อใกล้ถึงวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน กรรมการวัด จะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาดพอเหมาะ 1 ตารางวา สูง 1 วา

2. รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ ขนาดยาวประมาณ 3 วา

3. ผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ขึ้นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

4. น้ำหอม ใช้ขมิ้นและแก่นจันทร์หอม หรือน้ำหอมสำเร็จรูป ละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล

5. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

6. ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำประเทศ ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้องเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ ปัจจุบันการไปเก็บดอกไม้มักจะไปหาเก็บดอกไม้เฉพาะตัวเองไม่ไปเป็นกลุ่มเป็นก้อนเหมือนอดีต

7. ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปขนเอาทราย มารวมกันที่วัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

8. ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะ (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

อนาคต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น รางน้ำ ผ้าขาวม้า น้ำหอมที่ใช้ในการสงฆ์พระพุทธรูป หรือ รถยนต์ขบวนแห่ เป็นต้น (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

2.2 ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สหัสวันนะเขต

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

อดีต

1. การสร้างหอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน ทางคณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลา วัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางวา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 วา หรือทำจากท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำโดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ นั้น เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตักทองให้สัตถุญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต่างก็จัดน้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธานในการสงฆ์จะใช้ภาชนะตักน้ำรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานและครอบครัวเพื่อความ เป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ ทำหลังจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป คณะกรรมการวัด จะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีฝาปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์ ให้ประชาชนยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น พระภิกษุสงฆ์เสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาก็คือ ดอกฉันทม ดอกคำควน ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วย และมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

5. การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธี หลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอา ทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ได้ดิน ไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูป เจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกฉันทม เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี (พระอธิการมหาคำพันธ์ ไสขุนทอง. 2551 : สัมภาษณ์)

ปัจจุบัน

1. การสร้างหอพระพุทธรูป จัดสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน จะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลา การเปรียญหรือศาลา วัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางวา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา ทำรางน้ำ ต่อเข้าให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาว ประมาณ 3 วา หรือทำจากท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับ กรองน้ำโดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ในวัน เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์

2. การประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตีกลองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้าน ต่างก็จัดหาน้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้น หวานหอมและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ ภาชนะมารวมกันที่วัดแล้วประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธานในการสงฆ์ น้ำ จะใช้ภาชนะ ตักน้ำรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านทุกคน จะหาภาชนะรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลาน และครอบครัวเพื่อความเป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระภิกษุ ทำหลังจากการประกอบพิธีสงฆ์หน้า พระพุทธรูป คณะกรรมการวัด จะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์หน้าพระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีฝักัน ปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์น้ำ ให้ประชาชนยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น พระภิกษุสงฆ์หน้าเสร็จ แล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะลงมา รวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ดอกไม้ที่นิยมเก็บมากที่สุดคือ ดอกฉันทม ดอกคำควน ในการเก็บดอกไม้เหล่านั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถัดติดตามไป และตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้ พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้เหล่านั้นวางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอแล้ว

มีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วง สงกรานต์

5. การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธี หลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอา ทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้อใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูป เจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกไม้ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ แล้วสวดมนต์ ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี (พระอริการมหาเถรฯ ไซขุนกอง. 2551 : สัมภาษณ์)

อนาคต

ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์ส่ววันนะเขต อาจมีการ เปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย เช่น การก่อเจดีย์ทรายอาจจะพัฒนารูปแบบที่แปลกใหม่สวยงามกว่าเดิม นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร การรดน้ำขอพร การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การจัดขบวน แห่นางสงกรานต์ (นางสังขาร) ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการ รดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้ว คณะกรรมการวัดก็จัดเก็บหรือพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณี และพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

แนวทางการพัฒนาศักยภาพประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

1.1 แนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

1.1.1 การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการ อดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ จะดำเนินการโดยคณะกรรมการ ของทางวัดเพียงฝ่ายเดียว

ปัจจุบัน การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ เริ่มได้รับความร่วมมือในการ ดำเนินการโดยคณะกรรมการวัดร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองมุกดาหาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการจะพัฒนาประเพณีสงกรานต์ในอนาคต ควรกำหนดบทบาท หน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ดังนี้ (แสวง สบายใจ. 2551 : สัมภาษณ์)

1. กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวระดับชาติ

2. คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบ
3. นอกเหนือจากทางเทศบาลเมืองมุกดาหารและคณะกรรมการ
ควรประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด
4. จัดโครงสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบโดยตรง
5. สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล
6. การคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อวาง กฎ ระเบียบ และการสรุปแนวทางการดำเนินงาน

1.1.2 การพัฒนาศักยภาพด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

อดีต ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน
ทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการจัดงานเท่านั้น

ปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ แบ่งได้เป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้เข้าร่วม
ในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการจัดงาน
อีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง ชาวต่างประเทศ และเยาวชนหนุ่มสาว
เพื่อชมการแสดงกิจกรรมการจัดงานประเพณีสงกรานต์

แนวทางในการพัฒนาผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพ
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้ (ณรงค์ศักดิ์ บุญหาญ. 2551 : สัมภาษณ์)

1. ส่งเสริมให้ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะสร้าง
สัมพันธภาพร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนมุกดาหาร
2. ปลูกจิตสำนึกเยาวชนและนักท่องเที่ยวให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เห็นคุณค่า
และประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณี เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม
ของผู้คนและระบบนิเวศรอบข้าง
3. กระตุ้นให้เป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้ง และแปลกใจ
ในวัฒนธรรมที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง
 เป็นต้น
4. สร้างจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าสภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
ท้องถิ่นอีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม
ทางสังคม

1.1.3 การพัฒนาศักยภาพอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์
อดีต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย
(คอกกล้า จารุตัน. 2551 : สัมภาษณ์)

1. หอพระพุทธรูป จัดสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ
ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออก
ของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูง
ประมาณ 1.5 เมตร

2. รังน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป
รังน้ำทำจากไม้ไผ่สี่เหลี่ยมหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาควางงาม ขนาดยาวประมาณ
3 เมตร

3. ผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรังน้ำที่ยื่นเข้าไป
ในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญ
ของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

4. น้ำหอม ปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลาย
ลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะ
อีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลาน
เพื่อความเป็นสิริมงคล

5. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญ ของวัดและมีขนาดใหญ่
มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

6. ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย
4 โมง โดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามหัวไร่
ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุ
หรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยิน
เป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้
วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธี
แห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

7. ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์
โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะ
ไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทราย
เป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแก่พระสงฆ์
มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

8. ม້อง ใช้ดีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะ

ปัจจุบัน วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

1. หอพระพุทธรูป จัดสร้างเมื่อใกล้จะถึงวันวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลา วัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1.5 เมตร

2. รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาอย่างสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 เมตร

3. ผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

4. น้ำหอม ใช้ขมิ้น แป้งฝุ่น หวานหอม น้ำอบ น้ำหอมสำเร็จรูป ละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล

5. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

6. ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน ดอกคูณ ดอกกรีนเกรา ดอกพยอม ในการเก็บดอกไม้ที่นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถี้อติดตามไปด้วย และตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอที่นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

7. ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วย หนอง หรือแหล่งที่มีทราย ขนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ในวัด

แล้วก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ ปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกไม้ มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

ภาพประกอบ 10 การก่อเจดีย์ทรายเป็นรูปพญานาค

8. ม້อง ใช้ม້องขนาดเล็ก ถือได้พอเหมาะ ประมาณ 3- 5 นิ้ว ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะ

9. รถขบวนแห่ มีการประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่อย่างสวยงาม ได้แก่ รถขบวนแห่นางสงกรานต์ รถขบวนแห่เครื่องบรรณาการเพื่อสักการะและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรถขบวนแห่พระพุทธรูปสิ่งสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร

อนาคต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น รางน้ำ ผ้าขาว น้ำหอมที่ใช้ในการสรงน้ำพระพุทธรูป และรถยนต์ขบวนแห่ อาจจัดขบวนแสดงวิถีชีวิตของชนเผ่า ต่าง ๆ เป็นต้น (ดอกกล้า จารุดัน. 2551 : สัมภาษณ์)

1.2 การพัฒนาศักยภาพขั้นต้นและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์ต้มกาดอาหาร
อดีต ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า มีการประกอบ
พิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียดและขั้นตอนดังนี้ (เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้.
2551 : สัมภาษณ์)

1.2.1 การสร้างหอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่
12 เมษายน ทางคณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออก
ของศาลาการเปรียญหรือศาลา วัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูง
ประมาณ 1 เมตรครึ่ง มีการทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูปนั้น รางน้ำนี้
บางวัดก็จัดทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 เมตร หรือบางวัดก็ทำจากท่อนไม้ที่แกะสลักเป็น
เกร็ดนาคอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไป
ในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญ
ของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ในวัน เพื่อจัดประกอบพิธี
สงกรานต์ต่อไป

1.2.2 การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย
โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะดักกลองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้าน
ต่างก็จัดหาน้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะ
มารวมกันที่วัดแล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์นั้น
จะใช้ภาชนะ ดักน้ำค้อยบรรจุรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้าน
ทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตน
และลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

1.2.3 การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ จัดทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์
พระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง
โดยมีการปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์ให้ประชาชนอื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุ
สงฆ์เสร็จแล้วก็ประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

1.2.4 การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้าน
จะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา
ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาก็คือ ดอกลั่นทม ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วย
และมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถัดติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้าน
ให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะพระพุทธรูป
ที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำ
พิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ อาจจัดทำอยู่ 3-7 วัน

1.2.5 การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธี หลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอา ทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ได้ต้นไม้ใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูป เจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกฉันทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระ เพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

ปัจจุบัน ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า มีการประกอบ พิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียดและขั้นตอนดังนี้ (ทองวิลัย ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

1. การสร้างหอพระพุทธรูป จะจัดสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน เช่นกัน ทางคณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัด ทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลา วัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง มีการทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สี่เหลี่ยมขนาดยาวประมาณ 3 เมตร หรือทำจากท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกีร็ดนาออกอย่าง สวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาด ไม้ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ นั้น เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

2. การประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่ม ในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตักโคลนให้สัตย์ญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต่าง ก็จัดหา น้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการผสมขมิ้น แป้งหอม ผ่นหวานหอม และน้ำหอมละลายลงในน้ำใส่ ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธาน ในการ สรงน้ำนั้นจะใช้ภาชนะ ตักน้ำรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้าน ทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสรงพระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตน และลูกหลานเพื่อความ เป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระภิกษุ จัดทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์ หน้าพระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สรงน้ำพระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมิ การปิดบังหรือทำเป็นห้องสรงน้ำให้ประชาชนยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสรงน้ำ เสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้าน จะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาก็คือ ดอกฉันทม ดอกพยอม ดอกคำควน ดอกกุณ ในการเก็บดอกไม้ นั้น

จะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในหอขึ้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ จัดทำอยู่ประมาณ 7 วัน

5. การก่อเจดีย์ทราย ทำในวันสุดท้ายของวันสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วย หนอง หรือแหล่งที่มีทราย ขนมารวมกันที่วัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยดอกไม้ ตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น รูปพญานาค รูปหงส์ เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความ เป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

อนาคต ขึ้นตอนและกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า ต้องมีการประกอบพิธีกรรม ที่สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี คั้งเดิมไว้ แต่อาจมีการปรับเปลี่ยนบ้างตามสมัยนิยม เช่น การแห่ดอกไม้ อาจใช้ดอกไม้หอมอย่างอื่นมาใช้ น้ำหอมอาจปรับเปลี่ยนเป็นน้ำหอมตามสมัยนิยม (แสวง สบายใจ. 2551 : สัมภาษณ์)

2. แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สะหวันนะเขต

2.1 แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สะหวันนะเขต

1. ด้านการจัดการ อดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต จะดำเนินการโดยวัด

ปัจจุบัน การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของลาวชาวสะหวันนะเขต จะดำเนินการโดยหัวหน้าห้องการปกครองเมืองไกสอนพรมวิหาน ร่วมกับหัวหน้าวัฒนธรรมแขวง

2. ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

อดีต ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์

ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ นักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ ตำรวจแขวง (ปกส.) จะดูแลความสงบ การเงินแขวงจะดูแลเกี่ยวกับเงินเข้า-ออกของนักท่องเที่ยว ท่องเที่ยวแขวง จะคอยดูแลแนะนำการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวรับผิดชอบอยู่ในรัศมีไม่เกิน 15 กิโลเมตร วัฒนธรรมแขวง จะรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีสงกรานต์ จะดูแลการกีฬา พื้นบ้าน กีฬาพื้นเมือง รวมทั้งผู้เข้าประกวดนางสาวสงกรานต์ (นางสังขาร) ซึ่งจะได้ นางสังขาร 1 คน รองนางสังขาร อีก 6 คน (คำสิทธิ์ พรหมจันทร์. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 11 ผู้เข้าประกวด นางสาว (นางสงกรานต์) ในงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ปี 2551

อนาคต ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ อาจจะมีนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น หากได้รับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวแพร่หลายมากขึ้น

3. อุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชาวสหัสวันนะเขต อดีต วัสดุและอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

3.1 หอพระพุทธรูป จะสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ สร้างหอขนาดประมาณ 1 ตารางวา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา

3.2 รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 วา

3.3 ผ้าขามัดสำหรับรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงน้ำ

3.4 น้ำหอม ปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะหรือขัน มารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์น้ำพระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศิระษะของตนและลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

3.5 พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้กับหอพระที่สร้างไว้

3.6 ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย 3-4 โมง ชาวบ้านมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามไร่ นา สวน ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกคำควน ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถัดติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้าน ให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะพระพุทธรูป ที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ให้ไว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

3.7 ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์น้ำพระพุทธรูป ชาวบ้านจะร่วมกันจัดหาภาชนะไปขนเอาทรายมากองไว้ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ให้ไว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

3.8 ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะ

ปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

1. หอพระพุทธรูป เมื่อใกล้ถึงวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน กรรมการวัด จะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาดพอเหมาะ กว้างวา สูงวา
2. รังน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รังน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ ขนาดยาวประมาณ 3 วา
3. ผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรังน้ำที่ขึ้นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

4. น้ำหอม ใช้ขมิ้นและแก่นจันทร์หอม หรือน้ำหอมสำเร็จรูป ละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล

5. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

6. ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาได้แก่ ดอกลั่นทม ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำประเทศ ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอนั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ ปัจจุบัน การไปเก็บดอกไม้มักจะไปหาเก็บดอกไม้เฉพาะตัวเองไม่ไปเป็นกลุ่มเป็นก้อนเหมือนอดีต

7. ทราช นามมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราช จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปจนเอาทราช มารวมกันที่วัด แล้วพากันก่อทราชเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทราชเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทราชแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความ เป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

8. ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะ

อนาคต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น รางน้ำ ผ้าขาม้า น้ำหอมที่ใช้ในการสงฆ์พระพุทธรูปหรือรถยนต์ขบวนแห่ เป็นต้น (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

2.2 ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สหัสวันนะเขต

ประเพณีสงกรานต์ สหัสวันนะเขตเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า มีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมการจัดงาน โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียด และขั้นตอนดังนี้ (พระอธิการมหาอำนาจ ไสขุนทอง. 2551 : สัมภาษณ์)

อดีต

1. การสร้างหอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ วันเนา เป็นวันที่ 12 เมษายน ทางวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลา

การเปรียญหรือศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางวา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา แล้วทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 วา หรือทำจากท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกีร็ดนาอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คือวันสงกรานต์ จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ นั้นเพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันสงกรานต์ วันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตีกลองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต่างก็จัดหาน้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์นั้น จะใช้ภาชนะ ตักน้ำค้อยบรรจงรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ ทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยทางวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง มีที่กั้นปิดบังให้ประชาชนยืนภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำ เมื่อพระภิกษุสงฆ์เสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาก็คือ ดอกกลิ่นทม ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วย และมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในหอนั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ อาจจัดทำอยู่ 3-7 วัน

5. การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้อายุในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยดอกกลิ่นทม เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ แล้วสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความ เป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

ปัจจุบัน (พระอริการมหาลัมพัน ไสขุนกอง. 2551 : สัมภาษณ์)

1. การสร้างหอพะพุทธรูป ทำเช่นเดิมเหมือนอดีต คือ เมื่อใกล้จะถึง ประเพณีวันสงกรานต์ คือ วันเนา เป็นวันที่ 12 เมษายน ทางวัดจะช่วยกันสร้างหอพะพุทธรูป ขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพะพุทธรูปขนาด 1 ตารางวา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา แล้วทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพะพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาอย่างสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 วา ใช้ผ้าขาว มัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมีไม้ไผ่ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพะพุทธรูป เมื่อถึงวันสงกรานต์ คือ วันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่มากเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพะพุทธรูปที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันสงกรานต์ คือ วันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตักทองให้สัตถุญญาน เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต่างจัดหาน้ำหอมที่ทำจากขมิ้น หรือน้ำหอมสำเร็จรูป หรือแป้งหอม ละลายในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์น้ำ จะใช้ภาชนะตักน้ำค้อยบรรจงรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพะ ชาวบ้านจะหาภาชนะรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ เพื่อประพรมร่างกายหรือศิระของคนและลูกหลาน แล้วนำเอากลับไปบ้านเพื่อแจกจ่ายให้ลูกหลานได้ประพรมร่างกายหรือศิระ เพื่อเป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ ทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป คณะกรรมการวัด จะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้ โดยมีการกั้นม่านปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์น้ำให้ประชาชนยื่นภาชนะตักน้ำสงฆ์ที่องค์พระ เมื่อพระภิกษุสงฆ์น้ำเสร็จแล้ว จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา หรือสวนดอกไม้ที่นิยมเก็บมาคือ ดอกฉันทม ดอกคูณ ดอกพะยอม ดอกกรันเกรา ดอกลำควน ในการเก็บดอกไม้จะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วย และมีการตีฆ้องที่ถือติดตามไปด้วย เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้มากพอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอนั้น แล้วสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

5. การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของวันสงกรานต์ คือวันที่ 15 เมษายน โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านจะร่วมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วย หนอง หรือแหล่งที่มีทรายจำหน่าย ขนมารวมกันที่วัด

แล้วก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ ปักยอดเจดีย์ด้วยดอกไม้ ตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแก่พระสงฆ์ แล้วสวดมนต์ไหว้พระ เพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นอันเสร็จพิธี

อนาคต

ประเพณีสงกรานต์ สะหวันนะเขต เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า อาจมีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมการจัดงาน โดยถือปฏิบัติสืบต่อกันมา อาจไม่แตกต่างจากประเพณีดั้งเดิมมากนัก (ดาววงศ์ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญ ดังได้กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณี สงกรานต์ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร การรดน้ำขอพร การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ (นางสังขาร)

ภาพประกอบ 12 ขบวนแห่นางสงกรานต์ (นางสังขาร) ของเผ่าไท่ซา

ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัด ก็จัดเก็บรื้อหอพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรม ดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ (คำใหม่ ทองมหา. 2551 : สัมภาษณ์)

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

3.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

3.1.1 การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2541 จนกระทั่ง ปัจจุบัน ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองมุกดาหาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย พร้อมทั้งประสานกับหัวหน้าแขวงของสะหวันนะเขต จากความร่วมมือ สามารถจะพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ให้ชัดเจน เช่น (แสวง สบายใจ. 2551 : สัมภาษณ์)

1. กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับชาติ
2. คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบ
3. นอกเหนือจากทางเทศบาลเมืองมุกดาหารและคณะกรรมการ การประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด
4. มีการจัดโครงสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบโดยตรง
5. สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล
6. การคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อวาง กฎ ระเบียบ และการสรุปแนวทางการดำเนินงาน

3.1.2 การพัฒนาศักยภาพด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง แบ่งได้เป็นหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการ การจัดงาน อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง ชาวต่างประเทศ และเยาวชนหนุ่มสาว เพื่อชมการแสดงกิจกรรมการจัดงานประเพณีสงกรานต์

ภาพประกอบ 13 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่าภูไท

ดังนั้นควรหาแนวทางในการพัฒนาผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้ (ณรงค์ศักดิ์ บุญหาญ. 2551 : สัมภาษณ์)

1. ส่งเสริมให้ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนมุกดาหารและสะพานมิตรภาพ
2. ปลุกจิตสำนึกเยาวชนและนักท่องเที่ยวให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณี เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนและระบบนิเวศรอบข้าง
3. กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมงานเป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยว การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

ภาพประกอบ 14 ขบวนแห่สงกรานต์และการแสดงพื้นบ้านของเผ่าช้อย

4. สร้างจิตสำนึกให้ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ในการรักษาคุณค่า คุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากร ทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมทางสังคม

3.1.3 การพัฒนาศักยภาพด้านอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง (อดุลย์ ไชยสุนันท์. 2551 : สัมภาษณ์)

1. หอพระพุทธรูป ควรสร้างให้มีความมั่นคง แข็งแรง สวยงาม มองดูแล้ว เกิดความภาคภูมิใจ เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ตามความเหมาะสมของพื้นที่

2. รางน้ำ ควรจัดทำให้สวยงามอาจทำจากจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ ที่แกะสลักเป็นเครื่องลายอย่างสวยงาม เพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลง ตรงกลาง หอพระพุทธรูป ขนาดยาวประมาณ 3 เมตร

3. ผ้าขามัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไป ในหอพระพุทธรูป ที่มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์โดยน้ำที่สะอาด

4. น้ำหอม ควรใช้วัสดุที่ทำจากธรรมชาติ เช่น ขมิ้น หวานหอม แก่นจันทร์ หรือถ้าหาวัสดุไม่ได้ ควรใช้แป้งหอม น้ำอบน้ำหอม ละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกัน

5. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและขนาดพอดี ไม่เล็ก ไม่ใหญ่เกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูป

6. ดอกไม้ที่ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย ควรใช้ ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมและสวยงาม ได้แก่ ดอกลิ้นทม ดอกลำดวน ดอกกันเกรา ดอกพะยอม เป็นต้น

7. ทรายที่นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทรายในวันสุดท้ายของสงกรานต์ หลังจากเสร็จ การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูปแล้ว ทรายที่ใช้ในการก่อเจดีย์ทราย ควรใช้ทรายจากลำห้วย

หรือแหล่งที่มีทราย เช่น ทรายแม่น้ำโขง ควรเป็นทรายที่สะอาด ไม่มีเศษวัสดุอื่นเจือปน แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค รูปพญาหงส์

ภาพประกอบ 15 เจดีย์ทรายแม่น้ำโขงที่สะอาด

8. ฆ้องที่ใช้ดีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี ควรเป็นฆ้องที่มีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เพราะอาจจะทำให้หนัก

9. รถขบวนแห่ มีการประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่อย่างสวยงาม ได้แก่ รถขบวนแห่นางสงกรานต์ รถขบวนแห่เครื่องบรรณาการเพื่อสักการะและบวงสรวง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรถขบวนแห่พระพุทธสิงห์สอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมหาดิน

ภาพประกอบ 16 ขบวนรถแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมหากาฬ

3.2 การพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

ประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขงเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้าซึ่งเป็นช่วงที่อากาศร้อนและถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมานาน ดังมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้ (เจ้าอาวาสวัดศรีมงคลใต้. 2551 : สัมภาษณ์)

1. การสร้างห่อพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องช่วยกันสร้างห่อพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัดโดยจัดสร้างห่อพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้น ขึ้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง โดยสร้างให้เกิดความสวยงาม แข็งแรง ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตก ลงตรงกลางห่อพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 เมตร หรือทำจากท่อนไม้ ที่แกะสลักเป็นเครื่องตกแต่งอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำ ที่ยื่นเข้าไปในห่อพระพุทธรูป เมื่อถึงวันสงกรานต์ คือ วันที่ 13 เมษายน จะอันเชิญพระพุทธรูป องค์สำคัญของวัดที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่ห่อพระพุทธรูปที่สร้างไว้ เพื่อประกอบพิธีสงฆ์

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดตั้งกลองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ประชาชนต้องจัดหาน้ำอบ น้ำหอมที่ปรุงมาอย่างดี ด้วยขมิ้น หวานหอม หรือเป้งหอม น้ำหอม ละลายลงในน้ำใส่ภาชนะแล้ว มารวมกันที่วัด เพื่อสงฆ์พระพุทธรูป เมื่อประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ต้องมีพระภิกษุ

เป็นประธานในการสร้างน้ำ จะใช้ภาชนะ ตักน้ำ ค่อยบรรจุรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตก ตรงที่ พระพุทธรูปในหอพระพุทธรูป ชาวบ้านจะหาภาชนะรองรับน้ำตรงพระพุทธรูปนั้นไว้ประพรม ร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานและนำเอากลับไปบ้านเพื่อแจกจ่ายให้ลูกหลานได้ประพรม ร่างกายหรือศีรษะ เพื่อความเป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสร้างน้ำพระภิกษุ ทำภายหลังการประกอบพิธีสร้างน้ำ พระพุทธรูป ทางวัดหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำรางน้ำและที่สร้างน้ำพระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีฉากัน ปิดบังหรือทำเป็นห้องสร้างน้ำ เพื่อให้ประชาชนยืนภาชนะเทน้ำลงตรงพระภิกษุ เมื่อพระภิกษุสร้างน้ำเสร็จแล้วประกอบพิธีล้างเท้าให้ ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง ประชาชน ควรจะมารวมกันที่วัด ตั้งแต่เนิ่น ๆ แล้วพากันไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียงหรือเป็นดอกไม้ ที่จัดเตรียมมาไว้ ก็ได้ ดอกไม้ที่ใช้ เช่น ดอกฉันทม ดอกคำควน ดอกกันเกรา ดอกพะยอม ในการเก็บดอกไม้ อาจจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้อง ติดตามไปด้วย การตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยิน เป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากัน ถือเอาดอกไม้สักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในหอ แล้วสวมมนต์ให้พระเป็นอันเสร็จพิธี แห่ดอกไม้ โดยจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

5. การก่อเจดีย์ทราย ทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจาก การประกอบพิธีสร้างน้ำพระพุทธรูป เสร็จ ชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วย หนอง แหล่งที่มีทราย หรือแหล่งที่มีทรายจำหน่าย ขนมารวมกันที่บริเวณวัดหรือต้องใช้ทราย ที่สะอาดมาก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ ตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค รูปพญาหงส์ เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ สวมมนต์ให้พระเพื่อความ เป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสิ่งสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การรดน้ำ ขอพร

ภาพประกอบ 17 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่าข่า

กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมส์ การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรี ของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเขย ซาวมุกดาหาร การจัดประกวดสาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกลยาเสพติด และการประกวด MISS INDOCHINA ตลอดจน ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัดก็จัดเก็บธูปหรือห่อพระพุทธรูปและธูปเทียนไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ (อนุรักษ์ ตั้งปณิธานนท์. 2551 : สัมภาษณ์)

สรุปแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มุกดาหาร

1. การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง โดยเทศบาลเมืองมุกดาหาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย พร้อมทั้งประสานกับหัวหน้าแขวงของสะหวันนะเขต จากความร่วมมือ สามารถจะพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดงาน ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ให้ชัดเจน เช่น กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวระดับชาติ คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง เกิดมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบ นอกเหนือจากทางเทศบาล และคณะกรรมการแล้วยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา

ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด พร้อมทั้ง มีการจัดโครงสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบโดยตรง
สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล

2. การพัฒนาด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ได้แก่ กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม
ทางศาสนา เช่น กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการจัดงาน อีกกลุ่มหนึ่ง
ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง ชาวต่างประเทศ และเยาวชนหนุ่มสาว เพื่อชม
การแสดงกิจกรรมการจัดงานประเพณีสงกรานต์

ภาพประกอบ 18 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่ากุลา

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพ
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ เช่น การส่งเสริม
ให้ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยว ที่มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกันและแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนมุกดาหารและสหวันนะเขต ปลูกจิตสำนึกเยาวชน
และนักท่องเที่ยวให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณี
เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนและระบบนิเวศรอบข้าง กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมงาน
เป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้นซาบซึ้งและแปลกใจในวัฒนธรรมที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน
แหล่งท่องเที่ยว การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น สร้างจิตสำนึก

ให้ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ในการรักษาคุณค่าคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมทางสังคม

3. การพัฒนาด้านอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เช่น หอพระพุทธรูป ต้องสร้างให้มีความมั่นคง แข็งแรง สวยงาม มองดูแล้วเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ตามความเหมาะสมของพื้นที่ รางน้ำ ควรจัดทำให้สวยงามอาจทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม เพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ใช้ผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมีผ้าที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เพื่อจับประกอบพิธีสงฆ์โดยน้ำที่สะอาด น้ำหอม ควรใช้วัสดุที่ทำจากธรรมชาติ เช่น ขมิ้น หวานหอม แก่นจันทร์ หรือถ้าหาวัสดุไม่ได้ ควรใช้แป้งหอม น้ำอบน้ำหอมพระพุทธรูป ควรเป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและขนาดพอดี ไม่เล็ก ไม่ใหญ่เกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูป ดอกไม้ที่ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย ควรใช้ ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมและสวยงาม เช่น ดอกกลิ่นทม ดอกลำดวน ดอกก้านเกรา เป็นต้น ทรายที่นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย ควรใช้ทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทราย เช่น ทรายแม่น้ำโขง ควรเป็นทรายที่สะอาด ไม่มีเศษวัสดุอื่นเจือปน มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ช้างที่ใส่ดีควรเป็นช้างที่มีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เพราะอาจจะทำให้หนัก รถขบวนแห่ ต้องประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่อย่างสวยงาม เช่น รถขบวนแห่นางสงกรานต์ รถขบวนแห่เครื่องบรรณาการเพื่อสักการะและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรถขบวนแห่พระพุทธสิงห์สอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร

4. การพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เช่น การสร้างหอพระพุทธรูป โดยสร้างให้เกิดความสวยงาม แข็งแรง ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ใช้วัสดุที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมีผ้าที่ปลายของรางน้ำ อันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดที่มีขนาดไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูปที่สร้างไว้ เพื่อประกอบพิธีสงฆ์ การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ต้องจัดหาน้ำอบน้ำหอมที่ปรุงมาอย่างดี ด้วยขมิ้น หวานหอมและแก่นจันทร์ หรือแป้งหอม น้ำหอม ในการสร้างรางน้ำ ใช้ภาชนะตักน้ำค้อยบรรจงรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระพุทธรูป หากภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีระษะของตนและลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ต้องจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระพุทธรูปไว้อีกแห่งหนึ่ง มีการปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์ให้ขึ้นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น การแห่ดอกไม้ ต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ การก่อเจดีย์ทราย ต้องใช้ทรายที่สะอาดมาก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ

ภาพประกอบ 19 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่าไทโซ่

นอกจากนี้ ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ควรมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญ ตักบาตร พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การรดน้ำขอพร กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมส์ การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรีของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดขบวนแห่ทางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเขชนวมุกดาหาร การจัดประกวดสาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกลยาเสพติด และการประกวด MISS INDOCHINA การเล่นสาดน้ำ การรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากผู้ใหญ่ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่ม ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร สรุปผลการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ ขั้นตอน และแนวทางการพัฒนา ประเพณี สงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

สรุปผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่ม ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร สรุปตามความมุ่งหมายได้ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

ประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหาร เป็นประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกัน มาเป็นเวลานาน มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิต โดยจัดในช่วงวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี มีความสำคัญและมีคุณค่าโดยเฉพาะวันที่ 13 เมษายนถือเป็นวันแห่งสงกรานต์ และวันที่ 14 เมษายน เป็นวันครอบครัว ลูก หลานจะมารดน้ำขอพรจากบิดา มารดา และญาติผู้ใหญ่ต่าง ๆ

ประเพณีสงกรานต์ของชาวเมืองไกรสอนพรหมวิหารในแขวงสะหวันนะเขต เป็นการ ปฏิบัติตามฮีตสิบสอง ของชาวลาว เมื่อถึงเดือนห้า จะทำบุญสงกรานต์ เริ่มตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน ถือเป็นสังขารล่วง วันที่ 12 เมษายนถือเป็นวันเนา จะเตรียมขันหมากเบ็ง ทำความสะอาดบริเวณ วัดและทำความสะอาดบ้าน วันที่ 13 เมษายนเป็นวันปีใหม่ จะสงฆ์พระพุทธรูป ผู้เฒ่า ผู้แก่

ทำบุญตักบาตร หยาดน้ำ บายศรีพระ พุทธรูป เล่นสาดน้ำ ก่อเจดีย์ทรายและทำต้นดอกเงินถวายพระ ทำบุญเสริมดวงบารมีในวันขึ้นปีใหม่

สรุปว่า ประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหารและประเพณีสงกรานต์ของชาวเมืองไกรสรพนมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต มีประวัติความเป็นมาจากการถือปฏิบัติตามฮีตสิบสองครองสิบสี่ ประเพณีดั้งเดิมของชาวสองฝั่งน้ำโขงและมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิต เพราะถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหาร ประกอบด้วย

1. การจัดการ ในอดีตจะดำเนินการโดยคณะกรรมการของทางวัดเป็นฝ่ายดำเนินการ ปัจจุบันการจัดประเพณีสงกรานต์ ดำเนินการโดยคณะกรรมการของทางวัด ร่วมกับเทศบาลเมืองมุกดาหาร ส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง อนาคต การจัดประเพณีสงกรานต์ อาจจะดำเนินการโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง นอกเหนือจากทางเทศบาลเมืองมุกดาหาร และคณะกรรมการวัด

2. ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน ในอดีตส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้สูงอายุ และพระสงฆ์ ปัจจุบัน มีหลากหลายกลุ่มมากขึ้น ได้แก่ กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการจัดงาน นักท่องเที่ยว ประชาชนเขตใกล้เคียง รวมทั้งชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยว

3. วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ หอพระพุทธรูป อดีต สร้างเมื่อใกล้ถึงวันสงกรานต์ ที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลา ปัจจุบันยังปฏิบัติสืบต่อมาเช่นเดิม โดยจะจัดสร้างใหม่ทุกปี อนาคต อาจจะก่อสร้างในลักษณะที่มั่นคงอยู่ได้หลายปี รางน้ำ อดีต จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ทำจากไม้ไผ่สี่สูกหรือท่อนไม้แกะสลักเป็นเกร็ดนาอย่างสวยงาม ปัจจุบันยังปฏิบัติสืบต่อมาเช่นเดิม ผ้าขาว อดีต ใช้ผ้าขาวมัดที่ปลายของรางน้ำยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป ปัจจุบันยังใช้ผ้าขาวกรองน้ำเหมือนเดิม อนาคต อาจใช้วัสดุอื่นแทนผ้าขาวก็ได้ พระพุทธรูป อดีตจะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูปที่สร้างไว้ ปัจจุบัน ยังคงปฏิบัติตามเดิม อนาคต อาจจะปฏิบัติตามเดิม น้ำหอม อดีต ฝนขมิ้นและแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด ปัจจุบัน ใช้ทั้งขมิ้น หรือน้ำหอม หรือแป้งหอม อนาคต อาจใช้วัสดุอื่นแทนก็ได้ ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ อดีตนิยมใช้ดอกกลิ่นหอม ดอกลำควน มาสักการะพระพุทธรูป ปัจจุบัน ยังใช้ดอกลำควน ดอกกรีนเกราหรือดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมอื่นมาใช้ อนาคต อาจใช้ดอกไม้ที่หาซื้อได้ตามตลาดในท้องถิ่น ทราย อดีตก่อทราย เป็นรูปเจดีย์ ปักยอดเจดีย์ด้วยดอกกลิ่นหอม ปัจจุบันยังปฏิบัติเช่นเดิมใช้ทรายที่มีอยู่ในธรรมชาติ ตามฝั่งโขง อนาคต อาจใช้ทรายที่มีจำหน่ายตามร้านขายวัสดุ

ก่อสร้าง ฆ้อง ทั้งอดีตและปัจจุบันยังใช้การตีฆ้อง เรียกคนมาแห่ดอกไม้ อนาคต อาจยังคงปฏิบัติตามฮีตคองเดิม รถขบวนแห่ อดีต ไม่มีขบวนรถแห่ ปัจจุบัน ประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่อย่างสวยงาม เช่น รถขบวนแห่นางสงกรานต์ รถขบวนแห่เครื่องบรรณาการเพื่อสักการะบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรถขบวนแห่พระพุทธสิงห์สอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร

องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ของชาว สหวันนะเขต ประกอบด้วย

1. การจัดการ อดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสหวันนะเขต จะดำเนินการโดยวัดเป็นฝ่ายดำเนินการทุกอย่าง ปัจจุบัน การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสหวันนะเขต จะดำเนินการโดยหัวหน้าห้องการปกครองเมืองโกสอนพรมิวิหาน ร่วมกับหัวหน้าวัฒนธรรมแขวง อนาคต อาจดำเนินการเหมือนเดิมหรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง ตามภาวะทางการเมือง

2. ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน อดีต ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์ ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ ผู้เข้าร่วม ในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ นักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ รวมทั้งผู้ที่เข้าประกวดนางสาวสงกรานต์ (นางสังขาร) อนาคต ผู้เข้าร่วมงานอาจจะมีนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น หากได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแพร่หลายมากขึ้น

3. อุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชาวสหวันนะเขต ได้แก่ หอพระพุทธรูป อดีต สร้างหอพระพุทธรูปที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลา ปัจจุบัน ยังปฏิบัติเช่นเดิม รางน้ำ อดีต จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้เป็นทางน้ำไหลตก ลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ ปัจจุบัน ยังทำจากวัสดุเช่นเดิม ผ้าขาว สำหรับกรองน้ำ ทั้งอดีตและปัจจุบันยังใช้ ผ้าขาวเช่นเดิม น้ำหอม อดีตใช้ขมิ้นและแก่นจันทร์หอม ปัจจุบันใช้ทั้งขมิ้น แก่นจันทร์ น้ำอบ และน้ำหอม สำเร็จรูป พระพุทธรูป อดีต ใช้พระพุทธรูปองค์สำคัญของวัด ทั้งอดีตและปัจจุบันยังคงปฏิบัติเช่นเดิม ดอกไม้ ทั้งอดีตและปัจจุบันยัง ใช้ ดอกฉันทม ดอกคำควน ในพิธีแห่ดอกไม้ บูชาพระพุทธรูป ทราย อดีตใช้ทรายตามธรรมชาติก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ และตกแต่งบริเวณเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ สวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธี ปัจจุบันยังใช้ทรายจากธรรมชาติเช่นเดิม ฆ้อง อดีตใช้ฆ้องตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี ปัจจุบันยังปฏิบัติเช่นเดิม

โดยสรุป องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จากอดีตถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย การจัดการ ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน วัสดุและอุปกรณ์ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนบ้าง บางประการ เช่น น้ำหอมที่ใช้ในการสรงน้ำพระพุทธรูป ดอกไม้ที่ใช้ในพิธีแห่ดอกไม้ และการใช้รถยนต์แห่ขบวน แทนการเดิน เป็นต้น

ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร ถือเป็นพิธีสืบเนื่องต่อกันมา ดังนี้

1. การสร้างหอพระพุทธรูป อุดม จัดสร้างวันที่ 12 เมษายน ของทุกปี ที่ลานวัดทางด้านทิศตะวันออกของศาลา ขนาดกว้าง ยาว 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง ทำรางน้ำ ยาวประมาณ 3 เมตร ต่อเข้ามาไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ใช้ผ้าขาว กรองน้ำ สร้างน้ำพระพุทธรูป

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป เริ่มพิธีตอนบ่ายของวันที่ 13 เมษายน โดยชาวบ้านจัดหาน้ำหอมมารวมกัน แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป มีพระภิกษุเป็นประธาน ผู้เข้าร่วมพิธีจะหาภาชนะใส่น้ำที่รองรับจากการสร้างพระพุทธรูปไว้ประพรมศีรษะหรือร่างกาย และลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล ปฏิบัติสืบต่อมาถึงปัจจุบัน แต่มีการปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น การใช้น้ำหอมสำเร็จรูปแทนขมิ้นและแก่นจันทร์หอม

3. การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ จะทำพิธีหลังการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยจัดทำที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง ให้ผู้เข้าร่วมพิธีสงฆ์พระภิกษุ ปัจจุบันยังปฏิบัติเช่นเดิม

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีประมาณบ่าย 4 โมง ชาวบ้านพากันไปเก็บดอกไม้ เช่น ดอกฉันทม ดอกคำควน มีพระภิกษุหรือสามเณรร่วมไปด้วย จากนั้นมีการตีฆ้องไปด้วย เพื่อเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธีสักการะพระพุทธรูป แล้วสวมมนต์ให้พระจึงเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ และต้องแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ ถือเป็นพิธีสืบต่อกันมาถึง ปัจจุบัน แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น ชาวบ้านจะไปเก็บดอกไม้มาไว้ก่อนที่จะแห่เข้าวัด และจะใช้ดอกไม้ที่หาได้ตามฤดูกาล เช่น ดอกคำควน ดอกพะยอม ดอกกรันเกรา แล้วแห่ดอกไม้ที่ประตูทางเข้าวัดเลย

5. การก่อเจดีย์ทราย ในอดีตทำในวันสุดท้ายของสงกรานต์ หลังเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป จะไปตักทรายจากลำห้วยชนมารวมกันที่วัด แล้วก่อเป็นรูปเจดีย์ ปักยอดด้วยกิ่งของดอกฉันทม ตกแต่งบริเวณด้วยการก่อทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ สวมมนต์ให้พระเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากขั้นตอนและพิธีกรรมสำคัญที่กล่าวถึงแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การรดน้ำขอพร การละเล่นกีฬาพื้นเมือง ซึ่งในอดีตบางพิธีไม่มี เช่น การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมส เป็นต้น ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ การรดน้ำขอพรจาก คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย

เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้วจัดเก็บหรือห่อพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธี
อีกในปีถัดไป

ขั้นตอนและกิจกรรมของประเพณีสงกรานต์เมืองไกรสอนพรหมวิหาน
แขวงสะหวันนะเขต

รายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างห่อพระพุทธรูป สร้างขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาวัด
ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง ทำรางน้ำยาวประมาณ 3 เมตร ต่อเข้าให้น้ำไหลลงกลางห่อ
พระพุทธรูป ใช้ผ้าขาวกรอง ไว้ที่ปลายของรางน้ำ วันที่ 13 เมษายนจึงอันเชิญพระพุทธรูป
องค์สำคัญมาประดิษฐานไว้ที่ห่อ เพื่อจัดประกอบพิธีสงกรานน้ำ ถือเป็นปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน
2. การประกอบพิธีสงกรานน้ำพระพุทธรูป ประกอบพิธีในตอนบ่ายของวันที่ 13
เมษายน ชาวบ้านจัดหาน้ำอบน้ำหอมมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงกรานน้ำพระพุทธรูป
มีพระภิกษุเป็นประธาน หลังจากสงกรานน้ำเสร็จ หากาชนะมารองรับน้ำสงกรานพระพุทธรูปไว้ ประพรม
ศีรษะหรือร่างกายเพื่อความเป็นสิริมงคล ถือเป็นปฏิบัติมาถึงปัจจุบัน
3. การประกอบพิธีสงกรานน้ำพระภิกษุ ทำพิธีหลังการประกอบพิธีสงกรานน้ำพระพุทธรูป
เมื่อพระภิกษุสงกรานน้ำเสร็จแล้ว จะล้างเท้าก่อนเดินขึ้นกุฏิ ปัจจุบันยังปฏิบัติเช่นเดิม
4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีประมาณบ่าย 4 โมง การสักการะพระพุทธรูป นิยมใช้
ดอกฉันทม การเก็บดอกไม้ มีพระภิกษุหรือสามเณรร่วมด้วยและตีฆ้องไปด้วย เพื่อเป็นการเรียก
ชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เสร็จแล้วสวมมนต์ให้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ตลอดช่วงสงกรานต์
ต้องแห่ดอกไม้ทุกวัน และถือเป็นปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน
5. การก่อเจดีย์ทราย จัดทำในวันสุดท้ายของสงกรานต์ คือ หลังจากเสร็จจากการ
ประกอบพิธีสงกรานน้ำพระพุทธรูป สงกรานน้ำพระภิกษุสงฆ์ จึงขนทรายมารวมกันก่อเป็นรูป ตกแต่ง
บริเวณด้วยการก่อทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วมอบถวายเจดีย์ทรายแก่พระสงฆ์ สวมมนต์
ให้พระเป็นอันเสร็จพิธี ปัจจุบันยังถือเป็นปฏิบัติสืบมาเช่นเดิม

นอกจากพิธีกรรมสำคัญที่กล่าวถึงยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร รดน้ำ
ขอพร ละครเล่นกีฬาพื้นเมือง จัดขบวนแห่สงกรานต์(นางสังขาร) เล่นสาดน้ำ รดน้ำดำหัว
ขอพรจากคนสูงอายุ เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้วจะห่อพระพุทธรูปและรางน้ำไว้
เพื่อใช้ในปีถัดไป และปฏิบัติสืบต่อมาถึงทุกวันนี้

โดยสรุป ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง มีดังนี้ คือ
การสร้างห่อพระพุทธรูป พิธีสงกรานน้ำพระพุทธรูป พิธีสงกรานน้ำพระสงฆ์ การแห่ดอกไม้ การก่อเจดีย์
ทราย การทำบุญตักบาตร การรดน้ำขอพร การละครเล่นกีฬาพื้นเมือง การจัดขบวนแห่ และการเล่น
สาดน้ำสงกรานต์

แนวทางการพัฒนาศักยภาพประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1.1 การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานจัดทำโดยเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และหัวหน้าแขวงสะหวันนะเขต จากความร่วมมือสามารถพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง และเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนี้

1.1.1 กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับชาติ

1.1.2 คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง มีจิตสำนึกความรับผิดชอบ

1.1.3 ความร่วมมือจาก นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น

1.1.4 มีการจัดโครงสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบโดยตรง

1.1.5 สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล

1.1.6 คัดเลือกคณะกรรมการเพื่อวาง กฎ ระเบียบ และการสรุปแนวทางการดำเนินงาน

1.2 การพัฒนาศักยภาพด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

แนวทางในการพัฒนาผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงานประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

1.2.1 ส่งเสริม ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยว ให้มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนมุกดาหารและสะหวันนะเขต

1.2.2 ปลูกจิตสำนึกเยาวชนและนักท่องเที่ยวให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนา

1.2.3 กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมงาน มีความประทับใจ ดันดัน ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยว การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

1.2.4 สร้างจิตสำนึกให้ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ในการรักษาคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทาง การท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมทางสังคม

1.3 การพัฒนาศักยภาพด้านอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1.3.1 หอพระพุทธรูป จัดสร้างให้มีความมั่นคง แข็งแรง สวยงาม มองดูแล้วเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา

- 1.3.2 รางน้ำ จัดทำให้สวยงาม และใช้ประโยชน์ได้ทนนาน
- 1.3.3 ฝ้าขาว สำหรับกรองน้ำ โดยใช้ฝ้าขาวที่สะอาด
- 1.3.4 น้ำหอม ใช้วัสดุที่ทำจากธรรมชาติ เช่น ขมิ้น หวานหอม แก่นจันทร์
- 1.3.5 พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและขนาดพอดี ไม่เล็ก
ไม่ใหญ่เกินไป

- 1.3.6 ดอกไม้ที่ใช้ ควรใช้ ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมและมีสีสวยงาม
- 1.3.7 ทรายที่นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย ควรใช้ทรายที่สะอาด ไม่มีเศษวัสดุอื่น
เจือปน

- 1.3.8 ฌ้อง ควรเป็นฌ้องที่มีขนาดไม่ใหญ่หรือหนักเกินไป
 - 1.3.9 รถขบวนแห่ ประดับตกแต่งรถยนต์ ให้สวยงาม
2. แนวทางการพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง
ประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง ถิ่นปฏิบัติสืบต่อกันมานาน มีขั้นตอนและกิจกรรม
ดังนี้

2.1 การสร้างหอพระพุทธรูป จัดสร้างขนาดพอเหมาะ สวยงาม แข็งแรง รางน้ำ
ที่ต่อเข้าให้น้ำไหลลงกลางหอพระพุทธรูป ต้องสวยงาม และคงทน ใช้ฝ้าขาวกรองน้ำให้สะอาด

2.2 การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ต้องจัดหาน้ำอบน้ำหอมที่สะอาด จัดทำ
จากวัสดุธรรมชาติ ภาชนะตักน้ำสะอาด

2.3 การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ จัดพิธีหลังพิธีสงฆ์พระพุทธรูป น้ำที่ใช้
ควรสะอาด ห้องสงฆ์สะอาด ปลอดภัยไม่ลื่นล้ม

2.4 การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงบ่าย 4 โมง ดอกไม้ที่เก็บมา ควรล้างให้สะอาด
และใช้ใช้ดอกไม้สด มีกลิ่นหอม เพื่อสักการะพระพุทธรูป

2.5 การก่อเจดีย์ทราย ทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยใช้ทรายที่สะอาด
มาก่อตกแต่งบริเวณด้วยการก่อทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เช่น รูปพญานาค
รูปพญาหงส์ พญาครุฑ เป็นต้น

นอกจากขั้นตอนและกิจกรรมสำคัญที่กล่าวถึงแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์
ยังมีกิจกรรมอื่นที่ได้รับการพัฒนา เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้แก่ การจัดถนน
คนเล่นน้ำ การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ
การเล่นเกมส์ การแสดงดนตรีของเยาวชน การแสดงของ ดารา นักร้อง การออกร้านของ
ส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้า
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดขบวนแห่ทางสงกรานต์

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร อภิปรายได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1.1 ประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหาร เป็นประเพณีของชาวอีสานที่จัดขึ้นทุกปี ในช่วงเดือนห้า ขึ้นหนึ่งค่ำ การประกอบพิธีกรรมได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจากการนับถือศาสนา เนื่องจากความไม่แน่นอนของวันที่จึงกำหนดให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็นวันสงกรานต์ ในปัจจุบันถือว่าประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในวันที่ 14 เมษายนเป็นวันรวมญาติ ที่จากไปอยู่แห่งอื่น เพื่อประกอบภาระหน้าที่การงานและอาชีพ เมื่อถึงวันสงกรานต์ ทุกคนจะกลับมาทำบุญทำทาน สร้างกุศล ทางราชการได้ กำหนดให้เป็นวันหยุดพักผ่อนประจำปีติดต่อกันหลายวัน ทำให้ญาติหรือสมาชิกในครอบครัวที่ไปอยู่ต่างถิ่น ห่างไกลมีโอกาส มาอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าได้กลับมาแสดงความกตัญญูตเวที ต่อบรรพชน บิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งมีความกตัญญูตเวทีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ด้วยการทำบุญทำทานอุทิศส่วนกุศลไปให้

1.2 ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ของแขวงสะหวันนะเขต

ประเพณีสงกรานต์ของชาวลาวในแขวงสะหวันนะเขต เป็นประเพณีการปฏิบัติ ตามฮีต สิบสอง ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวลาว เมื่อถึงเดือนห้า จะพากันทำบุญสงกรานต์ เหมือนกับ ชาวไทยอีสานทั่วไป โดยจะประกอบพิธี ในวันที่ 13 เมษายน จัดให้มีการสงฆ์ น้ำพระพุทธรูป ผู้สูงอายุ ผู้เฒ่า ผู้แก่ แล้วร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศล จากนั้นจึงมีการเล่นสาดน้ำ อย่างสนุกสนาน รื่นเริง ชาวลาวจัดวันพบญาติ ในวันที่ 15 เมษายน โดยแต่ละครอบครัวจะทำพิธี รดน้ำดำหัวผู้เฒ่า ผู้แก่ และขอพรจากบุคคลดังกล่าว ทั้งประกอบพิธีอันเชิญพระพุทธรูป ขึ้นไปประดิษฐานที่เดิมและร่วมกันก่อพระเจดีย์ทราย ชาวลาว เมืองไกสอนพรมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต ปฏิบัติตามฮีตสิบสอง ซึ่งเป็นฮีตเก่าของชาวลาว พอถึงเดือนห้าบุญ สงกรานต์ จะเริ่มขึ้นในวันที่ 12 เมษายน โดยจัดเตรียมขันหมากเบ็งไว้บูชาพระ และพร้อมใจ กันไปทำความสะอาดในบริเวณวัด ทำความสะอาดบ้าน การปฏิบัติเหมือนกับชาวไทยอีสานทั่วไป โดยในวันประกอบพิธี คือ วันที่ 13 เมษายนจะทำบุญตักบาตร หยาดน้ำ บายศรีพระพุทธรูป แล้วนำลงมาให้ชาวบ้านสงฆ์ น้ำ จากนั้นจึงมีการเล่นสาดน้ำ อย่างสนุกสนาน รื่นเริง วันที่ 15 เมษายน แต่ละครอบครัวที่กลับมาแสดงความกตัญญูตเวที ต่อบรรพบุรุษ จะร่วมกันทำบุญตักบาตร หยาดน้ำ บายศรีพระพุทธรูป แล้วก่อเจดีย์ทราย ส่วนผู้ที่ต้องการทำต้นดอกเงินถวายพระและทำบุญ เสริมดวงบารมีในวันขึ้นปีใหม่นี้ก็สามารถทำได้

โดยสรุป ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง มีประวัติความเป็นมาจากการปฏิบัติตาม สีดสีบสอง ครองสีบสี ประเพณี ดั้งเดิมที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจากการนับถือศาสนา มีอิทธิพลต่อ วิถีการดำเนินชีวิต เพราะถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ และเป็นวันครอบครัว ได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมานาน จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของยูพา กาพนตร และคณะ (2544 : 60) พบว่า ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านความคิด และการ ปฏิบัติ ของชาวอีสานจะให้การยกย่องเคารพผู้อาวุโสการเชื่อฟัง ผู้หลักผู้ใหญ่ บิดา-มารดา นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จำเป็นต้องนำมาปรับใช้กับสังคมในยุคปัจจุบัน และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี แก่คนรุ่นให้เกิดความสำนึก รับผิดชอบต่อหน้าที่ ความกตัญญู กตเวทิตา รู้จักกาลเทศะและเพื่อ เอกลักษณ์ของความเป็นไทย ประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นเวลานานและ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธนุฤทธิ์ ดวงดี (2543 : 58-62) พบว่า ประเพณีสงกรานต์ ของลาวในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ถือเอาวันสงกรานต์ คือวันขึ้นปีใหม่ แต่ชาวมุกดาหารถือเอาวันที่ 1 มกราคมของทุกปี เป็นวันปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ในแต่ละท้องถิ่น อาจมีพิธีทำแตกต่างกันไปในข้อปลีกย่อย แต่ที่ทำเหมือนกันคือ การสงน้ำพระพุทธรูป มักเป็น ที่ใดที่หนึ่งที่เหมาะสม ตามปกตินิยมใช้ศาลาการเปรียญแต่บางวัดก็จัดสร้างขึ้นแล้วอัญเชิญ พระพุทธรูปไปประดิษฐานไว้ เพื่อทำการสงน้ำในวันสงกรานต์และในวันถัดจากวันสงกรานต์

2. องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

2.1 องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ของชาวมุกดาหาร

2.1.1 การจัดการในอดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ จะดำเนินการ โดยคณะกรรมการของวัดเท่านั้น ปัจจุบันการดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ ดำเนินการ โดยคณะกรรมการของวัดร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองมุกดาหาร ร่วมกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมุกดาหาร วัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร ประชาสัมพันธ์จังหวัดมุกดาหาร นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองมุกดาหาร นายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร สำหรับในอนาคต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ อาจดำเนินการโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง นอกเหนือจากที่กล่าวมา

2.1.2 ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงานในอดีตผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์ ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ แบ่งได้เป็น สองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ และคณะกรรมการจัดงาน อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่นักท่องเที่ยวประชาชนละแวกใกล้เคียงชาว ต่างประเทศ เพื่อชมกิจกรรมการแสดง เนื่องจากการดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ เทศบาลเมือง มุกดาหารร่วมกับวัด หน่วยงานราชการและแขวงสะหวันนะเขต จึงมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพิ่มขึ้น เช่น พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร

กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมส์ การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรีของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้องชื่อดัง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเยาวชนมุคดาหาร การจัดประกวดสาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกลยาเสพติด และการประกวด MISS INDOCHINA เป็นต้น ส่วนอนาคต ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ อาจจะมีนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ ถ้ามีการประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีสงกรานต์ ให้แพร่หลายมากขึ้น

2.1.3 อุปกรณ์และวัสดุ การจัดงานประเพณีสงกรานต์

อดีต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ หอพระพุทธรูป สร้างเมื่อใกล้จะถึงวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปที่ลานวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูป ยกพื้นขึ้นสูงพอประมาณเพื่อเป็นที่จัดทำกิจกรรม สรงน้ำพระพุทธรูป รังน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้าให้น้ำไหลตก ตรงกลางหอพระพุทธรูป วัสดุที่ใช้ทำ รังน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักสวยงาม ผ้าขาว ใช้สำหรับกรองที่ปลายของรังน้ำ ที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป น้ำหอม ใช้สำหรับเป็นเครื่องสังน้ำทำจากขมิ้น หรือแก่นจันทร์หอม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะหาภาชนะเช่น ขวดน้ำดื่มพลาสติก หรือขวดแก้ว มารองรับน้ำสรงพระพุทธรูป ไว้สำหรับนำกลับไปประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ ผู้ได้ประพรม พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดที่จะใช้ในการประกอบพิธีสรงน้ำ ดอกไม้ สำหรับใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ และใช้สรงน้ำพระพุทธรูป ดอกไม้ที่นิยมใช้ ได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน หรือดอกไม้ที่มีตามฤดูกาล การแห่ดอกไม้ต้องทำทุกวัน ตลอดช่วง สงกรานต์ ทวาย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทวาย โดยจัดทำหลังเสร็จจากการประกอบพิธีสรงน้ำ พระพุทธรูป การก่อทวายเป็นรูปเจดีย์ ใช้ดอกลั่นทมหรือดอกไม้สีสวยปักยอดเจดีย์ ตกแต่งบริเวณ ด้วยทวายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทวายแก่พระสงฆ์ ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี

ปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย หอพระพุทธรูป สร้างขึ้นที่ลานวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูป ยกพื้นขึ้นสูงพอประมาณ รังน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อยื่นเข้าไปให้น้ำไหลตก ตรงกลางหอพระพุทธรูป ทำจากไม้ไผ่หรือท่อนไม้ที่แกะสลัก อย่างสวยงาม ผ้าขาว ใช้ มัดที่ปลายรังน้ำ สำหรับกรองน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป น้ำหอม ใช้สำหรับสรงน้ำพระพุทธรูป พระภิกษุ หรือแม่กระทั่งประชาชนทั่วไป ทำจาก ขมิ้นและแก่น จันทร์หอม หรือน้ำหอมสำเร็จรูป ละลายใส่น้ำเพื่อสรงน้ำ น้ำหอมที่เหลือจากสรงน้ำพระพุทธรูป ชาวบ้านจะนำไปเก็บไว้เพื่อประพรมร่างกายหรือศีรษะเพื่อความเป็นสิริมงคล พระพุทธรูป เป็นสิ่ง

สำคัญในการประกอบพิธีสงฆ์ จะใช้พระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูปที่สร้างไว้ ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้และใช้สำหรับชูปน้ำหอมสงฆ์พระพุทธรูปดอกไม้ที่นิยมใช้ ได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลั่นทม ฝรั่ง ใช้สำหรับตีเรียกคนในการเก็บดอกไม้ ทราชนำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย ใช้ทรายจากลำห้วยหรือทรายที่มีตามแหล่งน้ำธรรมชาติ การก่อทรายเป็นรูปเจดีย์จะปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งหรือดอกไม้ ตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ รดขบวนแห่ ใช้สำหรับขบวนแห่ต่าง ๆ ได้แก่ รดขบวนแห่นางสงกรานต์ รดขบวนแห่เครื่องบรรณาการ มีการประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่อย่างสวยงาม เพื่อสักการะและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรดขบวนแห่พระพุทธรูปสิ่งสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร

อนาคต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น รางน้ำ ผ้าขาว น้ำหอมที่ใช้ในการสงฆ์พระพุทธรูป และรถยนต์ขบวนแห่ เป็นต้น

2.2 องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต

2.2.1 การจัดการ อดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต จะดำเนินการโดยวัด ปัจจุบัน การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของลาวชาวสะหวันนะเขต ดำเนินการโดยหัวหน้าห้องการปกครองเมืองโกสอนพรวิหาน ร่วมกับหัวหน้าวัฒนธรรมแขวง

2.2.2 ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

อดีต ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์ ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ นักท่องเที่ยว ชาวต่างประเทศ ตำรวจแขวง (ปกส.) จะดูแลความสงบ การเงินแขวงจะดูแลเกี่ยวกับเงินเข้า-ออกของนักท่องเที่ยว ท่องเที่ยวแขวง จะคอยดูแลแนะนำการท่องเที่ยวรับผิดชอบอยู่ในรัศมีไม่เกิน 15 กิโลเมตร วัฒนธรรมแขวง จะรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีสงกรานต์ จะดูแลการกีฬาพื้นบ้าน กีฬาพื้นเมือง รวมทั้งผู้เข้าประกวดนางสาวสงกรานต์ (นางสังขาร) ซึ่งจะได้ นางสังขาร 1 คน รองนางสังขาร อีก 6 คน

อนาคต ผู้ร่วมงานประเพณีสงกรานต์ อาจจะมีนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น หากได้รับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวแพร่หลายมากขึ้น

2.2.3 อุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต

อดีต วัสดุและอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดประเพณีสงกรานต์ชาวสะหวันนะเขต ประกอบด้วย หอพระพุทธรูป สร้างขึ้นเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลา

การเปรียญ สร้างหอขนาดประมาณ 1 วา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อ ต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลัก เป็นเก๋รีดนาคล้ายสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 วา ฝ้าขาว ใช้มัดปลายรางน้ำสำหรับกรองน้ำ ที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป น้ำหอม ใช้สำหรับเป็นเครื่องปรุงในการสร้างพระพุทธรูป ทำจาก ขมิ้นและแก่นจันทร์หอม น้ำหอมที่เหลือจากพิธีสร้างพระพุทธรูป ชาวบ้านจะหาภาชนะรองรับน้ำ สร้างพระพุทธรูปนั้นไปเก็บไว้เพื่อใช้ประพรมร่างกายหรือศิระเพื่อความเป็นสิริมงคล พระพุทธรูป เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบพิธี โดยจะนำเอาพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้กับ หอพระที่สร้างไว้ ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้และใช้ในการชบน้ำหอมสำหรับสร้างพระ ดอกไม้ ที่นิยมเก็บมาใช้ ได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน ทวาย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทวาย ซึ่งหาได้จากแหล่ง น้ำธรรมชาติ การก่อทวายเป็นรูปเจดีย์ มีการตกแต่งบริเวณด้วยทวายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้ว จึงทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทวายแก่พระสงฆ์ ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้าน ให้มาร่วมพิธี เมื่อตอนออกไปเก็บดอกไม้มาสักการะพระพุทธรูป

ปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย หอพระพุทธรูป กรรมการวัดและชาวบ้านจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศ ตะวันออกของศาลาการเปรียญ โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาดพอเหมาะ รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อ ต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือไม้ ฝ้าขาว ใช้สำหรับมัดที่ ปลายรางน้ำ เพื่อกรองน้ำจากรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป น้ำหอมใช้สำหรับผสมน้ำเพื่อสร้าง น้ำพระพุทธรูปและพระภิกษุ ทำจากขมิ้นและแก่นจันทร์หอม หรือน้ำหอมสำเร็จรูป พระพุทธรูป เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบพิธีสร้างนี้ จะใช้พระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอ พระที่สร้างไว้ ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้และใช้ในการชบน้ำหอมสำหรับสร้างพระ ดอกไม้ ที่นิยมเก็บมาใช้ ได้แก่ ดอกลั่นทม ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำประเทศ ทวาย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทวาย หาได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น น้ำโจง ทวายที่นำมาก่อเจดีย์ต้องเป็นทวายที่สะอาด ฆ้อง ใช้ตี เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี ช่วงไปเก็บดอกไม้มาสักการะบูชา พระพุทธรูป

อนาคต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น ทวาย รางน้ำ ฝ้าขาวม้า น้ำหอมที่ใช้ในการสร้างน้ำ พระพุทธรูป หรือรถยนต์ขบวนแห่ เป็นต้น

โดยสรุป องค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ประกอบด้วย

1. การจัดการ อดีต การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์จะดำเนินการโดยวัด ปัจจุบัน การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต

จะดำเนินการโดยหัวหน้าห้องการปกครองเมืองโกสอนพรมิหวน ร่วมกับหัวหน้าวัฒนธรรมแขวง ส่วนของชาวมุกดาหารจะดำเนินการโดย คณะกรรมการของวัด ร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ เทศบาลเมืองมุกดาหาร ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมุกดาหาร วัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ประชาสัมพันธ์จังหวัดมุกดาหาร นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองมุกดาหาร นายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร

2. ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

อดีต ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์ ทั้งสองฝั่งโขง

ปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศ รวมทั้ง ผู้เข้าประกวดนางสงกรานต์ และคณะกรรมการจากหน่วยงานต่าง ๆ

อนาคต ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ อาจจะมีนักท่องเที่ยวจากทั้งใน และต่างประเทศมากขึ้น หากได้รับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวแพร่หลายมากขึ้น

3. อุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

อดีต วัสดุและอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ประกอบด้วย

หอพระพุทธรูป จะสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน การสร้างหอพระพุทธรูปจะสร้างขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ ยกพื้นขึ้นสูงพอประมาณ 1 เมตรครึ่ง

รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาอย่างสวยงาม ขนาดยาวประมาณ 3 เมตร

ผ้าขาว ใช้มัดสำหรับกรองน้ำ โดยมีดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไป ในหอพระพุทธรูป

น้ำหอม ใช้สำหรับผสมน้ำเพื่อสร้างน้ำพระพุทธรูปและพระภิกษุ ทำจากขมิ้น และแก่นจันทร์หอม

พระพุทธรูป เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยจะใช้พระพุทธรูปองค์สำคัญของวัด มาประดิษฐานไว้กับหอพระที่สร้างไว้

ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้และใช้ในการชুব่น้ำหอมสำหรับ สรงพระ ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาใช้ ได้แก่ ดอกลั่นทม ดอกลำดวน ในการเก็บดอกไม้จะมีพระภิกษุ หรือสามเณรไปด้วย การแห่ดอกไม้ต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย การก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ จะปักยอดเจดีย์ ด้วยกิ่งของดอกต้นทม ตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียก ชาวบ้านให้มาร่วมพิธี

ปัจจุบัน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย หอพระพุทธรูป กรรมการวัดและชาวบ้านจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้น ที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาดพอเหมาะ รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้าไปให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป จะทำให้สร้างน้ำสะอาด รางน้ำทำจากไม้ไผ่หรือท่อนไม้

ผ้าขาว ใช้มัดสำหรับกรองน้ำ โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไป ในหอพระพุทธรูป เพื่อทำให้น้ำสะอาด ขึ้นในการจัดประกอบพิธีสร้างน้ำ

น้ำหอม ใช้สำหรับผสมน้ำเพื่อสร้างน้ำพระพุทธรูปและพระภิกษุ ทำจากขมิ้น และแก่นจันทร์หอม หรือน้ำหอมสำเร็จรูป น้ำหอมที่เหลือจากประกอบพิธีสร้างน้ำพระพุทธรูป ชาวบ้านจะหาภาชนะหรือขวดน้ำดื่มมารองรับไว้ เพื่อประพรมร่างกายหรือศิระษะของตนและ ลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

พระพุทธรูป เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบพิธีสร้างน้ำ จะใช้พระพุทธรูป องค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้และใช้ในการชুব่น้ำหอมสร้างน้ำพระ ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาใช้ ได้แก่ ดอกต้นทม ดอกลำดวน

ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย ซึ่งหาได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ โขง ทรายที่นำมาก่อเจดีย์ต้องเป็นทรายที่สะอาด

ฆ้อง ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อไปเก็บ ดอกไม้มาสักการะบูชาพระ

อนาคต วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น ทราย รางน้ำ ผ้าขาว น้ำหอมที่ใช้ในการสร้างน้ำพระพุทธรูป หรือรถยนต์ขบวนแห่ เป็นต้น

จากการศึกษาองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัย ของเพ็ญศรี วงษ์ไชยา (2540 : 164) ได้ศึกษาประเพณีตรุษไทภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัด ขอนแก่น พบว่า ประเพณีตรุษไทภูผาม่าน เป็นประเพณีที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นที่มีชีวิต ผ่านพื้นอุปสรรคต่าง ๆ ในปีเก่าที่ผ่านมา และการเฉลิมฉลองต้อนรับปีใหม่โดยนับปีทางจันทรคติ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ (1) บุคคล ประกอบด้วย พระสงฆ์ มรรคทายก

ชาวบ้านทั่วไป (2) วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ อาหารคาว หวาน น้ำเต้า ข้าวห่อ กระทง ดอกไม้ รูป เทียน เครื่องไทยทาน (3) สถานที่ ได้แก่ ศาลา (4) เวลา ได้แก่ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4

3. ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

3.1 ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

3.1.1 การสร้างหอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน ทางคณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของ ศาลาการเปรียญหรือศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูปทำจากไม้ไผ่ หรือทำจาก ท่อนไม้ที่แกะสลักสวยงาม มีผ้าขาวมัดที่ปลายสำหรับกรองน้ำ ที่ตรงพระพุทธรูป

3.1.2 การประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่ม ในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตีกลองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต่างก็ จัดหาน้ำหอม ซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกัน ที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์นั้น จะใช้ ภาชนะ ตักน้ำค้อยบรรจุรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านจะหา ภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลาน และลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

3.1.3 การประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระภิกษุ จัดทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์หน้า พระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์หน้าพระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีการ ปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์น้ำให้ประชาชนอื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์น้ำ เสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

3.1.4 การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง ชาวบ้าน จะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมา คือ ดอกลั่นทมและดอกคำควน การเก็บดอกไม้จะมีพระภิกษุหรือสามเณร ร่วมไปเก็บด้วย มีการตีฆ้องระหว่างเดินทางไปเก็บดอกไม้ เพื่อให้ชาวบ้านได้ยิน เป็นการเรียก ชาวบ้าน ให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะนำไปวางสักการะพระพุทธรูป ที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอพระพุทธรูป แล้วจึงสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวันตลอดช่วงสงกรานต์

3.1.5 การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธี หลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะร่วมกันจัดหาภาชนะไปเอา

ทรายจากลำห้วยหรือแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีทราย ขนมารวมกันที่วัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ ปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม แล้วตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เสร็จแล้วทำพิธี มอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ สวดมนต์ไหว้พระ เป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคล มุกดาหาร การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การรณรงค์ขอพร พิธีทำบุญ ตักบาตร กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกม การเล่นเกมกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรี ของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรม อาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัด ขบวนแห่นางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเยาวชนมุกดาหาร การจัดประกวด สาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกลยาเสพติด และการประกวด MISS INDOCHINA ตลอดจน ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ เมื่อเสร็จสิ้น วันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัดก็จะจัดเก็บหรือห่อพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธี อีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้

3.2 ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สะหวันนะเขต

ประเพณีสงกรานต์สะหวันนะเขตเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้า มีการประกอบพิธีกรรม โดยถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ดังมี รายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

3.2.1 การสร้างห่อพระพุทธรูป จะสร้างเมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน ของทุกปี คณะกรรมการวัดจะช่วยกันสร้างห่อพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัด ทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลา วัด โดยจัดสร้างห่อพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง มีการทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางห่อพระพุทธรูป นั้น บางวัดจัดทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือบางวัดทำจากท่อนไม้ที่แกะสลักอย่างสวยงาม ใช้ผ้าขาวมัดปลาย สำหรับกรองน้ำ จากรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในห่อ

3.2.2 การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่ม ในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะตีกลองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านจัดทำ น้ำหอม ซึ่งทำจากขมิ้นและฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป มีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์จะใช้ภาชนะ ตักน้ำ ค่อยบรรจุรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในห่อพระ น้ำหอมที่เหลือจากสงฆ์ พระพุทธรูปชาวบ้าน จะหาภาชนะใส่ไว้เพื่อประพรมร่างกายหรือศีระหยาเพื่อความเป็นสิริมงคล

3.2.3 การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุจัดทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมี

การปิดบังหรือทำเป็นห้องสรงน้ำ ประชาชนจะยื่นภาชนะที่วางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสรงน้ำเสร็จ แล้วก็ประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

3.2.4 การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง ชาวบ้านจะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมากที่สุดคือ ดอกลั่นทม ในการเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วย และมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถือติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

3.2.5 การก่อเจดีย์ทราย จะทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสรงน้ำพระพุทธรูป โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายจนมารวมกันที่ใต้ต้นไม้อใหญ่ในวัด แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแก่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็ยสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขงยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร การรดน้ำขอพร การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การจัดขบวนแห่ทางสงกรานต์ (นางสังขาร) ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัดก็จัดเก็บหรือหอบพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธนูฤทธิ์ ดวงดี (2543 : 233- 234) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของชุมชนสองฝั่งโขง ในประเพณีฮีตสิบสอง กรณียุทธชนวัดมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย กับชาวบ้านท่าม่วง เมืองหาดทรายฟอง กำแพงนคร เวียงจันทน์ พบว่า ประเพณีฮีตสิบสอง ที่เหมือนกัน และมีบทบาทรับใช้สังคมที่ปรากฏในปัจจุบัน คือ บุญเดือนสี่ บุญพะเหวด บุญเดือนห้า บุญสงกรานต์ บุญเดือนแปด บุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ บุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา และบุญเดือนสิบสอง คือ บุญกฐิน ส่วนฮีตสิบสองที่ปฏิบัติร่วมกันในวัดมีชัย คือ บุญเดือน สี่ และเดือนสิบสอง

4. แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

4.1 แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

4.1.1 แนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

1. การพัฒนาด้านการจัดการ การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ ดำเนินการโดยคณะกรรมการของทางวัด และเริ่มได้รับความร่วมมือในการดำเนินการจากหน่วยงานอื่นได้แก่เทศบาลเมืองมุกดาหาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการจะพัฒนาประเพณีสงกรานต์ในอนาคต ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ดังนี้

1.1 กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับชาติ

1.2 คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบ

1.3 นอกเหนือจากทางเทศบาลเมืองมุกดาหารและคณะกรรมการควรประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด

1.4 จัดโครงสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบโดยตรง

1.5 สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล

1.6 การคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อวาง กฎ ระเบียบ และการสรุป แนวทางการดำเนินงาน

2. การพัฒนาด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ แบ่งได้เป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการจัดงานอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง ชาวต่างประเทศ และเยาวชนหนุ่มสาวเพื่อชมการแสดงกิจกรรมการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ควรหาแนวทางในการพัฒนาผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนมุกดาหาร

2. ปลูกจิตสำนึกเยาวชนและนักท่องเที่ยวให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณี เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนและระบบนิเวศรอบข้าง

3. กระตุ้นให้เป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

4. สร้างจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมทางสังคม

3. การพัฒนาด้านอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์

1. หอพระพุทธรูป การสร้างหอพระพุทธรูป สร้างขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกเฉียงของศาลาวัด โดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1.5 เมตร

2. รางน้ำ จัดทำขึ้นเพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 เมตร

3. ผ้าขาว สำหรับกรองน้ำก่อน ใช้มัดไว้ที่ปลายของราง น้ำที่ขุ่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์ต่อไป

4. น้ำหอม ใช้ขมิ้นและแก่นจันทร์หอม หรือน้ำหอมสำเร็จรูป ละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

5. พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้

6. ดอกไม้ การแห่ดอกไม้ ในพิธีช่วงตอนประมาณบ่าย 4 โมง ดอกไม้ที่ใช้ควรใช้ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม ได้แก่ ดอกคำควน ดอกพยอม ดอกกรันเกรา

7. ทราย ที่นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย ใช้ทรายที่สะอาด สวยงาม ซึ่งมีจำหน่ายตามร้านขายวัสดุทั่วไป

8. ฆ้อง ปัจจุบันใช้ฆ้องขนาดเล็ก

9. รถขบวนแห่ มีการประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่อย่างสวยงาม ได้แก่ รถขบวนแห่ทางสงกรานต์ รถขบวนแห่เครื่องบรรณาการเพื่อสักการะและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรถขบวนแห่พระพุทธรูปสิ่งสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร

4.1.2 การพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

การพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์มุกดาหาร

มีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างหอพระพุทธรูป การจัดสร้างหอพระพุทธรูป ใช้ขนาดเท่าเดิม คือ ขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1.5 เมตร เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน อันเชิญ พระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและที่มีขนาดใหญ่เกินไป เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายมาประดิษฐานไว้ที่หอพระ ที่สร้างไว้แล้ว

2. การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป จะประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ชาวบ้านจัดหาน้ำหอม มารวมกันที่วัด แล้วประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยมีพระภิกษุเป็นประธาน ในการสงฆ์นั้นจะใช้ภาชนะ ตักน้ำค้อยบรรจุรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านทุกคนจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานและลูกหลานเพื่อความ เป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ จะจัดทำหลังจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูปเสร็จแล้ว โดยจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้ต่างหาก ทำเป็นห้องสงฆ์ให้ ประชาชนยื่นภาชนะน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์เสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง ชาวบ้าน มารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในละแวกใกล้เคียง ดอกไม้ที่ใช้ นิยมเก็บมา ได้แก่ ดอกพยอม ดอกกรันเกรา เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะ พระพุทธรูป ที่ประดิษฐานอยู่ในหอแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ อาจจัดทำอยู่ 3-7 วัน

5. การก่อเจดีย์ทราย ทรายที่ใช้จากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทราย ที่ชาวสะอาด แล้วก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ แล้วจึงปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกไม้ มีการตกแต่งบริเวณด้วยทราย เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การรณรงค์ ขอพร กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมสกี การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรี ของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรม อาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัด ขบวนแห่นางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเขชนวมุกดาหาร การจัดประกวด สาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกลยาเสพติด และการประกวด

นางสงกรานต์ ในช่วงประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัดก็จัดเก็บหรือห่อพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้

4.2 แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สะหวันนะเขต

4.2.1 การพัฒนาด้านองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์

1. ด้านการจัดการ การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ของลาวชาวสะหวันนะเขต จะดำเนินการโดยหัวหน้าห้องการปกครองเมืองไกสอนพรมวิหาน ร่วมกับหัวหน้าวัฒนธรรมแขวงเท่านั้น

2. ผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ ส่วนใหญ่ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้สูงอายุ และพระสงฆ์แต่ปัจจุบันพบว่า ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์ มีกลุ่มชาวบ้านทั่วไป นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

3. ด้านอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต การพัฒนาด้านวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ของชาวสะหวันนะเขต ประกอบด้วย

1. หอพระพุทธรูป จัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาดพอเหมาะ กว้างวาสูงวา
2. รางน้ำ จัดทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ ขนาดยาวประมาณ 3 วา
3. ผ้าขาว สำหรับกรองน้ำ ใช้ผ้าขาวมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำ
4. น้ำหอม ใช้ขมิ้นและแก่นจันทร์หอม ละลายลงในน้ำสะอาดแล้วใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด
5. พระพุทธรูป ใช้พระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดมาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้
6. ดอกไม้ ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ได้แก่ ดอกลั่นทม หรือเรียกว่าดอกจำปา ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำประเทศ ในการเก็บดอกไม้มักจะไปหาเก็บดอกไม้ด้วยตัวเองไม่ไปเป็นกลุ่มเป็นก้อนเหมือนอดีต
7. ทราย นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย พบว่านิยมใช้ทรายแม่น้ำโขง
8. ฆ้อง พบว่า ปัจจุบันใช้ฆ้องขนาดเล็กเหมือนเดิม

สรุปว่า วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดประเพณีสงกรานต์ ยังคงเหมือนปัจจุบัน แต่อาจจะปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น รังน้ำ ผ้าขาว น้ำหอมที่ใช้ในการสร้างน้ำพระพุทธรูป หรือ รถยนต์ขบวนแห่ เป็นต้น

4.2.2 การพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สัปดาห์นະเขต
ขั้นตอนและกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ ถือปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน ส่วนใหญ่ไม่มีการปรับปรุงขั้นตอน แต่อาจมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมบ้างเล็กน้อย ดังมีรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างหอพระพุทธรูป ยังคงใช้ขั้นตอนเช่นเดิมคือ เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ จึงจัดสร้างขึ้น ที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัด และจัดสร้างขนาดเท่าเดิมคือ ขนาด 1 ตารางวา ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 วา แล้วทำรางน้ำต่อเข้ามาให้ น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สี่เหลี่ยมขนาดยาวประมาณ 3 วา มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน มัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัดก็จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัด มาประดิษฐานไว้ที่หอพระที่สร้างไว้ เพื่อจัดประกอบพิธีสร้างน้ำพระพุทธรูป

2. การประกอบพิธีสร้างน้ำพระพุทธรูป ประกอบพิธีในตอนบ่าย เช่นเดิม โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะดึกดองให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม และจัดหาน้ำหอมซึ่งปรุงด้วยการหั่นขมิ้นและการฝนแก่นจันทร์หอมละลายลงในน้ำสะอาด ใส่ภาชนะมารวมกันที่วัด ในการสร้างน้ำนั้นจะใช้ภาชนะ ตักน้ำค่อยๆ บรรจงรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรง ที่พระพุทธรูปในหอพระ ชาวบ้านส่วนใหญ่หากภาชนะรองรับน้ำสร้างพระพุทธรูปนั้นไว้ ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานเพื่อความป็นสิริมงคล

3. การประกอบพิธีสร้างน้ำพระภิกษุ จัดทำภายหลังการประกอบพิธีสร้างน้ำพระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการวัดจะจัดทำรางน้ำและที่สร้างน้ำพระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีการปิดบังหรือทำเป็นห้องสร้างน้ำให้ประชาชนอื่นภาชนะที่นำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสร้างน้ำเสร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4. การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะลงมารวมกันที่วัด แล้วพากันเดินไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ ที่นิยมเก็บมากที่สุดคือ ดอกกลิ่นทม ใน การเก็บดอกไม้ นั้นจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วย และมีการตีฆ้องเล็ก 1 ใบ ถัดติดตามไปด้วยและตีฆ้อง เพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ นั้นวางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ นั้นแล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ อาจจัดทำอยู่ 3-7 วัน

5. การก่อเจดีย์ทราย ทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธี หลังจากเสร็จจากการประกอบพิธีสงฆ์หน้าพระพุทธรูป ชาวบ้านจะจัดหาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายสะอาดนำมารวมกันที่วัด แล้วก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบ ถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร การรดน้ำขอพร การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การจัด ขบวนแห่นางสงกรานต์ (นางสังขาร) ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำคำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้ว คณะกรรมการวัดก็จัดเก็บหรือห่อพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้

โดยสรุปแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1. การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2541 จนกระทั่ง ปัจจุบัน ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองมุกดาหาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย พร้อมทั้งประสานกับหัวหน้าแขวงของสะหวันนะเขต จากความร่วมมือ สามารถจะพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพื่อศักยภาพการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ให้ชัดเจน เช่น

1.1 กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวระดับชาติ

1.2 คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบ

1.3 นอกเหนือจากทางเทศบาลเมืองมุกดาหารและคณะกรรมการ การประสาน ความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด

1.4 มีการจัดโครงสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบโดยตรง

1.5 สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล

1.6 การคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อวาง กฎ ระเบียบ และการสรุปแนวทางการดำเนินงาน

การพัฒนาด้านการบริหารจัดการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลี ยู เอบปี ไยจุน (Liu, Abby Yi-chun. 2002) จากการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาสิ่งสำคัญในธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการวางแผน การสร้างฐาน จุดประสงค์ ในการพัฒนาธุรกิจ การใส่ใจต่อลูกค้า โดยได้สรุป

นโยบายดังนี้ ขอบเขตของธุรกิจการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผน สมาคมต้องมีการว่าจ้าง และมี ส่วนเกี่ยวข้อง กับการพัฒนา เศรษฐกิจและธรรมชาติ เพื่อนำมาสู่ท้องถิ่น ทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ ต้องได้ฝึกการเรียนรู้ เข้าใจการพัฒนาเพื่อประชาชน ผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่า การจ้างในธุรกิจ การท่องเที่ยวควรมีสถานที่กว้างขวางและมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ อุปสรรคที่สำคัญคือ ความขาดแคลนปริมาณนักท่องเที่ยว การพัฒนามีขีดจำกัด

2. การพัฒนาด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน

ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง แบ่งได้เป็นหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ และคณะกรรมการ การจัดงาน อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง ชาวต่างประเทศ และเยาวชนหนุ่มสาว เพื่อชมการแสดงกิจกรรมการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ดังนั้นควรหาแนวทาง ในการพัฒนาผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

2.1 ส่งเสริมให้ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพ ร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนมุกดาหารและสภานะเขต

2.2 ปลูกจิตสำนึกเยาวชนและนักท่องเที่ยวให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เห็นคุณค่า และประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณี เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ของผู้คนและระบบนิเวศรอบข้าง

2.3 กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมงานเป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยว การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

2.4 สร้างจิตสำนึกให้ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ในการรักษาคุณค่าคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทาง การท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมทางสังคม

การพัฒนาด้านผู้เข้าร่วมพิธีสงกรานต์ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ไรท์ซิงเกอร์ (Reisinger. 1994 : 66) พบว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสนใจ พิเศษในการสืบค้นและแสวงหาประสบการณ์การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ของความงาม สถิติปัญญา อารมณ์และจิตใจ”

3. การพัฒนาด้านอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

3.1 หอพระพุทธรูป ควรสร้างให้มีความมั่นคง แข็งแรง สวยงาม มองดูแล้วเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ตามความเหมาะสมของพื้นที่

3.2 รางน้ำ ควรจัดทำให้สวยงามอาจทำจากจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกี๋ยคานาอย่างสวยงาม เพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลง ตรงกลาง หอพระพุทธรูป ขนาดยาวประมาณ 3 เมตร

3.3 ผ้าขามัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป ที่มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์โดยน้ำที่สะอาด

3.4 น้ำหอม ควรใช้วัสดุที่ทำจากธรรมชาติ เช่น ขมิ้น หวานหอม แก่นจันทร์ หรือถ้าหาวัสดุไม่ได้ ควรใช้แป้งหอม น้ำอบน้ำหอม ละลายลงในน้ำใส่ภาชนะมารวมกัน

3.5 พระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและขนาดพอดี ไม่เล็กไม่ใหญ่เกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูป

3.6 ดอกไม้ที่ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย ควรใช้ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมและสวยงาม ได้แก่ ดอกกลิ่นทม ดอกลำดวน ดอกกันเกรา ดอกพะยอม เป็นต้น

3.7 ทรายที่นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทรายในวันสุดท้ายของสงกรานต์ หลังจากเสร็จการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูปแล้ว ทรายที่ใช้ในการก่อเจดีย์ทราย ควรใช้ทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทราย เช่น ทรายแม่น้ำโขง ควรเป็นทรายที่สะอาด ไม่มีเศษวัสดุอื่นเจือปน แล้วพากันก่อทรายเป็นรูปเจดีย์มีการปักยอดเจดีย์ด้วยกิ่งของดอกกลิ่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค รูปพญาหงส์

3.8 ฆ้องที่ใช้ตีเพื่อให้ชาวบ้านได้ยินเป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี ควรเป็นฆ้องที่มีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เพราะอาจจะทำให้หนัก

3.9 รถขบวนแห่ มีการประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรถขบวนแห่อย่างสวยงาม ได้แก่ รถขบวนแห่นางสงกรานต์ รถขบวนแห่เครื่องบรรณาการเพื่อสักการะและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง และรถขบวนแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร

4. การพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้าซึ่งเป็นช่วงที่อากาศร้อนและถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมานาน ดังมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

4.1 การสร้างหอพระพุทธรูป เมื่อใกล้จะถึงประเพณีวันสงกรานต์ คือ ในวันที่ 12 เมษายน คณะกรรมการและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องช่วยกันสร้างหอพระพุทธรูปขึ้นที่ลานวัดทางทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญหรือศาลาวัดโดยจัดสร้างหอพระพุทธรูปขนาด 1 ตารางเมตร ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง โดยสร้างให้เกิดความสวยงาม แข็งแรง ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป รางน้ำทำจากไม้ไผ่สีสุกขนาดยาวประมาณ 3 เมตร หรือทำจากท่อนไม้ ที่แกะสลักเป็นเกี๋ยคานาอย่างสวยงาม มีผ้าขามัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำ ที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน คณะกรรมการวัด

จะอันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูปที่สร้างไว้ เพื่อประกอบพิธีสงฆ์

4.2 การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ประกอบพิธีในตอนบ่าย โดยเริ่มในวันที่ 13 เมษายน ทางวัดจะติดธงให้สัญญาณ เรียกชาวบ้านมาร่วมพิธีกรรม ชาวบ้านต้องจัดหาน้ำอบน้ำหอมที่ปรุงมาอย่างดี ด้วยขมิ้น หวานหอมและแก่นจันทร์ หรือแป้งหอม น้ำหอมละลายลงในน้ำใส่ภาชนะแล้วมารวมกันที่วัด เมื่อประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูปโดยมีพระภิกษุเป็นประธาน

ในการสงฆ์ นั้นจะใช้ภาชนะ ตักน้ำค้อยบรรจงรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระพุทธรูป แล้วชาวบ้านจะหาภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศีรษะของตนและลูกหลานเพื่อความเป็นสิริมงคล

4.3 การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ ทำภายหลังการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป โดยทางคณะกรรมการจะจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง โดยมีการปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์ให้ประชาชนยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์สำเร็จแล้วก็จะประกอบพิธีล้างเท้าให้ ก่อนเดินขึ้นกุฏิ

4.4 การแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนบ่ายประมาณบ่าย 4 โมง โดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด แล้วพากันไปเก็บดอกไม้ในแหล่งใกล้เคียง หรือเป็นดอกไม้ที่จัดเตรียมมาไว้ เช่น ตามหัวไร่ปลายนา ดอกไม้ที่นิยมเก็บมาก็คือ ดอกลั่นทม ดอกคำควน ดอกกันเกรา ดอกพะยอม ในการเก็บดอกไม้ อาจจะมีพระภิกษุหรือสามเณรไปด้วยและมีการตีฆ้อง ติดตามไปด้วย การตีฆ้องเพื่อให้ชาวบ้านได้ยิน เป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธี เมื่อเก็บดอกไม้ได้พอสมควรแล้วจะพากันถือเอาดอกไม้ที่วางสักการะพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในหอ แล้วมีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นอันเสร็จพิธีแห่ดอกไม้ ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์

4.5 การก่อเจดีย์ทราย ทำในวันสุดท้ายของบุญสงกรานต์ โดยจัดทำพิธีหลังจากการประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป เสร็จ ชาวบ้านจะรวมกันจัดหาภาชนะไปตักเอาทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทรายขนมารวมกันที่บริเวณวัดหรืออาจต้องใช้ทรายที่สะอาดมาก่อทรายเป็นรูปเจดีย์และปักยอดเจดีย์ด้วยดอกลั่นทม มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น รูปพญานาค รูปพญาหงส์ เป็นต้น เสร็จแล้วทำพิธีมอบถวายเจดีย์ทรายแด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ไหว้พระเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากพิธีกรรมที่สำคัญที่กล่าวถึงมาแล้ว ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ยังมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสิ่งของพระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมวันผู้สูงอายุ การรณรงค์ขอพร กิจกรรมการจัดถนนคนเล่นน้ำ การเล่นเกมส่ การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรีของ

เยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดขบวนแห่ทางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเยาวชนมุคดาหาร การจัดประกวดสาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสทางไกลยาเสพติด และการประกวด MISS INDOCHINA ตลอดจน ในช่วงประเพณีสงกรานต์นี้ ชาวบ้านจะมีการเล่นสาดน้ำ มีการรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านด้วย เมื่อเสร็จสิ้นวันทำบุญสงกรานต์แล้วคณะกรรมการวัดก็จัดเก็บธูปหรือพระพุทธรูปและรางน้ำไว้เพื่อจัดประกอบพิธีอีกในปีถัดไป ประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าวจึงได้รับการสืบทอดมาถึงทุกวันนี้

โดยสรุปแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มุคดาหาร มีแนวทางการพัฒนาอยู่ 4 ด้านได้แก่ การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานจัดประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง โดยเทศบาลเมืองมุคดาหาร และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย พร้อมทั้งประสานกับหัวหน้าแขวงของสะหวันนะเขต จากความร่วมมือสามารถจะพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ให้ชัดเจน เช่น กำหนด เป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวระดับชาติ คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง เกิดมีจิตสำนึกความรับผิดชอบ นอกเหนือจากทางเทศบาล และคณะกรรมการแล้วยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด พร้อมทั้งมีการจัดโครงสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบ สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่น และระดับสากล การพัฒนา ด้านผู้เข้าร่วมพิธีและผู้ร่วมงาน ผู้เข้าร่วมพิธีประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ได้แก่ กลุ่มผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้สูงอายุ พระสงฆ์และคณะกรรมการจัดงาน อีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง ชาวต่างประเทศและเยาวชนหนุ่มสาว เพื่อชมการแสดงกิจกรรมการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมุคดาหาร จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการเช่นการส่งเสริมให้ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยว ที่มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับชุมชนมุคดาหารและสะหวันนะเขต ปลุกจิตสำนึกเยาวชนและนักท่องเที่ยวให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณี เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนและระบบนิเวศรอบข้าง กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมงาน เป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้นซาบซึ้งและแปลกใจในวัฒนธรรมที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยว การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น การสร้างจิตสำนึกให้ผู้เข้าร่วมงานประเพณีสงกรานต์ในการรักษาคุณค่าคุณภาพ สิ่งแวดล้อม

และวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมทางสังคม การพัฒนาด้านอุปกรณ์และวัสดุ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง เช่น หอพระพุทธรูป ต้องสร้างให้มีความมั่นคง แข็งแรง สวยงาม มองดูแล้วเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ตามความเหมาะสมของพื้นที่ รางน้ำ ควรจัดทำให้สวยงามอาจทำจากไม้ไผ่สีสุกหรือท่อนไม้ที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม เพื่อต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลง ตรงกลางหอพระพุทธรูป ใช้ผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำที่ยื่นเข้าไปในหอพระพุทธรูป เพื่อจัดประกอบพิธีสงฆ์โดยน้ำที่สะอาด น้ำหอม ควรใช้วัสดุที่ทำจากธรรมชาติ เช่น ขมิ้น หวานหอม แก่นจันทร์ หรือถ้าหาวัสดุไม่ได้ ควรใช้แป้งหอม น้ำอบน้ำหอม พระพุทธรูปควร เป็นพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดและขนาดพอดี ไม่เล็ก ไม่ใหญ่เกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูป ดอกไม้ที่ใช้ในพิธีการแห่ดอกไม้ ทำพิธีในช่วงตอนประมาณบ่าย ควรใช้ ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมและสวยงาม เช่น ดอกกลิ่นทม ดอกกล้วย ดอกก้านเกรา เป็นต้น ทรายที่นำมาใช้เพื่อก่อเจดีย์ทราย ควรใช้ทรายจากลำห้วยหรือแหล่งที่มีทราย เช่น ทรายแม่น้ำโขง ควรเป็นทรายที่สะอาด ไม่มีเศษวัสดุอื่นเจือปน มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ซ็องที่ใช้ตีควรเป็นซ็องที่มีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เพราะอาจจะทำให้นัก รดขบวนแห่ ต้องประดับตกแต่งรถยนต์ ให้เป็นรดขบวนแห่อย่างสวยงาม เช่น รดขบวนแห่นางสงกรานต์ รดขบวนแห่เครื่องบรรณาการเพื่อสักการะและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คุ้มบ้านคุ้มเมือง และรดขบวนแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหารการพัฒนาขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เช่น การสร้างหอพระพุทธรูป โดยสร้างให้เกิดความสวยงาม แข็งแรง ทำรางน้ำต่อเข้ามาให้น้ำไหลตกลงตรงกลางหอพระพุทธรูป ใช้วัสดุที่แกะสลักเป็นเกร็ดนาคอย่างสวยงาม มีผ้าขาวมัดสำหรับกรองน้ำก่อน โดยมัดไว้ที่ปลายของรางน้ำ อันเชิญพระพุทธรูปองค์สำคัญของวัดที่มีขนาดไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป มาประดิษฐานไว้ที่หอพระพุทธรูปที่สร้างไว้เพื่อประกอบพิธีสงฆ์ การประกอบพิธีสงฆ์พระพุทธรูป ต้องจัดหาน้ำอบน้ำหอมที่ปรุงมาอย่างดีด้วยขมิ้น หวานหอมและแก่นจันทร์ หรือแป้งหอม น้ำหอม ในการสงฆ์ ใช้ภาชนะตักน้ำค้อยบรรจงรดน้ำลงที่รางน้ำให้ไหลไปตกตรงที่พระพุทธรูปในหอพระพุทธรูป หากภาชนะอีกส่วนหนึ่งรองรับน้ำสงฆ์พระพุทธรูปนั้นไว้ประพรมร่างกายหรือศิระษะของตนและลูกหลานและลูกหลาน เพื่อความเป็นสิริมงคล การประกอบพิธีสงฆ์พระภิกษุ ต้องจัดทำรางน้ำและที่สงฆ์พระภิกษุไว้อีกแห่งหนึ่ง มีการปิดบังหรือทำเป็นห้องสงฆ์ให้ยื่นภาชนะเทน้ำลงที่รางน้ำเท่านั้น การแห่ดอกไม้ ต้องจัดทำพิธีแห่ดอกไม้ทุกวัน ตลอดช่วงสงกรานต์ การก่อเจดีย์ทราย ต้องใช้ทรายที่สะอาด มาก่อทรายเป็นรูปเจดีย์ มีการตกแต่งบริเวณด้วยทรายเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ในวันเปิดงานประเพณีสงกรานต์ ควรมีกิจกรรมอื่นอีก เช่น พิธีทำบุญตักบาตร พิธีแห่เครื่องบรรณาการ พิธีแห่พระพุทธรูปสอง พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรม

วันผู้สูงอายุ การรดน้ำขอพร กิจกรรมการจัดถนน คนเล่นน้ำ การเล่นเกมส์ การละเล่นกีฬาพื้นเมือง การแสดงดนตรีของเยาวชน การแสดงของเหล่าศิลปิน ดารา นักร้อง การออกร้านของส่วนราชการ การจัดมหกรรมอาหารไทย-อินโดจีน การออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ การจัดประกวดและร่วมกิจกรรมของเขชนามุกดาหาร การจัดประกวดสาวงามประเภทสอง การจัดประกวดหนุ่มหล่อหน้าใสห่างไกลยาเสพติด และการประกวด MISS INDOCHINA การเล่นสาดน้ำ การรดน้ำดำหัว เพื่อขอพรจากผู้ใหญ่ เป็นต้น การพัฒนาด้านต่าง ๆ จากที่กล่าวมาสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Michael (1989 : 204-206) ที่ศึกษาพบว่า แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมี 9 ประการ คือ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคม 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ และความต้องการของชุมชนว่า จะต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด 3) วิธีและความถี่ ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางด้านการท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นความชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะจะเป็นเครื่องวัดว่า ท้องถิ่นนั้น ต้องการนักท่องเที่ยวประเภทใด และจำนวนเท่าไร 4) ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพ 5) ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ที่ผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวัง และต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วยเพื่อที่จะรักษา วัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่ 6) เงินทุน แรงงาน รวมทั้งนักบริหาร การท่องเที่ยว ควรมาจากชุมชนเจ้าของท้องถิ่น เพื่อที่ท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้ 7) ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อ นักท่องเที่ยว 8) เรื่องงานและเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว จะต้องสะท้อนให้เห็นถึง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพทางภูมิศาสตร์ท้องถิ่น 9) ก่อนที่จะลงมือ การพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพยายามขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ทุก ๆ ปี เพื่อเป็นการฟื้นฟู และอนุรักษ์ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จังหวัดมุกดาหาร

1.2 ควรพัฒนารูปแบบของการจัดประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ให้มีความหลากหลาย เพื่อดึงดูดใจแก่ผู้มาท่องเที่ยว

1.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เทศบาลเมืองมุกดาหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร ควรวางระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น เส้นทางคมนาคม ถนน รถบริการการสาธารณะ ในการไปท่องเที่ยว

1.4 ส่งเสริมเครือข่ายพันธมิตร ด้านการท่องเที่ยว เช่น ประกอบการ กลุ่มบริษัท นำเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร เพื่อรักษาระดับมาตรฐานและคุณภาพบริการ

1.5 ภาครัฐหรือเอกชน ควรหาแนวทางป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จากการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

1.6 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และเพียงพอต่อความต้องการในการบริโภค

1.7 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เทศบาลเมืองมุกดาหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร ควรเตรียมความพร้อมในการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง ต้องจัดเตรียมทั้งด้านกำลังคนและคุณภาพของคน ความปลอดภัย ทางด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย รวมทั้งด้านการก่อวินาศกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

2.2 ควรทำการส่งเสริมงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีสงกรานต์ สองฝั่งโขง

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.4 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมพื้นเมือง

2.5 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พื้นเมือง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมทางหลวง. สะพานมิตรภาพ 2 ประตูสู่เอเชีย. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2549.
- กรมประชาสัมพันธ์. เปิดประตูสู่อินโดจีน สะพานมิตรภาพ 2 เชื่อมมิตรภาพสองฝั่งโขง ไทย-ลาว มุกดาหาร – สหวันนะเขต. อุบลราชธานี : ม.ป.พ., 2549.
- กิตติพงษ์ ประชุมแดง. ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชาวบ้าน คู่มือ ตำบลจระแม่อำเภอเมืองอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2533.
- ไกรสิทธิ์ สิทธิโชค. การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอ ระยะเวลาที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- ขวัญสุดา ชันชวิทย์. การเปรียบเทียบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสองแห่งในเมืองเก่าอยุธยาที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาการจัดการแบบมูลนิธิกับแบบชุมชนดั้งเดิม. วิทยานิพนธ์ วท.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- คะเนิงกรณ์ วงเวียน. ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ไทย-ลาว ศึกษากรณีสะพานมิตรภาพ ไทย-ลาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- งามพิศ สัตย์สงวน. ประสบการณ์วิจัยทางมานุษยวิทยากับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- จักร กิณีสี่. รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชาวปกากะญอในเขตอุทยานแห่งชาติ ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- จังหวัดมุกดาหาร. การดำเนินงาน การบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดมุกดาหาร ปี 2549. มุกดาหาร : ลีโอ แลนเซ็ต, 2549.
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. ฮิตสิบสองคองสิบสี่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2546.
- จารุวรรณ จำเพชร และคณะ. วัฒนธรรมสัมพันธ์ชายแดนไทย-ลาว. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2546.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. ของดีอีสาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.
- จารุวรรณ ไวยเจตน์. เอกสารประกอบการสอนวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.

- จรัส บุญเชื้อ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทของโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านโนนทองและโรงเรียนบ้านท่าลี่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2537.
- จรัญ พรหมอยู่. วัฒนธรรมกับสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.
- ชาญอุท หาดุกำภา. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางเลือกรายผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบนเทือกเขาภูพาน. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. การพัฒนาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.
- ชูวิทย์ มิตรชอบ. การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยระบบสหกรณ์ : กรณีศึกษาสหกรณ์ไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง จำกัด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ซอง อิล ฮัน. ศึกษาประเพณีสงกรานต์ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2547.
- ฉาดา ชิวารักษ์. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงประเพณีสงกรานต์ เทศบาลเมืองลำปาง. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย. การพัฒนาชนบท เน้นหนักการพัฒนาสังคมและแนวความคิดความจำเป็นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โครงการตำราพัฒนาชนบท สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.
- ณรงค์ เส็งประชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.
- _____. วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2539.
- _____. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : พัทธกิจอักษร, 2537.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 เล่ม 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำครุสภา, 2504.
- ทัศนีย์ บัวระภา. การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.

- ชเนศ ศรีสถิตย์. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ม.ป.ป.
นิคม มุสิกคามะ. วัฒนธรรม : บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร,
2543.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น.
เอกสารชุดวัฒนธรรมกับการพัฒนาลำดับที่ 2. โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2530.
- _____. “ความหลากหลายของวัฒนธรรมไทย : การท้าทายใหม่,” ใน สู่ความเข้าใจ
ในวัฒนธรรม. หน้า 99–118. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ, 2532.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานพิมพ์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2540.
- นิตา ชูโต. การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : พี.เอ็น. การพิมพ์, 2540.
- บุญธรรม จิตอนันต์. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เอกสารประกอบการสอน
คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- _____. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เอกสารประกอบการสอนคณะ
มนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.
- _____. ธุรกิจการจ้ดนำเที่ยว. เอกสารประกอบการสอนคณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.
- บุญสม ยอดมาลี. ทฤษฎีพลวัตและกระบวนทัศน์ทางวัฒนธรรม. มหาสารคาม : สถาบันวิจัย
ศิลปวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- บุญสฤษฎ์ อเนกสุข. กระบวนทัศน์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. วิทยานิพนธ์ ปร.ด.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- ปัจฉิมา ป่านเมือง. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน
บ้านป่าเหมี้ยง จังหวัดลำปาง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

- ปัทมา ราตรี. ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- ประไพ เจริญบุญ. การผสมผสานวัฒนธรรมชาวไทย-ลาวและชาวไทย-เขมรในพิธีมั่งกั่วลจองไคที่บ้านดม อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- ปราโมทย์ ทศนสุวรรณ. “บนแผ่นดินถิ่นไทย,” อนุสาร อ.ส.ท. 2(11) : 30-36 ; มิถุนายน, 2505.
- ปรีชา พิณทอง. ประเพณีโบราณ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2495.
- พงศธร เกษสำลี. “การท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม,” จุลสารการท่องเที่ยว. 4 : 5-7 ; ตุลาคม-ธันวาคม, 2537.
- . วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ภูมินิยมไทย. ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539
- พนิดา สิงห์ครา. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์บ้านห้วยอี้อำเภอลำดวน อำเภอลำดวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ วท.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- พรชัย ศรีสารคาม. บุญเดือน 4 บุญเดือน 5 ของอีสาน. มหาสารคาม : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, 2538.
- พระมหาบุญฤทธิ์ ดวงดี. ความสัมพันธ์ของชุมชนสองฝั่งโขงในประเพณีฮีตสิบสอง : กรณีชุมชนวัดมีชัย อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย กับชาวบ้านท่าม่วง เมืองหาดทรายพอง อำเภอเวียงจันทน์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.
- พระมหาปรีชา ปริญญาโณ. ประเพณีไทยโบราณอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. อุบลราชธานี : ศิริธรรม, 2525.
- พลอยศรี โบราณานนท์. การท่องเที่ยวเบื้องต้น. เอกสารประกอบการสอนคณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

- พลอยศรี โบราณนนท์. “สองนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : เกียวโต-เชียงใหม่,”
 ใน เชียงใหม่และเกียวโต : ผักพื้นใจเมือง. หน้า 12-15. เชียงใหม่ : มิ่งเมือง, 2539.
- พัฒนจิตา พิระภักไพศาล. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว
 ได้ ทะเลบริเวณเกาะล้าน. การศึกษาปัญหาพิเศษ ปร.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา,
 2548.
- พัทธา สายหู. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- . “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม,” ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.
- พินิจ นครชัย. พิธีกรรมเหย้าของชาวผู้ไทย ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.
- พุทธรักษ์ พิจิตร. ศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านการแข่งขันและเป็นตลาดท่องเที่ยวแห่งใหม่ของ
 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ :
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- พิสิฎฐ์ บุญไชย. คู่มือการวิจัยทางวัฒนธรรม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- . การศึกษาและพัฒนาชุมชนโบราณเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม.
 มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.
- เพ็ญศรี วงษ์ไชยา. ประเพณีตรุษไทภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์
 ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- ไพฑูริย์ สุขศรีงาม. คู่มือการเขียนบทนิพนธ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.
- มณี พยอมยงค์. ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2529.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. การท่องเที่ยวในอนุภาคลุ่มน้ำโขง กับภาคอีสานของไทย. ขอนแก่น :
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ม.ป.ป.
- ยุพา กาพินทร และคณะ. ประเพณีอีสานในเชิงอนุรักษ์และเผยแพร่. อุบลราชธานี :
 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2544.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- รัชนีกร เศรษฐ์. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

- รัฐทิตยา หิรัณยหาด. แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- วิจิตรา ขอนยาง. การศึกษาประเพณีจากรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน. ปริญญาโท ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาศรีนครินทร์วิโรฒ, 2532.
- วิวัฒน์ชัย บุญยกศักดิ์. วัฒนธรรมพื้นบ้านทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2537.
- ศศิธร แยมศิริ. การพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตและพื้นที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กองวิชาการที่ปรึกษาศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540.
- สมชาย ลำดวล. การวิจัยเชิงคุณภาพ. เอกสารประกอบการศึกษาวิชา 1602815 สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ลักษณะการเปลี่ยนแปลงและวิทยาการวิจัย. ขอนแก่น : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.
- . การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม : แนวความคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี. ขอนแก่น : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- . ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สามพร มณีไมตรีจิต. บทบาทวัฒนธรรมไทยกับการท่องเที่ยว. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ภูมินิยมไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539.
- สาร สาระทัศนานันท์. ประเพณีโบราณ. เลข : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเลย, 2534.
- . อีสานสองคลองสิบสี่. พิมพ์ครั้งที่ 4. เลข : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเลย, 2531.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร. เมืองคู่แฝด มุกดาหาร-สะหวันนะเขต. มุกดาหาร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร, 2547.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. สถิติการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537.
- สวิง บุญเจิม. มรดกอีสาน. อุบลราชธานี : อีสานการพิมพ์ออฟเซต, 2532.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. “ฮัตสึบสอง-คลองสิบลี่,” ใน อีสานคดี. หน้า 77. กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.
- สิรินทิพย์ พันธุ์หมากวพ. การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.
- ลีลา วีระวงศ์. ฮัตสึบสอง. กำแพงนครเวียงจันทน์ : ม.ป.พ., 2511.
- สุกัญญา เออมี่ยมธรรม และคณะ. ศักยภาพของการท่องเที่ยวประเทศลุ่มน้ำโขง : สปป.ลาว. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2544.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. มุกดาหาร เมืองมุกแม่น้ำโขง. กรุงเทพฯ : มติชน, 2538.
- สุติมา ฮามคำไฟ. พระมหาเจดีย์ชัยมงคลกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- สุธรรม นันทมงคลพิสมัย. “เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพในงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์,” วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 30(3) : 231-234 ; มีนาคม, 2543.
- สุนทร โพธิสาร. ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. เอกสารประกอบการสอน วิชา สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- สุบงกช จามิกร. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- สุภางค์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุรจิตต์ จันทรสาขา. จังหวัดมุกดาหารในอดีต. มุกดาหาร : ม.ป.พ., ม.ป.ป.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. วิถีชีวิตและวัฒนธรรม. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2544.

- เสรี วังไพโรจิต. ท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืนอีกรูปแบบหนึ่ง. เอกสารประกอบการ
อบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. นิเวศสัญจร วิถีทาง
สู่การอนุรักษ์ 12-17 ตุลาคม 2537. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,
2537.
- หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์. แผนที่แขวงสะหวันเขต. 2549.
<<http://www.manager.co.th>> 23 ธันวาคม 2549.
- องอาจ นัยพัฒน์. วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และ
สังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สามลดา, 2548.
- อนุমানราชชน, พระยา. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. เสถียร โกเศศ (นามแฝง). กรุงเทพฯ :
ราชบัณฑิตยสถาน, 2504.
- . ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2510.
- อภิชัย พันธเสน. พุทธเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2539.
- อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2534.
- . วิเคราะห์สังคมไทยในแนวมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อังคณา ใจเหิม. “กระแสวัฒนธรรม,” วารสารวัฒนธรรม. 4(5) : 11-14 ; มกราคม-มิถุนายน,
2546.
- อานนท์ อากาศิรมย์. สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพรววิทยา,
2519.
- อำนาจ อนันชัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชนบท. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2526.
- อิทธิพล ไทยกมล. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา
ชุมชน ตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- อุดม บัวศรี. วัฒนธรรมอีสาน. ขอนแก่น : ภาควิชามนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2528.

- อุทัย หิรัญโต. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2522.
- . สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป, 2534.
- Anucha, Leksakundilok. Community Participation in Ecotourism Development in Thailand.
Ph.D. Thesis Sydney : University of Sydney, 2004. A.
- . Ecotourism and Community – based Ecotourism in the Mekong Region.
Australia : University of Sydney Printing Service, 2004 B.
- Arnold W. Green. Sociology. New York : McGraw-Hill. Inc, 1972.
- Barnett, H.G. Innovation : The Basic of Cultural Change. New York : McGraw hill
Book Company, Public Affairs, 1953.
- Bohannan, Paul and Glazer. High Points in Anthropology. New York : Alfred Knopf,
1973.
- Cartwright, D. “Some Principles of mass Presuasion,” Human Relations. 2nd ed. s.l. :
s.n., 1949.
- Tylor, Edward Burnett. Primitive Cuture. London : John Murray, 1871.
- Everett, M. Rogers. Social Change in Rural Society. New York : Appleton Century
Crafts, 1976.
- Gee, Chue Y.Choy, Dexter J.L. and Meakens Jame C. The Travel Industry. Connecticut :
The AVI Publiis Company Inc, 1984.
- Greenwood, D. “Cultural Authenticity,” Cultural Survival Quarterly. 6(3) : 171-185 ;
1982.
- Greenwood, Davyd J. “Cultural by the Poud : An Anthropological Perspective on
Tourism as Cultural Commoditization ,” in Hosts and Guest : The Anthropology of
Tourism. p. 87. Philadelphia : University of Pensylvania Press, 1989.
- Greoge, M. Foster. Traditional Societies and Technological Change. New York : Haper
And Row Publisher, 1973.
- Hallet, Holt S. A thousand Miles on Elephants in the Sham State. Bangkok :
White LotusCo.ltd., 1988.

- Howell, David W. Passport : an Introduction to the Travel and Tourism Industry. 2nd ed. N.P. : Western Publishing, 1993.
- Kaplan, David and Robert A. Manners. Culture Theory Englewood Cliffs. New Jersey : Prentice-Hall, 1972.
- Komatra, Chuengsatiansup. Living on the Edge : Marginality and Contestation in the Kui Communities of Northeast Thailand. Harvard : Harvard University, 1998.
- Kuhn, Thomas. The Structure of Scientific Revolutions. Chicago : University of Chicago Press, 1962.
- Liu, Abbd Yi-Chun. Human Resources Development and Planning for Tourism : Case Studies from Pr China and Malaysia. Ontario : University of Waterloo-School of Graduated Studies, 2002.
- Malinowski. B. Anthropologists and Anthropology. New York : Pica Press, 1975.
- Marx, Karl . Karl Marx : Economy, Class, and Social Revolution. London : Michael Joseph, 1971.
- Macintosh, Robert W. and Charles R. Goeldner. Tourism Principles Practices Philosophies. New York : Van Nostrand Reinhold, 1989.
- Michael Coltman. Introduction to Travel and Tourism : An Internatinal Approach. New York : Abrams, 1989.
- Netil, Brno. Theory and Method in Ethnomusicology. New York : The Free Press, 1964.
- Ogburn, William. Social Change. New York : B.W. Huebsch, 1962.
- Paitoon, Mikusol. Social and Culture History of Northeaster Thailand from 1868-1910 : A Case Study of the Huanuang Khamen Padong (Surin, Sangkha and Khukhan). Washington : University of Washington, 1984.
- Peter, John. The Oral History of Modern Architecture : Interviews with the Greatest Architects of the Twentieth. New York : Abrams, 1994.
- Philip, Fefan Xie and Geoffery Wall. Visitors' Perceptions of Authenticity Attractions in Hainan. China : China University Press, 2000.

- Pigram, J. "Planning for Tourism in Rural Areas : Bridging the Policy Implementation Gap," in Tourism Research : Critiques and Challenges. edited by Pearce and Butter. London Routledge, 1993.
- Ralph linton. The Study of Man. New York : Appleton Century Cooperation, 1973.
- Reisinger, Yvette. "Tourism – Host Contact as Apart of Cultural Tourism," World Lee sure and Reception. 36(2) : 122 ; Summer, 1994.
- Roger, E. M. and F. Floyd Shoemaker. Communication of Innovation : A Cross Cultural Approach. New York : The Free Press, 1971.
- Rogers, Anthea and Slinn, Judy. Tourism : Management of Facilities. Singapore : Longman Group UK, 1993.
- Schumacher, E.F. Small in Beautiful : Economics if People Mattered. New York : Harper and Row, 1973.
- Smith, Valence L. Hosts and Guest the Anthropology of Tourism. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1989.
- Talcott, Parsons. Societies : Evolutionary and Comparative Perspectives. Englewood, N.J. : Prentice-Hall, 1966.
- Telfer, David J. "The Evolution of Tourism and Development Theory," in Tourism and Development. p. 35-78. Great Britain : The Cromwell Press, 2004.
- Tyler, F.B. Transcultural Ethnic Validity Model and Intercultural Competence. Washington : Western Washington University, Bellingham, Washington USA, 2002.
- UNESCO. Cultural Tourism. 2004. <http://www.Unesco.org/cultural/tourism/html_eng/chairs.shtml> December 29, 2004.
- Wiese, Depoid Von. The Sociological Study of Change. Transaction of Then Third World Congress of Sociology. Amsterdam : International Sociological Association, 1956.
- Yamauchi, S and Lee D. Tourism Development in the Lao People's Democratic Discussion Paper the United Nations Department of Economic and Social Affairs. 1999. <<http://www.un.org/esa/desa/papers/1999/Esadp9.pdf>> December 24, 2008.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ชุดที่ 1

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

สำหรับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (ผู้รู้ในภาครัฐ, ในภาคเอกชน และในภาคชุมชน ไทย-ลาว)

คำชี้แจง การกรอกแบบสัมภาษณ์

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

แบบสัมภาษณ์ แยกออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล.....เพศ.....
2. วัน, เดือน, ปีเกิด.....อายุ.....ปี
3. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
4. การศึกษา.....
5. อาชีพ/ตำแหน่งหน้าที่.....
6. สถานภาพครอบครัว โสด แต่งงาน หม้าย หย่าร้าง
7. ความถนัดพิเศษ.....

ส่วนที่ 2 เนื้อหาสาระที่สัมภาษณ์

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์จังหวัดมุกดาหาร มีประวัติความเป็นมาอย่างไร.....

.....

2. ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์

การเตรียมการก่อนวันสงกรานต์

.....

กิจกรรมในวันสงกรานต์.....

.....

คุณค่าจากกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์.....

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เป็นอย่างไรบ้าง

4. แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จะมีวิธีการอย่างไร

5. สภาพปัญหาการส่งเสริมพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จังหวัดมุกดาหาร
เป็นอย่างไร

6. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

6.1 ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นมาอย่างไร

6.2 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวประเภทใด

6.3 มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอะไรบ้าง

6.4 รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบใดที่ท่านต้องการ

6.5 ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....

.....

7. ข้อมูลการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

7.1 ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นบ้างหรือไม่

.....

.....

7.2 ปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....

.....

7.3 ท่านมีการรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

7.4 ท่านมีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

8. ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

8.1 ด้านสภาพจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ภูมิทัศน์

.....

.....

8.2 การพัฒนาภูมิทัศน์

.....

.....

8.3 การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

.....

.....

8.4 การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยว

.....

.....

8.5 การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาเกี่ยวกับห้องน้ำห้องสุขา

.....
.....

8.6 การพัฒนาสถานที่จอดรถ

.....
.....

8.7 การพัฒนาเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์

.....
.....

8.8 การพัฒนาเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย

.....
.....

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ชุดที่ 2

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

สำหรับ ผู้ปฏิบัติ ไทย-ลาว

คำชี้แจง การกรอกแบบสัมภาษณ์ การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

แบบสัมภาษณ์ แยกออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล.....เพศ.....
2. วัน, เดือน, ปีเกิด.....อายุ.....ปี
3. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
4. การศึกษา.....
5. อาชีพ/ตำแหน่งหน้าที่.....
6. สถานภาพครอบครัว โสด แต่งงาน หม้าย หย่าร้าง
7. ความถนัดพิเศษ.....

ส่วนที่ 2 เนื้อหาสาระที่สัมภาษณ์

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์จังหวัดมุกดาหาร มีประวัติความเป็นมาอย่างไร

.....

.....

2. ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์

2.1 การเตรียมการก่อนวันสงกรานต์

.....

.....

2.2 กิจกรรมในวันสงกรานต์

.....

.....

2.3 คุณค่าจากกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์

.....

.....

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4. แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จะมีวิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

5. สภาพปัญหาการส่งเสริมพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จังหวัดมุกดาหาร เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

6. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

6.1 ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นมาอย่างไร

.....
.....

6.2 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวประเภทใด

.....
.....

6.3 มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอะไรบ้าง

.....
.....

6.4 รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบใดที่ท่านต้องการ

.....
.....

6.5 ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

7. ข้อมูลการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

7.1 ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นบ้างหรือไม่

.....
.....

7.2 ปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....
.....

7.3 ท่านมีการรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....
.....

7.4 ท่านมีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....
.....

8. ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

8.1 ด้านสภาพจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ภูมิทัศน์

.....
.....

8.2 การพัฒนาภูมิทัศน์

.....
.....

8.3 การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

.....
.....

8.4 การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยว

.....
.....

8.5 การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาเกี่ยวกับห้องน้ำห้องสุขา

.....
.....

8.6 การพัฒนาสถานที่จอดรถ

.....
.....

8.7 การพัฒนาเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์

.....
.....

8.8 การพัฒนาเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย

.....
.....

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ชุดที่ 3

เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพ
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

สำหรับ ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (ไทย-ลาว)

คำชี้แจง การกรอกแบบสัมภาษณ์

1. การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล
แต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต จึงขอให้ท่านกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์
ตามความเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดกิจกรรมประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงจังหวัดมุกดาหาร
และข้อมูลการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลแนวทางการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่งปัจจุบัน.....
อาชีพ.....อายุ.....
การศึกษาสูงสุด.....หน่วยงานที่รับผิดชอบ.....
ช่วงเวลาให้บริการ.....
งบประมาณดำเนินการต่อไป.....
วันที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดกิจกรรมประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงจังหวัดมุกดาหาร

1. ประวัติความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์จังหวัดมุกดาหาร มีประวัติความเป็นมา
อย่างไร
-
-
-

2. ขั้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์

2.1 การเตรียมการก่อนวันสงกรานต์

.....

.....

2.2 กิจกรรมในวันสงกรานต์

.....

.....

2.3 คุณค่าจากกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์

.....

.....

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จะมีวิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. สภาพปัญหาการส่งเสริมพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จังหวัดมุกดาหาร เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

6.1 ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นมาอย่างไร

.....

.....

6.2 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวประเภทใด

.....

.....

6.3 มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอะไรบ้าง

.....

.....

6.4 รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบใดที่ท่านต้องการ

.....

.....

6.5 ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....

.....

7. ข้อมูลการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

7.1 ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นบ้างหรือไม่

.....

.....

7.2 ปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....

.....

7.3 ท่านมีการรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

7.4 ท่านมีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

8. ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

8.1 ด้านสภาพจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ภูมิทัศน์

.....
.....

8.2 การพัฒนาภูมิทัศน์

.....
.....

8.3 การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

.....
.....

8.4 การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยว

.....
.....

8.5 การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาเกี่ยวกับห้องน้ำห้องสุขา

.....
.....

8.6 การพัฒนาสถานที่จอดรถ

.....
.....

8.7 การพัฒนาเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์

.....
.....

8.8 การพัฒนาเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย

.....
.....

แบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation)

1. การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร
2. วัน, เวลา, สถานที่.....
3. บุคลากร.ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (ไทย-ลาว)
4. เนื้อหาสาระจากการสังเกต (ตาหู/หูฟัง)
 - 4.1 การพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง
.....
.....
.....
 - 4.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร
.....
.....
.....
 - 4.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (จุมูกได้กลิ่น/ลิ้น ลิ้มรส/กายสัมผัสจับต้อง)
 - 4.3.1 ผู้เข้าร่วมประเพณีสงกรานต์.....คน เป็นคนท้องถิ่น.....คน และ คนต่างถิ่น.....คน ชาวต่างชาติ.....คน
 - 4.3.2 ผู้เข้าร่วมประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงส่วนใหญ่เป็นเพศ..... อาชีพ.....การศึกษา
 - 4.3.3 ขบวนการแห่งประเพณีสงกรานต์สองฝั่ง
.....
.....
.....
5. กิจกรรมประกอบสังเกต ถ่ายรูป ถ่าย V.D.O. สัมภาษณ์
6. ผู้สังเกต.....(ผู้วิจัย)
7. ร่วมกับ.....(ผู้ช่วย)

แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation)

1. การศึกษาแนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพ
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

2. วัน, เวลา, สถานที่.....

3. เนื้อหาสาระจากการสังเกต (ตา/หูฟัง)

3.1 รูปแบบการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

.....

.....

.....

3.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร

.....

.....

.....

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (จุมูกได้กลิ่น/ลิ้น ลิ้มรส/กายสัมผัสจับต้อง)

4.1 ผู้เข้าร่วมประเพณีสงกรานต์.....คน เป็นคนท้องถิ่น.....คน
และ คนต่างถิ่น.....คน ชาวต่างชาติ.....คน

4.2 ผู้เข้าร่วมประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขงส่วนใหญ่เป็นเพศ.....อาชีพ.....
การศึกษา

4.3 จุดมุ่งหมายของการจัดงานประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

.....

.....

.....

5. กิจกรรมประกอบสังเกต ถ่ายรูป ถ่าย V.D.O. สัมภาษณ์

6. ผู้สังเกต.....(ผู้วิจัย)

7. ร่วมกับ.....(ผู้ช่วย)

แบบสำรวจ

1. แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
จังหวัดมุกดาหาร
2. วัน, เวลา, สถานที่.....
3. เนื้อหาสาระจากการสำรวจ
 - 3.1 บริบทพื้นที่การศึกษา
.....
.....
.....
.....
 - 3.2 ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง จังหวัดมุกดาหาร
.....
.....
.....
.....
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
.....
.....
.....
.....
5. กิจกรรมประกอบการสำรวจ.....
6. ผู้สำรวจ.....(ผู้วิจัย)
7. ร่วมกับ.....(ผู้ช่วย)

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง
เพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดมุกดาหาร

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชาวฝั่งโขงจังหวัดมุกดาหาร

กล้า นาโสก อายุ 60 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 95 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

กุลศิริ คำขัน อายุ 42 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่
126 ถนนสำราญชายโขงใต้ ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

กุลหลาบ นาโสก อายุ 52 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 9 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ขรรชัช นาโสก อายุ 56 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 230 หมู่ 16 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

เชิดศักดิ์ นาโสก อายุ 48 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 160 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ณรงค์ศักดิ์ บุญหาญ อายุ 58 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 58/1 ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ดอกกล้า จารุดัน อายุ 71 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 227/7 ถนนสำราญชายโขงเหนือ ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง
จังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ธรรมมา นาโสก อายุ 63 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 35 หมู่ 11 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

- บุตรตรี นาโสก อายุ 43 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 247 หมู่ 11 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ปิ่นแก้ว อุทวงศ์ อายุ 34 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตลาดสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ผล นาโสก อายุ 68 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 26 หมู่ 11 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- พระครูโพธิธรรม ธาดา อายุ 50 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
วัดโพธิ์ศรีแก้ว ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- พยุงค์ศักดิ์ สุวรรณพันธ์ อายุ 51 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 240 หมู่ 16 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- พิสมัย เจริญชีพ อายุ 51 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 92 หมู่ 1 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- โพธิ์ศรี สุวรรณพันธ์ อายุ 48 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 39 หมู่ 16 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- กฤษา นาโสก อายุ 37 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 233 หมู่ 16 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- มา นาโสก อายุ 71 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 25 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ละออง พลโยธา อายุ 17 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 3 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

- วินิช นาโสก อายุ 58 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 60 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สนิท ทองจรัส อายุ 42 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 30/6 ถนนประชาสัมพันธ์ ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สฤณี นาโสก อายุ 55 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 65 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สุนทร สุวรรณพันธ์ อายุ 19 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 105 หมู่ 6 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สุรจิตต์ จันทร์สาขา อายุ 81 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 28 ถนนพุทธเจริญ ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สุวรรณ นาโสก อายุ 43 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 135 หมู่ 164 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- แสวง สบายใจ อายุ 53 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 79/38 ถนนชยางกูร ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- โสภา นาโสก อายุ 18 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 74 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- หาญ สุวรรณพันธ์ อายุ 71 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 3 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- อดุลย์ ไชยสุนันท์ อายุ 54 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 5/1 ซอยตลาดแคน ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

อดุลย์ นาโสก อายุ 53 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 9 หมู่ 4 ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

อัญชัย วิทยากร อายุ 42 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 101 ถนนสำราญชายโขง ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชาวฝั่งโขง แขวงสะหวันนะเขต

ไช้คำ พุทธิไกรยราช อายุ 42 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

คำใหม่ ทองมหา อายุ 71 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ครสะหวัน สะกะโน อายุ 48 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านโพธิ์ชัย เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

คำพร มณีวงศ์ อายุ 25 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

บุญเสียง ไชมหาเทพ อายุ 47 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านราชวงศ์ชัย เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ดก แกนดา อายุ 69 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

บุญมี ขันดิวง อายุ 52 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านไชยะมงคูน เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

- มาวสี สุวิชัย อายุ 42 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- เตียงคำ ไชชนะวง อายุ 54 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเซ็ง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- คำสิทธิ์ พรหมจันทร์ อายุ 45 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเซ็ง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- คู่่น ธรรมนวลวงค์ อายุ 39 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านโนนสาวท เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- เตียงคำ ไชชนะวง อายุ 54 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเซ็ง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ดก แกนดาอายุ 69 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ดาววงศ์ ทองมหาอายุ 39 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านท่าเมือง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ดาววิ อายุ 59 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ทองวิสัย ทองมหาอายุ 39 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ท่านมหางอน ดำรงบุญ อายุ 76 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดใหม่ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

- บุญนอม ปัญญาไช อายุ 36 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านโนนสาวท เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- บุญมี ชันดิว อายุ 52 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านไชยะมงคูน เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- บุญเสียง ไชมหาเทพ อายุ 47 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านราชวงศ์ชัย เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- พระอธิการมหาลำพัน ไสขุนกอง อายุ 55 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพระธาตุอิงฮัง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต
สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- เพื่อน ทองมหา อายุ 53 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านดงมะยาง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- มาวสี สุวิชัย อายุ 42 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- ศิริพร สิทธิเดช อายุ 26 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านท่าเมือง แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว
เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สมดี ดวงใจ อายุ 77 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านธาตุอิงฮัง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สฎาพร ทองมหา อายุ 34 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.
- สิสมพร จันทรา อายุ 41 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านซ้อง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

สีเหล่า ทองมหาอายุ 21 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

สุกสมร ทองมหาอายุ 35 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านดงมะยาง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

สุริกา ทองมหาอายุ 52 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ศิริลักษณ์ สายเชื้อ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านนาเหล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

ภาคผนวก ค

ภาพประวัติความเป็นมา ขั้นตอน และกิจกรรมของประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

ภาพประกอบ 20 การประกวดนางงามสงกรานต์สองฝั่งโขง

ภาพประกอบ 21 นางงามที่ได้รับการคัดเลือก

ภาพประกอบ 22 ขบวนแห่มหาสงกรานต์สองฝั่งโขง

ภาพประกอบ 23 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่าภูไท อำเภอหนองสูง

ภาพประกอบ 24 ขบวนแห่สงกรานต์ของแม่ไก่โต้ง

ภาพประกอบ 25 ขบวนแห่สงกรานต์ของแม่ไก่ไทยแลนด์

ภาพประกอบ 26 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่าช้อย

ภาพประกอบ 27 ขบวนแห่สงกรานต์ของเผ่ากุลา

ภาพประกอบ 28 ขบวนแห่สงกรานต์ของแม่ฟ้าหลวง

ภาพประกอบ 29 ขบวนแห่สงกรานต์ของเทศบาลเมืองมุกดาหาร

ภาพประกอบ 30 ขบวนแห่ พิธีกรรมของเผ่าภูไทในงานสงกรานต์

ภาพประกอบ 31 ขบวนแห่พระพุทธรูป

ภาพประกอบ 32 การก่อเจดีย์ทรายงานเทศกาลสงกรานต์

ภาพประกอบ 33 พิธีรดน้ำขอพรผู้สูงอายุในงานประเพณีสงกรานต์

ภาพประกอบ 34 ผู้สูงอายุมาร่วมพิธีค้ำน้ำขอพร

ภาพประกอบ 35 ขบวนแห่สงกรานต์ เมืองโกสอนพรมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต

ภาพประกอบ 36 นางสังขาร ในเมืองโกสอนพรหมวิหาน

ภาพประกอบ 37 การเล่นสาดน้ำที่เมืองโกสอนพรหมวิหาน

ภาพประกอบ 38 การเล่นสาดน้ำที่เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

ภาพประกอบ 39 ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยสมบูรณ

ภาพประกอบ 40 ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์นักทนายวัดพระธาตุอิฐ

ภาพประกอบ 41 ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์ขั้นตอนของประเพณีสงกรานต์

ภาพประกอบ 42 ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง

ภาพประกอบ 43 ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์คุณตาสุรจิตต์ จันทรสภา

ภาพประกอบ 44 ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์ชาวบ้านที่บ้านโพธิ์ชัย เมืองโกสอนพมวิหาน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางศิริลักษณ์ สายเชื้อ
วันเกิด วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2506
สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน โรงเรียนมุกดาวิทยานุกูล อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
รหัสไปรษณีย์ 49000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครูชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนมุกดาวิทยานุกูล อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
รหัสไปรษณีย์ 49000

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
พ.ศ. 2527 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกภาษาไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
พ.ศ. 2552 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

